

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 3 mars justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:581

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:581 Åtgärder mot könsstämpning i utrikespolitiken

av Amineh Kakabaveh (-)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 april 2021.

Skälet till dröjsmålet är resa.

Stockholm den 22 mars 2021

Utrikesdepartementet

Per Olsson Fridh (MP)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:584

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:584 Importmoms

av Lars Beckman (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 april 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 23 mars 2021

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2020/21:586

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:586 Ny skatt på el
av Niklas Wykman (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 april 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 23 mars 2021

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2020/21:587

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:587 Bonus–malus påverkan på företagen
av Sofia Westergren (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 april 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 23 mars 2021

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2020/21:588

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:588 Bonus–malus-systemet
av Boriana Åberg (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 april 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokad engagemang.

Stockholm den 23 mars 2021

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2020/21:591

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:591 Åtgärder för ett sakligt debattklimat
av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 april 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade åtaganden.
Stockholm den 23 mars 2021
Kulturdepartementet
Amanda Lind (MP)
Enligt uppdrag
Helena Swenzén
Expeditions- och rättschef

Prot. 2020/21:99
24 mars

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2020/21:FPM85 Handlingsplan om synergier för civil-, försvar- och rymd-industrier *COM(2021) 70* till utbildningsutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2020/21:129 och 155 till finansutskottet

2020/21:131, 144, 148, 149 och 150 till civilutskottet

2020/21:132 och 139 till socialutskottet

2020/21:135 och 157 till miljö- och jordbruksutskottet

2020/21:137, 138 och 156 till skatteutskottet

2020/21:141 och 143 till konstitutionsutskottet

2020/21:142 till justitieutskottet

2020/21:152 till utbildningsutskottet

2020/21:153 till näringsutskottet

2020/21:154 till trafikutskottet

2020/21:159 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelser

2020/21:90 och 147 till utrikesutskottet

2020/21:105 och 109 till kulturutskottet

2020/21:133 till näringsutskottet

Redogörelse

2020/21:ER1 till utrikesutskottet

§ 5 Ärende för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Kulturutskottets betänkande

2020/21:KrU4 Kultur för alla

§ 6 Extra ändringsbudget för 2021 – Förlängda och förstärkta stöd vid korttidsarbete och omställningsstöd för företag med anledning av coronaviruset

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU44

Extra ändringsbudget för 2021 – Förlängda och förstärkta stöd vid korttidsarbete och omställningsstöd för företag med anledning av coronaviruset (prop. 2020/21:121) föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Kristdemokraternas reservation 1.

Vi debatterar i dag förlängningar av stödåtgärder. Stödåtgärder till företag och anställda har under lång tid kantats av sena besked, långsamma handläggningstider, sena utbetalningar samt korta och stötvisa förlängningar. Detta har skapat stor frustration hos företag, och det har också gjort det svårare för ansvariga myndigheter att få stödutbetalningarna och handläggningen på plats.

Efter att regeringen fick en ganska bra start vad gäller stöd har man alltmer övergått till stötvisa, korta och ryckiga förlängningar. Samtidigt har man inte styrt myndigheterna på sådant sätt att utbetalningarna har kommit ut till hårt kämpande företagare och anställda som inte vet om de orkar en dag till.

Det är lite som när någon står på en klippavsats vid en avgrund och en annan person firar ned ett rep. Man får tag i repet och börjar hissa upp, men sedan stannar det på vägen och börjar hacka. När orken tryter ökar i detta läge desperationen. Jag menar, herr talman, att många företagare just nu befinner sig i detta läge.

I dag kunde vi höra Unionen uttala sig. De hade talat med sina fackklubbar runt om i Sverige om hur läget ser ut. Veldig många företag, inte minst inom hotell- och restaurangbranschen, har nu så pass betydande problem att de inte ser en framtid längre än några veckor framåt.

De förlängningar som nu föreslås är otillräckliga. Regeringen föreslår förlängningar av permitteringsstödet fram till och med april. Man föreslår vidare förlängningar av omställningsstödet fram till och med april. Man föreslår också att lönekostnader lyfts in i nedstängningsstödet. Samtidigt finns ett omsättningsstöd för enskilda företagare. Det gäller bara fram till februari. Och handelsbolagen kan fortfarande inte ens ansöka om det stöd som vi i riksdagen har varit tvungna att släpa regeringen fram till att genomföra.

Herr talman! Detta duger inte. Därför lade Kristdemokraterna i förra veckan fram ett förslag om ett utskottsinitiativ som innebär att alla dessa stöd ska förlängas på nuvarande stödnivåer till och med juni månads utgång. På så vis kan vi ge framtidstro till de företag som kämpar, så att de vet vad som gäller. Vi ger myndigheterna arbetsro så att de kan betala ut stöden. Ett par dagar efter att vi lade fram förslaget återkom regerings-

partierna. Därför har vi nu ett tillägg till förslaget som innebär att korttidspermitteringar ska förlängas på nuvarande nivåer fram till och med juni månads utgång. Det gäller dock inte de andra företagsstöden. Man hoppas att regeringspartierna har en bra förklaring till varför dessa stöd inte ska förlängas.

Vårt förslag till initiativ ligger fast. Jag har god förhoppning om att det i denna del ska kunna få stöd så att företag och anställda kan få besked om att stöden kommer att ligga kvar och att myndigheterna kan jobba för att snabbare få ansökningsförfarande och handläggning på plats. Annars är nog risken stor att det blir fler konkurser och uppsägningar än nödvändigt.

I och med försenade vaccinleveranser och virusmutationer ser vi att vi kommer att ha behov av stödåtgärder fram till och in i sommaren. Det vore bra om vi kunde lämna besked om det redan nu.

Herr talman! Jag har många gånger här i talarstolen tagit upp att korttidspermitteringssystemet fungerar dåligt för vissa branscher. Det gäller inte minst för kontaktbranscher som restaurang, hotell och viss handel, som ska försöka hålla sin verksamhet igång och öppen samtidigt som personalen hålls permitterad. Men permitteringssystemet innebär att man får betala mer för den kvarvarande arbetstiden. Detta gör det hela väldigt besvärligt. Det är inte anpassat för branscher som dessa. Det är i första hand anpassat för tillverkningsindustri och andra som bättre kan planera hur produktionen ska läggas ut.

I kontaktbranscherna jobbar dessutom många tillfälligt anställda. De omfattas inte på samma sätt av permitteringsstödet som tillsvidareanställda gör. Det innebär att de företag som nu har drabbats av partiell nedstängning – med alkoholregler, restriktioner och rekommendationer om hur många som får sitta vid bord och vid vilka bord man får servera – trots allt är hänvisade till korttidsstödet, permitteringsstödet, som fungerar så dåligt för dem.

Detta duger inte. Många skulle vara betjänta av nedstängningsstödet, som ger ett stöd för lönekostnader. Men eftersom de bara blir partiellt nedstängda får de inte del av det här. Vi behöver göra något åt detta. Vi hade behövt göra något åt detta för länge sedan. I finansutskottet har vi nu föreslagit att arbetsgivaravgifterna tas bort för restauranger och andra kontaktbranscher, och det ska göras retroaktivt från och med årsskiftet. På så vis kan vi lyfta av en kostnadsbörda från dessa företag.

Det här har man gjort i en del andra europeiska länder. Vi bedömer att det är förenligt med EU:s regelverk för statsstöd. Vi menar också att det är praktiskt genomförbart att göra det här, och det skulle ha stor betydelse för företagens möjlighet att ta sig igenom den mycket tuffa krisen.

Herr talman! Slutligen har vi från Kristdemokraternas sida kunnat driva fram förslag om att regeringen måste återkomma med förbättrade stöd för civilsamhället rent generellt sett. Det gäller inte minst de organisationer som outtröttligt sträcker ut en hand till andra men som har haft det väldigt tufft i pandemin.

Det finns nu ytterligare ett förslag i betänkandet som är mer specifikt och är riktat till dem som anordnar event, motionslopp, barnläger och liknande. Det ska finnas en garanti från staten som innebär att så länge man planerar det här på ett smittsäkert sätt finns en garanti i ryggen om man tvingas ställa in. Detta förslag har inte minst min kollega moderaten Edward Riedl arbetat hårt med att få fram. Vi stöttar det och har också varit

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Extra ändringsbudget
för 2021 – Förlängda
och förstärkta stöd vid
korttidsarbete och
omställningsstöd för
företag med anledning
av coronaviruset*

delaktiga i arbetet. Vi tycker att det här är ett bra sätt för att event och motionslopp inte ska dö ut utan kan fortsätta att arrangeras. Det är därför bra att det i betänkandet finns ett sådant krav på regeringen, herr talman.

Pandemin håller på längre än vad vi skulle önska. Vi önskar att det hade gått mycket snabbare att ta oss ur den. Men vi måste se att det kommer att ta lång tid. Det kräver, menar jag, att vi lämnar tydliga besked om att företagsstöden ligger kvar fram till sommaren och att vi gör mer för att lyfta av kostnader från dem som just nu befinner sig i djup kris och som inte riktigt vet om de orkar kämpa för sitt företag och för sina anställda en dag till.

Anf. 2 ÅSA WESTLUND (S):

Herr talman! Vi har nu passerat över 1 miljon vaccinerings i Sverige. De hälsomässiga och ekonomiska effekterna av en snabb och effektiv vaccinering går förstås inte att överskatta. Dos för dos ser vi nu till att de som behöver det mest får skydd mot covid-19. Och för varje dos är det också allt fler som äntligen får krama en efterlängtdad mormor eller farmor. Jag och många andra längtar väldigt mycket.

Men vaccinet är också vägen ur den ekonomiska krisen. Varje vaccindos är en injektion i vår ekonomi. Det finns ett ljus i tunneln.

Med det sagt är läget fortfarande väldigt allvarligt. I första hand måste vi hålla i och hålla ut för att rädda liv. Vi ska jobba hemifrån om vi kan och hålla avstånd. Vi behöver göra det för att skydda våra medmänniskor och för att underlätta för vårdens personal, som i över ett år har jobbat många och långa dagar för att vårda de sjuka. Men vi ska också göra det för att rädda jobb och företag.

Herr talman! Nära 600 000 personer har varit korttidspermitterade under krisen. Det innebär att var tionde svensk i arbetsför ålder har varit korttidspermitterad. Hundratusentals löntagare har på det här sättet kunnat gå ned i arbetstid och undvika risken att bli av med jobbet. Det har förstås varit väldigt viktigt för varje enskild individ att kunna behålla sin ekonomiska trygghet och sin tydliga koppling till arbetsmarknaden. Det har varit viktigt för deras familjer och deras barn att veta att den här tryggheten finns. Korttidspermitteringarna har också varit viktiga för alla de företag som vet att de snabbt kan komma igen och få igång hjulen när krisen vänder.

I januari förstärktes stödet, så att företag fick möjlighet att permittera sina anställda till 80 procent från januari till mars. Nu förlänger vi det här stödet. Det innebär att företag till och med den 30 juni i år fortsatt kommer att ha möjlighet att permittera till 80 procent, och då står staten för upp till 75 procent av lönekostnaden. Därtill skjuter vi till mer resurser till Tillväxtverket för att de ska kunna möta efterfrågan och förkorta handläggningstiderna genom fler handläggare och utvecklande av nya systemstöd.

För att hjälpa företag att ställa om och se till att de kan övervintra under krisen har vi också infört ett omställningsstöd. Företag kan via Skatteverket få kompensation om de haft minst 30 procents fall i sin omsättning jämfört med 2019. Även omställningsstödet förlängs nu för perioden mars och april 2021. Subventionsgraden kommer fortsatt att vara 90 procent för små företag och 70 procent för större företag.

I början av året beslutade riksdagen om en ny pandemilag som möjliggör för regeringen att stänga ned verksamheter för att begränsa smittsprid-

ningen. Skulle en sådan nedstängning bli aktuell ska såklart ekonomisk kompensation utgå till den verksamhet som behöver stängas ned. Därför har vi infört ett förstärkt omställningsstöd. Företag kan få kompensation för upp till 100 procent av sina fasta kostnader ifall en nedstängning skulle bli aktuell. I dag tar vi också beslut om att lönekostnader ska inkluderas i den kompensationen.

Regeringen har sedan pandemin kom till Sverige varit väldigt tydlig: Pengar får inte, kommer inte och ska inte stå i vägen för att hindra smittspridningen. Det kanske mest effektiva sättet att hindra smittspridningen är en snabb och effektiv vaccinering. Därför tar vi i dag beslut om att höja Folkhälsomyndighetens låneram till 11 miljarder för att kunna finansiera avtal med vaccinutvecklare.

Jag vill passa på att påminna om två saker. Det första är att det är viktigt att vi i det här arbetet tar ansvar för att behandla skattebetalarnas pengar allvarsamt och med djup respekt. De är hårt ihoptjänade och betalade till statskassan för att göra största möjliga nytta. Det andra är att det alltid går snabbare att säga någonting än att göra någonting. Jag vet att väldigt många sliter hårt inom vården, skolan och många andra verksamheter under krisen. Det finns också en och annan regeringstjänsteman och statstjänsteman på våra myndigheter som jobbar väldigt hårt för att det ska fungera. Det säger oss att vi ska vara bättre rustade till nästa kris och se till att systemen finns på plats.

Sist men inte minst vill jag säga något om det tillkännagivande som vi beslutar om här i dag. Det handlar om ett evenemangsstöd till kultur, idrott och civilsamhälle. Arrangörer som planerar för evenemang ska få kompensation för uteblivna biljetintäkter om deras arrangemang inte kan hållas som planerat.

I vårt särskilda yttrande redogör vi för att vi verkligen också ser det här behovet. Vi instämmer i att idrotten, civilsamhället och kulturen har ett behov av krisstöd för att kunna planera långsiktigt. Vi vill att alla arrangörer inom dessa sektorer ska kunna återstarta sina verksamheter och evenemang.

Men vi vill understryka hur viktigt det är att denna återstart sker på ett smittsäkert sätt. Även i sommar, efter att vi förhoppningsvis har nått vaccinmålet, kommer det att behöva finnas fortsatta restriktioner. Alla kommer inte att vara vaccinerade. Det finns också såklart en hel del svårigheter med det här stödet. Dessa ska regeringen förstås göra sitt bästa för att klara av. Men utformningen av EU:s regler kan påverka hur vi behöver utforma de här reglerna för att de ska vara effektiva och snabbt kunna komma på plats. En prövning gentemot statsstödsreglerna riskerar att ta väldigt lång tid.

Herr talman! Än är krisen långt ifrån över. Smittspridningen är på höga nivåer på flera håll i landet. Många löntagare är oroade för sin framtida försörjning, och flera företag och företagare kämpar fortfarande för att få sina verksamheter att gå runt.

Vi gick in i den här krisen väldigt starka. Vi hade tack vare år av ansvarsfull ekonomisk politik 100 000 fler anställda i välfärden och den lägsta statsskulden sedan 1977. Med dagens beslut antar vi årets femte ändringsbudget, med nya åtgärder för att säkra vaccineringen och hjälpa företag att övervintra under den ekonomiska krisen. Sedan pandemin bröt ut har vi kunnat använda styrkan i vår ekonomi för att ta Sverige genom

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Extra ändringsbudget
för 2021 – Förlängda
och förstärkta stöd vid
korttidsarbete och
omställningsstöd för
företag med anledning
av coronaviruset*

krisen, samtidigt som vi rustar oss för en framtid där corona inte präglar vår tillvaro.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 3 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Åsa Westlund för anförandet. Jag har två frågor.

Den första frågan rör något som Åsa Westlund själv var inne på i sitt anförande: hårt arbetande tjänstemän på våra myndigheter. Jag delar hennes bild. Ett skäl till att vi kristdemokrater har pläderat för att nu ge besked om förlängning av alla stöd fram till sommaren är att det blir lättare för myndigheterna att planera. Med bättre planeringsförutsättningar blir det lättare att hantera de här stöden på ett bra sätt. Det är också ett skäl till att regeringspartierna – även om inte regeringen föreslog det – nu föreslår en förlängning av korttidsarbete; det underlättar för Tillväxtverket.

Då är frågan vilka de starka skälen är till att inte förlänga de andra stöden till desperata företagare och ge ett tydligt besked till myndigheterna om att vi jobbar på med de här stöden fram till sommaren och ser ett sådant behov. Det här bygger ju på ett omsättningstapp. Finns inte omsättningstappet kommer inte heller stödet att betalas ut. På det sättet finns det en reglering i stödets utformning. Den första frågan är alltså: Vilka är de huvudsakliga skälen till att ni inte lämnar det beskedet här i dag?

Den andra handlar specifikt om kontaktbranscherna, för vilka permitteringsstödet fungerar rätt dåligt. Regeringen har nu sagt att om de skulle drabbas av en påtvingad nedstängning får de en kompensation för lönekostnaderna. Det tycker jag är väldigt bra.

Det är för stor skillnad mellan att vara partiellt nedstängd och det stöd de kan få då och att vara helt nedstängd och det stöd de kan få då. Hur tänker regeringen hantera det? Korttidsarbetsstödet fungerar ganska dåligt när de ska försöka hålla sin verksamhet öppen.

Anf. 4 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Tack, Jakob Forssmed, för frågan!

De här stöden är lite olika i sin konstruktion. Om jag ska vara väldigt seriös här är det när det gäller korttidspermitteringssystemet väldigt många som har väntat länge på besked från Tillväxtverket. Det är mitt inne i en systemomläggning. Vi vet att systemet kommer att vara på plats inom någon vecka. Om vi kan fatta beslutet i dag kan det samtidigt få med allt detta, det vill säga att företagen kan söka en gång och inte flera gånger och att det bara behöver handläggas en gång.

Det finns väldigt stora tidsvinster med att vi fattar beslutet här i dag för korttidspermitteringsstödet. Dessutom finns inte samma problematik när det gäller möjligheten att planera sin verksamhet som det finns med tidiga besked om omsättnings- och omställningsstöd. Det finns ändå en risk för att man planerar sin bokföring på ett sätt som gör att man får största möjliga nytta av omställnings- och omsättningsstödet om man på förhand kan veta exakt vilken månad man får vilket stöd.

Det har varit en av anledningarna till att vi ofta har gett besked i närtid när det gäller de stöden. Andra skäl till det är förstås att vi följer utvecklingen noga. Man ska ha stöd när man behöver det. Men vi måste också

anpassa stödnivån efter hur smittspridningen ser ut, givet att vi ska ta ansvar för skattebetalarnas pengar.

Med det sagt kommer regeringen såklart att återkomma med nya besked eftersom vi ser en fortsatt hög smittspridning i samhället. Regeringen ger besked när regeringen ger besked. Än så länge finns det inga besked när det gäller de saker som Jakob Forssmed tog upp så sent som förra veckan.

Anf. 5 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Vi vet att regeringen ger besked när den ger besked. Det är det som är problemet. De beskeden har kommit väldigt sent. Det har varit ryckigt. För vissa företagsformer har beskeden inte kommit alls, utan det har varit riksdagen som har fått driva fram stöden. Det gäller enskild firma och stödet till handelsbolag, till exempel, som inte ens är sökbart.

Menar Åsa Westlund att stödet för enskild firma inte ska vara längre än till februari? Om hon inte menar det bör man väl kunna ge det beskedet nu. Jag har respekt för detta med risk för bokföringsproblem och sådant och att det kan uppstå fusk i systemen. Men regeringen lämnar redan nu besked i förväg. Den lämnar besked för april månad gällande omställningsstödet.

I den mån man har haft en sådan princip har man frångått den. Då ser inte jag att de tunga skälen kvarstår till att man inte också nu skulle kunna lämna det här beskedet. Jag tror att det skulle skapa mer av en framtidstro och en känsla av att det finns stöd kvar. Företagen ska inte behöva fundera på om det kommer stöd eller inte.

Jag tror att Åsa Westlund delar min bedömning att krisen kommer att vara ett par månader till. Den kommer inte att vara över när april månad är slut. Jag tror att det var ett av skälen till att Åsa Westlund lade fram ett klokt förslag, som vi drev på, om att förlänga korttidspermitteringarna. Det skulle vara bra för myndigheter och företag att lämna det beskedet.

Den andra frågan är: Hur bör man göra för restaurangerna? Det är där korttidsstödet inte riktigt fungerar. Vad ser regeringen framför sig? Vi har föreslagit sänkta arbetsgivaravgifter i dessa branscher på den SNI-kod som regeringen redan har avgränsat för hyresstödet så att de skulle få nedsatta arbetsgivaravgifter från årsskiftet. Det skulle lyfta av lönekostnader och göra det mer möjligt för dem att driva sin verksamhet.

Anf. 6 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Tack igen, Jakob Forssmed, för frågan!

Med all respekt är det ganska enkelt att vara opposition och säga att man vill någonting några dagar innan regeringen lyckas göra någonting. Det är snarare konstigt att Jakob Forssmed inte har varit ännu mer förutseende i opposition när det är så enkelt att bara säga något och sedan är det klart. Det tar längre tid att göra för en regering; så är det bara. Jag har god tillförsikt om att regeringen kommer att fortsätta att komma med viktiga besked i den takt som behövs under pandemin.

När det gäller kontaktbranscher är det ett ganska naivt förslag som Kristdemokraterna kommer med – att vi ska sänka arbetsgivaravgifterna för breda grupper av företag i kontaktbranschen. Vad är kontaktbranscher? Är det McDonalds, som går väldigt bra under krisen, eller är det andra?

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Extra ändringsbudget
för 2021 – Förlängda
och förstärkta stöd vid
korttidsarbete och
omställningsstöd för
företag med anledning
av coronaviruset*

De ingår också i den grupp som Jakob Forssmed vill ta ned arbetsgivaravgiften för.

Det är ett icke träffsäkert stöd. Det skulle gynna många som det går bra för samtidigt som det inte skulle gynna alla som det går dåligt för. Då föredrar jag att ha de tydliga omställnings- och omsättningsstöden, som ger mest till dem som behöver det mest. Vi ser också att restaurangbranschen hör till dem som får mest utifrån de stöd som regeringen har på plats.

Anf. 7 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Låt mig först rikta mig till alla er som fortsatt kämpar i den svenska hälso- och sjukvården, till alla er som sliter i äldreomsorgen och till er som går till jobbet därför att ni måste. Det är ingenjörer som ser till att det kommer vatten ur kranen, personal i butiken som ser till att vi kan gå och handla och hon som kör bussen. Det är alla de som måste se till att samhället fungerar och som fortsatt går till jobbet. Ett stort tack till alla er!

Som jag har sagt många gånger tidigare vill jag också rikta ett stort tack till alla er som har möjligheten att stanna hemma och göra det mesta hemifrån. Ni bidrar till att vi får mindre smitta i samhället. Vi måste fortsatt hjälpas åt att hålla nere smittspridningen. Det kommer oroväckande signaler från en del av våra regioner där man ser unga patienter komma in på våra akutavdelningar och sedan också bli inlagda med syrgas. Det är svårt sjuka unga, till synes tidigare friska, personer.

Vi måste hjälpas åt. Vi måste hålla i, och vi måste hålla ut. Det har gått ett år, och det är jobbigt. Att leva på det sättet innebär att man inte kan umgås så som man vill med släkt eller vänner. Det är jobbigt. Vaccinet är förhoppningsvis det som gör att vi kommer att kunna komma tillbaka till någon form av normalitet efter detta. Men återigen: Det vet vi inte. Vi hoppas, och vi ska såklart hoppas på det bästa, herr talman. Men vi måste också fortsätta att planera för det värsta, eftersom vi inte vet.

Jag försöker att tänka tillbaka på den här tiden förra året när man hade förklarat att det var en pandemi, men vi visste fortfarande väldigt lite. De flesta experter sa: Det här är nog över långt innan sommaren. De mest negativa sa: Till sommaren kommer det nog att vara förbi. Alla de experterna hade fel. Vi vet väldigt lite om hur länge det här kommer att hålla på. Låt oss hoppas på det bästa. Låt oss hoppas på vaccinet. Men låt oss också planera för att det kanske blir värre.

Herr talman! Det vi fattar beslut om här i dag är krisstöd som till stora delar är sådant som Moderaterna och andra partier i oppositionen har tagit fram och drivit på för. Nu förlänger och förstärker vi en del av de stöden. Det är bra, för det behövs. Krisen handlar i sin grund om hälsan och om livet. Den andra delen av krisen är att jobb och företag slås ut, eller riskerar att slås ut om vi inte får stöden på plats.

Vi har från första dagen av krisen bestämt från Moderaterna att vi ska jobba konstruktivt. Vi ska jobba på som att vi hade hela ansvaret för det här landet. Många partier i Sveriges riksdag har jobbat precis så. De har tagit ansvar, de har varit konstruktiva och de har försökt att få de här sakerna på plats.

Jag kan bara instämma i min kollega Jakob Forssmeds tidigare uttalande här från talarstolen. Från börjar fungerade det ganska bra på våren. Regeringen var ganska lyhörd. Det har tyvärr blivit sämre med den saken.

Det gör att det tar lång tid att få stöd på plats och lång tid att rätta till de brister och fel som uppstår.

Det som kanske är det allra största problemet i dag är inte bara stödets utformning, utan det är faktiskt att företag som behöver de här stöden och som kämpar inte får tillgång till dem. Det är för långa handläggningstider. Inte minst när det gäller korttidspermitteringsstödet, herr talman, möter vi i dag företagare som väntar på besked. De väntar alltså på besked från hösten om huruvida de ens är berättigade till stöden.

Konstruktionen på detta stöd syftar till, som tidigare talare har varit inne på, att människor inte ska förlora sina jobb. De ska inte förlora sin försörjning, och de ska ha kvar sin kontakt med arbetsmarknaden. Då hjälper staten till med ett stöd till företagen så att de kan behålla personalen. Staten tar den stora delen av kostnaden för att personalen ska kunna finnas kvar i de här företagen.

Men företagen i de mest drabbade branscherna får vänta i fem, sex, sju och i värsta fall åtta månader på att ens få besked om de har rätt till stöden. Så lång tid kan inte handläggningen behöva ta. Det vi ser nu, och det som det rapporteras om i medierna, är att människor förlorar sina jobb och att företag går omkull. Det tar för lång tid att få stöden.

Det värsta i detta, herr talman, är att när man i vissa företag har väntat så länge på att få stöden hamnar man på obestånd och måste göra en kontrollbalansräkning. När man gör det, och aktiekapitalet är slut, är man också retroaktivt diskvalificerad från stöden, vilket innebär att den tid det tar att handlägga stöden gör att företag går omkull och inte ens är berättigade till stöden. Det, herr talman, är helt orimligt. Så kan vi inte ha det.

Vi moderater tog ett initiativ kring jul för att skynda på utbetalningarna av krisstöden. Det fick inte stöd av tillräckligt många partier i den här riksdagen. I dag har Moderaterna lämnat in ett nytt förslag om en garanti där Tillväxtverket, som är den handläggande myndigheten, får en månad på sig att handlägga stöden. Om man inte klarar av att ge ett besked inom en månad ska stöden betalas ut, och sedan får vi retroaktivt kräva tillbaka pengarna om det visar sig att det har förekommit fusk – i kombination med hårdare straff för den som medvetet fuskar med coronastöden.

Herr talman! Det räcker inte att Centerpartiet och Liberalerna köper helsidesannonser i tidningarna och är bekymrade över detta. Det är bra, och jag vet att både Centerpartiet och Liberalerna är partier som i grunden bryr sig om småföretagarna, men det räcker inte att köpa helsidor och prata om problemet.

Nu kommer ytterligare ett förslag för att på allvar lösa detta. Det som finns i den här extra ändringsbudgeten är lite extra pengar för några ytterligare handläggare. Det kommer inte att lösa problemet. Jag hoppas att mina kollegor från Centerpartiet och Liberalerna inte kommer att påstå att några handläggare till kommer att lösa problemet med de extremt långa handläggningstiderna. Vi måste ändra detta i grunden om vi på allvar bryr oss om småföretagen och om vi på allvar bryr oss om att människor ska ha kvar sin försörjning i de här företagen.

Herr talman! Vi fattar också beslut i dag om ett stöd till kultur och idrott och civilsamhälle. Jag är väldigt glad för att Moderaterna fick stöd för det av Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna. Jag vill särskilt tacka både Jakob Forssmed och Ulla Andersson som på många sätt har bidragit och gjort förslaget ännu bättre. Och jag riktar det

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Extra ändringsbudget
för 2021 – Förlängda
och förstärkta stöd vid
korttidsarbete och
omställningsstöd för
företag med anledning
av coronaviruset*

kanske största tacket till alla de aktörer inom kulturen, idrotten och civilsamhället som har gjort att vi kunde få ett sådant här bra förslag på plats.

Nu är det upp till regeringen att göra detta. Stödet bör vara på plats den 1 juni. Det är riksdagens vilja. Andra länder, som Danmark och Holland, har lyckats få liknande stöd på plats. I grund och botten handlar det om att många av de folkkära arrangemangen inom både kulturen och idrotten, till exempel Vätternrundan eller Way Out West, tar väldigt lång tid att planera. Oftast börjar planeringen samtidigt som festivalen eller motionsloppet avslutas. Det är ett år av planering och ett år av uppbyggda kostnader.

Vi vet inte, herr talman, hur smittspridningen ser ut ens om några månader. Det innebär att vi måste få ett kraftfullt stöd på plats så att vi räddar kultur och idrott, som jag vet att de flesta av oss på ett eller annat sätt uppskattar. Alla gillar inte allt. Några av oss gillar några delar av det här. Men det är viktiga delar av den svenska folksjälens det handlar om. Det handlar om Vasaloppet, och det handlar om Sweden Rock. Det handlar om alla olika delar av svensk kultur, idrott och civilsamhälle. Det är scouter, läger för barn och ungdomar och ungdomscuper – mycket av det som väldigt många människor bryr sig om.

Nu får vi ett stöd på plats, och det är bra. Regeringen har gjort en del, ska jag säga, för att stötta både kulturen och idrotten. Men det är långt ifrån tillräckligt. Det kommer inte att räcka om vi inte gör mer, och nu kommer ett kraftfullt stöd på plats för att kunna lösa allt detta.

Jag vill också rikta ett stort tack till Petra Kauraisa. Jag har tackat henne förut från talarstolen. Hon är småföretagare inom kultursektorn. Men det Petra har gjort är att samla en stor del av de olika aktörerna, allt från de svenska motionsloppen till Teaterförbundet och Musikerförbundet, och skapat en plattform som har varit ovärderlig för oss moderater, åtminstone när vi har tagit fram det här förslaget. Det har möjliggjort att vi har haft någon att bolla med, och vi har fått de saker vi behöver för att kunna göra detta på ett så bra sätt som möjligt. Det känns väldigt roligt, och jag får väl be om ursäkt för alla sena kvällar då jag har tvingat er i de olika branscherna att hjälpa till och komma med input till olika delar i detta förslag.

Men nu får vi det på plats, och jag säger: Äntligen! Det känns jätteroligt, för jag vet att det behövs, och jag vet att det kommer att fungera. Nu säger till slut en enig riksdag ja till detta, för januaripartierna anslöt på det senaste finansutskottsmötet. Äntligen står alla partier i Sveriges riksdag bakom detta, och nu krävs det bara att regeringen gör sin del av jobbet!

Men det, herr talman, tvivlar jag inte på att regeringen kommer att göra, för signalen är nu mycket tydlig. Detta ska på plats till den 1 juni, och nu ska vi hjälpa de populära arrangemangen inom kultur och idrott att få det stöd de så väl behöver.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet och säger tack.

Anf. 8 LARS THOMSSON (C):

Herr talman! Vi debatterar i dag en ytterligare ändringsbudget – nummer fem i ordningen.

Som alla förstår och ser är behovet av fortsatt stöd stort. Vi har haft pandemin i ungefär ett år, och vi ser att mycket har hänt. Vi har fått många kraftfulla krispaket på plats som har kunnat rädda en hel del jobb och en

hel del företag. Men det är klart att vi ser att detta inte är över, så vi förstår alla att vi behöver ha denna femte ändringsbudget.

Det är noterbart att detta innebär att vi lägger 15 miljarder i nya kostnader från staten. Det är alltså ingen liten ändringsbudget vi diskuterar och debatterar i dag.

Ljuset i tunneln finns där. Vaccineringen är på gång, och vi förstår att allting är på väg in i ett mer normalt läge. Men vi är inte där ännu. Statens roll är att hålla igång ekonomin under den här tiden och att rädda så många jobb som vi bara kan.

Det vi gör i dag innebär att nedtrappningen av stöden, framför allt korttidspermitteringen, skjuts på framtiden på grund av det läge som råder just nu. Det tycker Centerpartiet är väldigt bra, och det gör att dagens nivåer ligger kvar åtminstone till den sista juni.

Vi ser att smittspridningen är på en fortsatt hög nivå, och vi kommer med all säkerhet att förlänga restriktionerna en tid framåt. Staten behöver ta sin roll, och jag tycker att det är glädjande att vi är rätt eniga i politiken om det här. Men det är inte bara politiken som är enig, utan jag hör också en rätt enig och samstämmig nationalekonomkår som säger att det är en billig insats att hålla igång jobben via de stöd som finns nu jämfört med att inte förlänga stöden. Då hamnar vi i en ännu mycket djupare lågkonjunktur. Vi är alltså väldigt ense om detta i Sverige, vilket gör mig glad och stärker mig i det tänk vi har.

Vi vet att krisstöden har varit till stor hjälp. Som centerpartist är jag stolt över att vi inte bara har stått i kammaren och krävt saker och sagt att det varit för sent och för lite. Vi har suttit vid förhandlingsborden och sett till att detta har blivit av. I veckan såg jag en rubrik i mitt hemlän Gotland som sa att vi nu fått över 100 miljoner i stöd till Gotland. Det gör givetvis en väldigt stor skillnad, och jag är stolt över att Centerpartiet har varit med och gjort denna stora skillnad.

Löften betalar dock inte räkningar. Så enkelt är det. Stöden måste ut nu. Jag måste markera att det är oacceptabelt att utbetalningsprocessen för stöden fortfarande är så långsam. Det kan vi inte ställa upp på från Centerpartiet. Pengarna behöver verkligen komma ut nu. Därför är det med glädje jag kan säga att Tillväxtverket nu får ännu mer resurser, närmare bestämt 265 miljoner under innevarande år, för att korta handläggningstiderna genom att anställa fler handläggare och utveckla nödvändigt systemstöd. Det är det som går att göra. Det borde ha gjorts långt tidigare, men det är ändå den insats som är akut just nu.

För mig som hängiven Vasaloppsåkare och gotlänning är det tydligt vilket otroligt stort behov det finns av stora arrangemang inom både idrott och kultur. De stora arrangemangen inom det civila livet och kulturlivet bär väldigt mycket av besöksnäringen. Det tillkännagivande som vi blivit eniga om, och som även Centerpartiet har ställt sig bakom, om smittsäkra arrangemang där staten kan ge en förlustgaranti tror jag är väldigt vettigt. Det är en bra signal att ge. Jag tror inte att det är den största åtgärden vi gör, men jag tror ändå att det är en väldigt viktig sak att ställa sig bakom. Därför har vi gjort det.

Jag ska också resonera något om framtiden. Det handlar ju inte bara om här och nu, utan vi behöver också börja tänka på återstarten efter pandemin. Tajmningen där handlar väldigt mycket om när vaccineringen kommer att gå igenom. Vi behöver dock verkligen få saker på plats som

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Extra ändringsbudget
för 2021 – Förlängda
och förstärkta stöd vid
korttidsarbete och
omställningsstöd för
företag med anledning
av coronaviruset*

inte minst underlättar framförhållning för företagen och ger dem framtids-
tro. Vi behöver diskutera återstarten bortom stödsatser till sommaren:
Vad ska vi göra i höst och framför allt 2022?

Som vi ser det borde man behålla en hel del av de förenklade regelverk
som kommit fram under pandemin. De borde få fortsätta och bli perma-
nenta. Ett stöd som vi redan har fått på plats är den tillfälliga breddningen
av sänkta arbetsgivaravgifter för unga, långt in på 2023. Det beslutet finns
redan. Det är ett exempel på sådant som jag verkligen tycker att man ska
arbeta vidare med.

Vi är rätt trygga i att återstarten, som vanlig god borgerlig ekonomisk
politik, handlar om att gynna företag, sänka kostnader och ge en god fram-
förhållning. Det är det som är vår ingång. Vi ser också att många andra
länder runt om i Europa tänker i återstartstermer och därmed ger långsik-
tiga stöd. Jag tänker till exempel på Tyskland, som nyligen förlängde stö-
det för reducerad momssats till slutet av 2022. En av de viktiga insatserna
framåt tror jag blir att tänka återstart och signalera de kommande stegen.

Herr talman! Jag tycker att dagens betänkande har landat i en bra kom-
promiss. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 9 EDWARD RIEDL (M) replik:

Herr talman! Låt mig ställa en fråga till min kollega Lars Thomsson.
Först vill jag säga att det är glädjande att Centern också tycker att det inte
duger med de här långa handläggningstiderna för att få krisstöd utbetalt.
Men tycker Centerpartiet att det räcker med ytterligare några handläggare
för att lösa problemet med att det tar så lång tid att få krisstöden utbetalda?
Hur många fler handläggare handlar det om? Hur många finns det i dag
som jobbar med detta? Hur mycket bedömer Centerpartiet och Lars
Thomsson, herr talman, att man kommer att kunna korta ned de extremt
långa handläggningstiderna, som gör att vi förlorar jobb och företag?

Centerpartiet var strax efter jul med och röstade ned Moderaternas för-
slag om snabbare utbetalningar genom mer av efterkontroller kombinerat
med mycket hårdare straff för dem som fuskar. Då hade kollegan Lars
Thomsson och jag en diskussion, herr talman, där beskedet var att om det
kom något bättre förslag skulle Centerpartiet överväga det.

I dag lägger Moderaterna fram ett förslag som både vår partiledare och
vår ekonomisk-politiska talesperson också har varit ute och pratat om i
medierna. Vi lägger fram ett förslag om en garanti att Tillväxtverket ska
betala ut stöden efter fyra veckor om man inte har lyckats handlägga dem.
Kan inte det vara en rätt rimlig tid för en myndighet att handlägga denna
typ av krisstöd? Skulle man inte klara av det får man betala ut pengarna
ändå, göra efterkontroller och kombinera med hårda straff för dem som
fuskar med coronastöden, för det vet vi att ingen av oss vill se.

Det skulle jag vilja ha svar på, herr talman.

Anf. 10 LARS THOMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Edward Riedl för frågorna. Vi är
helt överens om att dagens situation där stöd inte betalas ut i tid och där
man inte får svar i tid verkligen inte duger. Det betalar inte räkningarna,
som bekant.

Vår insats som samarbetsparti till regeringen är att vi förhandlar. Det vi kan göra är att trycka fram extra medel för att hantera detta. Däremot kan vi inte gå in och styra upp myndigheterna. Det är det endast regeringen själv som gör. Hade vi suttit i regering hade vi säkert tagit ett annat och tydligare grepp om de utbetalande myndigheterna och vridit om armen på dem så att de blivit snabbare och mer fokuserade på just detta, för den situation vi har nu är inte acceptabel. Men det kan man inte göra som samarbetsparti. Det kan man bara göra om man sitter i regering.

Det vi nu gör är att vi skjuter till mer pengar för att få fler handläggare och bättre systemstöd. Jag tror faktiskt att det hjälper till en hel del, för det är där det har brustit. Det har varit för få händer, och det har varit för svagt systemstöd. Givetvis hade detta behövt vara på plats långt tidigare, för då hade vi inte behövt hamna i den här situationen.

Centerpartiet är fortsatt intresserat av att få ta del av förslag på stöd som fungerar. Då finns det tre enkla grundregler: Stöden ska vara snabba, de ska vara träffsäkra och de ska rymmas inom EU-lagstiftningen. Det är de stödinsatserna vi är betjänta av. Om nu Moderaterna har hittat en garantivariant med ett nytt utspel via ett utskottsinitiativ är Centerpartiet positivt till att överväga om det fungerar enligt de tre principer som jag just nämnde. Men det måste också fungera; det får inte bara vara en önskelista.

Anf. 11 EDWARD RIEDL (M) replik:

Herr talman! Det här är förenligt med EU-rätten. Det var nämligen så här den första utbetalningen av korttidspermitteringsstödet gjordes i Sverige. Det var en av punkterna på Centerpartiets lista.

Vårt förslag innebär också att det blir mycket snabbare. Företag som är berättigade till stöd får stöden inom fyra veckor, allra senast. I dag tar det upp till åtta månader. Jag tror att Lars Thomsson och jag kan vara överens om att det är helt otillständigt, herr talman. Jag tror också att Lars Thomsson och Centerpartiet, och även Liberalerna, förstår att några ytterligare handläggare möjligen kan påverka detta på marginalen men inte mycket mer. Det är klart att det blir bättre för varje dag vi kan korta ned handläggningstiderna med, men de är ändå så långa att jobb och företag förloras på vägen. Jag väljer dock att tolka min kollega från Centerpartiet positivt.

Moderaterna har lagt fram ett förslag om att Tillväxtverket ska få en månad på sig att betala ut stöden och kontrollera det som behöver kontrolleras. Om man inte klarar av det från statens sida betalar man ut dessa pengar. Sedan får man göra ordentliga efterkontroller och kombinera det med mycket hårdare straff för dem som fuskar med coronastöden. Detta görs exempelvis i Danmark, där straffen för fusk med coronastöd fyrdubblas.

Alla de bitar som Centerpartiet efterfrågar – alla tre delarna – uppfylls med det förslag som Moderaterna har lagt fram, så jag hoppas på Centerpartiets stöd. Ni som har företag får gärna påverka både Centerpartiet och Liberalerna att ansluta till detta förslag. Det skulle möjliggöra mycket snabbare utbetalningar, och vi skulle kunna rädda jobb och företag i det här landet.

Jag får tacka för det samtal vi haft här i talarstolen.

Anf. 12 LARS THOMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för förslaget från Moderaterna och Edward Riedl. Vad jag har sett kom det i dag. Därmed har jag inte sett vad det innebär och vilka effekter det får; detta får nog ledamoten acceptera.

Det finns ju en hel del vettiga avvägningar som måste göras när vi diskuterar dessa frågor. Vi hade samma diskussion för ungefär en månad sedan. Det handlar om huruvida man ska ha prövning av stöd före eller efter utbetalningen. Vad jag förstår lägger Moderaterna fram ett förslag som kombinerar detta.

Vi vet att den utredning som Strömberg har gjort pekar stenhårt på att vi måste hålla fast vid att ha prövningen före eftersom det annars finns en väldigt tydlig risk för att vi gynnar den organiserade brottsligheten. Det är ju detta som är risken med att betala ut stöd först och kolla efteråt. Den avvägningen behöver vi verkligen landa i.

Jag tycker att det är rätt så trevligt att oppositionen kommer med kreativa förslag. Ofta är det lite mer av önskelistor med förslag som inte är genomförbara, men detta kanske är det. Vi ska noggrant titta igenom det.

Det är ju alltid oppositionens förmån att tycka att allting är för lite, för sent och för dåligt genomtänkt, men låt oss se på detta förslag och se vart det tar vägen.

Anf. 13 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Ibland är man extra glad. Jag tänkte lite på det när Åsa Westlund inledde med att tala om vaccinationer och längtan efter att få krama nära och kära. Jag har faktiskt fått krama min mamma för första gången på ett år. Det var en känsla som verkligen kändes, om jag säger så! (Applåder)

Vaccination ger hopp för framtiden. Därför tycker jag att det vore bra om Sverige var med på att släppa patenten för vacciner så att fler länder – fattiga länder – kan ta fram sitt eget vaccin och inte hindras av dyra patent. Det är ju ändå skattebetalarna som till stor del har varit med och finansierat dessa patent och vacciner.

Med det sagt, herr talman, går jag över till den extra ändringsbudgeten.

Att rädda jobb och företag i pandemin har det funnits ett stort och brett politiskt stöd kring, och detta har varit viktigt och bra. Ofta har det, precis som här i dag, framförts kritik mot att utbetalningarna har gått för sakta. Ekonomiskt trängda företag blir självklart oerhört stressade när handläggningen släpar efter. Samtidigt är det ju självklart att statliga tjänstemän, som också många gånger har fått nya arbetsuppgifter, kämpar febrilt för att göra detta så bra som möjligt.

Vi har även fått höra att stöden inte varit tillräckliga – detta trots att så här stora stöd aldrig skådats. Det har skjutits till pengar på ett sätt som det aldrig gjorts tidigare. Det är också så att regelverken har lämnat en del att önska gällande principer för att ta del av pengarna och för att förhindra felaktiga utbetalningar. Detta är saker som har uppdagats allteftersom, eftersom brådskan har varit väldigt stor.

När det gäller permitteringsstödet – som kanske är det viktigaste stödet och som i dag föreslås förlängas, vilket är bra – står det i regelverket att bolagen ska ha haft tillfälliga ekonomiska svårigheter som de själva inte har kunnat påverka och att de själva ska jobba för att sänka lönekostnaderna. Stödet får inte användas av bolag som två månader dessförinnan

haft utdelning eller bonusutbetalning, och bolagen får inte ha detta förrän sex månader efter att de uppburit stöd. Detta var ett initiativ som Vänsterpartiet tog i utskottet, och alla partier ställde sig bakom att införa restriktioner gällande utdelningar och bonusar.

Volvo har i och för sig följt dessa tidsgränser, men de har betalat ut 118 miljoner i bonusar till ledningen samtidigt som de har permitterat tusentals anställda och fått över 1 miljard kronor i krisstöd från staten. Volvos vd fick genom detta beslut 21 miljoner förra året. Mer än var tionde krona som skattebetalarna har betalat till det här företaget har alltså gått till ledningens miljonbonusar. Det är 21 miljoner som sjukpensionären, busschauffören, undersköterskan och den fattiga pensionären har fått vara med och betala.

Bonusutbetalningarna motiveras av styrelsens ordförande med att de var nödvändiga för att rädda företaget inför framtiden och för att ha ett incitamentsystem som ger kraft. Volvos styrelseordförande medger att de inte gjorde några moraliska överväganden vid beslutet om ändrade bonusvillkor.

Det var ju faktiskt så att styrelsen i Volvo mitt under pandemin, i maj 2020, bestämde sig för att ändra bonusreglerna så att de blev mer generösa och så att man kunde få en väldigt stor bonusutbetalning trots att det var pandemi. Det var till och med så att Volvo Cars vd efter att bonusriktlinjerna ändrats fick 14 miljoner mer i lön och bonus än vad vd:n hade 2019. Helt plötsligt skulle bonusregelverket gälla för halvåret. Snacka om att på olika sätt försöka att kringgå regelverk och, skulle jag vilja säga, visa upp en minst sagt bristande respekt för skattebetalarna!

Jag skulle vilja säga att styrelsens och ledningens agerande indirekt är en form av förakt mot skattebetalarna. Man ställer sig utanför samhället. Här ställer skattebetalarna – hårt arbetande människor, sjukpensionärer och pensionärer – upp och säger: Vi ska rädda jobb och företag i krisen. Sedan tycker ledningen i dessa bolag att man kan kalasa på som om ingenting har hänt och att man till och med kan ta ut mer pengar än tidigare. Inte nog med att man har ändrat bonusreglerna – man har dessutom svenskt rekord i aktieutdelning.

Även Sandvik, som nyligen har mottagit skattebetalarnas stöd, har beslutat om extra stor aktieutdelning – större än vad som planerats före pandemin och skattebetalarnas stöd. Utöver den ordinarie utdelningen ska man ha extrautdelning; det handlar om 8 miljarder. Volvos utdelning var på 30 miljarder. Sandvik frångår till och med sin policy att dela ut hälften av den justerade vinsten och delar i stället ut 75 procent.

Det här borde, tycker jag och Vänsterpartiet, föranleda att regelverken för de olika företagsstöden – korttidspermitteringsstödet och omställningsstödet – ändras. Reglerna för och kontrollen av korttidspermitteringarna och omställningsstödet bör stramas upp, och regeringen bör se till att de här bolagen kontrolleras i särskild ordning i efterhand så att pengar kan betalas tillbaka ifall bolagen inte skulle ha fått stöden. Det var vårt förslag i utskottet.

Vi menar att detta framför allt gäller stora företag som beslutat om stora utdelningar – extrautdelningar inklusive bonusutbetalningar – till ledningen kort efter att de lagstadgade sex månaderna passerat. Har man inte haft rätt till stödet ska det betalas tillbaka. Men, tänk, det vill inget annat parti gå med på.

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Extra ändringsbudget
för 2021 – Förlängda
och förstärkta stöd vid
korttidsarbete och
omställningsstöd för
företag med anledning
av coronaviruset*

Det pratas ofta om att värna skattebetalarnas pengar. Vi hörde tidigare i dag Åsa Westlund, och även andra partiers representanter, prata om att ta ansvar. Andra partier pratar ofta om att vi måste skärpa bidragslinjer och sätta tak för bidrag, men när det gäller det privata näringslivet ska tydligen varken kontroller eller skärpta regelverk gälla även om det ser ut som att systemen utnyttjas.

Vi menar också att regelverket för vinstutdelning bör kompletteras med en bestämmelse om anmälningsplikt avseende vinstutdelning. Det är vad myndigheten som har ansvar för permitteringsstödet har efterfrågat för att kunna skärpa kontrollerna och se vad företagen gör, men även detta har utskottets majoritet avslagit.

Vi har också föreslagit att utdelningsförbudet och bonusstoppet ska förlängas till ett år efter stödmånaderna. Vi tror att det skulle innebära att bolag, som till exempel Volvo, kanske skulle fundera en gång till på om de ska söka stöd. År 2020 borde ju inte vara ett år som utgör grund för bonusar om man har uppburit stöd från skattebetalarna.

Men inget annat parti tycker som Vänsterpartiet. Man vill inte att det ska kontrolleras extra noggrant i efterhand hur bolagen har hanterat de stöd de har fått utifrån gällande regelverk. Kanske är jag extra förvånad över att Socialdemokraterna inte går med på det här. Det kan väl inte vara så att Socialdemokraterna numera tycker att skattebetalarna för att rädda jobb ska stötta bolag samtidigt som bonusar höjs och det delas ut rekordstora utdelningar till aktieägarna? Att Sverigedemokraterna skulle springa med gräddan i samhället förväntade vi oss, men kanske inte att Socialdemokraterna skulle göra det i det här skedet.

Herr talman! Till sist vill jag ta upp att garantistödet, som också är med i den här delen av ändringsbudgeten, är mycket bra. Det är ett initiativ som har tagits av Moderaterna. Framför allt Edward Riedl har lagt ned ett enormt arbete för att få till det. Vi och Kristdemokraterna har fått vara med och påverka utformningen. Det är ett både efterlängtat och behövligt stöd. Dessa evenemang är, som Edward Riedl tidigare sa, en viktig del av vårt samhälle. Alla de stora loppen och ungdomscuperna, men också teater- och kulturliv, är en del av människors liv. Därför är det viktigt att de här stöden har kommit på plats. Till slut, efter visst motstånd, ställde sig även januaripartierna bakom det här. Det finns alltså numera en bred enighet bakom detta.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkan-det. Jag vill också säga att det behövs en hel del ytterligare åtgärder för vanligt folk i den här krisen. De har hamnat på efterkälken.
(Applåder)

Anf. 14 GULAN AVCI (L):

Herr talman! Jag vill betona att Liberalerna inte är ett särintresseparti. Vi har dessutom inte någon partikassa som tillåter helsidesannonser när det gäller att hantera den här krisen. För oss handlar det om att agera för att faktiskt både motverka smittspridning och se till att stöd kommer ut till de företag som just nu blöder.

Jag blir väldigt glad när jag hör att Ulla Andersson har fått möjlighet att ge en person som står henne väldigt nära den första kramen på länge. Varje person jag får höra om som får krama om sina nära och kära värmer

verkligen djupt i hjärtat. Det visar på det ljus som vi alla har sett fram emot det senaste året i det mycket dystra mörker som vi har befunnit oss i.

Herr talman! Jag vill också lyfta fram de heroiska insatser som har gjorts under krisen. Jag tänker närmast på alla människor som jobbar inom samhällskritiska verksamheter och som under hela krisen har gjort fantastiska insatser för att bära upp samhällets funktionalitet. Jag tänker på alla företag som har gått igenom det värsta stålbadet och som har det riktigt tufft just nu men som fortsätter att orka. De gör imponerande insatser genom att ställa om sina verksamheter så gott det går och möta kunderna på andra sätt än i sina egna butiker.

Av just den anledningen, för att fortsätta att säkra stödet till företag och skydda jobben, står vi här igen i samma kammare och med samma syfte med ännu en extra ändringsbudget.

Herr talman! Som kollegor före mig har påpekat handlar detta om att förlänga tiden för det förstärkta stödet vid korttidsarbete till den 30 juni. Det handlar också om att tillföra mer medel för att utöka omställningsstödet och för att höja Folkhälsomyndighetens låneram med 11 miljarder, så att man kan teckna fler vaccinavtal med andra aktörer än dem man nu har avtal med.

Dessa åtgärder är nödvändiga, inte minst för att den senaste tidens restriktioner har slagit ännu hårdare mot de branscher som redan blöder. Det ska nämnas att vissa delar av ekonomin faktiskt har återhämtat sig snabbare än vi hade kunnat ana, inte minst inom tillverkningsindustrin. Det är vi förstås alla glada över. Men tyvärr går det inte att säga samma sak om de branscher som drabbades värst redan i mars månad förra året. Restriktionerna har förvärrat deras situation.

Herr talman! I svåra stunder är politikens uppgift att göra allt för att dämpa en kris. Med förslaget i detta betänkande kommer vi att ha fattat beslut om totalt 17 propositioner med förslag till ändringar i budgeten. Då har jag inte räknat in vare sig vår- eller höstbudgeten. Jag blir mer och mer ödmjuk för varje ändringsbudget vi fattar beslut om. Och vi kommer sannolikt att behöva fatta beslut om fler åtgärder innan krisen är över.

Det vi gör är på allvar, och det är på riktigt. Vi har ingen kompass som vi kan orientera efter. Ingen vet heller när krisen kommer att vara över eller om nya restriktioner kommer att behövas den närmaste tiden. Vi är helt styrda av pandemins utveckling. Det gör mig ödmjuk inför den verklighet vi lever i.

Jag står här i kammaren i dag och ersätter min partikollega Mats Persson, som i detta nu förhandlar fram vårändringsbudgeten med regeringen. Jag är stolt över att mitt parti har varit med och tagit ansvar för Sverige. Vi har, tillsammans med vår samarbetspartner Centerpartiet, gjort stor skillnad under krisen. Vi har säkrat stöd till näringslivet, företagen, skolan, sjukvården, rättsväsendet, välfärden med mera. I höstbudgeten förra året drev vi också igenom viktiga skattesänkningar motsvarande 30 miljarder.

Herr talman! Några kan tycka att Liberalerna är överflödiga i svensk politik. Men det är inte alltid storleken som spelar roll för vad man får igenom. För oss handlar det om att driva igenom liberal och verklighetsförankrad politik som behövs här och nu. Sanningen är att utan oss liberaler och utan Centerpartiet hade de krispaket som har tagits fram varit fatigare på innehåll, och satsningarna hade varit mycket magrare. För oss har det varit självklart att ta ansvar under krisen och lösa problem i människors

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Extra ändringsbudget
för 2021 – Förlängda
och förstärkta stöd vid
korttidsarbete och
omställningsstöd för
företag med anledning
av coronaviruset*

vardag. Men vi har framför allt tagit ansvar för att lösa de problem som just nu är kopplade till coronapandemin.

Vaccineringen av befolkningen har tyvärr inte fått den rivstart som vi alla hade hoppats på. Jag hoppas verkligen att leveranskedjorna snart kan börja rulla igen, så att vi återigen kan trycka på startknappen och snabbt återuppta vaccineringen av befolkningen. Om vi ska kunna öppna upp samhället igen förutsätter det snabb vaccinering av alla våra invånare.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga något om garantistödet till kultur- och idrottsverksamheterna. Liberalerna instämmer i att det finns behov av att fortsätta ta fram stöd. Vi har också anslutit oss till att stödja det här garantistödet. Riksdagen har vid flera tillfällen enats om insatser för att mildra konsekvenserna för de sektorerna.

Vi kommer att fortsätta ta ansvar, men exakt hur det ska ske får vi återkomma till. Därför bör regeringen agera skyndsamt, så att vi med bred uppslutning kan enas om ett nytt stöd.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 7 Godkännande av rådets beslut om systemet för EU:s egna medel för perioden 2021 och framåt

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU35

Godkännande av rådets beslut om systemet för EU:s egna medel för perioden 2021 och framåt (prop. 2020/21:87) föredrogs.

Anf. 15 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Dagens debatt handlar om riksdagens godkännande av en omfattande EU-kompromiss mellan EU:s 27 stats- och regeringschefer som bland annat gäller hur EU:s budget ska finansieras, hur ländernas medlemsavgifter till EU ska beräknas, vilka rabatter Sverige och några andra länder ska ha på medlemsavgiften till EU samt utformningen av ett så kallat återhämtningspaket för EU efter pandemin.

EU bygger sin verksamhet på långtidsbudgetar som medlemsländerna enas om. Den senaste långtidsbudgeten löpte ut vid årsskiftet. Under flera år har medlemsstaterna diskuterat den nya långtidsbudgeten för perioden 2021–2027. Flera länder vill se en utökad EU-budget, medan Sverige och andra länder tvärtom tyckt att budgeten måste minska när briterna lämnar unionen. Man kan väl enkelt sammanfatta detta som att de länder som betalar mer till EU än de får tillbaka vill krympa budgeten och de som är nettobidragstagare vill öka den.

En av stötestenarna har varit de stora rabatter på medlemsavgiften som Sverige och några andra länder haft under lång tid. Många länder har velat slopa dessa rabatter för att få in mer pengar till långtidsbudgeten.

Parallellt med diskussionerna om långtidsbudget fördes under våren 2020 samtal om att inrätta någon form av extra stöd till medlemsstater som drabbats extra hårt av pandemin. Man ville att EU skulle låna upp pengar gemensamt till en gigantisk fond och sedan ge bidrag från denna fond till

olika medlemsstater. En i stort sett enig EU-nämnd i Sveriges riksdag avisade detta som idé och menade, i andra hand, att sådana stöd i varje fall bara borde bygga på generösa lån och absolut inte bidrag.

I somras gick förhandlingarna in i ett intensivt skede när EU:s stats- och regeringschefer samlades för att slutligt enas i frågan. Statsminister Stefan Löfven hade tydliga mandat från EU-nämnden att driva linjen att hålla nere EU-budgeten, inte minst med anledning av att britterna lämnat EU, att försvara de svenska rabatterna och att inte acceptera att återhämtningspaketet skulle bygga på bidrag utan bara på lån till medlemsstater.

Resultatet blev så där. EU-budgeten ökade, vilket är anmärkningsvärt med tanke på att britterna har lämnat unionen. Sverige fick dock behålla rabatter på 11 miljarder per år, vilket är värt 77 miljarder under innevarande budgetperiod. Medlemsavgiften för 2021 efter avdragna rabatter landar på cirka 45 miljarder, vilket är en ökning mot tidigare år.

Återhämtningspaketet beslutades också, och där blev beslutet att drygt hälften ska ges som bidrag och resten som lån. Regeringen lyckades alltså inte stå upp för svenska intressen, men utfallet blev ändå inte den stora smäll mot Sverige som många befarat. Det blev en kompromiss; Sverige fick behålla sina rabatter mot att vi godkände återhämtningspaketet.

Herr talman! I dag röstar vi alltså om hur EU:s budget för 2021–2027 ska finansieras och vilka rabatter Sverige ska få. Det handlar också om att godkänna att EU-kommissionen får låna upp 750 miljarder euro med EU-budgeten som säkerhet, hur dessa pengar ska användas och hur det stora lånet ska betalas tillbaka.

Herr talman! Moderaterna har under hela processen varit kritiska mot EU:s återhämtningspaket. Det gäller framför allt att man genom gemensam upplåning med EU-budgeten som säkerhet tänker ge bidrag, inte bara lån, till medlemsstaterna. Vi är också oroliga för att bidrag och lån kommer att lämnas för saker som saknar samband med pandemin, och i värsta fall kan de bli ett direkt budgetstöd till sedan länge misskötta ekonomier i flera medlemsländer.

Pandemin har samtidigt slagit hårt mot Europas ekonomi. Att EU-länderna tillsammans vill motverka detta är naturligt. EU:s återhämtningspaket kan bidra till återhämtningen av EU:s ekonomi om pengarna används på rätt sätt till framtidssatsningar och om de villkoras så att de inte bara går rakt in i ekonomiskt misskötta EU-länders statsbudgetar. Sverige gynnas självklart av att EU:s medlemsstater klarar pandemin eftersom EU är en oerhört viktig exportmarknad för Sverige. Samtidigt finns det risk att fonden, fel använd, bara skjuter upp viktiga reformer i länder med misskötta ekonomier.

Sverige är medlem i EU. Med detta följer att vi rimligen får acceptera de beslut som fattas och de kompromisser den svenska regeringen ingår för Sveriges räkning. Och det svenska medlemskapet blir inte bättre än den regering som representerar Sverige. Den svenska regeringen ska ta till vara svenska intressen. Regeringen har under förhandlingarna haft ett starkt mandat från riksdagen att både driva en budgetrestriktiv linje och agera för att återhämtningspaketet bara ska ge lån och inte dela ut bidrag. Nu har EU:s stats- och regeringschefer tyvärr ändå enats om återhämtningspaketet. Som överenskommelsen nu ser ut kommer 48 procent att lämnas som lån och 52 procent som bidrag.

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Godkännande av
rådets beslut om
systemet för EU:s
egna medel för
perioden 2021
och framåt*

Sverige är ett av de länder som per capita betalar allra mest till EU. Det gav regeringen ett starkt utgångsläge i förhandlingarna, som den tyvärr inte har tagit till vara. Regeringen har inte lyckats försvara de svenska skattebetalarnas intressen fullt ut och har inte nått de mål som riksdagen uttalade inför förhandlingarna. För detta bär Stefan Löfven ansvaret.

Herr talman! Vad kommer då återhämtningspaketet att kosta Sverige? Detta finns det faktiskt inte mycket information om i regeringens proposition, och det är märkligt med tanke på frågans vikt. Nu har partierna själva fått försöka reda ut detta, och det har varit svårt att förklara paketet i samhällsdebatten – med många missförstånd.

Det är naturligtvis svårt att räkna exakt på utfallet av ett upplägg som löper ända fram till 2058. Jag brukar säga att jag då närmar mig min hundraårsdag. Det beror givetvis på att förändringar av växelkurser, räntekostnader och så vidare påverkar hur utfallet kommer att se ut. Men mycket grovt räknat är Sveriges kostnad för återhämtningsfondens bidragsdel 140–150 miljarder. Vi får samtidigt i närtid ett bidrag till Sverige från samma fond med ungefär 35 miljarder. Nettokostnaden blir ungefär 110 miljarder.

Beslutet om återhämtningspaketet är samtidigt nära sammankopplat med EU:s långtidsbudget. Om återhämtningspaketet genom ett svenskt veto röstas ned i dag kommer även beslutet om de svenska rabatterna på medlemsavgiften till EU att falla. Rabatterna motsvarar 11 miljarder per år, alltså drygt 77 miljarder.

I närtid och fram till 2027 kommer Sverige alltså att gå plus på upplägget. Totalt under hela perioden fram till 2058 får Sverige däremot en kostnad på 30–35 miljarder, om man räknar med rabatterna på medlemsavgiften.

Återhämtningspaketet är utan tvivel ett mindre lyckat EU-beslut, och Sverige är nettobetalare till både EU-budgeten och återhämtningsfonden. Men samtidigt är det orimligt att utmåla det som en ekonomisk katastrof för Sverige. Vill Sverige minska kostnaderna för EU-medlemskapet betyder en stramare framtida EU-budget mycket mer än att stoppa återhämtningspaketet.

Man kan också ställa kostnaden i relation till andra utgifter i den svenska statsbudgeten. Vi lämnar exempelvis bistånd med över 50 miljarder per år. Moderaterna vill minska biståndsbudgeten med ungefär 16 miljarder. Bara den summan betyder mer än tre gånger mer per år för kommande generationer än kostnaden för att betala tillbaka återhämtningsfonden från 2028 och framåt.

Herr talman! Moderaterna är kritiska till EU-kompromissen. Men när vi bedömer hur vi ska rösta måste vi bedöma de samlade effekterna för Sverige. Om vi skulle rösta nej till en omfattande kompromiss mellan EU:s 27 stats- och regeringschefer skulle det allvarligt skada förtroendet för Sverige som förhandlingspart i framtiden. Moderaterna vill inte heller vara det parti som kastar ut EU i en politisk och ekonomisk kris mitt under en pandemi.

Ekonomiskt betyder inte kompromissen så dramatiskt mycket i relation till andra utgifter. På kort sikt och fram till 2027 går alltså Sverige med överskott eftersom vi både får ett stort bidrag ur fonden och behåller våra rabatter på EU-avgiften.

Återhämtningspaketet kan alltså rätt använt bidra till återhämtningen om pengarna faktiskt går till tillväxtfrämjande åtgärder. Varje EU-land kommer nu enligt beslutet att få ansöka om medel från återhämtningsfonden inom en viss ram för varje land. I ansökan ska man tydligt visa hur pengarna ska användas. EU-länderna ska sedan med kvalificerad majoritet godkänna ansökan, land för land. Moderaterna kommer att verka för att Sverige röstar nej till faktiska utbetalningar till EU-länder som inte uppfyller kraven.

Herr talman! Många rykten sprids om att dagens omröstning även gäller införandet av beskattningsrätt för EU. Men det finns inget beslut om framtida EU-skatter i denna kompromiss, bara lösa skrivningar om att EU-kommissionen vill verka för sådan direkt beskattningsrätt. Sverige förbinder sig inte någonstans att godkänna detta.

Moderaterna motsätter sig alla förslag till att ge EU beskattningsrätt, och vi kommer att fortsätta att driva detta. I vår motivreservation tillsammans med Kristdemokraterna markerar vi särskilt vikten av att Sverige inte accepterar några avsteg från gällande EU-bestämmelser om att beslut om skatter och beskattning ska fattas i enhällighet i EU. Just frågan om att ge EU beskattningsrätt är av sådan principiell och stor betydelse att Sverige, om det behövs, bör använda sitt veto för att stoppa eventuella förslag om EU-skatter. Det kommer åtminstone Moderaterna att kräva, och det är vi också tydliga med i vår motivreservation. Skatter är en nationell fråga, och EU ska inte ges rätt att beskatta svenska medborgare.

Herr talman! Urholkar då inte beslutet om återhämtningspaketet för troendet för EU?

Både dagens ärende om återhämtningsfonden och vissa andra EU-beslut och förslag visar att EU är på fel väg mot ökad överstatlighet och med en tydligt växande aptit på att ta över alltmer beslutanderätt från medlemsstaterna. För alla oss som i grunden är EU-vänner är det en utveckling som oroar.

Sveriges EU-medlemskap blir som sagt inte bättre än den regering som företräder Sverige i EU-förhandlingar och möten på EU-nivå.

Under den period då Moderaterna ledde Sveriges regering var Sverige en stark röst i EU och respekterat bland andra medlemsländer. Man lyssnade på Sverige. Den moderatledda regeringen under Fredrik Reinfeldt och Anders Borg lyckades till och med förhandla fram sänkt EU-avgift för Sverige.

Tyvärr har inte dagens socialdemokratiskt ledda regering lyckats särskilt väl med att flytta fram Sveriges positioner i EU. Jag ska ge två exempel på frågor där det gått precis tvärtom.

Vi upplevde hur statsministern kallade till toppmöte i Göteborg för att lansera sin idé om en social pelare i EU. Vi var många som varnade för att detta skulle leda helt fel och bara öka EU:s aptit på att lägga under sig nya politikområden som hanteras bättre nationellt. Och exakt så blev det – nu får regeringen slita för att stoppa EU-klåfingrighet på det sociala området och för att stoppa förslag om tvingande minimilöner som Sverige inte vill ha, varken från arbetsgivares eller från fackliga organisationers sida.

Taxonomin är nästa orosmoln. Begreppet taxonomi är nog ganska okänt för de flesta. I korthet handlar det om att EU vill införa en norm för hållbara investeringar på finansmarknaden.

I sak kan man ju tycka att det är bra med en gemensam standard för detta. Samtidigt får denna EU-norm stor betydelse när det gäller tillgången på riskkapital, riktlinjer för företags miljöcertifiering, regler för offentlig upphandling med mera. Det är därför extremt viktigt för svenskt näringsliv och svenska jobb att denna nya EU-norm inte missgynnar Sverige.

Tyvärr ser vi nu att både svensk vattenkraft, svenska biobränslen och svenskt skogsbruk riskerar att betraktas som icke hållbara. Förslaget är ett allvarligt hot mot svenska företag, jobb och energiförsörjning.

Regeringen har låtit detta fortgå alldeles för länge utan att sätta ned foten. Man har inte insett hotet mot Sverige och inte tagit frågan på allvar utan låtit tjänstemän på lägre nivå sköta förhandlingarna för svensk räkning när andra länder har skickat ministrar. Detta riskerar att sluta mycket illa för Sverige på grund av regeringens ointresse.

Lika illa har det gått med förhandlingarna om EU:s långtidsbudget och återhämtningspaketet. Regeringen hävdar faktiskt i propositionen att de svenska målsättningar inför förhandlingarna om långtidsbudgeten och återhämtningsfonden har uppnåtts. Vi moderater delar definitivt inte den åsikten. Regeringen misslyckades i förhandlingarna.

Herr talman! Det pågår hela tiden en samhällsdebatt om det svenska medlemskapet i EU. I grunden är det bra och naturligt att svenska folket ständigt ifrågasätter nyttan av EU-medlemskapet och om vi får valuta för medlemsavgiften. Jag skulle verkligen önska att samma diskussion fördes om de höga svenska skatterna och vad vi får för skattepengarna.

Jag känner stor ödmjukhet för att många som röstade för ett svenskt EU-medlemskap är besvikna över hur EU utvecklats, och jag tvekar inte att säga att jag personligen delar den besvikelsen. EU i dag är inte det EU jag trodde så starkt på när jag röstade ja i folkomröstningen, även om jag själv än så länge inte har landat i att nackdelarna överväger fördelarna med medlemskapet.

Men dagens omröstning handlar inte om att knäppa EU på näsan och inte om att rösta ja eller nej till EU. Det handlar om att rösta ja eller nej i denna konkreta sakfråga och då bedöma vad som är bäst för Sverige i just denna fråga. Det står var och en helt fritt att argumentera för eller emot det svenska medlemskapet i EU, men det är en annan diskussion. Så länge Sverige är medlem i EU måste vi i varje fråga och vid varje tidpunkt göra det bästa av medlemskapet. Ibland betyder det tyvärr att vi, som i dag, tvingas välja det minst dåliga av flera mindre bra alternativ.

Herr talman! Moderaterna kan inte ställa sig bakom det regeringen anför som motivering till det beslut som riksdagen fattar, och vi tycker inte att regeringen har levt upp till de mandat som riksdagen gett regeringen. Vi har under hela processen med förhandlingarna om återhämtningsfonden och diskussionerna om EU:s långtidsbudget avstått från att delta i besluten eftersom vi inte varit nöjda med hur saker utvecklats, och vi fullföljer denna linje genom att avstå i dagens votering.

Samtidigt kommer vi att rösta för vår och Kristdemokraternas motivreservation. Jag vill även rikta kammarens uppmärksamhet på vårt gemensamma särskilda yttrande, där vi redogör för hur vi agerat från våra partiers sida under processens gång.

Avslutningsvis, herr talman, yrkar jag alltså bifall till Moderaternas och Kristdemokraternas gemensamma motivreservation.

Anf. 16 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, vilket innebär ett klart och tydligt avslag på regeringens förslag.

Det är framför allt två saker som är väldigt, väldigt fel med det som EU-kommissionen försöker tvinga på oss nu och som regeringen alltså har gått med på.

För det första ska EU över huvud taget inte ha några mer så kallade egna medel, alltså pengar som står direkt till EU:s förfogande. Det spelar ingen roll om det rör sig om mycket eller lite pengar, och det spelar heller ingen roll vilken skattedomän man försöker inkräkta på, för det svenska folket äger rätten att sig självt beskatta. "Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utövas av riksens ständer allena vid allmän riksdag", som det så fint formulerades i 1809 års regeringsform 57 §. Vi vet ju att talmannen tycker om gamla regeringsformer, så man kanske får en guldstjärna i kanten för det citatet. Men vi ska inte ta något enda steg – inte ett enda, inte en millimeter – mot en ytterligare integrerad finanspolitisk union.

Vad värre är, herr talman, är själva syftet med detta. Syftet är alltså att dessa utökade egna medel ska fungera som garanti för att kunna finansiera denna monstruösa coronafond – detta återhämtningsinstrument, som man kallar det, som regeringen alltså först var emot men sedan lade sig platt för därför att man inte orkar, inte pallar, stå upp för de svenska skattebetalarna. Det är viktigare att ha kompisar i Bryssel.

Här ska man alltså låna upp helt bisarra summor – 750 miljarder euro – för att sedan strösla ut dem, huvudsakligen i form av bidrag till mindre ansvarstagande länder.

Spanien har infört medborgarlön, alltså lön för att göra absolut ingenting. Jag har inga synpunkter på det; de får ha precis hur mycket medborgarlön de vill. Men de får baske mig betala det själva. Det ska väl rimligen inte vi betala?

Italien och Grekland har inte haft en budget i balans på decennier. Ska vi finansiera deras budgetunderskott? Det får de väl göra själva.

I många östeuropeiska länder går man i pension innan man fyllt 60 medan Sverige har högst pensionsålder i hela EU och regeringen vill höja den ännu mer. De får gå i pension precis när de vill; jag har inga som helst synpunkter på det. Men vi ska väl inte behöva betala för det? Det får de väl göra själva.

Det här är alltså en regelrätt förlustaffär för de svenska skattebetalarna i storleksordningen 150 miljarder kronor som vi ska ut med. Det motsvarar 15 000 kronor per svensk. Samtidigt har vi enorma behov på hemmaplan. Vi har ett underfinansierat rättsväsen och ett underfinansierat pensions-system. Vi har enorma behov på hemmaplan.

Herr talman! Det här är ju sjukt. Det är sjukt, och det är häpnadsväckande att det finns en majoritet i den här kammaren för att rösta igenom detta. Regeringen, Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna! Hur i hela friden har ni landat i denna slutsats? Jag begriper inte det.

Det finns en tydlig möjlighet här i dag, i eftermiddagens votering: Anslut er till Sverigedemokraternas reservation! Då har vi möjlighet att stoppa det här vansinnet. Gör det!

Gör ni inte det kan ni vara rätt säkra på att det kommer att finnas i alla fall ett parti som kommer att påminna era väljare om det. Jag är långt ifrån

Prot. 2020/21:99

24 mars

*Godkännande av
rådets beslut om
systemet för EU:s
egna medel för
perioden 2021
och framåt*

säker på att de är lika begeistrade över detta som ni här inne verkar vara. Jag är långt ifrån säker på det. Det är val nästa år, nota bene.

Herr talman! Alla de här skulderna man nu tar upp och tvingar på oss för att strössa ut som bidrag till mindre ansvarstagande stater, de kommer i bästa fall att vara återbetalda år 2058. Medellåldern i den här kammaren är 48 år. Det betyder att en genomsnittlig ledamot här i kammaren kommer att vara 85 år innan dessa skulder är återbetalda.

Herr talman! Medellivslängden i Sverige är 83 år. Vi här inne kommer alltså i genomsnitt att ha kastat in handduken – vandrat för evigt över Bifrost. Detta betyder i klartext att vi här inne tar beslut i dag, men konsekvenserna av besluten lämnar vi över till nästa generation, till våra barn.

I min värld är detta alltså inte bara ekonomiskt vansinne, utan det är även djupt moraliskt förkastligt. Man gör inte på det sättet. Varje enskild ledamot från varje enskilt parti kommer att behöva bära detta med sig.

Det är alltså moraliskt förkastligt, och det är ekonomiskt vansinne. Och man kan också ställa sig frågan: Vad skickar detta för signaler i termer av incitament till de icke ansvarstagande medlemsländerna med kroniska budgetunderskott? Så fort det blir kris kommer de välskötta ekonomierna till undsättning i en gigantisk bail out-operation. Vad skapar det för incitamentsstruktur på längre sikt om man blir belönad när man missköter sig och bestraffad när man sköter sig? Seriöst!

Det här handlar om de svenska skattebetalarnas pengar. Och ja, vi blir förmodligen lite impopulära om vi från svensk sida sätter stopp för detta eftersom det kräver konsensusbeslut av alla 27 medlemsstater. Men det finns något som heter integritet också, och sex av riksdagens partier uppvisar i dag en flagrant avsaknad av just integritet. Sex av riksdagens partier står i dag inte upp för de svenska skattebetalarna. Som sagt, lita på att vi kommer att påminna dem om detta när det blir val nästa år.

I synnerhet är jag besviken på Moderaterna och Kristdemokraterna, som inte väljer att avslå detta i dag. Vi har hört Moderaterna tidigare här i dag, med ett väldigt kritiskt tonfall. Detta är dåligt och fel, och man borde ha gjort mycket annorlunda. Men när det kommer till kritan och vi ska trycka på knappar vid voteringen i eftermiddag släpper man igenom detta. Om man är så kritisk, varför röstar man då igenom det? Varför röstar man inte nej tillsammans med Sverigedemokraterna? Frågan kan också ställas: Är ni säkra på att ni har era väljare med er i denna fråga? Jag är inte så säker på det.

Som sagt, herr talman – jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 17 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Ja, Oscar Sjöstedt, vi är kritiska från moderat sida, och det framgår väldigt tydligt av mitt anförande. Men som jag förklarade handlar detta inte bara om pengar utan också om att man ska kunna lita på Sverige som avtalsslutande part. Och man ska kunna lita på att Sverige står upp för det som den svenske statschefen går med på och kompromissar om på EU-nivå med samtliga andra statschefer i EU. Det är väldigt viktigt om vi i framtiden ska kunna påverka och göra Sveriges röst hörd i EU. Att bara säga nej och straffa ut Sverige är inte speciellt smart. Detta finns också i kalkylen.

Jag blir lite bekymrad när Oscar Sjöstedt återigen, precis som i vissa artiklar som SD har skrivit, antyder att detta beslut skulle medföra att vi

ger EU beskattningsrätt. Det finns inga beslut i detta ärende som säger att EU får beskattningsrätt. Det kommer vi från moderat sida hela tiden att bekämpa.

Oscar Sjöstedt säger att detta handlar om att ge bidrag till mindre väl-skötta länder. Jag undrar om Oscar Sjöstedt tycker att Sverige, Danmark, Finland, Österrike och Nederländerna är mindre välskötta länder. Dessa länder kommer också att få bidrag ur fonden. Sverige kommer att få 35 miljarder i bidrag ur fonden, vilket Oscar Sjöstedt inte låtsas om. Han hävdar fortfarande att detta kostar Sverige 150 miljarder. Det gör det inte, för vi får samtidigt tillbaka 35 miljarder.

Men det viktigaste är att Oscar Sjöstedt inte ser risken för att de svenska rabatterna också försvinner genom ett nej i detta ärende. Då försvinner 77 miljarder svenska kronor plus de 35 miljarder vi skulle få ur fonden, och då är vi nästan uppe i de 150 miljarder som detta kostar. Det verkar Sverigedemokraterna helt ha missat.

Anf. 18 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Till att börja med hoppas jag att det inte är statschefen som har varit nere i Bryssel och förhandlat, men låt gå. Detta kallas demokrati – att man underställer parlamentet beslut. Det är väl det vi sysslar med här? Det är väl det statsskick vi har i Sverige?

Jag är absolut inte bekväm i en värld där Stefan Löfven får åka iväg och ta vilka beslut som helst utan förankring i Sveriges riksdag. Det förvånar mig att Jan Ericson från Moderaterna känner sig bekväm med att Stefan Löfven får ingå vilka avtal som helst för svenskt vidkommande utan att det ska underställas Sveriges riksdag. Jag är inte bekväm med en sådan situation.

Jag förstår att det skulle skapa lite bekymmer om Sverige ensamt skulle sätta stopp för detta; vi kan kalla det dåligt rykte. Jag är beredd att ta den smällen och betala det priset för att rädda kommande generationer från den här skuldsättningen. Det handlar om att väga olika saker. Att det sitter lite EU-pampar i Bryssel och blir arga på oss i Sverige kan jag köpa. Jag kan leva med det. Det jag inte kan köpa är att vi skuldsätter våra barn och nästa generation upp över öronen. Det kan jag inte leva med. Men det är väl en fråga om vilka prioriteringar, grundläggande principer och värderingar man styrs av, antar jag.

Beskattningsrätten nämns ganska tydligt i den proposition som ligger till grund för det betänkande vi debatterar i dag. Där anger man en tydlig riktning: För att EU ska kunna betala tillbaka det här skuldborget kanske man behöver öka sin beskattningsrätt. Så det ligger absolut i tangentens riktning, och det är en stor fara, som jag ser det. Jag tycker att det är högst relevant att påpeka den risken.

Anf. 19 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Sverige ska alltså enligt Sverigedemokraterna först rösta bort återhämtningsfonden, som var ett villkor för att ett antal länder skulle acceptera rabatten på den svenska medlemsavgiften. Först ska vi alltså rösta bort den fonden, och sedan ska vi skicka ned Stefan Löfven och hoppas att han lyckas återförhandla de svenska rabatterna utan att återhämtningsfonden finns på plats. Jag tror faktiskt inte att hoppet om detta är speciellt stort. Jag delar definitivt Oscar Sjöstedts tvivel gällande Stefan

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Godkännande av
rådets beslut om
systemet för EU:s
egna medel för
perioden 2021
och framåt*

Löfvens förhandlingsskicklighet i dessa frågor. Då ska vi väl ändå inte hoppas att han ska kunna uträtta mirakel? Vi måste förstå vad som ligger i potten.

När Oscar Sjöstedt säger att vi skuldsätter våra barn upp över öronen tycker jag ändå att han använder överord. Detta är ingen bra överenskomelse, och den kostar Sverige pengar. Men vi får ändå ha lite sans och balans i diskussionen. Vi pratar alltså om omkring 30–35 miljarder kronor netto. Detta ska ställas i relation till den stora svenska statsskulden och till att Oscar Sjöstedt och Sverigedemokraterna har ställt upp på ett antal krispaket i Sverige som har kostat hundratals miljarder, som också innebär att vi skuldsätter kommande generationer för att hantera krisen. I ljuset av detta är 30–35 miljarder som nettokostnad för Sverige under 40 års tid faktiskt inte någon samhällskatastrof. Det är dåligt, men det är inte något som gör att kommande generationer utarmas och skuldsätts upp över öronen. Vi får ha lite sans och balans i debatten, tycker jag.

Och återigen – nu säger Oscar Sjöstedt det som stämmer: att det ligger i tangentens riktning att EU-kommissionen kommer att driva på för EU-skatter. Men detta är något helt annat än det ni har skrivit i debattartiklar och det som Oscar Sjöstedt sa i talarstolen. Där sa han nämligen att detta innebär beslut om EU-skatter, och det gör det inte. Det är viktigt att svenska folket vet detta. Svenska skattebetalare ska inte betala skatt direkt till EU – punkt.

Anf. 20 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Nej, det bästa vore väl i och för sig om vi skickade någon annan än Stefan Löfven till de förhandlingarna. Men faktum kvarstår: Sverige har vetorätt även i budgetfrågan, bortsett från det här paketet. Budgetbeslutet kräver nämligen konsensus. Jag menar alltså absolut att det är möjligt.

Att blanda ihop dessa båda frågor i ett och samma beslut – coronafonden å ena sidan och avgiftsrabatterna å andra sidan – när det i praktiken handlar om två olika beslut är att göra det lite väl enkelt för sig. Sverige har vetorätt även i budgetfrågan.

Ja, vi har ställt upp på många krispaket i Sverige tillsammans med bland andra Moderaterna. Det är jag för övrigt tacksam för. Det är kanske inte vår sak att recensera detta, men jag tycker att finansutskottet överlag har varit aktivt och tagit många kloka beslut.

Men då har det handlat om att använda de svenska skattebetalarnas pengar för att rädda jobb och företag huvudsakligen i Sverige. Det är skillnaden. Här ska vi i stället ta de svenska skattebetalarnas pengar och skicka dem till Grekland, Italien, Spanien, Östeuropa och så vidare. Det är en ganska stor skillnad, åtminstone för en person som är någorlunda patriotiskt lagd. Men för Moderaterna kanske det inte spelar någon roll var de svenska skattebetalarnas pengar hamnar, om det är i Sverige eller i Grekland. Det kanske kan kvitta för Moderaterna, men för mig gör det inte det. Jag tycker att de svenska skattebetalarnas pengar behövs på hemmaplan.

Sedan tycker jag att vi blandar ihop siffrorna lite grann också. Det har varit många siffror fram och tillbaka, men att nettokostnaden för detta bara skulle vara 30–35 miljarder stämmer ju inte. Den är betydligt högre, en bra bit över 100 miljarder.

Herr talman! För snart ett år sedan var det en i princip enig riksdag som sa nej till en återhämtningsfond som skulle bygga på att EU:s medlemsstater lånar pengar som EU sedan betalar ut som bidrag. I slutändan vek de flesta partier ned sig. Trots att det inte fanns en majoritet för att säga ja till förslaget i EU:s långtidsbudget röstade Sverige ja eftersom flera partier valde att lägga ned sina röster.

Här står vi alltså nu och ska fatta beslut om att godkänna upplåningen och EU:s egna medel. Återigen ser vi partier som i ord och text är negativa men som ändå inte röstar emot utan avstår. Regeringens proposition kommer att gå igenom, trots att bara en minoritet står bakom den. Även om Kristdemokraterna i dag kommer att meddela att de avstår kommer en minoritet att rösta igenom propositionen. För Vänsterpartiets del yrkar jag avslag på propositionen i enlighet med vår reservation i finansutskottet.

Den 14 september 2003 röstade vi i Sverige om vi skulle ansluta oss till EU:s valutaunion. Svenska folket röstade för att vi skulle stå utanför samarbetet. Vi på nejsidan varnade för gemensam ekonomisk politik. Vi såg en risk för en långtgående samordning av den ekonomiska politiken med makt över budgetar och upplåning.

I dag medger även många av dem som då var för euron att det var klokt och bra för svensk ekonomi att vi valde att stå fria från den krisdrabbade valutaunionen. Men nu föreslår alltså regeringen att vi ska säga ja till att gå in i en gemensam politik med gemensam upplåning för att rädda den valutaunion som svenska folket redan har sagt nej till.

De länder som är mest drabbade ekonomiskt av covid-19 och som har varit pådrivande när det gäller fonden är de länder som redan är hårt skuldsatta och utsatta efter den förra krisen. Då var det de rika länderna i valutaunionen som tvingade de utsatta länderna till hårda nedskärningar i offentlig sektor och räddade banker men inte människor och jobb. Den nedmonterade välfärden och privatiseringarna gör många mer sårbara och därmed mer utsatta för coronakrisen. Det är problem som har skapats inom valutaunionen.

När förslaget om återhämtningsfonden presenterades i våras sa Vänsterpartiet nej till förslaget. Vi menade att återhämtningsfonden borde vara en fråga för euroländerna. Vi menade att euroländerna borde skriva av skulderna för de skuldsatta länderna – en åsikt som vi inte fick gehör för men som kunde ha blivit verkligheten om Sverige hade vågat stå emot.

Herr talman! Det är en helt ny princip inom EU att man ska ha en gemensam upplåning. Dessutom skjuter man återbetalningen på framtiden. Vi kommer att få betala för denna fond fram till 2058. Vad händer vid nya kriser? Ska vi då ta nya lån och skjuta skuldberget framför oss?

Kommissionens och parlamentets lösning är att införa egna medel, till exempel plastavgift, som är med i regeringens proposition i dag, och flera skatter. Även det är förslag som innebär att vi går in i ett djupare ekonomiskt samarbete inom EU och lämnar över makt till EU-kommissionen. Det sa vi nej till 2003, och det fortsätter vi att säga nej till. Vi närmar oss alltmer ett Europas förenta stater, en superstat.

När statsministern var nere i Bryssel i somras och förhandlade långtidsbudgeten och återhämtningsfonden var medskicket från EU-nämnden att medel från fonden skulle betalas ut som lån, inte som bidrag. Under

förhandlingarna ökade fondens lånedel från en tredjedel till ungefär hälften. Det betraktades som en seger, och en oenig EU-nämnd sa ja.

Men i slutändan visade det sig att Sverige hade dragits vid näsan. Fondens bidragsdel är i princip lika stor nu som före förhandlingarna. Det är lånedelen som ökats genom att stöd till klimatåtgärder, forskning med mera har tagits bort och lagts som lån till medlemsstaterna. Det är en pyrrhusseger för Stefan Löfven och för de partier som sa ja. Skrivningar om rättsstatens principer vattnades ur, och Sverige sa ja. När Sverige kunde ha hållit emot för att vi skulle kunna få garantier för att stater som får stöd också är demokratiska stater valde man att backa.

Vill Sveriges riksdag verkligen överlåta åt Bryssel att styra den svenska ekonomiska politiken? Redan i dagens EU-budget kan vi se hur ineffektivt EU:s pengar används. I stället för välfärd till många går de till skrytprojekt, korruption och Bryssels byråkrater. Det finns bara en sak att göra, och det är att säga nej till propositionen om EU:s egna medel.

Anf. 22 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Vi har ju börjat vänja oss lite vid att Moderaterna och Vänsterpartiet hittar varandra i en del frågor. Vi har gjort det i samband med krispaketen här.

Jag måste säga att mycket av det som Ilona Szatmari Waldau säger om återhämtningsfonden är åsikter som också vi moderater delar, men med det undantaget att vi tycker att priset för Sverige att gå emot det som vår regeringschef och övriga stats- och regeringschefer har kompromissat fram är så högt att det kostar mer än de pengar som vi skulle kunna spara.

Frågan var uppe tidigare, och då var det diskussioner om vad nettokostnaden egentligen skulle bli för svensk del. Då kan man inte tappa bort frågan om rabatterna. Frågan om de svenska rabatterna ingår i detta beslut. Det finns på sidan 9 i propositionen. Där står uttryckligen att den frågan omfattas av dagens beslut.

Om vi röstar nej i dag ryker också de svenska rabatterna på 77 miljarder kronor. Kostnaden för Sverige ligger någonstans på 140–150 miljarder – vi säger 150 miljarder. Sverige får direkt tillbaka 35 miljarder, och vi får behålla rabatterna på 77 miljarder om vi accepterar dagens beslut. Det innebär att nettokostnaden för helheten för Sverige blir 38 miljarder, som då ska slås ut på alla år framöver. Det är trots allt inte en total ekonomisk katastrof för Sverige och framtida generationer.

Jag är lite bekymrad över att både Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet, som står bakom att man ska stoppa hela förslaget i dag, inte inser att detta även medför att de svenska rabatterna på 77 miljarder försvinner. Det är alltså 11 miljarder per år under de närmaste sju åren. Det är ganska mycket pengar för Sveriges del.

Anf. 23 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik:

Herr talman! Jan Ericson nämner att priset är för högt. Han nämner också att det skulle bli kaos i EU. Men jag vill påminna om att Moderaterna lade ned sina röster även i EU-nämnden i somras. Om Moderaterna hade stått kvar vid sin kritik, den kritik som nu Jan Ericson säger att han delar, hade Stefan Löfven inte fått det mandat som han fick.

Det är lite grann att dölja saker för väljarna att nu komma och säga att man inte vill orsaka en kris när man i somras faktiskt hade kunnat se till

att Stefan Löfven hade haft ett helt annat mandat än vad han i slutändan fick.

Jag konstaterar att Jan Ericson tar upp nettokostnaderna. Den som lyssnade på mitt anförande kanske hörde att jag inte nämnde nettokostnaderna. För Vänsterpartiet är det stora problemet med den här fonden och de övriga förslagen att detta ökar EU:s makt över medlemsländernas ekonomiska politik. Det är någonting som vi är starkt kritiska till. Jag säger det igen: Svenska folket sa nej till detta i en folkomröstning. Då kan vi inte införa en gemensam ekonomisk politik, en gemensam valutapolitik, bakvägen. Vi måste stå fast vid det som svenska folket har sagt.

Sedan vill jag återigen komma till – för jag tror att det är det som Jan Ericson syftar på – att jag säger att detta ska betalas till 2058, då jag för övrigt kommer att vara 96 år. Är det inte naivt att tro att det inte kommer att bli några fler kriser? Vad vill Moderaterna göra om vi får en kris om 10 år eller 20 år? Ska vi låna ännu mer, eller vill Moderaterna då ge EU möjligheten att införa olika beskattningsrättigheter? Vad är Moderaternas lösning för den långsiktiga återbetalningsplanen?

Anf. 24 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Jag måste faktiskt invända. Det var inte så att vi moderater inte stod bakom de mandat som vi gav till regeringen. Tvärtom var vi väldigt tydliga med våra krav på regeringen. Vi krävde budgetrestriktivitet. Vi ville att EU:s långtidsbudget skulle bantas när britterna lämnade EU. Det är högst rimligt. Och vi var väldigt tydliga med att vi inte accepterade en återhämtningsfond med en bidragsdel. Vi ville se att det bara var lån. Detta stod vi moderater bakom. Men när vi såg vartåt det barkade avstod vi – vi deltog då inte i besluten.

Det var helt enkelt av samma skäl som i dag. Vi har faktiskt en regering. Vi har en regeringschef som förhandlar för Sveriges räkning. Vi kan tycka att den regeringschefen inte har gjort ett bra jobb. Vi kan vilja ha en annan regering, och det vill vi moderater. Men vi har den regering vi har. Vi har den statsminister vi har, och det är han som företräder Sverige. Om han gör ett dåligt jobb tycker vi att det är tråkigt, och vi beklagar det. Men vi är inte villiga att fälla överenskommelsen, eftersom det skulle göra att man får en väldigt dålig syn på Sverige som förhandlingspart och kompromisspart. De är därför som vi avstår.

Vi är inte villiga att stödja detta förslag – vi tycker att det är dåligt. Men vi är inte heller villiga att fälla det, för det skulle skada Sverige långsiktigt. Då måste man landa i att man avstår. Det är den linje vi har hållit under förhandlingarna sedan vi märkte att det började barka åt fel håll.

Sedan måste jag nu på slutet säga att jag delar Ilona Szatmari Waldaus fråga. Vad händer vid nästa kris? Jag har tidigare sagt att det kommer fler kriser i EU före 2058. Det kan vi vara säkra på. Det är därför det är viktigt att Sverige kan driva på så att EU reformeras, så att vi inte hamnar i detta läge igen. Och man ska ställa rimliga krav på länder när man sedan betalar ut dessa pengar. Detta tycker jag att vi ska verka för tillsammans.

Anf. 25 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik:

Herr talman! Jag kan på ett sätt respektera att Moderaterna nu inte vill fälla överenskommelsen, för Moderaterna valde att lägga ned sina röster

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Godkännande av
rådets beslut om
systemet för EU:s
egna medel för
perioden 2021
och framåt*

när man hade chansen att se till att Stefan Löfven inte skulle få mandat att säga ja till en återhämtningsfond med en stor bidragsdel.

Jan Ericson säger att det var för att man inte ville fälla överenskomsten, men det fanns ingen överenskommelse då. Det fanns förslag som Stefan Löfven, vår statsminister, skulle förhandla om med de andra stats- och regeringscheferna.

Man säger att han gjorde ett dåligt jobb. Det var faktiskt Moderaterna som lade ned sina röster innan budgeten var klar och innan överenskomsten var klar. Det kan Moderaterna inte prata bort.

Anf. 26 HAMPUS HAGMAN (KD):

Herr talman! Det ärende som nu ligger på riksdagens bord är en följd av de beslut som Europeiska rådet fattade i somras om EU:s långtidsbudget och återhämtningspaket.

Besluten i somras var kulmen på en process som pågått under många år. Under denna process har det kommit en rad olika förslag på hur stor budgeten ska vara, vad pengarna ska gå till och hur den ska finansieras. Ett flertal länder, EU-kommissionen och EU-parlamentet har velat se en större budget, och det har samtidigt funnits ett stort tryck på att de rabatter som bland annat Sverige har skulle tas bort.

Vi kristdemokrater har motsatt oss många av de förslag som har kommit, och vi har drivit att EU ska anpassa sin budget efter de förutsättningar som råder när ett av de största medlemsländerna nu har lämnat unionen. Vi har kritiserat budgetens omfattning, delar av dess innehåll och den föreslagna finansieringen. Vi har fört fram krav på att Sveriges avgift ska ligga stilla, räknad som andel av bnp. Och tack vare att flera andra partier har stöttat detta krav blev det också Sveriges linje.

Under budgetprocessens slutskede förra våren kom coronapandemin och dess svåra ekonomiska följder. Då fördes det fram krav på en gemensam återhämtningspolitik, och i maj lade EU-kommissionen fram ett konkret förslag om ett återhämtningspaket som gick ut på att EU gemensamt skulle låna upp pengar och dela ut dem som bidrag.

Vi kristdemokrater motsatte oss detta. Vår ingång var att finanspolitik är en nationell angelägenhet men också att vi i det ansträngda läge som rådde kunde tänka oss att bistå med lån.

Under förhandlingarna i Europeiska rådet i juli blev det klart att det inte gick att få stöd för denna linje. Vissa saker fick Sverige och de likasinnade länderna – Danmark, Österrike och Nederländerna – igenom. Rabatten på EU-avgiften försvarades, och det återhämtningspaket som först skulle bestå av bidrag ändrades så att det nu är en kombination av bidrag och lån. Det var knappast ett tillfredsställande resultat, men det var uppenbart att det inte skulle gå att komma längre.

När statsministern sökte mandat för att ställa sig bakom överenskomsten valde Kristdemokraterna och Moderaterna att inte blockera det. Det hade inte gynnat Sverige om vi hade ställt oss vid sidan av och blockerat ett beslut i rådet – dels eftersom det är mycket osannolikt att vi hade fått ett bättre resultat i en ny förhandling, dels eftersom det skulle ha kastat in hela EU-samarbetet, inklusive Sverige, i en djup kris med oöverskådliga konsekvenser.

Herr talman! En del i beslutet från i somras gäller EU:s så kallade egna medel. Det ska godkännas i alla länder, och det är detta som ärendet i dag

gäller. EU-avgiften består av flera olika delar. De olika beräkningsgrunderna handlar i dag om bnp, momsintäkter och tullintäkter. Det som händer nu är att en komponent tillkommer, en avgift på icke återvunnet plastavfall. Avgiften på icke återvunnen plast är inte en skatt. Detta innebär inte heller att EU får beskattningsrätt. Det är en ny komponent vid sidan av de befintliga. Precis som de andra beräkningsgrunderna kommer detta helt och hållet att administreras i Sverige av svenska myndigheter.

Vi kristdemokrater beklagar att vi är här. Vi har varit emot nya egna medel, men det här är en del av överenskommelsen från i somras. Alternativet är som sagt att försätta EU i en djup ekonomisk kris.

Herr ålderspresident! Europeiska unionen har varit en framgångssaga. År 1945 låg Europa i ruiner. Kriget och Förintelsen lämnade efter sig en kontinent som var sönderbombad och söndersliten. Det var heller inte första gången Europa hade slitits isär av krig. Tvärtom är krig återkommande i Europas historia. Det fanns därför goda skäl att frukta att det återigen kunde bli krig i Europa.

Detta är bakgrunden till att kristdemokrater från flera av Europas länder samlades för att inleda det europeiska samarbetet, det som så småningom blev EU. Det är i denna historiska kontext som EU ska ses.

EU är också oerhört viktigt för Sverige ur ett ekonomiskt perspektiv. Vår ekonomi är mycket exportberoende, och 70 procent av vår export går till EU:s inre marknad. Det innebär att hundratusentals jobb i de exportande företagen och deras underleverantörer är beroende av att denna marknad fungerar väl.

Den senaste tiden har vi också kunnat läsa i medierna om de positiva effekter som europeiskt samarbete har för brottsbekämpningen. EU är en värdefull aktör på klimatområdet. EU borde även vara mer aktivt som säkerhetspolitisk aktör. Europeiska länder kan knappast ensamma stå upp mot de stora och mäktiga länder som hotar vår säkerhet och vårt sätt att leva. Här krävs en samordnad politik, där EU borde vara en stark röst för mänskliga rättigheter här hemma och runt om i världen.

För att EU ska kunna fortsätta att arbeta med dessa viktiga frågor krävs dock att EU jobbar på sin legitimitet. Då måste EU för det första vara riktigt bra på det EU ska göra, det vill säga frågor som enskilda länder inte själva kan arbeta med och lösa på ett ändamålsenligt sätt. För det andra måste EU respektera att det finns mycket som sköts bäst på nationell nivå, såsom välfärdsfrågor, lönebildning och finanspolitik.

Här måste Sveriges regering arbeta aktivt och förebyggande. Nu måste Sverige säkerställa att återhämtningspaketet bidrar till att stärka de offentliga finanserna i EU:s medlemsländer och att strukturella reformer görs så att finansfrågor i fortsättningen hanteras på den nationella nivån.

Sverige måste också vara mycket tydligt med att vi är emot alla typer av skatter på EU-nivå. Det finns förslag som på en digitalskatt och en skatt på finansiella transaktioner. Om dessa förslag konkretiseras och läggs fram kommer vi kristdemokrater att rösta emot dem. De ska inte genomföras. Läggs förslagen fram måste Sverige använda sitt veto.

Den kompromiss som gjordes i somras blev inte en framgång för Sverige – tvärtom. När Europeiska rådet väl var framme vid att fatta beslut stod vi i praktiken i valet mellan kompromissen och att ställa Sverige vid sidan, med oöverskådliga konsekvenser för oss och för EU som helhet.

Vi kommer att fullfölja våra tidigare ageranden i EU-nämnden i den här frågan och därför avstå i omröstningen i dag. Jag yrkar också bifall till Kristdemokraternas och Moderaternas motivreservation i ärendet.

Anf. 27 BJÖRN WIECHEL (S):

Herr ålderspresident! Det europeiska samarbetet är viktigt för Sverige. Vårt lands ekonomi är till stor del uppbyggd på export. Bra och konkurrenskraftiga svenska produkter köps av andra länder, framför allt i EU, och det finansierar både vår import och mycket av vår välfärd. Sverige är beroende av samarbeten och en reglerad handel. Därför behöver vi EU.

Ekonomi i Sverige är välskött, förstås sedd i en global jämförelse men också i en europeisk. Det är grundskälet till att vi är så kallade nettobetallare till EU, det vill säga att vi betalar mer i medlemsavgift till Europeiska unionen än vad vi får tillbaka av EU-budgeten.

Medlemskapet är dock värt avgiften. Flertalet uträkningar visar nämligen att vi som land tjänar ekonomiskt på att ingå i unionen med den tillgång till den fria inre marknaden och de handelsavtal som det innebär. Även om det förstås är svårt att avgöra exakt beräknas värdet i genomsnitt ligga på drygt 300 miljarder kronor per år.

Utöver de ekonomiska fördelarna med medlemskapet och de skalfördelar som en europeisk samordning kan ge innebär EU även att vi kan lösa politiska frågor bättre tillsammans än vad vi skulle var och en, till exempel klimatfrågan och brottsbekämpningen.

Herr ålderspresident! Sverige är också en tydlig röst för ordning och reda i statsfinanserna, och vi är en tydlig röst för restriktiv budgetpolitik i EU. Inför förhandlingen av EU:s långtidsbudget var läget mycket tufft. Det är viktigt att komma ihåg det. I och med Storbritanniens utträde försvann inte bara 66 miljoner människor från EU, utan det blev också ett stort hål i unionens intäkter.

Många länder såg framför sig att bland annat Sverige skulle fylla upp det där hålet genom att öka sin medlemsavgift markant. Sveriges hållning var däremot att EU naturligtvis borde rätta mun efter matsäcken och i stället minska sina utgifter. Så var fältet upplagt och läget var låst.

Det mandat som Sverige fick med sig in i förhandlingen från Sveriges riksdag var mycket tydligt. Det största och viktigaste var en låg budget och att hålla nere Sveriges medlemsavgift. En annan stor och viktig fråga, som också var avgörande för riksdagen, var krav på att länder ska leva upp till rättsstatens principer för att få pengar.

Det såg länge kärvt ut för båda dessa positioner. Men när så förhandlingen var över kunde vi läsa följande i ett uttalande från statsministern: ”Trots ett svårt utgångsläge har svenska intressen och prioriteringar fått stort genomslag. Sveriges avgift har hållits nere, rabatterna är de största någonsin och för första gången någonsin finns ett regelverk i EU där respekten för rättsstatens principer kopplas till utbetalning av gemensamma medel. Det är en stor förändring.”

Att Sverige, med förutsättningarna som rådde, lyckades alliera sig med några få likasinnade och hålla emot de stora och många länderna i EU som tyckte att vi skulle betala mer och till sist ro hem att medlemsavgiften hålls låg är en bedrift. Budgeten hålls nere, rabatterna är kvar och avgiften bedöms sammantaget uppgå till en andel av bni som motsvarar ungefär samma andel som perioden 2014–2020.

Herr ålderspresident! En del av förhandlingen handlar om EU:s egna medel. Vissa sådana finns sedan tidigare, såsom intäkter från tullar och moms. Men det finns också förslag på nya.

Vår principiella hållning är att vi motsätter oss att flytta över beskattningsrätt till EU. Det ska ligga hos medlemsstaterna. Dessutom vill vi inte att beslut i skattefrågor ska kunna fattas med kvalificerad majoritet utan endast med enhällighet. Det vill säga att samtliga måste rösta för om det ska bli något.

Med det som utgångspunkt kan vi även se pragmatiskt och från fall till fall på frågan om egna medel, som när det gäller avgift för icke återvunnen plast, vilken nu har införts. Den avgiften innebär nämligen att länder som är duktiga på återvinning, som Sverige, får en lägre sammanlagd medlemsavgift. Den kunde vi därför ställa oss bakom.

Den stora frågan när det kommer till egna medel handlar förstås om EU:s återhämtningsfond. Mitt under förhandlingarna om den nya långtidsbudgeten slog coronakrisen till. De ekonomiska konsekvenserna av pandemin har vi ännu inte full kännedom om. Däremot vet vi att det kommer att krävas återhämtning – nya investeringar, nya jobb och nya skatteintäkter. För att åstadkomma det enades EU:s stats- och regeringschefer om en återhämtningsfond som innebär att EU gemensamt får låna upp till 750 miljarder euro som sedan får gå till medlemsländerna i form av lån och bidrag.

För svensk del är det mycket viktigt att Europa återhämtar sig. Det är förstås viktigt socialt och demokratiskt att människor får jobb och trygghet. Likaså är det viktigt ur en säkerhetspolitisk aspekt att inte stormaktsintressen utanför EU utnyttjar denna situation. Sedan är det såklart också mycket viktigt för svensk ekonomi. Utan en stark europeisk efterfrågan lider vår export.

För oss är det därtill av betydelse att återhämtning bygger starkare och mer produktiva ekonomier och också, så som avses, bidrar till omställning, till strukturomvandling och till ökad digitalisering – det vill säga att pengarna används rätt.

Syftet behöver, som alltid, vara att samtliga länder i EU får en sund tillväxt och idkar budgetdisciplin. Därför ska också återhämtningen följa de landsspecifika programmen.

Avslutningsvis, herr ålderspresident: Sverige har stor nytta av Europasamarbetet. Vi har ett ansvar som politiker att se till helheten, att vi både är nettobetalare och tjänar på medlemskapet, att vi både ser ett Europa som återhämtar sig och driver på för stramhet och för att hålla avgiften låg. Syftet är att det ska tjäna både svenska medborgare och våra skattepengar och nå högre gemensamma europeiska värden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 28 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr ålderspresident! Vi vet vad som ligger på bordet och vad det är som vi ska besluta om i eftermiddag. Det är ett enormt skuldberg på 750 miljarder euro. Sveriges insats är i storleksordningen 150 miljarder kronor som ska betalas tillbaka under nästan en 40-årsperiod.

Samtidigt har Spanien infört medborgarlön. Grekland och Italien har fortsatt kroniska budgetunderskott. I min värld i alla fall har vi enorma

behov på hemmaplan, här i Sverige. Vi har ett underfinansierat rättssystem, vi har en ökande arbetslöshet och vi har framför allt ett underfinansierat pensionssystem. Sverige har högst pensionsålder i EU. Vi har också störst andel fattigpensionärer i Norden. Då måste man någonstans prioritera mellan dessa saker – ge bort pengar till andra länder eller satsa dem på hemmaplan.

Tycker inte Socialdemokraterna att det är bättre att vi satsar på våra äldre än att vi skuldsätter våra barn?

Anf. 29 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar ledamoten Sjöstedt för frågan.

I grund och botten finns det förstås med här om man värnar samarbetet i EU och om man värnar det svenska medlemskapet. Vi ser att Europa och Sverige är intimt sammanbundna. Den svenska ekonomin går inte att isolera från den europeiska. Det är bra för samarbetet, för vår framtid och för svensk ekonomi att Europa går bra. Därför ser vi till att skapa en helhet där vi både får en återhämtning och värnar svenska skattebetalare och svenska ekonomiska intressen. Det går inte att isolera enskildheter i en budget, utan de hänger ihop.

När det gäller helheten har vi i denna förhandling sett till att få ned medlemsavgiften, vi har fått en klausul om rättsstatens principer och vi har fått en återhämtning som kommer att vara bra och nödvändig för Europa. Vi har alltså samtidigt sett till att hålla ned den svenska avgiften. Det är viktigt för svenska skattebetalare. Utifrån utgångsläget är det faktiskt en väldigt bra sak att vi håller ned både avgiften och kostnaderna för skattebetalarna och att vi får en återhämtning i Europa. Det kommer att hjälpa jobb och ekonomi i Europa och jobb och ekonomi i Sverige.

Anf. 30 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Herr ålderspresident! Detta är en lagom naiv inställning. Man säger att vi kan göra både och. Vi kan ge bort våra pengar till någon annan. Men vi kan också satsa jättemycket på de behov som vi har på hemmaplan. Det kan man inte göra, inte för samma pengar i alla fall. I så fall får man hitta nya pengar någon annanstans.

De 150 miljarder kronor som vi går in med här kan vi inte använda för att rusta upp exempelvis det svenska ålderspensionssystemet – det finns andra behov också. Dessa pengar är borta. De har regeringen skickat iväg till Grekland, Italien och Spanien. Då kan vi inte använda dem för att stärka ålderspensionssystemet i Sverige. Det är en naiv infallsvinkel att man vill göra både och – göra allt. Det funkar såklart inte.

Detta kan inte vara en förutsättning för att vi ska ha ett samarbete i EU, alltså att vissa länder ska ge pengar till vissa andra länder. Det är sådana saker som riskerar att sabotera samarbetet i EU. Många länder blir, med rätta, rätt förbannade.

Sedan förstår jag inte riktigt hur man kan vara nöjd med utfallet av de förhandlingar som regeringschefen och andra har genomfört. Utfallet är ju inte särskilt bra. Faktum är dessutom att regeringschefen Stefan Löfven var den första att kasta in handduken. Det var ändå några länder – de som brukar kallas frugal four, sparsamma fyran, alltså Sverige, Holland, Österrike och Danmark – som har ett ganska tajt samarbete och som stod emot

detta. Faktum är att Stefan Löfven kastade in handduken först av dessa fyra för att gå med på detta.

Jag kan verkligen inte begripa hur man kan vara nöjd med utfallet i dessa förhandlingar. Jag fattar inte det. Man borde skämmas. Det är vad man borde göra.

Anf. 31 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr ålderspresident! Vi menar att det är dåligt för svensk ekonomi, för svenska pensioner och för svensk välfärd om Europa är i misär. Det är dåligt. Då blir det ingen efterfrågan på våra produkter. Det gör att vi inte får några jobb i Sverige.

Sedan har vi många synpunkter på budgeten. Vi har många ambitioner. Vi har ambitioner för Europa. Vi vill egentligen ha mindre jordbruksstöd, och vi vill exempelvis ha mer forskning. Vi vill ha ett flertal förändringar.

Men det fanns någonting som var viktigast och där riksdagen gjorde medskick inför förhandlingarna, och det var att man skulle hålla ned avgiften och att man skulle se till att stödja rättsstatens principer. Här har förhandlingen levererat.

Oscar Sjöstedt blir på sätt och vis själv svaret skyldig. Om Sverigedemokraterna hade velat göra en annan förhandling med ett annat utfall, vad hade Sverigedemokraterna i så fall varit beredda att sälja? Hade ni i en förhandling varit beredda att sälja bort en lägre avgift och acceptera en högre avgift? Hade det varit värt det för er? Hade det varit värt att få slopade rabatter, som hade slagit mycket hårt mot svenska skattebetalare? Här är SD svaret skyldigt.

Herr ålderspresident! Med denna förhandling har vi värnat både svenska skattemedel och intressen och riksdagens vilja. Dessutom har vi fått en återstart i Europa som är viktig för såväl Sverige som Europa.

Anf. 32 JAN ERICSON (M) replik:

Herr ålderspresident! Historiskt har Moderaterna och Socialdemokraterna en ganska stor samsyn gällande värdet av ett EU-medlemskap. Det vi inte verkar vara överens om är hur man ska representera och företräda Sverige i EU.

När man hör Björn Wiechel närmast skryta om hur bra det har gått för Sverige i de här förhandlingarna blir man faktiskt lite beklämd. Vi påpekar i vår motivreservation att detta inte är en framgång för Sverige. Regeringen har inte lyckats med de målsättningar riksdagen hade satt upp; det är ju bara att konstatera det. Vi hade ett mål om att krympa EU-budgeten i linje med briterernas utträde, och vi hade som mål att det inte skulle bli en återhämtningsfond som gav stora bidrag. Båda dessa saker har misslyckats, och då går det inte att säga att detta är en jättestor framgång för Sverige. Det tycker inte jag.

Att Socialdemokraterna är så nöjda med förhandlingarna är väl en politisk linje – man vill visa att regeringen har skött sig – men vi delar som sagt inte den åsikten från oppositionens sida. Sedan landar vi från oppositionspartierna lite olika gällande om vi vill avvisa och använda det svenska vetot eller, som Moderaterna och Kristdemokraterna, avstå. I grunden är vi dock missnöjda med hur regeringen har lyckats med detta. När jag hör Björn Wiechel vara så här nöjd kan jag konstatera att den som är nöjd kanske också är mindre engagerad nere i Bryssel.

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Godkännande av
rådets beslut om
systemet för EU:s
egna medel för
perioden 2021
och framåt*

Jag nämnde även detta med den sociala pelaren och taxonomin, det vill säga hur regeringen har misskött de frågorna. Jag skulle vilja ställa frågan till Björn Wiechel hur han ser på att regeringen faktiskt har visat ett ganska stort ointresse och bristande engagemang i andra EU-frågor. Diskuterar man inom Socialdemokraterna att höja den svenska svansföringen i EU-frågor, för att faktiskt företräda Sverige?

Anf. 33 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack för dina synpunkter, kommentarer och frågor, Jan Ericson!

Jag vill börja med att säga att jag uppskattar att Jan Ericson har både kritik och en ganska balanserad syn på detta. Det handlar om en helhet, och jag uppskattar att du lyfter fram vad som är Sveriges övergripande intressen, Jan Ericson – liksom att detta är en förhandling där man försöker få igenom så mycket som möjligt av sina viktigaste principer.

Om man frågar Frankrike, Spanien och kanske Italien om de tycker att Sverige har varit slappa i den här förhandlingen tror jag att man får ett annat svar än det man kan få av många politiker i Sverige. Dessa länder tycker att vi i Sverige var ganska jobbiga och stod emot länge. Så låter det kanske inte alltid i den svenska debatten.

Det är också viktigt att komma ihåg utgångspunkten här: Storbritannien hade försvunnit. En stor nettobidragsgivare till EU var borta, och det var ett stort hål i budgeten. Hur skulle detta täckas upp? Där fick Sverige ned avgiften. Vi fick ned budgeten utifrån de farhågor som fanns, och vi fick ned den svenska medlemsavgiften. Det skulle jag vilja säga är att leverera tillbaka till riksdagen vad den hade uppmanat den svenska delegationen att göra. Det är att leverera. Det står jag för. Jag tycker att det är bra gjort, och som helhet blev det därmed bra.

Sedan tycker jag att Sveriges position i EU generellt ska handla om att företräda svenska intressen. Vi ska stå upp för de svenska skattebetalarna, och vi ska se till att utforma ett EU som är så bra som möjligt för svenska intressen. Det gäller alltså sådant som Moderaterna och vi ofta är överens om – som budgetrestriktivitet och satsningar på rätt saker – och här ska Sverige vara en mycket aktiv röst.

Anf. 34 JAN ERICSON (M) replik:

Herr ålderspresident! När man inte har suttit med vid förhandlingen är det väldigt svårt att bedöma hur tonläget har varit och hur olika länder har uppfattat Sverige. Vi kan ändå konstatera att Sverige är en av de absolut största nettobidragsgivarna till EU:s budget och att Sverige på det viset är viktigt för resten av EU. Vi är med och finansierar EU, och vi stoppar in mer pengar i EU än vi får tillbaka. Det ger Sverige ett starkt förhandlingsläge – om man utnyttjar det. Det är detta som kan ifrågasättas, det vill säga om statsministern verkligen har utnyttjat detta ordentligt.

Man kan jämföra med när Anders Borg och Fredrik Reinfeldt medverkade i förhandlingarna om den förra långtidsbudgeten för EU, vilka startade 2014. Då lyckades de förhandla ned avgiften. Jag är medveten om att det var svårare nu när briterna hade försvunnit, men jag kan ändå konstatera att Sverige hade en stark röst i EU under alliansåren. Min bild när jag pratar med människor som är aktiva nere i Bryssel och EU är att Sveriges röst inte är alls lika stark i dag, och det tycker jag är beklagligt.

Jag delar helt Björn Wiechels tankar om att det är viktigt att de bidrag, och även lån, som betalas ut från fonden går till rätt saker. Jag vill därför ställa en väldigt konkret fråga, som vi också berör i vår motion. Ställer Björn Wiechel och Socialdemokraterna upp på att Sverige röstar nej till stöd till länder som inte lever upp till kraven i återhämtningsfonden? Varje land ska ansöka om detta, och det ska prövas av EU, med kvalificerad majoritet, land för land. Ställer Socialdemokraterna upp på att vara skarpa och tydliga i kravet på andra EU-länder och faktiskt hota med att säga nej om de inte lever upp till kraven?

Anf. 35 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr ålderspresident! Självklart ska vi driva på för att alla ska leva upp till det som står i överenskommelsen och att länderna ska följa planerna. Hur vi röstar får vi dock återkomma till när de är presenterade; det går ju inte att säga i förväg. Jag föreställer mig att Moderaterna och Socialdemokraterna har en samsyn här, ungefär som vi har gällande det ledamoten Jan Ericson pratade om, nämligen förhandlingen tidigare och förhandlingen nu. Att hålla nere den svenska avgiften och bevaka de svenska intressena är en gemensam hållning, och jag tror att det är en styrka för Sverige att vi har en övergripande samsyn om de stora frågorna när det gäller förhandlingar om budget och svenska intressen i EU.

Jag tycker också att det är viktigt att säga att den här förhandlingen blev bra som helhet. Vi vet inte vad det i förlängningen kommer att innebära att Storbritannien lämnar EU. Vi ser redan att det håller på att rita om kartan, och det kommer att fortsätta rita om kartan. Sverige tappade en viktig bundsförvant och röst gällande vilket EU man vill se, och en netto-bidragsbetalare, när Storbritannien försvann. Det kommer att göra att Sverige måste jobba hårdare för en utveckling i Europa som ser ut som vi tidigare har velat och som vi fortsättningsvis vill, det vill säga ett Europa som skapar jobb och välfärd på rätt sätt, har en strikt budgetdisciplin och ser till gemensamma mervärden. Jag hoppas att Socialdemokraterna och Moderaterna framöver kommer att fortsätta hålla fast i den svenska linjen.

Anf. 36 LARS THOMSSON (C):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi en väldigt stor fråga. Det innebär att det är svåra avvägningar som står på spel, och det som givetvis gör detta svårt – förutom att det gäller enormt stora pengar – är att det är 27 medlemmar som ska komma överens i den förening vi kallar EU. Det gör att man måste väga plus mot minus och i slutändan bestämma sig.

Jag ska här redovisa Centerpartiets ställningstaganden och hur vi har resonerat i denna avvägning – utan att ta till överord, vilket jag delvis tycker har förekommit så här långt i debatten.

Det handlar också om att göra avvägningar gällande olika principer som konkurrerar med varandra. Det handlar om att säkra principen om EU:s långsiktiga konkurrenskraft, och det handlar om principen om var beskattningsrätten ska ligga. Det handlar också om egna medel och hur det ska fungera för EU, liksom om generationsperspektivet. Det handlar vidare om principen att vara sparsam med pengarna och förorda lån i stället för bidrag. Det handlar även om rättsstatens principer, vilket är något som har varit väldigt viktigt för Centerpartiet. Det handlar också om principen om solidaritet med EU.

Centerpartiets grundsyn i den här frågan är att EU inte ska tappa i konkurrenskraft. Ska man inte göra det behöver man ha starka, framgångsrika och välmående europeiska företag. Det är liksom grunden. Sverige som är ett väldigt litet och exportberoende land är helt beroende av att det fungerar för övriga EU. Om vi ska lyckas med vår återhämtning behöver EU lyckas med sin återhämtning.

Herr ålderspresident! Jag ska gå igenom lite av den minussida som vi har sett och den plussida som vi har sett. Jag börjar med minussidan.

Själva processen kring det här har varit rätt så tråkig och dålig. När återhämtningsfonden på 750 miljarder euro presenterades uttryckte Centerpartiet stor kritik mot den, och det var många partier som hade precis samma ingång. Vi blev kallade the frugal four, alltså den sparsamma kvartetten. Till att börja med fanns det inga kriterier för hur de här pengarna skulle användas och vem som skulle få dem.

En annan minussida är att förslaget i slutändan landar på ungefär 50 procent bidrag och 50 procent lån. Drygt 50 procents bidrag leder till att man riskerar en oansvarig ekonomisk politik ute i Europa. Det är också en facilitet som gör att EU får en delvis finanspolitisk roll, vilket Centerpartiet verkligen inte vill, för den rollen ska ligga kvar på medlemsstaterna. Man får också en ny intäktskomponent som vi är tveksamma till.

En stor del av diskussionen som vi ser minus med är den framtida diskussionen om beskattningsrätt. Centerpartiet vill verkligen värna om nationell beskattningsrätt. Det är basen, och det kommer vi att slåss för i kommande beslut så att vi inte glider in i en EU-beskattningsrätt.

Givetvis innebär det här, med det upplägg som man har valt, en påverkan på generationsperspektivet, vilket också är en minusfaktor. Helt klart skjuter vi kostnaden på våra barn. Så är det när man lägger de här jättestora lånen med återbetalning mellan 2028 och 2058. Men samtidigt tycker vi att det kan vara rimligt när vi nu genomgår den största krisen sedan 30-talet.

Om man sedan analyserar plussidorna kan man säga att Centerpartiet fortsatt är för ett stort samarbete som innebär att vi hjälps åt i EU, den här föreningen. Då tror vi att det är smart att vi tar gemensamma tag för att återuppbygga områden och sektorer som har kraschat under krisen. Det gynnar alla, och det gynnar inte minst Sverige.

Vi tror också att det är ett stort plus att Sverige som ett litet, exportberoende land, som faktiskt före pandemin hade drygt 60 procent av vår export till EU, inte agerar bromskloss. Vi tror att det är smart att Sverige inte tar på sig rollen som bromskloss.

Herr ålderspresident! Vi tror också att det är ett plus att det i det slutförslag som kom finns en tydlig koppling gällande vad de här pengarna ska gå till och vilka länder som ska få dem. Vi ser att det är positivt att man kopplar de här medlen till klimatinsatser med krav på att minst 37 procent ska gå till sådana insatser och 20 procent ska gå till digitalisering. Det innebär att de här enorma pengarna kan bli ett språng till en bättre framtid.

Det som för oss har varit det mest avgörande när det gäller varför vi har valt att ställa oss bakom det här är att vi har fått in ett krav på rättsstatens principer. Det är ett nytt instrument som EU har fått och som innebär att vi nu äntligen kan ställa krav på till exempel Polen och Ungern om att de ska följa överenskommen.

Det här, som vi i dagligt tal brukar kalla för demokratiåset, var helt avgörande för att Centerpartiet skulle ställa sig bakom detta. Vi har länge tyckt att det varit riktigt provocerande när auktoritära ledare i EU fått miljarder efter miljarder samtidigt som de nedmonterar demokrati, stänger tv-stationer, drar tillbaka grundläggande rättigheter för både människor och institutioner och förbjuder kvinnor att göra abort. Det här har alltså varit det mest avgörande för att vi skulle ställa oss bakom detta.

Herr ålderspresident! Om man väger samman allt det här kan man säga att slutprodukten inte är perfekt. Men vi kan konstatera att den är betydligt bättre än vad det första utkastet var sommaren 2020. Om man väger plus mot minus är ändå plusset klart övervägande för Sveriges del, och därför ställer vi oss bakom detta.

Till sist kan jag säga att jag tycker att det är lite glädjande att se att den här uppgörelsen blev en uppgörelse i det breda mittfältet. Det är precis den väg som Centerpartiet tycker att vi ska samarbeta på framåt, det vill säga att ytterkanterna som tror mindre på samarbete faktiskt inte är med i uppgörelsen.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 37 RASMUS LING (MP):

Herr ålderspresident! Den fråga som vi diskuterar i dag, om EU:s egna medel, handlar i grunden om vad vi anser att EU ska vara – om vi anser att EU är någonting som vi ska bejaka och att vi ska lösa problem och kriser tillsammans eller om vi ska ha inställningen att Sverige och andra länder ska hantera problem var och en för sig. För mig och Miljöpartiet är svaret tydligt. Vi är starkare tillsammans än vad vi är var och en för sig själv.

Sverige är bra för EU, men EU är också bra för Sverige. EU är en förutsättning för den export och den ekonomi som vi har i dag. Att EU kan samarbeta i en akut kris är viktigt, men lika viktigt är att kunna hantera de långsiktiga problem som en pandemi som den vi har nu ger upphov till.

EU genomgår just nu en kris som är av en omfattning som är svår att få grepp om. Pandemin har påverkat hela unionen och även resten av världen. Många medlemsländer har drabbats oerhört hårt av pandemin med många dödsfall och hög smittspridning. Utöver det har restriktionerna också skapat en ekonomisk kris som är större än någon annan kris som EU har upplevt hittills. I ett sådant läge måste EU enas och möta krisen gemensamt.

Herr ålderspresident! En del av EU:s medlemsländer sköter inte sin ekonomi på det sätt som vi anser vara lämpligt. Det är frustrerande att se, och vi ska inte hålla tillbaka kritiken mot den ansvarslöshet eller oförmåga som flera länder har när det gäller att genomföra strukturreformer. Men det innebär inte heller att vi ska vända de länderna ryggen när de står i en kris och behöver stöd. Det vore kortsiktigt och dumt, och det skulle också i förlängningen bita Sverige i svansen.

EU visade en styrka som kunde möta den här krisen. Det görs nu kraftfulla insatser för att möta pandemin och för att komma ur krisen som en bättre union. Klimat och digitalisering är fokus i den ekonomiska återstarten.

Vi debatterar alltså regelverket för egna medel. Det är något som har funnits inom unionen under lång tid och någonting som fungerar som ett

kitt för att hålla ihop den gemensamma ekonomin. EU:s budget är en helhet, och vi kan inte välja bort en enskild del av den.

Herr ålderspresident! En nyhet är att vår avgift till EU framöver till en liten del kommer att baseras på hur mycket plast som sorteras ut inom vår avfallshantering. Det är ett spännande nytt grepp. Det är en bra sak att kommissionen tar fram styrmedel som uppmuntrar medlemsländerna att leva upp till sina åtaganden att ställa om till en cirkulär ekonomi.

Även det som förts fram av tidigare debattörer om rättsstatens principer är i det här sammanhanget oerhört viktigt.

Som helhet är EU:s långtidsbudget och återhämtningsinstrumentet bra och avgörande för EU:s framtid. För att det ska kunna förverkligas måste alla parlament i varje medlemsland godkänna det nya regelverket för egna medel. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 38 ARMAN TEIMOURI (L):

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I kristider behöver vi mer samarbete, inte mindre. I kristider behöver EU växla upp, inte växla ned.

Det finns en tro att unionen är ett nollsummespel. Unionen är allt annat än ett nollsummespel. Den är en vinn-vinn-situation. Ska man se det ur ett större perspektiv är fred och välbefinnande i Europa syftet med EU, och kompromiss, sammanhållning och solidaritet är vägen dit.

Ingen får allt i förhandlingarna, men alla får något. Från den återstarts-fond som ska ersätta länders utlägg som orsakats av coronapandemin har till exempel 1,3 miljarder frigjorts för svensk del, varav 800 miljoner via EU:s budget för regional utveckling. Till slut måste vi alltså fråga oss: Vad är alternativet till att lösa våra situationer tillsammans? Liberalernas svar är att alternativet är sämre.

Sverige är ett litet och exportberoende land. Bara i mitt hemlän Värmland härrör en femtedel av jobben från det globala näringslivet. Den största exporten från Värmland går till andra EU-länder, och EU:s inre marknad är en fördel för skogsindustrin och för små företag.

Vi är väldigt beroende av vad som händer i vår omvärld. Kort och gott kan man säga att om det går bra för Europa går det bra för Sverige. Det citatet har ni hört förut, och det stämmer mer nu än någonsin.

Under krisen har det varit uppenbart att länder som exempelvis Frankrike, Italien och Spanien har behövt mycket hjälp och stöd för att inte krascha. Hade de gjort det, herr ålderspresident, hade vi i Sverige förlorat många jobb och därmed välfärd. Sverige behöver EU.

Hur vet vi att det här är en bra affär för Sverige? Det är faktiskt en viktig fråga. Därför har det varit viktigt för oss att det inte bara handlar om villkorslösa bidrag utan regelrätta lån. Alla länder måste ta ansvar för sin egen ekonomi. Varje land måste också bära sina egna kostnader. Men vi måste också samarbeta i Europa. Genom att vi tillsammans får en god ekonomisk utveckling i Europa gynnas givetvis även Sverige.

För det första går det bra för stora delar av svensk ekonomi just nu. Det beror givetvis på att flera andra europeiska länders ekonomi har gått mycket bättre än förväntat. Där har återstartsfonden haft en stor betydelse.

För det andra är vi ett exportberoende land. Det innebär att försäljning och export är A och O. Där har EU en stor betydelse. Det är det som skapar intäkter och jobb. Det är det som ser till att folk har ett jobb att gå till, och

det är det som säkrar vår välfärd. Med detta sagt hade vi gärna sett att det hade varit mer lån och mindre bidrag. Men det handlar om en förhandling där exempelvis länder som Tyskland ville ha mer bidrag. Detta är därför en bra och till slut rättvis kompromiss, för det är viktigt att länder som Sverige, som har ordning och reda i sina finanser, inte ska betala detta fullt ut.

För det tredje känner inte corona av några gränser. I kristider behöver vi mer samarbete, inte mindre. I kristider behöver EU växla upp, inte växla ned. Det handlar om solidaritet med alla EU:s medlemsstater. Det handlar om stöd till ekonomisk återhämtning för alla medlemsstater, och så även Sverige.

Herr ålderspresident! Vi måste göra allt som står i vår makt för att säkra Sveriges ekonomi och svenska jobb. Det handlar framför allt om att säkra svenska jobb och vår välfärd.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 8 En översyn av regleringen för tjänstepensionsföretag

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU18

En översyn av regleringen för tjänstepensionsföretag (prop. 2020/21:82) föredrogs.

Anf. 39 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Herr ålderspresident! Ett tjänstepensionsföretag är ett företag som bedriver tjänstepensionsverksamhet och har centrala funktioner inom riskhantering, regelefterlevnad och internrevision. Dessa tjänstepensionsföretag kan göra olika typer av investeringar, bland annat i långsiktiga tillgångsslag som infrastruktur.

Regeringen föreslår i propositionen att kapitalkravet för marknadsrisk ska innefatta en undergrupp för godkända infrastrukturinvesteringar och att dessa investeringar därmed ska få ett lägre kapitalkrav. För att en infrastrukturinvestering ska vara godkänd och därmed få ett lägre kapitalkrav krävs det att investeringen är miljömässigt hållbar. Regeringens syfte med förslaget är att stärka incitamenten för investeringar i infrastruktur, men i praktiken blir de investeringar som omfattas bara de som uppfyller kraven på så kallad miljömässig hållbarhet.

Med detta sagt handlar dagens beslut i grunden om en sak: Ska vi höja riskerna inom finansiell stabilitet eller inte? Det är inte jag som har väckt denna fråga och inte mitt parti, utan det är våra expertmyndigheter som vi har givit ett ansvar för rikets finansiella stabilitet. De höjer varningsflagg och säger att förslaget som ligger utgör en risk för landets finansiella stabilitet.

Jag citerar direkt ur remissvaret: ”Finansinspektionen anser inte att kapitalkravsreglerna ska justeras i syfte att främja andra mål än att skydda försäkringstagarna och värna finansiell stabilitet, oavsett om det handlar om hållbarhet eller något annat. Myndigheten anser att kapitalkravsreglerna inte ska vara ett politiskt styrmedel.” ”Det är därför inte lämpligt att

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Godkännande av
rådets beslut om
systemet för EU:s
egna medel för
perioden 2021
och framåt*

*En översyn av regler-
ingen för tjänste-
pensionsföretag*

sänka kapitalkravet för att stärka incitamenten för investeringar i infrastruktur.”

Det är ungefär så kraftfullt uttryckt som det bara kan uttryckas på byråkratsvenska. Och Sverigedemokraterna litar på Finansinspektionen och på Riksgälden, som har liknande formuleringar, i större utsträckning än vad vi litar på den svenska regeringen. Som Finansinspektionen understryker är det yttersta syftet med kapitalkravsreglerna att skydda försäkringstagarna och värna finansiell stabilitet och inte att i första hand jaga politiskt uppsatta mål.

Som socialkonservativ som värderar försiktighetsprincipen högt vill jag därför säga att jag tycker att det är djupt ansvarslöst att politisera ett område som ska skydda oss från hot mot den finansiella stabiliteten, för det finns ingenting i dag som tyder på att gröna investeringar ger högre avkastning till lägre risk, så kallad riskjusterad avkastning. Det finns inga sådana bevis över huvud taget. Tvärtom bidrar denna typ av departementsaktivism till att bygga upp orimliga förväntningar på gröna investeringar som i slutändan riskerar att dränera förtroendet för dem.

Det är dessa risker som Finansinspektionen och Riksgälden har pekat ut, och det är detta som vår oro grundar sig på.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 40 ULLA ANDERSSON (V):

Herr ålderspresident! Det finns ingenting som säger att man inte tar ansvar för pensionerna om man tar ansvar för klimat och hållbarhet. Det är snarare tvärtom.

Finansinspektionen hade nyligen en stor debattartikel i Dagens industri, där man uppmanade bolagen att ta fram risker i sina investeringar utifrån deras påverkan på klimatet, då man mycket tydligt menade att riskerna kommer att vara betydande.

Dessutom finns det en del internationella studier. Alecta har gjort en studie som visar att om klimatförändringarna sker kommer värdena på olika aktier och värdepapper att sjunka kraftigt. Det blir stor påverkan.

Vänsterpartiet står i huvudsak bakom propositionen. Infrastrukturinvesteringar har redan i dag ett lägre kapitalkrav då risken är lägre och kassaflödet säkert och förutsägbart. Men det som inte finns i dag är de miljömässiga kriterierna för huruvida en investering kan omfattas av det lägre kapitalkravet.

Regeringen föreslår i propositionen att det kapitalkrav för marknadsrisk som ingår i det riskkänsliga kapitalkravet ska innefatta en undergrupp för den risk som hänför sig just till godkända infrastrukturinvesteringar och att de ska ses som en begränsad investeringsrisk som uppfyller grundläggande krav på miljömässig hållbarhet.

I propositionen anges också att samhällsintresset av att investeringarna kommer till stånd ska beaktas när kapitalkravet beräknas för undergruppen. Det senare ska väl egentligen läsas som att regeringen avser att sänka kapitalkravet för de investeringar som räknas som godkända infrastrukturinvesteringar och att man tar fram ett mål för detta.

Vi välkomnar detta. Ett miljömässigt hållbarhetsmål för att det ska klassas som godkänd infrastrukturinvestering med lägre kapitalkrav är rimligt. Vi tycker dock att målet bör skärpas. Vi vill ha ett tillägg om att det också ska bidra till ett mer transporteffektivt samhälle med lägre ut-

släpp av växthusgaser. Så vill vi skärpa den målskrivning regeringen har i propositionen.

Om regeringen sänker i ena änden, vilket kan vara rimligt om risken är lägre och investeringen görs för att värna klimat och pensionspengar, bör man kanske höja kapitaltäckningskraven i andra änden om investeringen i till exempel fossilindustrin ger mer utsläpp. Men det väljer regeringen att inte göra, vilket försvagar den finansiella stabiliteten. Detta bör regeringen se över.

Vår reservation handlar alltså om att skärpa det miljömässiga hållbarhetsmålet och även se över om det inte ska vara högre kapitaltäckningskrav på investeringar i exempelvis fossilindustrin.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 41 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Herr ålderspresident! Sverigedemokraterna sällar sig till de expertmyndigheter som har givits ansvar över rikets finansiella stabilitet. Vi står på samma sida som Finansinspektionen, Riksgälden och den internationella forskningen, som klart och tydligt säger att det inte finns några belägg för att gröna investeringar har en systematiskt lägre riskprofil.

I en situation där den internationella forskning som bedrivs på detta område kommer fram till att de har en lägre riskprofil är jag beredd att diskutera lägre kapitalkrav, men fram till dess gäller försiktighetsprincipen. Vi vill inte gambla med folks tjänstepensioner eller rikets finansiella stabilitet.

Varför ställer sig Ulla Andersson och Vänsterpartiet på motsatt sida, tvärtemot den internationella forskning som finns och tvärtemot vad expertmyndigheterna säger?

Anf. 42 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr ålderspresident! Jag tycker att det är rimligt att man tittar på hur man använder de pensionsavsättningar som görs och att de är hållbara i en förlängning, inte bara för vår generation utan även för kommande generationer.

Vi kan se att investeringar i exempelvis fossilindustrin inte kommer att vara hållbara, och därför uppmanade Finansinspektionen nyligen alla bolag att se över riskerna i de investeringar de har gjort eftersom värdet på dessa investeringar kommer att sjunka drastiskt. Det var ett jättebra initiativ av Finansinspektionen. Likaså tittar Riksbanken på hur klimatförändringarna kommer att påverka oss alla och den finansiella stabiliteten.

Det regeringen gör här är att titta på hur infrastrukturinvesteringar, som ger säkra kassaflöden och som redan i dag medger lägre kapitaltäckningskrav, ska kunna kompletteras med ett miljömässigt hållbarhetskrav. Det är en rimlig väg att gå.

Det är dock väldigt försiktigt formulerat i propositionen, och vi tycker att man ska skärpa målskrivningen. Vi menar också att man bör se över om det i andra änden finns kapitaltäckningskrav som ska skärpas, det vill säga för investeringar som i dag utgör en stor risk. Det är ohållbart såväl ekonomiskt som för pensionerna och kommande generationer på denna planet att ha ett samhälle där det hela tiden nyinvesteras i det fossila.

Prot. 2020/21:99
24 mars

En översyn av regleringen för tjänstepensionsföretag

Anf. 43 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Herr ålderspresident! Att det bedrivs forskning om gröna investeringar och klimatinvesteringar är jag jättepositiv till. Jag är positiv till all forskning så länge den kan beskriva verkligheten på ett bättre sätt och förse oss beslutsfattare med mer adekvat beslutsmaterial. Det är jättebra.

Det går inte att sätta ett likhetstecken mellan den pågående forskningen och lägre kapitalkrav. Då springer man före och tar ett beslut som i dagsläget inte har stöd i forskningen. Det är ju det Vänsterpartiet och övriga partier gör nu, och det är beklämmande.

För ett par veckor sedan fanns en debattartikel på DN Debatt av fyra svenska, framstående forskare med rubriken ”Gröna investeringar riskerar pensioner till liten klimatnytta”. Har Ulla Andersson läst den? Jag tycker att det är viktigt att man som svensk riksdagsledamot tar in denna typ av information och inte baserar sina beslut på känsloutttringar eller åsikter.

De fyra forskarna skriver att förväntningarna på gröna investeringar inte är realistiska och att de riskerar att minska framtida pensioner men inte kan förväntas göra betydande klimatnytta. De skriver vidare att en strategi där man tror sig veta bättre än alla andra är för aktivister och små hedgefonder, inte för våra pensioner.

Varför baserar Ulla Andersson och Vänsterpartiet sitt ställningstagande i denna fråga på annat än fakta?

Anf. 44 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr ålderspresident! Jag uppskattar att Dennis Dioukarev är för all forskning. Det är ju inte alla hans partikamrater, vilket vi kan se i bland annat motioner här i kammaren.

Med den retorik som Dennis Dioukarev använder i denna debatt skulle man kunna säga att Finansinspektionen har sprungit före eftersom de har uppmanat alla bolag att se över sina investeringar i fossilindustrin och göra riskbedömningar utifrån det om de har avsatt tillräcklig kapitaltäckning.

Även Riksbanken har i så fall sprungit före eftersom de också jobbar med att titta på hur klimatrelaterade investeringar och fossilinvesteringar påverkar deras arbete och hur de ska agera när det gäller investeringar från deras sida.

Det här är ett arbete som pågår internationellt, och jag tror att Sverigedemokraterna en dag kommer att inse att det verkligen behövs.

Det som görs i propositionen går i rätt riktning, men jag tycker att man ska skärpa målskrivningarna så att det blir tydligare att utsläppen av växthusgaser också ska minskas. Jag tycker också att man ska titta på hur man kan öka kapitaltäckningskraven för investeringar som går i fel riktning för att vi ska klara exempelvis Parisavtalet.

Anf. 45 BJÖRN WIECHEL (S):

Herr ålderspresident! Jag ska med tillförsikt framföra Socialdemokraternas ställningstaganden i detta ärende. Det handlar om en översyn av regleringen för tjänstepensionsföretag.

Bakgrunden för det betänkande som nu debatteras handlar om ett EU-direktiv som syftar till att harmonisera, det vill säga skapa gemensamma regler för, den inre marknaden för tjänstepensioner. För svensk del blir harmoniseringen mycket speciell.

Tjänstepensioner är ett komplement till den allmänna pensionen och är en allt större del av den slutliga pensionen. De allra flesta svenskar får sin tjänstepension via de kollektivavtal som arbetsmarknadens parter, det vill säga arbetarna genom fackföreningarna och ägarna via arbetsgivarorganisationerna, förhandlar fram i avtal.

Tjänstepensionerna, som är en viktig del av de anställdas villkor och som bygger på att man arbetar under kollektivavtal, omfattas således av den svenska modellen. På så sätt skiljer sig Sverige från andra EU-länder.

Syftet för den svenska regeringen är att införa EU-direktivet och samtidigt värna den svenska modellen. Detta har också gjorts, i två steg. Först antogs direktivet, efter att man lyssnat in parterna. Därefter riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen med några tydliga punkter. Det är dessa punkter som är tillgodosedda i och med detta betänkande.

De punkter som har behandlats och som vi nu debatterar handlar om följande:

- Investeringar utanför EES, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska underlättas för tjänstepensionsföretag och pensionsstiftelser.
- Infrastrukturinvesteringar som uppfyller grundläggande krav på miljömässig hållbarhet ska stimuleras för tjänstepensionsföretag.
- Avtalsfrihet ska införas för information som ska lämnas om kollektivavtalsgrundad tjänstepension.
- Försäkringar som egenföretagare tecknar för egen räkning hos tjänstepensionsföretag och utländska tjänstepensionsinstitut ska räknas som tjänstepensionsförsäkringar. Även försäkringar som tecknas för vissa andra personer ska räknas som tjänstepensionsförsäkringar.
- För försäkringsklassen tilläggsförsäkringar i lagen om tjänstepensionsföretag ska det göras vissa justeringar när det gäller kapitalbas och kapitalkrav.

Herr ålderspresident! Med denna översyn har regeringen återigen lyssnat in och tagit hänsyn till parterna. Det är bra. Vi värnar om vår svenska modell, och då är det viktigt att det blir en lösning som fungerar för parterna. De knutar som fanns mellan EU-direktivet och den svenska modellen är lösta. Således är ett potentiellt bekymmer för vår arbetsmarknadsmodell avväjrt. Detta är vi glada för.

I betänkandet finns bestämmelser för vad tjänstepensionsbolag får investera i. Det är såklart så att tjänstepensionsbolagen söker intressanta investeringar som kan ge god avkastning och därmed bra pensioner. Samtidigt är det viktigt att investeringarna bidrar till olika aspekter av hållbarhet.

Att investera hållbart blir allt viktigare, såväl för konsumenterna, det vill säga de framtida pensionärerna, som för pensionsbolagen. Här är det viktigt att hitta en bra balans och att kunna styra mot omställning, utan att styra för hårt. Syftet är att både kunna ge god avkastning och investera hållbart. Här har regeringen på det stora taget landat väl.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Anf. 46 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Herr ålderspresident! Björn Wiechel säger att Socialdemokraterna har tagit hänsyn till vad parterna sagt i frågan. Min frågeställning blir då varför man inte har tagit hänsyn till vad våra myndigheter, som har ansvar för rikets finansiella stabilitet – det ansvar som vi har givit dem – säger. De säger klart och tydligt i remissvaren att det förslag som Socialdemokraterna och övriga partier står bakom är ett hot mot rikets finansiella stabilitet. Det är ett väldigt starkt uttryck på byråkratsvenska.

Varför tar man inte hänsyn till detta? Varför tar man inte hänsyn till att svenska tjänstepensioner riskeras? Varför gör man på detta vis?

Anf. 47 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Dennis Dioukarev, för frågan!

Som politiker har vi ansvar för att ta in många synpunkter. Vi ska bygga en helhet som är bra för medborgarna och för landet. När man skapar en helhet finns det många synpunkter, många intressen, många kunskaper och många viljor att ta in.

Ledamoten Dioukarev talade tidigare om att man inte ska fatta beslut på känslouttryck. Då kan man undra om Sveriges parter på arbetsmarknaden – fack och arbetsgivare – agerar efter känslouttryck eller om det är något mer än så och om man ska lyssna in det.

Sedan finns det andra som menar att klimatförändringarna i sig är en risk som vi måste ha koll på. Därför är det viktigt att vi skapar en balans och att vi hittar ett förslag som klarar av flera delar. Det är intressant att vi har Sverigedemokraterna i ena hörnet och Vänsterpartiet i andra hörnet här. Vi menar att förslaget är balanserat, tar in intressena och klarar av både hållbarhet och avkastning.

Anf. 48 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Herr ålderspresident! Det enda problemet är att det inte finns några belägg över huvud taget inom forskningen för att gröna investeringar innebär en systematiskt lägre risknivå och därmed förtjänar ett lägre kapitalkrav. Kan Björn Wiechel här och nu lägga fram ett enda sådant bevis? Om han inte kan det gamblar han med Sveriges finansiella stabilitet och med människors tjänstepensioner.

Det är på dessa fakta som vi baserar vårt ställningstagande, alltså på Finansinspektionens och Riksgäldens synpunkter och på den internationella forskning som nu finns. Kan Björn Wiechel lägga fram ett enda bevis eller hänvisa till en enda studie som unisont säger att gröna investeringar innebär en systematiskt lägre risknivå?

Anf. 49 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar för frågan. Återigen: Vi har som politiker ansvar för att ta in många aspekter och landa i en helhet, något som är bra utifrån flera perspektiv. Här har man lagt fram ett förslag där man försöker hitta en balans utifrån olika intressen.

När det gäller Sveriges pensionärer går det i detta sammanhang inte att undvika att fundera på vad det är som ger bra pensioner. Det är att människor har arbete, att människor får arbeta på en arbetsplats som omfattas av kollektivavtal och att de kan vara medlem i en facklig organisation som kan strida för dem och se till att de får goda rättigheter. Annars blir det

inga pensioner. Om människor inte omfattas av kollektivavtal och inte får vara med i facket blir det låga pensioner.

Vi har ett parti – Sverigedemokraterna – som bekämpar fackliga organisationer, som bekämpar fackliga medlemskap, som ser till att människor får det svårare att vara med i facket och som gör att facket får sämre förhandlingsmöjligheter. Detta slår givetvis direkt mot pensionerna.

Det är mycket viktigt att vi står upp för jämnstarka parter. Vi ska se till att arbetsgivarna är medlemmar i sina arbetsgivarorganisationer, likaväl som arbetarna ska vara med i sina fackliga organisationer. Detta skapar en sund helhet. Då kan vi inte attackera ena parten, för då slår det mot löntagarna och deras framtida pensioner.

Om Sverigedemokraterna vill se till pensionärerna, till helheten och till ekonomin bör de börja med att inte attackera Sveriges löntagare och deras organisationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU16

Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet (prop. 2020/21:72) föredrogs.

Anf. 50 BO BROMAN (SD):

Herr ålderspresident! Vi debatterar i dag justitieutskottets betänkande 16 om Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

I dag kan nästan alla brott vara it-relaterade. Det gäller allt från ekonomiska brott och dataintrång till bedrägerier, handel och hot på internet. Att bekämpa it-relaterad brottslighet i en digital värld handlar i många fall om internationellt polissamarbete, då brott lätt begås över nationsgränserna.

It-relaterad brottslighet innebär att it-teknik används för att genomföra olika brott, medan brotten i sig kan vara av vilken brottstyp som helst. I dag är en stor del av alla brottstyper it-relaterade. Bedrägerier är exempelvis ett vanligt förekommande brott på internet liksom handel med illegala tjänster, såsom koppleri och droger.

Barnpornografibrott är ett annat brott som nästan uteslutande sker på internet, eftersom barnpornografiska bilder och filmer sprids via e-post, fildelningsprogram, chattsidor och hemsidor. Även våldsbrott kan vara it-relaterade. Det kan innebära att gärningspersonen använder internet som ett verktyg i planeringen av ett brott.

Herr ålderspresident! Redan 1996 beslutade Europarådets straffrättsliga styrkommitté att utreda frågorna om it-relaterad brottslighet. Detta resulterade i Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet, vilken skrevs under av Sverige 2001.

Konventionen har tre huvudsyften. Det första är att närma ländernas nationella straffrätt avseende vissa gärningar till varandra. Det andra är att

Prot. 2020/21:99
24 mars

En översyn av regleringen för tjänstepensionsföretag

Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet

tillse att varje nation har de processrättsliga bestämmelser som behövs för att utreda och lagföra de brott som avses. Det tredje är att främja det internationella samarbetet om bekämpandet av it-relaterad brottslighet.

Herr ålderspresident! Det är glädjande att det finns en bred samsyn i frågan bland riksdagens partier. Vi har i svensk lagstiftning i stort sett redan tillgodosett de flesta artiklar i konventionen. Vissa lagändringar återstår dock för att uppfylla kraven i den processrättsliga regleringen och i bestämmelserna om internationellt samarbete. Det rör sig exempelvis om att införa en möjlighet till skyndsamt säkrande av lagrade databehandlingsbara uppgifter och vissa ändringar i lagen om elektronisk kommunikation.

Det föreslås också lagändringar i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål för att underlätta det internationella samarbetet i kampen mot den it-relaterade brottsligheten. Detta är nödvändiga steg för att bättre bekämpa brott som begås på internet.

Herr ålderspresident! Regeringen föreslår att Sverige lämnar ett antal förbehåll vid tillträddandet av konventionen. Det rör sig om insamling i realtid av trafikuppgifter, avlyssning av innehållsuppgifter och krav på uppsåt att uppmuntra till hat, diskriminering eller våld mot folkgrupp.

Vi sverigedemokrater har en reservation då vi anser att regeringen bör lämna in ytterligare ett förbehåll vid tillträdet till konventionen. Det finns enligt oss skäl att från Sveriges sida lämna förbehåll gällande den svenska särregleringen av tryck- och yttrandefrihetsbrott. Tryck- och yttrandefriheten är ett fundament i den moderna demokratin. Att visst tryck och tal är kriminaliserat följer av att yttrandet av detsamma allvarligt hindrar andra från att nyttja sin egen rätt till yttrandefrihet.

Vi anser att det bör vara upp till varje enskilt land att utforma de inskränkningar av yttrandefriheten som just det landet anser är motiverade. Det internationella samarbetet bör syfta till att underlätta varje enskilt lands beivrande av brottslighet snarare än till att länderna förbinder sig till en viss straffrättslig reglering.

Att förbinda sig till att reglera tryck- och yttrandefrihet på ett visst sätt är inte lämpligt, enligt oss. Vi anser därför att Sverige bör lämna ett förbehåll enligt artikel 3.2 och 5.2 i tilläggsprotokollet till konventionen.

Anf. 51 MARIA STRÖMKVIST (S):

Herr ålderspresident! År 1980 blev det straffbart att sprida barnpornografi och även att framställa barnpornografi om man hade uppsåt att sprida den. Sedan 1995 kan polisen beslagta material med barnpornografiskt innehåll. Vidare förbjöds innehav av barnpornografi 1999. Sedan 2010 är det förbjudet att betrakta en barnpornografisk bild. För knappt ett år sedan skärptes minimistraffet för grovt barnpornografibrott från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

40 år är en lång tid. Vår lagstiftning har naturligtvis ändrats under denna tid, men gärningsmännen hittar också nya vägar. Utvecklingen av it under denna tid kan beskrivas som explosionsartad. De lagstiftare som 1980 beslutade att göra det straffbart att sprida barnporr kunde inte förutse vad spridning 2021 innebär. Oavsett detta är det av yttersta vikt att barn skyddas mot kränkningar, brott, våld och andra övergrepp. Dessa saker sker ofta online, vilket för 40 år sedan var ett okänt begrepp.

Varför pratar hon om barnporn, kan ju vän av ordning fundera över när ärendet som debatteras i dag handlar om Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet. Det hänger ihop, herr ålderspresident. Jag är övertygad om att nästan alla i hela vår befolkning tycker att barnpornografi är ett vidrigt brott och att den som utför dessa övergrepp mot våra barn ska straffas. Men för att det ska bli så behöver polisen verktyg för att kunna utreda brotten.

Utifrån ett brottsbekämpande perspektiv är det problematiskt då svensk polis är förhindrad att genomöka uppgifter som en misstänkt har lagrat i en molntjänst vars server är placerad utanför Sveriges gränser. I dessa fall måste en åklagare begära rättshjälp från det land där servern är placerad. En sådan begäran innebär en process som ofta tar tid, vilket naturligtvis försvårar och ibland omöjliggör polisens arbete att i tid säkra eventuella bevisuppgifter

Ett av dessa verktyg – ett väldigt viktigt verktyg – handlar denna proposition om.

Herr ålderspresident! It-brottskonventionen syftar i huvudsak till att harmonisera lagstiftning och förenkla internationellt samarbete om it-relaterad brottslighet. För brottsbekämpande myndigheter innebär det förenklningar vad gäller att komma åt misstänkt övergreppsmaterial som lagras på molntjänster vars servrar är placerade i andra länder.

Elektronisk bevisning krävs i omkring 85 procent av alla brottsutredningar, och i två tredjedelar av dessa undersökningar är det nödvändigt att inhämta bevis från leverantörer av onlinetjänster som är baserade i en annan jurisdiktion.

Vidare handlar det om att säkerställa att det finns nationella processrättsliga bestämmelser som tillgodoser behovet av att man kan utreda och lagföra de brott som behandlas i konventionen och andra brott som begås med hjälp av datorer samt behovet av att man ska kunna ta till vara bevisning i elektronisk form. Ett tredje syfte är att lägga grunden till ett snabbt och effektivt internationellt samarbete vid bekämpningen av it-relaterade brott.

Visst kan man väl i dag få säga ”Äntligen!” i och med att Sverige nu kommer i mål med frågan.

Herr ålderspresident! Barnpornografi är ett vidrigt brott. För de utnyttjade barnens skull måste det stoppas. Den som begår dessa brott ska ställas inför rätta. Polis och åklagare ska ha de verktyg som krävs för att effektivt kunna bekämpa allvarliga brott på nätet. Som samhälle måste vi göra allt vi kan för att skydda dessa barn.

Utskottets betänkande innehåller ett tillkännagivande gällande husrannsakan på distans. Lagen måste ändras så att det blir möjligt för polisen att även använda sig av detta i kampen mot brottsligheten. Socialdemokraterna har tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet valt att i just denna del lämna ett särskilt yttrande då en anpassning av reglerna om beslag och husrannsakan kräver att noggranna överväganden görs. Regeringen måste nu aktivt arbeta med att analysera Beslagsutredningens förslag och lägga ett lagförslag på riksdagens bord vad gäller husrannsakan på distans.

Med det, herr ålderspresident, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkande 16.

Anf. 52 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Herr ålderspresident! Digitaliseringen och den snabba teknikutvecklingen för med sig väldigt mycket positivt. Nya tjänster som vi inte hade kunnat föreställa oss för bara några år sedan växer fram. Vi kan lättare kommunicera med andra människor på distans. Inte minst i tider av en pandemi som stänger ned samhällen runt om i världen har digitaliseringen möjliggjort för många människor att arbeta på distans och att i viss mån upprätthålla privata relationer trots att man inte kan träffas fysiskt.

Men med den positiva utvecklingen följer också en baksida. It-baserade verktyg blir en del av eller fyller en helt avgörande funktion för olika typer av brottslighet. Föregående talare har på ett förtjänstfullt sätt beskrivit vilka typer av brottslighet det kan handla om.

Även om brottsligheten som sådan är it-relaterad finns, herr ålderspresident, de barn som blir utsatta för övergrepp, de äldre som blir bedragna och de kriminella som använder digitala verktyg för planering av narkotikasmuggling, rån eller mord. De personerna finns på riktigt i det verkliga livet.

Att få tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation är alltså ofta en förutsättning för att utreda verkliga brott som drabbar verkliga människor. Eftersom såväl brottsligheten som informationen många gånger är gränsöverskridande är det viktigt med ett välfungerande internationellt samarbete kring dessa frågor. För att underlätta ett sådant samarbete antogs Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet, den så kallade Budapestkonventionen, redan 2001. Syftet med konventionen är att harmonisera konventionsstaternas nationella lagstiftning gällande it-relaterad brottslighet och att förenkla det internationella samarbetet kring dessa frågor.

Hittills har konventionen ratificerats av 65 stater, bland dem de övriga nordiska länderna och flertalet av EU:s medlemsstater. Sverige är bland de få EU-länder som ännu inte har ratificerat konventionen. Från Moderaternas sida vill vi verkligen understryka vikten av att Sverige fullt ut kan delta i att bekämpa it-relaterad brottslighet. Det är därför glädjande att Sverige äntligen kan tillträda konventionen.

Men det har tagit Sverige ofattbart lång tid att komma till den punkt där vi befinner oss i dag. Alliansregeringen gav 2011 en särskild utredare i uppdrag att analysera behovet och lämna förslag på författningsändringar för att Sverige skulle kunna tillträda konventionen. Utredningens betänkande överlämnades till regeringen 2013 och remissbehandlades samma år.

På en skriftlig fråga från den dåvarande moderata ledamoten Krister Hammarbergh svarade statsrådet Ygeman i november 2016 att regeringens ambition var att återkomma till riksdagen med en proposition under den då innevarande mandatperioden, det vill säga senast 2018. Det är därför anmärkningsvärt att riksdagen först 2021 ges möjlighet att ratificera konventionen.

Vid sidan av att Sverige föreslås tillträda konventionen och dess tilläggsprotokoll föreslår regeringen även ett antal lagändringar som behövs för ett tillträde, exempelvis att den som innehar en elektronisk uppgift ska kunna föreläggas att bevara den genom så kallad frysning. Moderaterna har ingenting att invända mot de lagändringar som föreslås i propositionen. Däremot är det en brist att frågan om husrannsakan på distans inte klaras ut i propositionen.

Alltmer av den information vi använder lagras i molnet. Inte minst handlar det om information i populära tjänster som Facebook, Snapchat och Steam. I dag kan enbart den information som finns lagrad lokalt undersökas, när exempelvis en mobiltelefon påträffas. Det innebär att värdefull information riskerar att gå förlorad i brottsutredningar.

Teoretiskt skulle det vara möjligt att genomföra husrannsakingar på de platser där serverna är placerade. I praktiken är det emellertid komplicerat. Det är exempelvis många gånger svårt att veta var viss information finns lagrad. Det faktum att informationen ofta inte är lagrad på svenskt territorium försvårar det hela ytterligare.

Såväl Åklagarmyndigheten som Ekobrottsmyndigheten har i sina remissvar framfört att rättsläget gällande husrannsakan på distans är oklart. Åklagarmyndigheten skriver följande: ”För att möta konventionens krav behövs ett klargörande att en undersökning på distans är tillåten enligt befintliga regler eller en lagändring som möjliggör förfarandet med husrannsakan/undersökning på distans.”

Frågan om husrannsakan på distans har behandlats av Beslagsutredningen, som 2017 föreslog att frågan skulle regleras. Utredningen är remitterad, och den bereds sedan tre år tillbaka i Regeringskansliet. Det är nu hög tid för regeringen att leverera på denna punkt. Det är därför glädjande att kammaren senare i dag kommer att bifalla motioner från Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet och därmed rikta ett tillkännagivande till regeringen om att reglerna för husrannsakan och beslag skyndsamt ska anpassas till modern teknik.

Jag vill därför yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Herr ålderspresident! Slutligen vill jag rikta en fråga till Maria Strömkvist, som företräder regeringspartierna i denna debatt. Jag har respekt för att frågan om husrannsakan på distans innebär att komplicerade avvägningar behöver göras. Med denna respekt kan jag ändå konstatera att det har gått mer än tre år sedan regeringen fick betänkandet från Beslagsutredningen på sitt bord. Min fråga till Maria Strömkvist är vilka åtgärder regeringen har vidtagit de senaste tre åren för att föra frågan framåt och när vi kan förvänta oss en proposition från regeringen.

Anf. 53 JOHAN HEDIN (C):

Ärade ålderspresident! Vi är säkert många som tog del av en granskning från *Ekot* som publicerades i måndags. En ung flicka berättar om hur hon först har utsatts för fruktansvärda övergrepp och sedan ytterligare kränks svårt genom att gärningsmannen – genom en synnerligen beklaglig lucka i lagen – har tillåtits att behålla dokumentation på övergreppen bara på grund av hur materialet har lagrats.

Jag kommer att tänka på att det inom försvarspolitiken ibland finns en olycklig tendens att utgå från det senast utkämpade kriget och rusta sig för ett sådant, fastän världen förändras och nästa strid kommer att se helt annorlunda ut. Det kanske är en disposition som även i någon grad drabbar rättspolitiken.

Det enda vi vet om framtiden är att vi inte vet någonting om den. Men vi kan göra intelligenta gissningar. Vi kan och bör också införa bättre lagar när förutsättningarna finns. Vi kan så långt det är möjligt söka konstruera våra regelverk på ett sätt som utgår från principer snarare än tekniken.

Herr ålderspresident! Rättspolitikerna har ett par allvarliga tillkortakommanden. Då menar jag inte alla de trygghetsproblem som blir alltmer närvarande i många delar av vårt land, utan mer systemiska problem, som i sin tur säkert har bidragit till att trygghetsproblemen har växt. Ett av dem är bristen på operativitet.

Budapestkonventionen kom till för 20 år sedan. Vi godkänner den först i dag, trots att alliansregeringen hade en långt gången beredning av den processen, som vi just hörde av kollegan Mikael Damsgaards anförande. Utredningen om husrannsakan på distans kom 2017. För varje dag som går utan att en ny lag kommer på plats sker nya kränkningar av redan svårt drabbade brottsoffer. Så, herr ålderspresident, kan vi inte ha det.

Jag förstår att det är mycket att göra på Justitiedepartementet. Något annat vore otillständigt, givet de stora utmaningar som råder på rättsområdet. Men gör man anspråk på att styra landet bär man också ansvar för att få viktig lagstiftning på plats. Låt mig vara fullständigt tydlig: Detta är utomordentligt viktigt.

Helst skulle vi redan ha haft en lag på plats, men eftersom så inte är fallet borde vi åtminstone ha kunnat hoppas på att regeringspartierna skulle kunna ge besked i dag om när vi kan räkna med ett lagförslag. Så är tyvärr hittills ännu inte fallet.

Jag noterar också att företrädare för det ena regeringspartiet, Miljöpartiet, inte deltar i debatten i dag. Ingen skugga ska falla över dem. De har mycket att göra. I de små partierna behöver de ofta vara på två ställen samtidigt. Men det är olyckligt, eftersom jag gärna skulle vilja ställa frågan om varför detta så angelägna lagförslag inte har ansetts prioriterat.

Vi kommer en liten bit på väg i dag med hjälp av Budapestkonventionen, men det är långt ifrån tillräckligt. Vi behöver, som så tydligt framgått, ändra lagen för husrannsakan på distans. Men vi behöver också skapa lösningar för att komma åt bevisning som kan finnas i andra länder än de som tillträtt konventionen.

Utmaningarna i det ska inte underskattas, och det är just därför som internationella samarbeten är så viktiga. I stället för att behöva förhandla med varje enskilt land om rättshjälp blir det enormt mycket lättare när gemensamma regelverk kan upprättas.

EU-systemet får en hel del kritik, och ibland träffar det rejält snett. Men det finns också stora möjligheter att göra bra saker. Detta och en hel del andra saker på rättsområdet är oerhört värdefullt.

En viktig del av Budapestkonventionen i tilläggsprotokollet från 2003 är kriminaliseringen av gärningar av allvarlig rasistisk och främlingsfientlig natur som sker via dator.

Jag ska erkänna, herr ålderspresident, att jag inte riktigt blev klok på Bo Bromans resonemang i sitt anförande gällande frågan om varför Sverigedemokraterna inte vill komma åt denna allvarliga kriminalitet som riskerar att dra sönder vårt samhälle och skapa stora motsättningar.

Jag skulle förstå invändningen om det var så att konventionen stod i strid med svensk grundlag, men så är ju inte fallet. Faktum är att samma kriminalisering redan finns i svensk rätt. Vi gör inga lagändringar nu till följd av konventionen på denna punkt.

Frågan blir då varför inte Sverigedemokraterna vill biträda den punkten. Vill Sverigedemokraterna avkriminalisera den typen av rasistiska

kränkningar på nätet som redan i dag är förbjudna enligt brottsbalken, och i så fall varför? Det är frågor man vill ställa i detta sammanhang.

Prot. 2020/21:99
24 mars

Anf. 54 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi, som varit tydligt i anförandena, propositionen om Sveriges tillträde till den så kallade Budapestkonventionen, det vill säga Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet, som trädde i kraft den 1 juli 2004.

Hittills har 68 stater skrivit under Budapestkonventionen; Sverige skrev under konventionen den 23 november 2001. Det har alltså tagit nästan 20 år innan vi här i riksdagen nu debatterar och i eftermiddag beslutar om ett tillträde. Man kan verkligen fråga sig: Borde inte detta beslut ha kunnat komma tidigare, och varför har det tagit så lång tid?

Konventionen har, som tidigare nämnts i många inlägg här, tre delar. Det gäller först att samordna ländernas nationella straffrätt. Det gäller för det andra att säkerställa att det finns processrättsliga bestämmelser som tillgodoser behovet av att utreda och lagföra it-brott. Det tredje är att lägga grunden för ett snabbt och effektivt internationellt samarbete vid bekämpningen av it-relaterade brott.

Kristdemokraterna ställer sig bakom propositionen. Men regeringen missar en viktig aspekt som lyfts fram av bland annat Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten, nämligen möjligheten till husrannsakan på distans.

Beslagsutredningen överlämnade i december 2017 sitt betänkande. Utredningen konstaterar bland annat att det finns ett mycket stort behov från brottsutredningssynpunkt av att de brottsbekämpande myndigheterna kan få tillgång till information som inte finns lagrad lokalt i en dator eller mobiltelefon utan som lagrats på annan plats och kan nås via en informationsbärare som undersökts under en husrannsakan eller efter ett beslag.

Detta behov kommer säkerligen att öka ytterligare, eftersom det blir allt vanligare att information lagras externt. Det sker i lagrings- eller kommunikationstjänster som ofta benämns molnet. Utredningen sa att det därför behöver införas en möjlighet att använda en informationsbärare som påträffats under en husrannsakan eller som har tagits i beslag för att bereda sig tillgång till information som finns lagrad på annan plats.

Det finns vidare ett behov av en möjlighet för de brottsbekämpande myndigheterna att genomföra en undersökning av elektroniskt lagrad information via kommunikationsnät och från sin egen tekniska utrustning. Utredningen föreslår mot denna bakgrund att det ska införas en möjlighet till undersökning på distans.

Utredningen blev således klar redan 2017, men efter det har ingenting hänt. Regeringen hänvisar i propositionen till att förslaget bereds i Regeringskansliet. Det svaret duger inte. Som både Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten påpekar i sina remissvar behöver frågan redas ut. Utredningen var också mycket tydlig. Det föreslås att husrannsakan på distans ska tillåtas. Att inte det har omhändertagits än är beklagligt, och det måste förändras.

Herr ålderspresident! Jag vill likt ledamoten Hedin vända tillbaka till början av den här veckan. Då var det en reportageserie som visade på de luckor som dagens lagstiftning har. Till exempel kan sexualförbrytare be-

*Sveriges tillträde till
Europarådets konvention
om it-relaterad
brottslighet*

hålla nakenbilder på barn som utsatts för övergrepp även efter att de har dömts för brott genom att till exempel lägga bilderna på en molntjänst.

Det finns brister i lagstiftningen som gör att den här typen av brott inte kan utredas tillräckligt effektivt, enligt flera experter. Trots att polisen hade beslagtagit och förverkat bland annat förövarens dator och hårddisk kan han nämligen lyckas behålla bilder på brottsoffer. Det är bilder som han sedan flera år senare kan sprida eller hota att sprida på nätet.

Ett problem som åklagare lyfter fram i reportaget är att de känner igen det här från otaliga brottsutredningar. I praktiken hade det ofta varit ganska enkelt för oss att komma åt det, men vi får inte göra så som lagen ser ut i Sverige i dag, säger åklagare i reportaget.

Polis kan beslagta en misstänkts dator. Men även om den misstänkte är inloggad via en molntjänst får utredarna i grunden inte gå in på kontona, eftersom informationen som finns där är lagrad någon annanstans och inte lokalt på datorn.

Experter säger att lagstiftningen inte har anpassats efter den tekniska utvecklingen. För att säkra bevis från molntjänsterna skulle därför en så kallad husrannsakan på distans behöva göras. Men det saknas som sagt tydlig lagstiftning om detta i Sverige. Tolkningen från brottsbekämpande myndigheter har därmed varit att man i dag inte har rätt att gå in på den misstänktes konto genom en så kallad husrannsakan på distans.

Herr ålderspresident! Jag stöder vid denna debatt att regeringens proposition genomförs men vill understryka att regeringen nu måste lyssna till det tillkännagivande om ytterligare möjligheter till husrannsakan på distans som behandlas i propositionen och som bland annat bygger på Kristdemokraternas yrkande.

Verkligheten som visat sig i veckans reportage tydliggör tyvärr återigen att regeringen låter utredningar ligga i byrålådan utan åtgärd i flera år trots att det finns ett behov av förändring av lagstiftningen för att möta en ny form av brottslighet.

Lite yrvaket uttalar inrikesministern samma dag att reportaget visar på luckor i rättssystemet och att han ser ett stort behov av att lagen snabbt ändras. Men det är ju ett faktum att regeringen fram till nu faktiskt inte agerat i denna fråga, trots att utredningen funnits sedan 2017 och förändringar efterfrågats av olika rättsvårdande instanser.

Herr ålderspresident! Det vore bättre för Sverige om vi hade en regering som agerar utifrån de behov åklagare och poliser uttrycker samt också går vidare med lagstiftning när utredningar presenterar vilka åtgärder som behövs för att bryta en it-brottslighet under utveckling.

Det är också anmärkningsvärt att man blir upprörd över situationen och utlovar att lagen snabbt måste ändras när verkligheten är att regeringen haft möjligheten att agera i flera år men trots ett uppenbart och påvisat behov inte prioriterat en förändring. Trots upprördheten kunde inrikesministern inte svara på när han tror att lagen kommer att vara förändrad.

Återigen måste riksdagen visa regeringen att det är dags att agera. Utredningens förslag har funnits sedan 2017. Vi som lagstiftare behöver se till att polis och åklagare får möjlighet att få de redskap som behövs för att stoppa it-brottslighet så att inte brottsoffer behöver utsättas för upprepade kränkningar.

Jag vill också upprepa frågan till regeringspartiernas representant Maria Strömkvist: När kommer förslaget på lagen? Om man nu ska arbeta aktivt borde det redan ha varit här.

Min hälsning är att det är hög tid att regeringen nu genomför det uppdrag som tillkännagivandet i dag anger. Det behöver ske med en större prioritet och ett större engagemang än vad som har visats hittills.

Anf. 55 JOHAN PEHRSON (L):

Herr ålderspresident! Liberalerna menar att det finns väldigt starka skäl för Sverige att delta aktivt i det internationella samarbetet mot it-relaterad brottslighet, inte minst för att kunna utreda och lagföra allvarliga brott som till exempel barnpornografi i digital form.

Liberalerna tillstyrker därför, likaväl som regeringen och utskottet, att Sverige ska tillträda Budapestkonventionen, som har tagits fram inom Europarådets ramverk för att bekämpa brott. Vi jobbar ju, herr ålderspresident, i Sverige, i EU, i Europarådet och i FN för att hitta olika standarder för att skapa effektivitet. Ju mer gränslös världen blir, till gagn för medborgare och vårt välbefinnande, desto mer kan tyvärr brottsligheten flytta. Och detta har fått en extra kraft med digitaliseringen.

Arbetet i Europarådet började, som har påpekats, år 1996. Det var vid den tid då Göran Persson var statsminister i Sverige – det var faktiskt det år då han efterträdde Ingvar Carlsson. Det var på den tiden vi startade den kända tjänsten Blocket i Sverige, och det var på den tiden vi införde en ny 50-lapp. Den har ju till och med hunnit avskaffas sedan dess. Det här har alltså hållit på under lång tid.

De här tidsnedslagen i 1996 visar att det var en annan tid. Det var före digitaliseringen. Det hette ADB, om ni minns det, till en början. Det var innan världen knöts samman, med stora vinster för oss medborgare och vårt vardagsliv när det gäller kommunikation och öppenhet.

Men vi ser nu hur grovt kriminella sedan dess och än i dag utnyttjat och utnyttjar möjligheten att snabbt flytta sin digitala kommunikation, eller för den delen sina kriminella innehav av egendom som utgör brott i sig eller brottsverktyg.

Det här var tidigare fysisk dokumentation, som det var väldigt enkelt att beslagta. Det handlade bara om att man hade rätt och det fanns en misstanke. Det räckte för att man skulle kunna ta ifrån de kriminella till exempel de bilder och de brottsplaner eller vad det nu kunde vara som de hade stulit. Det kan ju också handla om intellektuella rättigheter i positiv bemärkelse.

Men nu flyttas det där runt mellan olika medier, inte sällan i ständig rörelse. Vi måste samarbeta mer för att friheten ska värnas för medborgarna, de skötsamma, och inte för de kriminella som ägnar sig åt att utnyttja de luckor i lagen som finns. Det här ställer snabbt mängder av saker i blyxtbelysning.

När reservanterna från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet ska försvara sin segdragenhet med att tillträda frågan om en svensk effektiv lagstiftning när det gäller husrannsakan på distans talar de om avvägningar som är svåra vad gäller rättstrygghet, rättssäkerhet och integritet. Detta är dock omhändertaget i den så kallade Beslagsutredningen, så man undrar varför reservanterna har sovit i fyra år.

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Sveriges tillträde till
Europarådets konvention
om it-relaterad
brottslighet*

Det här ser vi inte bara när det gäller frågor om beslag, förverkande och frysning, som inte minst är aktuellt i det här betänkandet. Det gäller all elektronisk kommunikation, kameraövervakning och så vidare.

Det berör också det högaktuella ämne vi hör om på nyheterna hela tiden just nu när svensk polis har samarbete inom Europol, och för den delen även delvis Interpol, för att kunna rulla upp den information man har fått inom ramen för Encrochat och knäcka den koden och även den följande Sky ECC. De här verktygen är helt avgörande för att man ska kunna begå brott. De brottsliga tjänsterna och den brottsliga kommunikationen lagras på olika ställen inom detta. Men nu är det här knäckt.

Detta är svåra frågor, men Liberalerna välkomnar att vi nu tillträder själva konventionen trots den tid det har tagit för regeringen att komma fram.

Liberalerna vill dock också verkligen rikta kritik men även en vädjan till regeringen att nu göra vad den kan för att komma fram med en lagstiftning. Nu har vi löst frågan om att saker ska sparas och frysas. Men vi måste ha ett sätt för svensk polis och svenska åklagare att få rätt att ta del av de brottsliga dokumenten och handlingarna och, för den delen, även den kommunikation som är viktig för att kunna beivra brott effektivt. Öppenheten får inte bli det godas fiende.

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 10 Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU22

Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda
(prop. 2020/21:85)
föredrogs.

Anf. 56 CARINA ÖDEBRINK (S):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till regeringens proposition samt till reservation nummer 5 från S, MP och V när det gäller vistelseförbud.

De senaste åren har regeringen och riksdagen fattat beslut som handlar om att öka tryggheten och säkerheten och att ge rättsväsendet bättre förutsättningar och verktyg att bekämpa brott men också att förebygga och förhindra kriminalitet och minska återfall i brott.

Kriminalvården har fått förstärkta möjligheter att vidta kontroll- och stödåtgärder för dem som frigges villkorligt från ett fängelsestraff. Vi har i riksdagen också beslutat att den villkorliga frigivningen ska kunna skjutas upp i större utsträckning för den som under sin anstaltsid inte deltar i eller missköter återfallsförebyggande åtgärder.

Det finns i dag möjligheter att förvandla obetalda böter till fängelse, och riksdagen har också beslutat om ökad ordning och säkerhet i frivården.

I regeringens 34-punktsprogram för att bekämpa gängkriminaliteten är en av åtgärderna att utreda vistelseförbudet inom ramen för påföljdssystemet. Med förändringen som trädde i kraft vid halvårsskiftet 2020 är möjligheterna till kontroll av den dömda i nuläget större vid villkorlig frigivning än vid skyddstillsyn.

Det finns en rad likheter mellan dessa påföljder. Det handlar om brottslighet med ett straffvärde på fängelsnivå, och i båda fallen är det kriminalvård ute i samhället som syftar till att utöva kontroll för att den dömda inte ska återfalla i brottslighet. Det finns därför ett stort värde i att stöd- och kontrollåtgärder följer samma beslutsordning.

Förslagen i betänkandet innebär att Kriminalvården ges möjlighet att besluta om fotboja för att kontrollera att föreskrifter följs samt att villkoren om var den dömda får och inte får vistas görs tydligare. De innebär också att skyddstillsynen ska vara förenad med övervakning under hela prövotiden om inte annat beslutas.

För att främja en snabb och flexibel hantering föreslås vidare att Kriminalvården i stället för övervakningsnämnden får rätt att meddela beslut om övervakning, föreskrifter samt åtgärder vid misskötsamhet. Dessutom lämnas förslag som syftar till att ytterligare stärka möjligheterna för Kriminalvården att vidta kontrollåtgärder för dem som villkorligt frigetts från ett fängelsestraff.

Kriminalvården, herr ålderspresident, är den myndighet som har bäst kunskap och kompetens att stödja och kontrollera den dömda som avtjänar sitt straff. Det är därför viktigt att den har möjligheter att anpassa åtgärderna efter individen och vidta sanktioner vid behov.

Att kriminalisera överträdelse av vistelseförbud syftar som jag förstår det till att öka trycket på individen i förebyggande syfte. Jag är dock tveksam till om det får avsedd effekt. Om överträdelse ska bestraffas blir det en fråga för domstol, med andra ord dyrt och långsamt jämfört med Kriminalvårdens möjligheter till snabbare sanktioner. Det hindrar också Kriminalvårdens möjligheter att arbeta återfallsförebyggande.

För att kontrollera att vistelseförbudet följs kan fotboja användas. Bryts vistelseförbudet kan den villkorligt medgivna friheten skjutas upp med upp till tre månader åt gången. Det är mer effektivt än den kriminalisering som föreslås. Det omfattar också alla som friges villkorligt eller döms till skyddstillsyn och är alltså inte begränsat till att enbart träffa gängkriminella.

Vi som lagstiftare på vårt område, herr ålderspresident, har ett stort ansvar att inför varje beslut vi fattar fråga oss: Löser mitt förslag det problem vi ser? Vad är syftet med en eventuell påföljd? Vad är det för människor vi vill se efter att de avtjänat sitt straff? Hur säkerställer vi att vi får bästa möjliga verksamhet och utfall till lägsta kostnad? Kanske får vi också ställa oss frågan: Är det så att min lösning på problemet skapar andra problem?

Herr ålderspresident! Det är vår skyldighet att ställa dessa frågor innan, för konsekvenserna av våra beslut påverkar på riktigt enskilda individer och samhället i stort. Vi måste och behöver jobba med de hårda och mjuka verktygen samtidigt om vi ska leva upp till vårt ansvar i ett rättssamhälle. Vi ska jobba *mot* brotten och kriminaliteten och *med* människorna.

Det handlar inte om att se förövaren framför brottsoffret. I stället handlar det om att se brottsoffret och göra allt som står i vår makt från samhäl-

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Utökade kontroll- och
stödmöjligheter avse-
ende skyddstillsyns-
dömda*

*Utökade kontroll- och
stödmöjligheter avse-
ende skyddstillsyns-
dömda*

lets sida för att förhindra att fler utsätts för brott och brottens konsekvenser.

Anf. 57 ELLEN JUNTTI (M):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi betänkandet gällande regeringens förslag om utökade kontroll- och stödmöjligheter för personer som dömts till skyddstillsyn. Jag börjar med att yrka bifall till reservation nummer 2.

Skyddstillsyn döms ut som alternativ till fängelse, alltså som en påföljd för brott vars straffmättningsvärde egentligen motsvarar ett fängelsestraff. Personen får med andra ord en extra chans att inte hamna i fängelse. Den dömden står under övervakning av frivården, och prövotiden är tre år. Den dömden ska ha regelbunden kontakt med frivården, som ska kontrollera att den dömden sköter sig, till exempel genomgår en behandling som är beslutad.

Regeringens förslag innebär skärpningar, och det är bra. I dag upphör övervakningen normalt efter ett år, men med detta förslag kommer övervakningen att vara under hela prövotiden om inte annat beslutas. Det är också bra att möjligheten att föreskriva villkor om var den dömden får och inte får vistas görs tydligare. Kriminalvården ska kunna besluta om fotboja för att kontrollera att den dömden följer föreskrifter. I stället för övervakningsnämnden ska Kriminalvården få meddela beslut om övervakning, föreskrifter och åtgärder vid misskötsamhet. Syftet med hela förändringen är att det ska bli snabbare och flexibla beslut. Regeringen lämnar även förslag om skärpningar när det gäller villkorligt frigivna från fängelsestraff.

Herr ålderspresident! Så här långt låter det som att jag tycker att regeringen har gjort ett bra jobb. Ja, förslagen är åt rätt håll men långt ifrån tillräckliga. Regeringens förslag gällande misskötsamhet, till exempel om den dömden bryter mot en föreskrift, är alldeles för mesigt, helt enkelt. Vid misskötsamhet ska Kriminalvården få besluta om särskilda föreskrifter eller fotboja. Om det inte bedöms tillräckligt ska Kriminalvården få besluta om en varning. Först när den dömden på ett allvarligt sätt brutit mot vad som gäller för honom ska en begäran till åklagare göras om att skyddstillsynen ska undanröjas.

Vi anser att en strängare syn på den dömdes skötsamhet behövs. Det är helt orimligt att man ska få missköta sig ett flertal gånger utan att skyddstillsynen undanröjs. Den dömden har ju redan vid domen fått en extra chans att i stället för fängelse få skyddstillsyn, så som jag tidigare nämnde. Därför är det mycket bra att vi får ett tillkännagivande om att utöka möjligheterna att undanröja en skyddstillsyn när en dömd missköter sig. Det ska räcka att den dömden brutit mot vad som gäller; det ska inte krävas att detta skett ”på ett allvarligt sätt”. Särskilda föreskrifter och varning ska endast få användas vid ringa misskötsamhet.

Herr ålderspresident! Vi moderater anser även att Kriminalvården ska få fatta interimistiska beslut om omhändertagande, vilket vi tar upp i vår reservation nummer 2.

I sitt remissyttrande har Kriminalvården skrivit att myndigheten måste få möjlighet att besluta om omhändertagande vid misskötsamhet, eller så måste övervakningsnämnden finnas tillgänglig dygnet runt för att kunna fatta sådana beslut. Kriminalvården uppger att dess möjligheter att agera

skyndsamt och på ett verkningsfullt sätt är ytterst begränsade då myndigheten saknar beslutsrätt om omhändertagande.

Ett exempel är om det upptäcks att en dömd bryter mot vistelseförbudet på fredag kväll. Det kan till exempel gälla en person som är dömd för våldsbrott och inte får vistas i närheten av brottsoffrets hem men ändå går dit. Kriminalvården kan då begära hämtning av polis men saknar alltså möjlighet att hålla kvar den dömd. Den dömd måste släppas, och det finns inga möjligheter att förhindra fortsatt överträdelse. Den dömd kan gå tillbaka till och vistas i närheten av brottsoffrets bostad på lördag morgon, hämtas igen av polis, släppas, gå tillbaka på lördag eftermiddag, hämtas av polis, släppas, gå tillbaka på söndag morgon – och så får det alltså hålla på fram till måndag morgon. Det är bara för Kriminalvården att vänta på att övervakningsnämnden öppnar igen på måndag morgon.

Det här är orimligt och kan innebära stor fara för brottsoffret. Man kan undra var brottsofferperspektivet finns.

Detta måste ändras. Vi moderater anser att Kriminalvården bör ges möjlighet att fatta interimistiska beslut om omhändertagande som sedan, till exempel inom tre dagar, ska underställas övervakningsnämndens prövning.

Tyvärr blir det inget tillkännagivande om detta i dag. Regeringen tycker tydligen att det är bra att ett skräckslaget brottsoffer blir fånge en hel helg tills övervakningsnämnden öppnar på måndag morgon.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga några ord om att införa vistelseförbud som en särskild och egen påföljd.

För att motverka kriminella grupperingar vill vi införa en ny påföljd för den som har begått brott, nämligen vistelseförbud. Detta ska kunna användas för personer som har anknytning till kriminella grupperingar och som har gjort sig skyldiga till upprepad brottslighet.

Vistelseförbudet ska innebära förbud mot att vistas i ett visst geografiskt område under en viss tid efter fängelsestraffet. Att överträda vistelseförbudet ska bli straffbart.

Riksdagen har tidigare beslutat om ett tillkännagivande gällande vistelseförbud. Vi får hoppas att regeringen inte drar detta i långbänk, som den gjort med många andra tillkännagivanden som riksdagen har beslutat om.

Det är bråttom att vistelseförbudet kommer till stånd med tanke på den grova brottslighet som bara växer och växer i Sverige. Regeringen, med Morgan Johansson i spetsen, säger ofta att den ska krossa den grova kriminaliteten och skryter om sina åtgärder. Det fungerar ju inte riktigt bra. År 2020 blev skjutningarna vardagsbrott i Sverige; det skedde i princip en skjutning per dag. Nu för tiden är de så vanliga att människor bara tänker ”jaha, en till” och rycker på axlarna när de hör talas om skjutningar.

Morgan Johansson brukar också säga att regeringen gör allt för att bekämpa den grova brottsligheten. Nej, det gör den faktiskt inte. Mängdrabatten är kvar. Det blir inga dubbla straff för gängkriminella. Från Moderaternas sida har vi en massa andra förslag som regeringen inte tar tag i utan struntar i.

I stället tänker regeringen införa åtgärder som kommer att försvåra att få fast grova brottslingar. Ett väldigt aktuellt exempel är att regeringen vill införa maxtider för häktningar. Detta är helt fel väg att gå. Det anser även åklagare och poliser som varje dag jobbar med att bekämpa den grova brottsligheten i Sverige.

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Utökade kontroll- och
stödmöjligheter avse-
ende skyddstillsyns-
dömda*

Vi moderater har många förslag när det gäller rättspolitik, och jag hoppas verkligen att människorna i Sverige vid valet nästa år frågar sig om de är nöjda med brottsutvecklingen i Sverige. Det är i alla fall inte jag.

Anf. 58 BO BROMAN (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 4.

Vi debatterar i dag utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda. Åtgärderna i regeringens proposition är tänkta att förhindra att gruppen skyddstillsynsdömda ska återfalla i brottslighet, något som är synnerligen viktigt att motverka. Betänkandet innehåller flera positiva förslag, men jag ämnar beröra främst två av de åtgärder som Sverigedemokraterna ser som viktiga för att förhindra att skyddstillsynsdömda faller tillbaka i brottslighet.

För det första anser Sverigedemokraterna att det bör utredas om övervakningsnämnderna, som i dag beslutar om åtgärder för personer som misskött sig under sitt frivårdsstraff eller sin villkorliga frigivning, ska avvecklas. I propositionen föreslår regeringen ett antal revideringar av nämndernas behörigheter gällande vilka beslut som ska fattas. Detta får anses vara rimligt, om än otillräckligt.

Ett exempel på detta är vad regeringen anför i propositionen gällande omhändertagande och hämtning. I remissvaren noteras bland annat en problematik med nämndernas behörighet att fatta beslut. Andra instanser pekar på problematiken med att endast överföra rätten till vissa beslut till Kriminalvården.

Fru talman! Detta torde visa på att det finns ett behov av att överföra kompetens till Kriminalvården och undvika problem med ett flertal beslutande organ i dessa frågor. Vi sverigedemokrater anser därför att det finns fog för att vidare utreda huruvida nämnderna som helhet bör avvecklas och samtliga beslut i stället föras över till Kriminalvården, eller till en annan myndighet i de fall där detta är lämpligt.

För det andra, fru talman, vill jag säga något om kraven för undanröjande av skyddstillsyn. Enligt propositionen krävs det allvarliga överträdelser av de föreskrifter som meddelats för att undanröjande av skyddstillsyn ska tas upp. Här vill vi, precis som utskottsmajoriteten, gå längre och anser därför till skillnad från regeringen att samtliga överträdelser, såvida de inte är ringa, bör ligga till grund för ett undanröjande av skyddstillsyn och för att ett fängelsestraff i stället ska påbörjas.

Detta bör ses i den kontext som skyddstillsyn utgör, nämligen att det rör personer som är dömda för brott. Skyddstillsyn bör nyttjas restriktivt, och de bestämda restriktionerna ska alltid följas. Även återkommande ringa överträdelser kan ligga till grund för ett undanröjande.

Slutligen vill jag kort nämna att det är väldigt glädjande att det finns en utskottsmajoritet för att införa vistelseförbud som en ny påföljd. Betydligt mer behöver göras i kampen mot brottsligheten, och varje steg i rätt riktning är positivt.

Anf. 59 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Centerpartiet välkomnar att regeringen nu lägger fram förslag om utökade kontroll- och stödmöjligheter för personer som är dömda till skyddstillsyn. Det är rimligt att de brottsförebyggande åtgärderna som

utgångspunkt bör motsvara dem som finns för villkorligt frigivna. Alla nu föreslagna lagändringar är steg i rätt riktning.

Om vi för ett ögonblick tittar på statistiken ser vi att 60 procent av de skyddstillsynsdömda återfaller i brott inom en treårsperiod. I samband med fall som uppmärksammats i medier beskrivs hur personer som dömts till skyddstillsyn fortsätter att begå brott under strafftiden. Personer som dömts för exempelvis sexualbrott mot barn på nätet har under tiden för avtjänande av skyddstillsyn kunnat fortsätta sin brottsliga bana hemma framför datorn.

Redan för tio år sedan framhöll de domare som då besvarade en enkät från Brottsförebyggande rådet att påföljden borde kunna förstärkas med elektronisk övervakning. Elektronisk övervakning vid skyddstillsyn har alltså efterfrågats under lång tid.

Fru talman! Frågan om överträdelser och misskötsamhet gällande skyddstillsyn väcker generellt sett frågor. Av siffror från 2010 framgår att nästan en fjärdedel av de skyddstillsynsdömda anmälades till övervakningsnämnden för misskötsamhet men att det ändå bara var 3 procent som fick påföljden undanröjd och ersatt med fängelse.

Misskötsamheten hos skyddstillsynsdömda har sedan dess tyvärr ökat och blivit allvarligare. År 2018 misskötte 17 procent av dem som dömts till skyddstillsyn sin påföljd i så hög grad att övervakningsnämnden anmälde fallen till Åklagarmyndigheten för en omprövning av påföljden skyddstillsyn. Trots detta har resultatet inte blivit att fler skyddstillsynsdömda undanröjts och ersatts med fängelse. Trovärdigheten i påföljden skyddstillsyn har, minst sagt, urholkats.

Centerpartiet tycker att det är bra att Kriminalvården, i stället för övervakningsnämnderna, nu får möjlighet att fatta beslut om många av åtgärderna vid misskötsamhet. Ändringen kan förhoppningsvis snabba upp och förenkla processen.

Att ha dömts till skyddstillsyn måste i högre grad uppfattas som en chans att förvalta en möjlighet till frihet under ansvar. Misskötsamhet bör därför mer direkt och i större utsträckning än i dag få konsekvenser.

Fru talman! Vi ska minnas att skyddstillsyn utgör ett alternativ till fängelse. Den som döms till skyddstillsyn har alltså begått ett brott vars straffvärde ligger på fängelsenivå. Som skäl för att döma till skyddstillsyn i stället för fängelse anförts i lagtexten att det finns anledning att tro att skyddstillsyn i stället för fängelse kan bidra till att den dömda avhåller sig från fortsatt brottslighet – alltså utan att sitta i fängelse. Här ges alltså den dömda möjlighet att avtjäna straffet utan en frihetsberövande påföljd. I stället kan det handla om dagsböter, föreskrifter om samhällstjänst med mera. Kriminalvården ska ges ökade möjligheter till övervakning, inklusive elektronisk övervakning.

Med detta sagt bör principen om ingen misskötsamhet alls gälla. Därför är det bra att riksdagen nu uttalar att den dömda inte ska bryta på ett allvarligt sätt mot det som gäller för att skyddstillsynen ska tas bort. Det ska räcka med att personen har brutit mot föreskrifter. Om den dömda gör det återstår att avtjäna straffet i fängelse.

Fru talman! Möjligheten att kombinera skyddstillsynen med villkor om vistelseförbud är också en mycket viktig åtgärd, inte minst för att värna och öka brottsoffers trygghet. Att införa vistelseförbud inom ramen för påföljdssystemet är en del av det 34-punktsprogram mot gängkriminalitet

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Utökade kontroll- och
stödmöjligheter avse-
ende skyddstillsyns-
dömda*

som Centerpartiet har varit med och förhandlat fram. Åtgärden har betydelse inte bara när det gäller att stävja gängkriminaliteten. Den har framför allt stor betydelse för brottsoffer som har varit utsatta för relationsvåld – kvinnor och barn – som i många fall lever under en mycket mer långvarig hotbild.

Möjligheten med vistelseförbud eller anvisningar om var den dömda får vara eller inte vara liksom elektronisk övervakning har ett viktigt signalvärde: Det är förövaren, inte brottsoffret, som ska hindras, begränsas i sin framfart och få sitt liv kringskuret.

Fru talman! Just den långvariga hotbild som kan finnas för många brottsoffer gör att Centerpartiet menar att ett än mer omfattande vistelseförbud bör införas. Risken för återfall för den dömda men också otrygghet och fara för brottsoffer kan bestå även efter strafftidens slut. Att den dömda då under ytterligare en tid kan beläggas med vistelseförbud, exempelvis där kriminella gäng normalt uppehåller sig eller där kvinnan som den dömda har misshandlat bor, menar vi är en åtgärd som kan både vara brottsförebyggande och vara trygghetsskapande för brottsoffer. Jag är mycket nöjd att en majoritet vill att regeringen ska återkomma i den frågan.

Fru talman! Fokus när det gäller skyddstillsyn måste vara på om den dömda i sig har potential att avhålla sig från fortsatt brottslighet. Det handlar inte om att i varje fall eftersträva en icke frihetsberövande påföljd för brott som faktiskt ligger på fängelsenivå i straffskalan. Det måste finnas en tydlig tanke i det enskilda fallet om att en mindre ingripande påföljd har en brottsförebyggande verkan, och den dömda ska vilja och kunna medverka till ett förändrat beteende. Fokus ska inte vara på att personer som begår brott vars straffvärde understiger ett års fängelse ska ges villkorlig frihet och därmed möjlighet att fortsätta att begå brott.

Fru talman! De nu föreslagna lagändringarna är steg i rätt riktning, men behovet av ett mer övergripande och träffsäkert system för skyddstillsynspåföljden kvarstår. Jag yrkar därmed bifall till reservation 3.

Anf. 60 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Man ska kunna lita på Sverige. Oavsett var i landet man bor ska det vara en självklarhet att man ska kunna skaffa sig ett jobb, ha tillgång till välfärden och känna tryggheten i att polisen finns vid ens sida. Så är det inte överallt i Sverige i dag. Sedan 2014 har andelen personer som upplever att de blivit utsatta för brott det senaste året skjutit i höjden. Enligt den nationella trygghetsundersökningen ökar flera kategorier av brott mot person. Hot ökar med 37 procent, trakasserier ökar med 37,5 procent, bedrägerier ökar med 39 procent, misshandel ökar med 28 procent, sexualbrott ökar med 140 procent och personrån ökar med 100 procent.

Polisens senaste kartläggning visar att det finns 61 utsatta eller särskilt utsatta områden i Sverige. Det är områden där människor inte kan leva i frihet och trygghet och där kriminella grupper präglar lokalsamhället. Dessa möter polisen med våld. Och de utpressar näringsidkare och andra lokala aktörer.

Fru talman! Regeringen har lämnat en proposition till riksdagen gällande det som brukar kallas vistelseförbud, alltså att en dömd kriminell ska kunna förbjudas att vistas inom ett givet område. Regeringen gör det efter

att Kristdemokraterna 2019/20 drev igenom ett tillkännagivande med ett sådant krav.

Kristdemokraterna krävde också att ett vistelseförbud skulle ingå i de gängsamtal som hölls hösten 2019. Dessa samtal kollapsade efter att regeringen inte kunde leverera förslag på tillräckliga åtgärder, men tack vare de förslag som fördes in i samtalen ledde de ändå till en diger lista med åtgärder. En sådan behandlas i den proposition som regeringen nu har lämnat till riksdagen. Denna är ett lysande exempel på regeringens bristande handlingskraft inom kriminalpolitiken. Förslaget som lämnas är långt ifrån tillräckligt och kommer inte att vara fullt verksamt i fråga om att möta kriminalitet.

Ett vistelseförbud är en brottspreventiv liksom en återfallshindrande åtgärd. Det främsta skälet för att införa ett vistelseförbud är att komma åt de lokalt knutna kriminella gäng som finns i främst storstädernas förortsområden och som är främst ansvariga för det kraftigt ökande skjutvapenvåldet i Sverige.

Det skulle innebära att personer som dömts för lokalt anknutna brott skulle kunna förbjudas att återvända till den platsen. De skulle då hållas ifrån sitt kriminella gäng, vilket i sig skulle försvaga gänget men också göra det svårare för den enskilde gängmedlemmen att direkt återgå till en kriminell livsstil. Det skulle också bidra med ett andningshål som främjar rehabilitering.

Därför är det med stor förvåning jag läser att vistelseförbudet endast ska gälla den som har skyddstillsyn eller är villkorligt frigiven. 75 procent av de dömda i Sverige sitter i fängelse i ett år eller mindre. Det innebär en tid för villkorlig frigivning på max fyra månader. Att den som tillhör ett kriminellt nätverk ska hållas borta från sin kriminella miljö i endast fyra extra månader kommer knappast att innebära det slag mot gängen som regeringen tror.

Dessutom har det som föreslogs i propositionen *Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning* nyligen trätt i kraft. Det som föreslås i propositionen *En tydligare koppling mellan villkorlig frigivning och deltagande i återfallsförebyggande åtgärder* ska också snart träda i kraft och innebär att villkorlig frigivning kan skjutas upp i fler fall. Det innebär att ju mer misshandelsamhet en person visar i fängelset, desto kortare villkorlig frigivning blir det. I förlängningen innebär det att ju mer misshandelsam en person är, desto kortare blir dennes vistelseförbud vid frigivningen. Detta blir kontraproduktivt då det är rimligt att anta att den som misshandlar sig i fängelset också kommer att återfalla i brott vid frisläppandet.

Fru talman! Kristdemokraterna förordar i stället en annan modell där vistelseförbudets längd bestäms vid straffmätningen. Vistelseförbudet ska också kunna gälla under längre tid än strafftiden. Polisens arbete för att återta särskilt utsatta områden kommer att ta många år. Det ska återspeglas i vistelseförbudens längd.

Kristdemokraterna vill också ha en annan modell för villkorlig frigivning, där övervakningstiden ska bestämmas vid straffmätningen. Det ska nämligen alltid finnas en övergångsperiod mellan tiden på anstalt och tiden i frihet. Om en person misshandlar sig så allvarligt i fängelset att stora delar av dennes villkorliga frigivning förbrukas, förbrukas också tiden som man står under Kriminalvårdens övervakning. Därför bör en utvidgad möjlighet

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Utökade kontroll- och
stödmöjligheter avse-
ende skyddstillsyns-
dömda*

till frivårds- och övervakningsåtgärder som kan tillämpas efter fängelse-
den utredas även i dessa fall. En sådan åtgärd ska vara förutsägbar för den
enskilde och meddelas i samband med dom. Det ska tydliggöras att fri-
vårds- och övervakningsåtgärder kommer att tillämpas även om den en-
skilde inte blir villkorligt frigiven.

Det system som Kristdemokraterna förespråkar liknar det danska sy-
stemet. Där är vistelseförbudet som lägst ett år och som högst tio år. Den
som bryter mot ett vistelseförbud riskerar upp till två års fängelse, men
normalstraffet är 60 dagar. Det hade troligtvis upptäckts om regeringen
hade samlat in kunskap från omvärlden, vilket är brukligt att göra i utred-
ningar under internationell utblick. Det saknas emellertid i den utredning
som ligger till grund för regeringens proposition. Det är ingen dold kun-
skap, utan den är vida spridd i Sverige genom medierna. Regeringen har
dock ytterligare en gång valt en mycket återhållsam kriminalpolitisk väg.

Fru talman! Det finns två tillkännagivanden i betänkandet. Det första
handlar om att Kriminalvården ska ansvara för möjligheten att undanröja
skyddstillsyn. Vi ger vårt stöd till tillkännagivandet.

Vi stöder också reservation 2, och jag yrkar bifall till den reservatio-
nen, som gäller att Kriminalvården ska få utökade möjligheter till att fatta
interimistiska beslut om omhändertagande.

Fru talman! Det är glädjande att det finns ett stöd för det andra tillkän-
nagivandet. Det förslag som lämnas i propositionen om att tydliggöra möj-
ligheten att föreskriva villkor om var den som är villkorligt frigiven eller
dömd till skyddstillsyn får vistas eller inte får vistas är visserligen ett steg
i rätt riktning, men enligt vår mening, och en majoritet i utskottet, är detta
inte tillräckligt. Riksdagen har tidigare riktat ett tillkännagivande till rege-
ringen om införande av ett mer omfattande vistelseförbud i syfte att mot-
verka kriminella grupperingar och att komma åt de lokalt knutna krimi-
nella gängen som finns i storstädernas förortsområden. Som jag tidigare
har redogjort för anser vi kristdemokrater att ett vistelseförbud är ett verk-
tyg för att möta den kriminella utvecklingen, ofta gängrelaterad, som vi
ser i vårt samhälle. Det är positivt att en majoritet i utskottet delar denna
bedömning.

Mot denna bakgrund finns det anledning att göra ett nytt tillkännagi-
vande till regeringen som innebär ett uppdrag till regeringen att återkomma
med förslag på utökade möjligheter till vistelseförbud.

Fru talman! Jag stöder Kristdemokraternas yrkande och de tillkänna-
givanden som utskottets majoritet har föreslagit, men jag yrkar bifall en-
dast till reservation 2.

Anf. 61 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag begärde replik när jag lyssnade noga på ledamoten
Kihlström, som beskrev provotiden för ett straff och att den efterkomman-
de tiden för vistelseförbudet är kort. Ledamoten Kihlström argumenterar
att det endast kan handla om en provotid på fyra månader, men det stäm-
mer inte. Det är en felaktig premiss att provotiden enbart handlar om den
tid man har kvar.

En dömd har alltid minst ett års villkorlig frigivning, och den dömde
kan alltså få ett vistelseförbud i minst ett år – inte den kortare tid som le-
damoten Kihlström redogjorde för. Jag skulle vilja få ett förtydligande på
den punkten.

Anf. 62 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan, Carina Ödebrink.

Jag ska erkänna min bristande förmåga att svara, och jag ska kontrollera frågan. De uppgifter jag har säger max fyra månader, men jag kan respektera att jag kan ha fel.

Det är ändå viktigt att lyfta upp frågan om relationen mellan villkorlig frigivning och misskötsel. Risken finns att de nya propositionerna innebär att tiden för den villkorliga frigivningen blir kort, och då kommer också vistelseförbudet att bli motsvarande kortare.

Ser ledamot Ödebrink en risk för att beslut om övervakning också kommer att drabbas om en intagen missköter sig i fängelset?

Anf. 63 CARINA ÖDEBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag ser inte den risk som ledamoten Kihleström pekar på, utan jag tycker att det är viktigt att hela tiden följa utvecklingen och att anpassa lagstiftningen efter utvecklingen.

Nu gör vi förändringar som innebär att det ska bli en likadan beslutsordning när det gäller villkorlig frigivning och skyddstillsyn. Möjligheterna till att kontrollera ett vistelseförbud ska öka. Det är bra. Men jag tycker också att det är bra att man när man står i talarstolen har tillgång till uppgifter som stämmer med hur det ser ut i verkligheten.

Jag vill avslutningsvis ändå fråga ledamoten Kihleström när det gäller vistelseförbud om det är viktigare att ha en kraftfull symbol- eller plakatpolitik som visar att man är beredd att vidta hårda åtgärder eller om det är viktigare att åtgärder vidtas av Kriminalvården i fråga om kontrollåtgärder och sanktioner för dem som bryter mot ett vistelseförbud. Vad är viktigast?

Fru talman! Ledamot Kihleström beskriver det som att gängsamtalet kollapsade. Jag skulle snarare vilja kalla det för att Kristdemokraterna inte orkade stå upp för att gemensamt ta ansvar och hitta breda lösningar på dessa viktiga och komplexa problem.

Anf. 64 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att ledamot Carina Ödebrink och undertecknad har olika syn på hur vi möter kriminaliteten i Sverige. Vi kan konstatera att efter att ni har haft regeringsmakten i en och en halv mandatperiod har kriminaliteten inte brutits.

Vi kan också konstatera att de gängsamtal som hölls innebar få konkreta förslag. Mycket av den politik som regeringen tar kredd för vilar i förslag som har kommit från tillkännagivanden. Så är det även i den här situationen, nämligen att bakgrunden till förslaget om vistelseförbudet kommer från ett tillkännagivande.

Vi vill gärna vara en part och agera, och vi tror på de lösningar vi presenterar. Det är inte plakatpolitik. Plakatpolitik handlar om att ta åt sig äran för det som genomförs och samtidigt säga att det som inte genomförs beror på den tidigare alliansregeringen.

Vi är öppna för förslag som för resan framåt så att vi möter den gängkriminalitet som finns. Jag tror att vistelseförbudet i det liggande förslaget, utifrån tillkännagivandet i betänkandet, är ett tydligt steg för att möta den ökade gängkriminalitet som finns i Sverige. Tyvärr har regeringen inte fattat de beslut som behövs för att möta problemet. Vi hoppas att regeringen

kommer att lyssna på tillkännagivandena. Senast till nästa val kan vi ha en regering som tar brottsligheten på allvar.

Anf. 65 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det är glädjande att det hettar till lite när vi debatterar kriminalpolitik. Jag bjuder in till repliker från samtliga närvarande!

Fru talman! Skyddstillsyn är en viktig påföljd. Det är inte så, som man ibland förenklat kan tro, att antingen sitter man i fängelse eller inte i fängelse i Sverige. Tanken är att det finns en bredd i påföljden för att det ska bli effektivitet. Det finns tillfällen när människor, som av olika skäl lever på samhällets skuggsida, hamnar i brottslighet. Orsaken kan vara tydlig i form av ett missbruk; spelmissbruk, sprit- och alkoholmissbruk eller narkotikamissbruk. Men det kan också vara fråga om att personen har en ned-satt impuls kontroll som gör denne våldsbenägen.

Då finns skyddstillsyn med kontraktsvård. Skyddstillsyn kan kombineras med böter och fängelse i upp till tre månader. Sedan blir det mer fråga om att personen ska få hjälp och stöd med de normer och regler som det har varit svårt att hålla sig till, vilket kan bero på en i värsta fall helt underliggande sjukdom, missbruk eller problem med alla möjliga saker. Sprit, våld, spel och missbruk går ihop.

Skyddstillsyn är alltså en viktig påföljd, som också bygger på att vi satsar rejält och har otroligt duktiga människor inom den svenska kriminalvården – i det här fallet inte minst frivården – som jobbar engagerat med de här människorna och försöker motivera dem att komma bättre ut efter påföljden. De ska sluta, kanske fortsätta med sin behandling och sedan komma tillbaka i livet.

Liberalerna välkomnar den här propositionen. Vi tycker att den är väldigt bra, inte minst för att vi själva drivit på genom åren för att få ökad tydlighet och stramhet i det här med skyddstillsyn.

Det finns ett tillkännagivande här, som Liberalerna är med och stöder, om att vi ska vara något strängare i synen på hur man ska sköta sig.

Vi ska såklart inte rycka bort någon skyddstillsyn från en person som cyklar mot rött. Det är ju inte ens straffbart, fru talman. Men vi ska se till att det är så tydligt och så enkelt som möjligt och att det finns en räcka av regler att hålla sig till för att uppmuntra den här människan att sköta sig.

Vi tycker inte att det finns någon anledning att snåla med den tydligheten i den här lagstiftningen. Därför har vi tillsammans med andra tillkännagivit till regeringen att den får återkomma med en strängare syn på skötsamheten, som ska framgå direkt av lagen.

Vi har en reservation från Liberalernas sida, där vi tycker att om det är så att individen som är föremål för skyddstillsyn inte sköter sig måste man kunna agera blixtnabbt med en väldigt tydlighet och ge Kriminalvården det interimistiska förtroendet att omedelbart plocka in den här personen. Sedan får det underställas prövning, antingen hos övervakningen eller i domstol beroende på vad man tycker är lämpligt. Detta vill vi också att regeringen ska återkomma med, men där har vi ingen majoritet.

Jag yrkar bifall till den reservationen, fru talman – jag återkommer till vilken det är.

Sedan har vi frågan om vistelseförbud. Även här tror jag att det är bra med tillkännagivandet till regeringen, som Liberalerna står bakom, om att

vi måste göra det väldigt tydligt att personer kan vara funktionella i en annan miljö och i ett annat geografiskt område.

Så som det ser ut nu, beskrivet i vilken rättegång som helst som gäller gängbrottslighet, är trycket enormt på de utsatta personer som hamnar i kriminalitet att fördjupa sin kriminalitet.

Det blir väldigt mycket lättare för dem med vistelseförbud. Om de släpps till skyddstillsyn eller för den delen kommer ut efter avtjänat fängelsestraff hos Kriminalvården – det här gäller ju brett – ska de ta sig till, ja, varför inte Norrland och plantera skog? Det råder ju brist på människor som gör det i Sverige. Men de ska inte hänga i de miljöer och de områden där de tidigare varit och begått brott på brott och förstört livet för andra och för sig själva i rasande fart.

Det är väldigt bra att vi tillkännager för regeringen att den måste återkomma och jobba bredare med frågan om vistelseförbud. Det är bra för den dömda, som för att underlätta för sig själv och andra inte ska hålla till där. Men det är också ett bra skydd för brottsoffer, som nämnts tidigare i debatten. Vi ser till att personer som varit utsatta för brott inte behöver möta personer som kanske misshandlat dem grovt. Det finns fördelar med detta också ur ett brottsofferperspektiv.

Med detta sagt, fru talman, yrkar jag för Liberalernas del bifall till reservation nummer 2 om interimistiskt beslut om omhändertagande och i övrigt bifall till förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 11 Granskning av kommissionens meddelande om en kemikalie-strategi för hållbarhet

Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2020/21: MJU12

Granskning av kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet (COM(2020) 667)
föredrogs.

Anf. 66 MARLENE BURWICK (S):

Fru talman! Kemiska ämnen är grundläggande för vårt samhälle. De ingår i alla material och varor och är insatsvaror för samtliga industribranscher. Men de kan också påverka människor och miljö negativt.

Förr dominerade utsläpp från industrin och höga koncentrationer av enstaka farliga kemikalier. Nu handlar riskhanteringen om lägre koncentrationer av många komplexa blandningar av kemikalier som sprids diffust och som vi alla ständigt exponeras för via maten, vattnet och inomhusmiljön.

Att begränsa riskerna med kemikalier är komplicerat. Det handlar om många tusen ämnen där kunskapsbehovet är stort. Ett enskilt land har svårt att på egen hand utvärdera och reglera ämnen och produkter. Därför är arbetet på EU-nivå viktigt.

EU har en övergripande kemikalieförordning, Reach, men även regler på områden som inte ryms inom Reach som exempelvis förordningar om bekämpningsmedel.

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Utökade kontroll- och
stödmöjligheter avse-
ende skyddstillsyns-
dömda*

*Granskning av
kommissionens
meddelande om
en kemikaliestrategi
för hållbarhet*

Sveriges linje i det EU-gemensamma kemikaliearbetet har under lång tid varit tydlig och konsekvent. Detta följer av den breda politiska enighet som finns här i Sveriges riksdag om vikten av en säker användning av kemikalier för människor och miljö. Framför allt gäller det skyddet av barn, unga och gravida eftersom de är extra känsliga för kemikalier.

Målbilden för Sveriges kemikaliearbete är en giftfri miljö. I arbetet för att nå detta mål är ett ändamålsenligt EU-gemensamt regelverk av avgörande betydelse.

EU-kommissionen presenterade i oktober förra året en ny kemikaliestrategi som innebär skärpningar av nuvarande regler och deras tillämpning. Strategin håller en hög ambitionsnivå och har tydliga svenska avtryck. Det gäller bland annat ambitionen att behandla farliga ämnen i grupp efter gemensamma egenskaper och att lägga större fokus på kemikalier i varor.

Fru talman! I vårt granskningsutlåtande lyfter vi i miljö- och jordbruksutskottet fram ett antal frågor som vi vill ge högsta prioritet i det kommande åtgärdsarbetet.

Utfasningen av särskilt farliga ämnen måste snabbas på. Det är nödvändigt inte bara för att skydda människors hälsa och miljön utan även för att möjliggöra cirkulära flöden av material. Användning av dessa ämnen bör därför förbjudas inom alla användningsområden.

EU-lagstiftningen är i stor utsträckning fortfarande inriktad på exponering för enskilda ämnen. Det är viktigt att kommissionen mer prioriterar arbetet med gruppvis hantering av likartade farliga ämnen. Steg har tagits inom EU för en gruppvis bedömning av ämnen, till exempel för PFAS, men denna utveckling måste gå mycket snabbare.

Hormonstörande ämnen har en synnerligen allvarlig påverkan på människors hälsa. Ändå ökar användningen av dessa ämnen i samhället. Denna utveckling kräver skyndsamma och kraftfulla åtgärder.

Fru talman! Giftfria kretslopp är en förutsättning för en cirkulär ekonomi. Den EU-gemensamma lagstiftningen behöver utvecklas för att i högre utsträckning ta hänsyn till kemikalieaspekter under produkters hela livscykel. Därutöver behövs det incitament för den gröna omställningen av EU:s kemikalieindustri.

Kemikaliestrategin innehåller åtgärder för att ge stöd till innovation och forskning om säkrare och mer hållbara kemikalier och material. På så sätt kan viktiga steg tas för att nå inte bara cirkulära lösningar utan även stärkt konkurrenskraft.

Sverige har under flera år efterlyst skärpta informationskrav inom EU när det gäller kemiskt innehåll i varor. Det är därför positivt att kommissionen nu vill driva på arbetet för produktinformation till konsumenter. Digitala produktpass är en viktig komponent i det arbetet.

Fru talman! EU:s kemikalielagstiftning behöver i mycket högre grad ta hänsyn till riskerna med så kallade kombinationseffekter. Detta arbete har under de senaste åren gått långsamt men tar nu fart när kommissionen nu har åtagit sig att bedöma hur man i Reachförordningen kan arbeta med blandningar av ämnen.

I strategin föreslås även ett nytt arbetssätt – ”ett ämne, en bedömning” – i syfte att samordna riskbedömningen av kemikalier. Det är bra med en mer koordinerad och transparent process, menar vi, men det får inte leda

till förseningar av genomförandet av kemikalier regelverket eller begränsa medlemsstaternas möjligheter att ta initiativ.

Den ökande e-handeln och den nya tekniken gör det möjligt för oss konsumenter att handla direkt från tillverkare i länder utanför EU, vilket juridiskt sett innebär att konsumenter blir importörer och därmed ansvariga för att produkten uppfyller gällande lagstiftning. Kommissionen, Echa och nationella myndigheter måste samarbeta för att hantera denna utmaning.

Fru talman! Om EU ska ha en chans att uppnå en giftfri och hållbar miljö måste kemikaliarbetet integreras i samtliga relevanta lagstiftningsområden. Målbilden om en giftfri miljö kan inte vara ett eget spår inom kemikaliestrategin utan måste även ha en plats i flera av kommissionens övriga strategiska satsningar.

Sverige har vid upprepade tillfällen efterlyst åtgärder på EU-nivå för att öka miljöhänsynen vid läkemedelstillverkning. Kommissionen ska behandla läkemedelsfrågor inom ramen för en läkemedelsstrategi för Europa. Vi menar att frågor som rör miljöhänsyn måste få en framskjuten position i det arbetet.

Vi vill dessutom lyfta fram betydelsen av att verka för en giftfri miljö även i den kommande strategiska ramen för arbetsmiljö. Det är oerhört viktigt att minimera riskerna för arbetstagare som utsätts för hög eller långvarig kemisk exponering, och EU behöver fastställa ytterligare åtgärder för att hantera arbetstagarnas exponering för farliga ämnen.

Till sist: EU behöver agera globalt för en ny agenda för kemikalier och avfall efter 2020, och det är positivt att strategin innehåller satsningar för att driva på det internationella kemikaliarbetet.

Fru talman! Sverige har haft stort inflytande på EU:s kemikaliepolitik. En tydlig politisk vilja har varit grundläggande. Bildandet av Kemikalieinspektionen, vetenskapligt stöd och ett starkt engagemang från både miljörörelse och progressiva företag har också haft betydelse för framstegen. I arbetet med genomförandet av EU:s kemikaliestrategi ska vi fortsätta att vara en stark kraft och vara pådrivande för en giftfri miljö.

Anf. 67 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! Vi är egentligen helt överens om det här granskningsutlåtandet, som jag också yrkar bifall till. Men vi behöver ändå prata om detta med en allt större kemikalieanvändning.

Med en allt större kemikalieanvändning kommer ett större ansvar för vilka kemikalier vi sprider och hur dessa påverkar miljö och människor. En del kemikalier har visat sig påverka oss negativt med ämnen som kan orsaka cancer och allergier eller påverka möjligheten att få barn.

Det har också visat sig att just barn är särskilt känsliga för effekterna av skadliga kemikalier, eftersom de fortfarande växer och deras organ inte är fullt utvecklade. Det är därför viktigt att minska risken för att våra barn utsätts för sådana skadliga kemikalier som finns i vissa leksaker, soffor och köksredskap på exempelvis förskolor. Här har Alliansen lagt en bra grund till en kemikaliepolitik som ska hålla för framtiden. Det är kanske dags att vi tar ett steg till på just detta område.

Fru talman! Produkter på den svenska marknaden måste följa gällande lagstiftning och får inte utgöra en risk för människor eller miljö. Marknadskontroller är därför nödvändiga för att upprätthålla en sund och rättvis

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Granskning av
kommissionens
meddelande om
en kemikaliestrategi
för hållbarhet*

konkurrens. Det är också en garant för att produkter som inte uppfyller EU-kraven inte ges möjlighet att konkurrera ut lagliga alternativ.

Marknadskontroller ska vara resurseffektiva och grundliga. Dessa kontroller sker i dag via planerade besök hos tillverkare, importörer eller återförsäljare, men endast en liten andel varor och produkter kontrolleras. Problemet med produkter som inte lever upp till lagstiftningens krav tycks vara störst bland produkter som har importerats från tredjeland.

Fru talman! Kemikalieinspektionen gjorde en jämförelse av 87 likvärdiga produkter, vilken visade att andelen varor med förbjudna ämnen var störst bland produkter från e-handelsföretag utanför EU. 43 procent av varorna som köptes in från företag utanför EU innehöll förbjudna ämnen.

För mig som småbarnsförälder är detta oerhört viktigt. Man blir matad med annonser för hur man kan köpa leksaker på nätet och så vidare, men varorna kan innehålla förbjudna ämnen. Nu är jag själv påläst på området, men frågan är om alla har tillräcklig kunskap.

Detta är ett EU-gemensamt problem. Därför är det ytterst viktigt med ett ökat samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter för att garantera att varor som importeras till EU uppfyller grundläggande krav och säkerhet. Detta är en djungel. Vi vet alla hur många som beställer varor på nätet, kanske från Wish eller från någon annan instans. Detta måste vi ta tag i och försöka finna lämpliga åtgärder att vidta.

Moderaterna anser att konsumenterna behöver få en ökad medvetenhet om riskerna för att kunna fatta mer välgrundade beslut. Därför vill vi ge vår egen kemikalieinspektion eller annan relevant myndighet i uppdrag att informera allmänheten om förekomsten av förbjudna kemikalier i produkter som importeras från tredjeland. Det är därför också positivt att EU lyfter fram dessa frågor i sitt arbete.

Fru talman! Jag vill också nämna något om synsättet när det gäller gifter. Vi omges ständigt av gifter i naturen genom djur, insekter, växter med mera – naturliga gifter som vi människor tillverkat som syntetiska kopior och också använt oss av när vi framställt egna innovationer och uppfinningar. Det handlar om både naturligt förekommande och mänskligt tillverkade ämnen som kan ha en förgiftande verkan, och de har ofta en funktion eller ett syfte. Det är därför också väsentligt att undersöka om ett borttagande av en produkt eller en tjänst kan genomföras utan att det skapar nya problem, som i sin tur kanske till och med blir större och allvarigare än ursprungsproblemet.

Vissa gifter är farliga även i liten dos, medan andra tas om hand och bryts ned i kroppen eller av organismer i naturen så länge dosen inte är för hög. Små doser av gift kan vara nödvändiga i till exempel mediciner. Vissa ämnen är farliga i en bestämd form eller i kombination med andra ämnen, medan de annars är ofarliga. Ett sådant exempel är zink, som är livsnödvändigt för många organismer och används som försäljningsargument för valnötter, men det kan vara skadligt för vattenlevande organismer. Ett annat exempel är krom, en metall som för människan är nervskadande men som blir ett ofarligt legeringsämne i stål.

Med hänvisning till detta kan man inte generellt säga att alla gifter är farliga eller att vi inte vill ha dem runt oss. Även oönskade gifter kan vara acceptabla om de inte leder till skada utan är till nytta. Det handlar mer om människans och naturens förmåga att ta hand om ämnena, bryta ned dem

och rena dem. Detta spelar en viktig roll för vilka gifter vi kan acceptera att ha runt om oss.

Fru talman! Varken människor eller naturens ekosystem ska drabbas negativt av gifter genom den mänskliga faktorn. Därför bör vi sikta mer på att använda begrepp som ”förgiftningsfritt” eller ”riskhanteringsbart” i stället för ”giftfritt”. Vi kanske bör fundera på det när vi diskuterar dessa frågor. Giftfrihet bör ses som ett av flera verktyg för att uppnå målet att inte förgifta människan eller miljön.

Vi måste kunna skilja mellan akuta misstankar och bevisade problem som måste åtgärdas direkt och hypoteser som kan utredas mer innan åtgärder sätts in. I dag skiljer man för lite på vetenskapliga fakta och hypoteser inom vissa områden, och detta kan få oanade och negativa konsekvenser. Sverige ska vara ett land som kännetecknas av väl underbyggda beslut som grundas på vetenskapliga fakta. Därför är det samarbete vi i dag har genom EU så viktigt, liksom möjligheten att granska, påverka och titta på de olika områdena.

Fru talman! Det finns som sagt åtskillig forskning om kemikaliers påverkan på miljön och människors hälsa. Men den forskning som finns är oftast gjord på ett ämne i taget. Att forskningen hittills sett ut som den gör beror på hur lagstiftningen är uppbyggd.

Därför saknas det till stora delar forskning kring så kallade kombinationseffekter – vad som händer när flera olika kemikalier korsas. Kemikaliemixen som människor utsätts för i dag blir alltmer komplex. Därför är det bra att man också inom EU ser detta och prioriterar dessa frågor, som också lyfts fram i detta utlåtande.

Vi måste ställa höga krav för att minska mängden farliga kemikalier, inte minst för våra barns skull. Vi behöver en hållbar kemikaliepolitik med en verktygslåda som innehåller olika åtgärder för att nå målet med en giftfri vardag. Tillsammans blir vi starka när vi arbetar med dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 12 Övergripande miljöfrågor

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21: MJU13
Övergripande miljöfrågor
föredrogs.

Anf. 68 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! När miljö- och jordbruksutskottet nyligen presenterade sin rapport om lantbrukets sårbarhet blev det tydligt hur breda perspektiv vi som politiker måste tänka in i olika sammanhang. Att säkra lantbruket och öka livsmedelsförsörjningen handlar nämligen om så mycket mer än att få fram växtskyddsmedel och foder till djuren. För den enskilde lantbrukaren handlar det även om tillgång till kompetens, robust elförsörjning, bredband och farbara vägar, men också om företagens lönsamhet, som möjliggör investeringar. Detta är viktiga lärdomar. Jag tänker bland annat på hur problemen med långa miljötillståndsprocesser drabbar såväl företag som miljö och därmed vår välfärd.

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Granskning av
kommissionens
meddelande om
en kemikaliestrategi
för hållbarhet*

*Övergripande
miljöfrågor*

Fru talman! Offentlig upphandling är ett kraftfullt verktyg för förändring som vi politiker kan styra. Tack vare stora och långsiktiga inköp kan det offentliga, om rätt krav ställs, styra konsumtionen i en mer hållbar riktning. I dag kan man ställa krav på miljöhänsyn vid upphandlingar. Vi anser dock att det bör göras i högre utsträckning och att kunskap om dessa möjligheter bör spridas. Detta är inte så allmänt känt. I dag kan man till exempel värdera ett anbud utifrån en livscykelanalys. Det är väldigt intressant ur klimathänseende. Men, som sagt, alla kanske inte känner till det. Vår ambition och tro är att det offentliga måste sträva efter att agera på ett klimatsmart sätt.

Sedan handlar det också om att det måste finnas styrmedel som funkar ihop med detta. Ett exempel på motsatsen var då en myndighet förra året skulle köpa in 1 000 begagnade bildskärmar. Det var ju en bra ambition. De vände sig till ett företag som sa att man skulle kunna leverera men måste importera en del av bildskärmarna eftersom det inte fanns tillräckligt i Sverige. De bildskärmar som importeras beläggs dock med en särskild skatt på elektronikprodukter, trots att de alltså är begagnade. Då blev de importerade bildskärmarna så dyra i jämförelse med helt nya att myndigheten inte tyckte att det var värt priset utan i stället valde att köpa splitter nya. I sammanhanget är det viktigt att känna till att en bildskärm kräver runt 520 kilo koldioxid, lika mycket som en flygresa Stockholm–Rom.

En annan fråga som är viktig när vi diskuterar företagens möjligheter är äganderätten. Det är nog många som förknippar moderater med den frågeställningen. Det är helt riktigt – vi tror på att man vårdar och förvaltar det man äger och att man vill lämna efter sig en väl vårdad produkt till kommande generationer. Men alla känner kanske inte till att detta också räknas som en mänsklig rättighet, som skyddas av både regeringsformen och Europakonventionen.

Äganderätten har alltså ett mycket starkt skydd i lagen. Det förklaras också att det, om man för det allmännas bästa vill göra ingrepp i äganderätten, ska råda en proportionalitetsprincip, som innebär att intrång måste balanseras mot den skada som den drabbade åsamkas.

Detta låter ju bra. Men det som är allvarligt är att allt fler markägare och företagare, särskilt inom de gröna näringarna, anser att äganderätten håller på att urholkas. Det gäller inte minst inom skogsbruket. Detta är signaler som flera partier i riksdagen har noterat, och därför har både miljö- och jordbruksutskottet och konstitutionsutskottet de senaste åren uppmanat regeringen att se över detta och stärka äganderätten.

Vi var därför många som hade stora förväntningar på den skogsutredning som skulle presenteras och som kom förra året. Men dessvärre levde den inte upp till förväntningarna, inte ens till sitt smeknamn, Äganderättsutredningen. Lantbrukarnas Riksförbund menar till och med att utredningens förslag riskerar att försvaga äganderätten, och Centerpartiet, som har varit stolt pådrivare för utredningen och dess direktiv i januariöverenskommelsen, har deklarerat att de är besvikna.

I nästa steg kopplar jag vidare till detta med tillståndprocesser. Många företag vittnar i dag om långa handläggningstider när de söker miljötillstånd för verksamheter som skulle kunna skapa miljö- eller klimatnytta. Ovisshet och långa väntetider leder till högre kostnader men kan också påverka företagens investeringsvilja. Det slår därmed mot svensk tillväxt och konkurrenskraft men också mot miljön.

I Västsverige ville till exempel ett större industriföretag ändra sitt miljötillstånd för att minska sin miljöpåverkan. Men det tog flera år för dem att få ett nödvändigt beslut som bland annat innebar att de kunde sätta upp solceller och investera i det. De gjorde en motsvarande process i ett annat land. I det landet dröjde det bara sex månader innan tillstånden fanns på plats och de kunde börja förbättra miljön och klimatet för oss alla.

Detta är förstås orimligt. Moderaterna driver därför på för att verksamheter som väljer att investera i klimat- och miljöförbättrande åtgärder ska möta en process som är enklare, mer förutsägbar och effektivare samtidigt som miljöskyddet inte försämras. Vi menar att byråkratin och de långa handläggningstiderna i dag begränsar företag som vill ta ett utökat miljöansvar. Det är faktiskt så det ser ut.

Det gäller till exempel Överumans Fisk i Storuman. De ville flytta sin fiskodling till en ny plats i samma vattensystem eftersom det skulle vara bättre för miljön. Det skulle också innebära att de lokaliserade fiskodlingen lite längre från närboende. Den tillståndsprocessen har hittills pågått i sju år. Detta har fortfarande inte gått igenom alla instanser. Det ska förmodligen också provas i Mark- och miljööverdomstolen.

Hur ska det gå för flaggskeppet Hybrit och fossilfri stålproduktion? Både SSAB och H2 Green Steel har sagt att det nya klimatvänliga stålet ska finnas på marknaden om några år. Men häromdagen grumlade Svenska kraftnät glädjen då de sa: Eftersom de nya stålanläggningarna kommer att innebära att svensk elproduktion ökar med 50 procent måste det till nya kraftverk, och en utbyggnad av ledningar och kraftnät måste ske. Detta väntas med arbete och tillståndsprocesser ta cirka tolv år. Men då vet vi att den tidsuppgiften kanske inte är sannolik. Jag säger bara Sydvästlänken, där man vid det här laget har skjutit fram startdatum 20 gånger.

Det här med tillståndsprocesser och miljöprövning är i ärlighetens namn en fråga som engagerar alla partier i miljö- och jordbruksutskottet. Men vi moderater ser inte så värst mycket konkreta resultat. Vi började ta upp denna fråga 2016, och då blev det majoritet i riksdagen för att regeringen skulle vidta åtgärder. Nu finns det en utredning som ska redovisa sitt uppdrag i slutet av året. Måtte den tänka på företagens berättigade krav på enkelhet, effektivitet och förutsägbarhet. Jag är lite bekymrad med tanke på vad som hände med äganderättsutredningen. Det här vill vi för kommande generationers, miljöns och vår välfärds skull.

Fru talman! Jag avslutar med att yrka bifall till reservation 5.

Anf. 69 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag ett lite splittrat betänkande som innehåller många viktiga frågor. Jag kommer här att avgränsa mig till ett par av frågorna, där vi i Sverigedemokraterna också har reservationer.

Fru talman! Det är nu över 20 år sedan miljöbalken, med i princip dagens tillståndsprocesssystem, infördes. Bara några år efter att man beslutade om detta – jag har för mig att det var år 2000 – började problemen och bristerna att uppmärksammas. Vi kan nu se att riksdagen under de senaste åren nästan årligen har kommit med ett tillkännagivande om behovet av snabbare och enklare tillståndsprocesser. Men arbetet har gått långsamt, och åtgärderna har till stor del uteblivit.

Sverige behöver ständigt investeringar, inte minst för att klara omställningen till en mer hållbar produktion. Och det handlar inte minst om en

levande landsbygd. Samtidigt vittnar många företagare om omfattande problem när miljöintresse ska balanseras mot investeringsbehov. En korrekt balans måste hittas mellan investeringar och miljölagstiftning. Och de krav som ställs av miljöskäl måste innebära en positiv inverkan på miljön, vilket inte alltid är fallet i dag.

Av samma skäl ska tillståndprocesser för ny och utökad verksamhet snabbas på samtidigt som lika behandling oavsett landsända eller myndighet ska förstärkas. Mindre företag ska inte behöva ha kontakt med fler myndigheter än ett absolut minimum för att klara eller utöka en verksamhet. Alla myndigheter som verkar mot företagare på landet ska dessutom ges främjandeuppdrag, anser vi, där de strävar efter att hjälpa företagare och samtidigt underlättar så att det blir en överensstämmelse med miljölagstiftningen.

Nu pågår en utredning som ska leverera sina slutsatser i december i år. Vi ser fram emot slutsatserna och hoppas att detta ska leda till att arbetet går framåt, men det kommer att ta ytterligare några år.

Vi i Sverige är stolta över vår industri och vår exportindustri. Men frågan är: Hade vi haft denna industri i Sverige om det tidigare hade varit så svårt att bedriva näringsverksamhet som det är i dag? Det tar lång tid att få tillstånd för att göra investeringar. Jag är väldigt tveksam till om vi hade haft den industri vi är stolta över i dag om vi tidigare hade haft denna lagstiftning.

Fru talman! Vi vill också lyfta äganderätsfrågorna. Det förtjänar att understrykas att förekomsten av en lokal befolkning är det som skapar tillgång till naturen för besökande människor från när och fjärran. Utan ett befintligt jordbruk och ett befintligt skogsbruk skulle affärer inte finnas på plats. Framför allt skulle inget vägnät finnas. En landsbygd utan åkrar, betesmarker och djur har dessutom mycket mindre dragningskraft. En levande och brukad landsbygd behövs för många av de arter som lever i Sverige liksom för att utveckla turismen.

Lönsamhet i de areella näringarna är därför helt centralt. Vi anser därför att mark ska kunna undantas från brukande bara efter en mycket noggrann prövning. Beslut som innebär brukandebegränsningar ska självklart kunna överklagas från markägarens sida. Expropriation liksom inskränkningar av brukanderätt för privata ägare ska i det längsta undvikas, eftersom det skadar markägares tilltro till långsiktiga egna satsningar.

Staten är en stor markägare. I första hand bör, enligt vår mening, allmänt ägd mark användas för offentliga syften, exempelvis naturskydd av olika slag.

Lika viktigt som att det ska ges ersättning är att ersättningen ska betalas ut med kortast möjliga fördröjning från det att beslut om inskränkt brukande eller äganderätt tagits. Om ersättning inte betalas inom givna tidsramar ska beslutet anses vara upphävt. Regeringen bör fastlägga lämpliga tidsramar för detta.

Fru talman! I sammanhanget tål det att nämna de mycket frikostiga ersättningar som betalas ut till miljö- och naturföreningslobbyn i Sverige. Samtidigt som dessa organisationer till stor del finansieras av staten använder de sina resurser till att processa mot myndighetsbeslut – beslut som ofta har gett markägare rätt att jaga eller bedriva skogsbruk.

Naturskyddsföreningen får årligen ett bidrag från Naturvårdsverket för att processa frågan om vargjakt i domstol och för att driva frågan i EU. Vi

anser att denna utbetalning ska upphöra genom att regeringen ger direktiv om detta till Naturvårdsverket.

Fru talman! Slutligen vill jag yrka bifall till reservation 15.

Anf. 70 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Jag vill redan i början av mitt anförande yrka bifall till vår reservation 13 under punkt 10.

Fru talman! Vi berömmar oss ofta i Sverige av att vara föregångare på miljöområdet vad gäller vår ambition att bygga ett samhälle där vi har en så låg påverkan på naturen som möjligt och vår ambition att lämna över ett samhälle utan miljöproblem till kommande generationer.

Vi berömmar oss också av att ha klarat av en stor del av det här arbetet redan tidigare. Vi säger ofta att vi har kommit långt i Sverige, men vi vill gå längre.

Fru talman! Det där är nog på många sätt en sanning med modifikation. Det finns mycket kvar att göra i det svenska miljöarbetet. Visst är vi ett föredöme för många länder som kanske har tagit väldigt få och korta steg på vägen mot ett hållbart samhälle. Visst är vi ett föredöme för länder och samhällen som inte har utbyggda system för att hantera avfall och som inte har regelverk på plats för att hantera skador på miljön eller hot mot miljön. Men det finns mycket kvar att göra i Sverige.

Framför allt, fru talman, finns det mycket att göra om vi vill att vårt arbete för att värna miljön ska gå hand i hand och fungera sömlöst med utvecklingen mot ett ännu rikare och bättre samhälle. Det är mycket dessa utmaningar som vi diskuterar i den här debatten: Hur ska det svenska miljöarbetet lira med den ekonomiska utvecklingen, med de företag som bedriver verksamheter, med de företag som vill utveckla naturresurser i Sverige och för dem som brukar den svenska naturen?

Den här debatten handlar till stor del om att bruka utan att förbruka, och här, fru talman, finns det stora kliv kvar att ta. Tyvärr tycker jag mig se att vi allt oftare fastnar i en diskussion där vi ser just brukandet som ett problem, någonting skadligt, där vi har svårt att ta in de vinster som finns med ett långsiktigt brukande. Vi verkar se på en hel del verksamhet som är till gagn för samhället som någonting som är miljöfarligt och i grunden skadligt. Det tror inte jag och Centerpartiet är ett hållbart sätt att utveckla ett hållbart samhälle, fru talman.

Det finns en del exempel i betänkandet från miljö- och jordbruksutskottet. En stor del av det som vi har debatterat i utskottet och en stor del av de förslag som vi behandlar handlar om effektivare tillståndprocesser. Hur hanterar vi den som vill bedriva en verksamhet som kan ha en miljöpåverkan, eller där man åtminstone behöver säkra att vi inte har en negativ miljöpåverkan eller att vi minimerar miljöpåverkan, något som jag tror att vi alla tycker är en självklarhet? Hur ser vi till att den säkerhetsventil som processen och kontrollen utgör inte blir ett hinder för tillväxt och inte blir ett hinder för den som vill bygga ett bättre och rikare samhälle?

Det är ingen hemlighet att vi har en hel del bekymmer med detta, och därför är jag glad att vi som en följd av januariavtalet har fått till en utredning som ser över precis de här frågorna. Det har efterfrågats många gånger från riksdagen, och jag tror inte att någon här i kammaren är emot det. Men jag är glad att det nu faktiskt också kommer till skott.

Prot. 2020/21:99
24 mars

Övergripande
miljöfrågor

Målet är som sagt att tillståndprocessen, säkerhetsventilen, inte ska vara en spärr utan just en säkerhetsventil. Man ska inte se på de här tillståndprocesserna med oro, utan man ska kunna veta hur det går till. Det ska finnas en säkerhet gällande förväntat utfall, och man ska veta hur man ger den information som gör att man får en så rättvis och korrekt bedömning som möjligt. Här finns det saker att förbättra.

Fru talman! Vi har debatterat miljömålssystemet många gånger förr i den här kammaren, och jag tror att mina kollegor börjar bli ganska trötta på det jag brukar säga här, nämligen att målet när vi satte de svenska miljömålen var att vi inte skulle lämna över miljöproblem till kommande generationer. Men som jag brukar säga, fru talman: Den kommande generationen står redan i talarstolen. Vi är redan här. Det är jag och mina årskamrater som är den kommande generationen som inte skulle få miljöproblemen i knät.

Det som blir viktigt, fru talman, är att se till att nästa generation inte hamnar i det här läget, och här har vi en hel del utmaningar att ta oss an. Vi har gemensamt försökt att hantera en del av de här utmaningarna genom Miljömålsberedningens betänkande *Havet och människan* som levererades innan jul. Vi går nu vidare från havsmiljöfrågorna till att kolla på klimatutsläppen och utsläppen från vår konsumtion. Jag tror att det här är välkommet, fru talman, för här har vi några av de stora utmaningarna där vi ser att det inte går i rätt riktning.

Med detta sagt finns det en sak som jag och Centerpartiet tror behöver hända inför kommande mandatperioder, och det är att vi slutar kolla så stuprörmässigt på de svenska miljömålssystemen och de internationella målen i Agenda 2030. Vi måste sluta hantera dem i olika processer. Här i kammaren är vi besjälade av det svenska miljömålssystemet. Det är lovvärt. Träffar vi våra kollegor som arbetar lokalt är de besjälade av hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Det är där man har det levande politiska arbetet. Det är där man sätter igång den levande politiska kraften.

Fru talman! Det är inte rimligt att vi ska arbeta i olika system och mäta utifrån olika måttstockar när vi dessutom vet att vi har EU:s miljöambitioner som ett tredje spår i detta. Vi bör inse att det här är en onödigt komplicerad situation, och finns det någonting som jag tror att vi behöver göra när vi ser över hur vi utvecklar det svenska miljöarbetet och miljömålssystemen är det att mer koppla ihop dessa tre spår. Det finns ansatser till det i Miljömålsberedningens betänkande *Havet och människan*, men vi kom inte hela vägen.

Det bästa vore att ha samma bedömningsgrunder och låta de här lira med varandra. Framför allt borde vi i det svenska miljömålssystemet också tänka in den ambition om flera dimensioner av hållbarhet som finns i Agenda 2030. Det handlar inte bara om ekologisk hållbarhet utan också om social och ekonomisk hållbarhet. Vi måste klara av att väga samman olika förutsättningar. Det handlar inte bara om de ekologiska förutsättningarna, inte heller endast om de ekonomiska förutsättningarna för människor utan det handlar också om de sociala förutsättningarna. Det är en helhet.

Det hade också kunnat innebära en vettigare bedömningsgrund just när vi kollar på tillståndprocesser och hur vi bör se på verksamheter och företag i vårt samhälle. Man måste kunna balansera de olika dimensionerna av hållbarhet. Det hjälper inte att rädda de ekologiska förutsättningarna i en landsända om vi sedan gör det omöjligt att utveckla levnadsförutsätt-

ningarna för dem som bor där. Det räcker inte att bara kolla på hur företagen mår i en del av Sverige om vi samtidigt glömmer bort den sociala och den ekologiska hållbarheten. Det här är en enhet, och så borde det också se ut i det svenska miljöarbetet.

Fru talman! Det är dags för mig att runda av. Jag hade hoppats hinna säga några saker om bullerfrågorna, som är det jag har yrkat bifall till i vår reservation. Men det får jag spara till en annan dag.

Anf. 71 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Ek, för ytterligare ett framträdande! Det är alltid väldigt intressant att lyssna till vad Magnus Ek har att säga. Även denna gång håller jag med om en hel del, kanske just när det gäller Agenda 2030 och om man kan inordna det på något vis i miljömålssystemet, precis som de steg vi tog i utredningen *Havet och människan*. Vi började, men vi kom inte hela vägen, precis som riksdagsledamoten påpekar.

Det här är någonting som även vi från Moderaterna tar upp. Vi tycker faktiskt att Miljömålsrådet bör få i uppdrag att helt enkelt identifiera de här miljömålen för att få fram dem som går på tvärs mot varandra. Då kan vi få en bättre struktur att jobba efter så att vi kan samordna målstrukturerna. Det håller vi verkligen med om, och jag håller som sagt var med om vad Magnus Ek framförde ytterligare.

En sak grunnar jag ändå på. Magnus Ek säger här att vi många gånger för fram brukandet som någonting skadligt, att vi ska bruka utan att förbruka och också att brukandet inte får bli ett hinder för tillväxt.

Det finns ett område där jag finner att Centerpartiet inte står upp för dessa principer, och det handlar om torvtäkter. Torven används i dag för energi men framför allt som odlingssubstrat för 280 000 eller om det är 380 000 skogsplantor varje år. Om vi inte använder den inhemska torven måste vi importera kokosfiber, vilket är förödande för regnskogsplanteringar men också för klimatet. Varför inte torvtäkter, Magnus Ek?

Anf. 72 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Det är vänligt av ledamoten Malmberg att säga att hon tyckte att det var ett bra anförande. Man skulle kunna tänka sig att ledamoten har börjat tröttna efter att vi har jobbat tillsammans i snart tre år, inte bara här i kammaren och i miljö- och jordbruksutskottet utan också i Miljömålsberedningen och lokalt hemma i Östergötland. Jag tackar för det.

Jag ska sedan övergå till frågorna. Jag kommer tillbaka till torvtäkterna. Men jag ska stanna lite grann vid detta med att få fram det som går på tvärs. Jag tror nämligen att det är en bra ambition. Ifall vi har en ambition att försöka reda ut miljömålen, som kanske går på tvärs mot varandra – alltså när vi har målkonflikter där – ska vi inse att målkonflikterna inte stannar vid själva miljömålen. Det som vi har att hantera och det som vi ofta misslyckas med att hantera är målkonflikten just mellan de tre olika hållbarhetsdimensionerna: den sociala, den ekonomiska och den ekologiska hållbarheten. Det är där som jag tror att vi har de riktiga utmaningarna. Det gäller till exempel enskilda skogsägare där vi har svårt att balansera detta och där det också blir en oerhörd frustration för dem som just vill bruka utan att förbruka. Men nu känns det som att myndigheter inte

har detta förtroende för brukare längre, och i detta fall för skogsbrukare. Detta gäller också för större företag.

Balanskommissionen har bildats för detta, alltså hur vi kan lösa målkonflikter som uppkommer på ett vettigare sätt. Målkonflikterna finns ofta mellan miljö och klimat, men det kan också vara mellan miljö och ekonomisk tillväxt. Och vi från politiken har ett ansvar att hjälpa till med det.

När det gäller torvtäkterna vet jag inte om vi på något vis är emot att man använder torv. Den stora diskussionen har gällt hur detta ska definieras. Är det en förnybar resurs eller inte, eller är det någonting mitt emellan?

Från Centerpartiet har vi sagt att vi försöker följa och värdera detta. Vi är väldigt glada för de initiativ som till exempel finns om att man erbjuder sig att återvåta delar som är uppbrutna samtidigt som man fortsätter att bruka dem.

Ledamoten Malmberg har helt rätt i att den svenska torven är jätteviktig i trädgårdsodlingen och i skogsbruket. Alternativet är inte bara kokos utan också riktigt dåliga fossila alternativ från till exempel Nederländerna.

Anf. 73 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag instämmer i ledamoten Eks bild av att det inte bara handlar om när det blir krockar i miljömålssystemet utan faktiskt när det blir krockar mellan de tre andra hållbarhetsdimensionerna som vi oftast glömmer att tala om, vilket är väldigt olyckligt. Det är alltså ingen vattengrav däremellan.

Det gläder mig också att Magnus Ek här för fram att torvtäkterna kan ha betydelse. Även om Magnus Ek inte har följt denna diskussion står ni bakom utskottets ställningstagande i detta läge. Och i utskottets ställningstagande sägs det faktiskt att detta inte är någonting som vi ska befatta oss med. Även för torvtäkterna handlar det om tillståndprocesser som kan pågå i tiotals år. Också där handlar det om att de inte är förutsägbara. Att de definitivt inte är effektiva hör vi. De är inte heller enkla.

Jag står inte upp för att det bara handlar om ett torvbruk här som är viktigt. Det handlar också om att sprida information. I dag ligger det i resans gång att när torvtäkten är förbrukad – man tar bara torv på dikade marker, inte på några nya marker – återställer man den genom att göra våtmarker eller göra klimatvänliga lösningar på andra sätt.

Här någonstans tycker jag att budskapet inte går fram, vilket är olyckligt. Vi har torvmarker i Östergötland. Detta torvbruk har ett värde som vi faktiskt måste ta till oss.

Anf. 74 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten Malmberg har beskrivit detta på ett i huvudsak helt korrekt sätt. Vi är uppenbarligen inte överens om dagens betänkande där vi gör olika ställningstaganden. Det framgår för alla. Den poängen ger jag ledamoten Malmberg, så att säga.

Det finns också en viktig sak att påpeka här, nämligen att man kan hitta konkreta miljövinster här när man tittar på de torvmarker som har varit dikade. Torvbranschen är inte en enhet, men den är relativt enig i fråga om att det finns en hel del att arbeta med när det gäller återvätning rakt av. Branschen har sagt sig vara villig att återvåta en del direkt och kunna fortsätta bruka det som redan är dikat för att sedan återställa det på slutet, precis som ledamoten Malmberg tog upp.

Ärligt talat vill Centerpartiet hitta vägar för att detta ska lösas. Det är den ståndpunkt som vi har intagit i frågan.

Vi har en ganska knepig diskussion kopplad till EU-processerna när det gäller just definitionerna av vad som är förnybart och inte. Här vet jag att delar av torvbranschen har en annan syn och tycker att man borde kunna klassas som någonting som är mer åt det förnybara hållet. Detta tror jag inte att vi reder ut i kammaren i dag. Men det är värt att notera och poängtera att vi ser denna debatt och följer den. Bara för att man inte klassar en viss sak som helt förnybar betyder det inte att det inte ska finnas utrymme att på hållbara sätt kunna bruka denna resurs på de sätt som ledamoten Malmberg har talat om.

Det finns ett par andra saker som jag också vill ta upp här. Det handlar om en sak som vi inte har betonat hittills, alltså de miljövärden som förutsätter ett brukande. Det är i fråga om det som jag menar att jag tror att vi halkar snett när vi alltid ser det som en skada. En stor del av de arter som vi har på rödlistan är beroende av ett landskap och framför allt ett jordbrukslandskap som är hävdat, alltså som är brukat. Att de är på rödlistan handlar inte om att vi har brukat för mycket utan om att jordbruket har förändrats så att vi brukar för lite. Vi hävdar på ett annat sätt, eller vi hävdar mindre än vad vi gjorde för två generationer sedan. Jag går inte med lie, men min farfar gjorde det. Hur i hela friden klarar vi den utmaningen? Det är någonting som politiken inte har svarat på än.

Anf. 75 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Som vi har hört tidigare i debatten behöver miljömålssystemet förändras, inte minst för att det ska vara möjligt att nås.

När den nya miljömålsstrukturen togs fram skrev man i propositionen: Bedömningar av möjligheterna att nå miljömålen bör göras utifrån ett helhetsperspektiv.

När måluppfyllelsen nu utvärderas av myndigheterna konstateras att målen i praktiken är omöjliga att nå, trots att Sverige oavsett regering har fört en väldigt ambitiös miljöpolitik.

I den senaste miljömålsuppföljningen ansågs endast 1 av 16 miljömål vara möjliga att nå med beslutade styrmedel. Samtidigt bedöms måluppfyllelsen oberoende av andra samhällsmål. Och ett ouppnått mål leder ofelbart till förslag på nya styrmedel, detta trots att sådana styrmedel ofta går stick i stäv med andra samhällsmål som inte har preciserats på samma detaljnivå. Miljömålen preciseringar blir därmed överordnade andra samhällsmål, och inte sällan på kollisionkurs med dem.

De myndigheter som beslutar om och arbetar med de frågor som avgör miljömålen uppfyllelse är desamma som utvärderar miljömålen. Det är olämpligt att myndigheterna i praktiken utvärderar sin egen verksamhet, särskilt när det får så stora samhällskonsekvenser. En fristående organisation, oberoende av övriga miljömyndigheter, bör uppdras att utvärdera hur miljömålen ska nås.

Ett annat problem är att miljömålen preciseringar är utformade på ett sådant sätt att de i praktiken inte kan nås. Exempelvis tolkas preciseringarna som att inga arter ska vara hotade. Det är av olika skäl omöjligt att uppnå med Artdatabankens definitioner av hotade arter. Många arter är hotade för att de är sällsynta, och sällsynta arter är något som naturligt förekommer i alla ekosystem. Med tolkningen av denna och andra preciser-

ingar kan målen inte nås, inte ens i teorin. Det finns till exempel i dag inga åtgärder som skulle kunna vidtas och som leder till att miljömålet Levande skogar kan anses vara nått.

Under nuvarande förutsättningar tappar systemet sin trovärdighet. Det är därför angeläget att man ser över miljömålen preciseringar för att säkerställa att målen faktiskt är möjliga att nå. Miljömålen behöver också relatera till andra samhällsmål och ta hänsyn till helhetsbilden i samband med utvärderingar av målen, precis som det angavs i propositionen.

Fru talman! När man frågar skogsbranschen vad som är det absolut viktigaste styrmedlet för att klara omställningen är den entydig – en säkrad äganderätt. De senaste åren har äganderätten i skogen kommit att hotas på flera sätt. Tillämpningen av artskyddsförordningen och nyckelbiotopsbegreppet samt utredningsförslaget om föreningars rätt att överklaga avverkningsbeslut är exempel på detta. Århuskonventionen, som Sverige har implementerat och som ska säkra allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och ge tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor, lägger stor vikt vid att skilja mellan allmänhet och direkt berörd allmänhet. Århuskonventionen tolkas på fel sätt när det inte är den direkt berörda allmänheten som hörs utan organisationer som inte alls bor och verkar inom det aktuella området.

Tyvärr fick vi för någon vecka sedan en dom i Mark- och miljööverdomstolen som pekar i helt fel riktning. Här var det en aktivistisk organisation som hade anmält markägarna efter att de lämnat in en avverkningsanmälan. Domen säger alltså att enskilda organisationer med mycket tydliga agendor kan överpröva både privatpersoners och privata företags rättigheter gällande brukande- och äganderätt till egen skog – men även statliga myndigheters beslut kring privatpersoners och företags markanvändning. Det är barockt, fru talman.

Detta om något pekar mycket tydligt på att man nu måste ta tag i den överimplementering av Århuskonventionen som vi länge har försökt få regeringen att ta tag i. Staten tycks vilja säga till markägarna: ”Det är okej om du äger skog men inte att du brukar den.” Därigenom smygsocialiseras den svenska skogen, något som måste motarbetas.

Sedan 2007 gäller artskyddsförordningen. De senaste åren har myndigheterna tolkat denna förordning alltmer extremt. Så som artskyddsförordningen är skriven är det möjligt för en myndighet att stoppa i princip alla skogsbruksåtgärder. Artskyddsförordningen är utfärdad med stöd av miljöbalken. Det innebär alltså att myndigheterna kan inskränka skogsägares användning av sin mark i princip obegränsat och ändå inte vara skyldiga att betala ersättning. Markägarens rätt till skälig ersättning måste säkras, fru talman.

Vi måste ställa om, och vi måste göra det nu. Om detta är samstämmigheten stor. En viktig faktor i detta, som många pekar på, är att identifiera möjligheter att korta industriella tillståndprocesser. Här är inte minst industrin verkligen på tårna eftersom den vill ställa om, men då bromsar staten ivern i stället för att ge industrin en skjuts på vägen.

Industrins omställning är en av de absolut viktigaste pusselbitarna, och det vet regeringen. Man medger i budgetpropositionen att behovet av kortade handläggningstider för miljötillstånd i prövningar gentemot miljöbalken är viktigt, men det går väldigt trögt. Det ligger ett tillkännagivande färdigt sedan riksmötet 2016/17, så det är bara att köra på. Men regeringen

segär och skyller på att man måste inhämta statistik. Industrin efterfrågar inte statistik, fru talman. Kör på!

År 2011 bildades Havs- och vattenmyndigheten. Myndigheten övertog vid skapandet uppgifter från det tidigare Fiskeriverket och Naturvårdsverket och ansvarar för hushållning av fiskeriresurser samt för miljömål för hav, sjö och vattendrag. Under myndighetens korta levnad har initiativ tagits som bör ifrågasättas starkt. Bland annat ville myndigheten införa en statlig skatt på enskilda avlopp trots att kommunerna utövar fullgod tillsyn över avlopp.

Under många år har myndigheten arbetat för att införa obligatoriska spårbarhetskrav inom fiskeri, och 2019 trädde det i kraft, om än efter kraftiga förseningar. Myndighetens arbete har byggt på en övertolkning av en förordning om inrättande av ett system för att säkerställa att den gemensamma fiskeripolitiken följs. Inget annat land har infört ett obligatoriskt spårbarhetssystem. Effekten har blivit att svenska fiskeriföretag har fått stora problem. Inom dagligvaruhandeln har vissa aktörer sett sig tvungna att helt avstå ifrån att sälja produkter som omfattas av systemet. Följden har blivit att konsumtionen styrts mot fisk som är fångad i tredjeland.

Fru talman! Vi skulle behöva ha en hel debatt bara om hur myndigheten agerar i frågor kring dammar och vattenkraftverk. Grundlagens skrivningar om äganderätten tycks inte gälla för småskaliga vattenkraftverk heller. De vattenförvaltande myndigheterna har länge pressat enskilda kraftverksägare och tänjt på tillämpningen av lagstiftningen, till den gräns att riksdagen blev tvungen att stifta ny lag. Denna är tydlig med att myndigheterna ska ändra sina vägledningar och föreskrifter så att Sverige fullt ut tillämpar alla förenklingar och undantag som EU-rätten medger. Dessutom beslutades det att förenklingar skulle införas för just den småskaliga vattenkraften.

Allt detta fick vattenmyndigheterna i uppgift att genomföra som ett treårigt uppdrag redan 2017. Nu skulle uppdraget ha varit slutfört, men tyvärr kan vi konstatera att väldigt lite har gjorts när det gäller förenklingar. Tvärtom har det gjorts mer komplicerat än tidigare. Vattenmyndigheterna struntar helt i vad lagstiftaren beslutat genom att skylla på Havs- och vattenmyndigheten, som i sin tur skyller på vattenmyndigheterna och på EU. Ingen vill ta ansvar för den aktuella situationen, utan alla skyller på alla.

För ett år sedan tog vi ett nytt beslut i riksdagen om att underlätta för och främja den småskaliga vattenkraften. Regeringen har inte heller den här gången hörsammat majoriteten i riksdagen.

Fru talman! När det gäller vattenmyndigheterna anser vi kristdemokrater att möjligheten att överföra deras verksamheter till Naturvårdsverket och Jordbruksverket bör utredas. I de relaterade uppdragen bör införlivas ett främjandeuppdrag gentemot de näringar som verkar inom hav och vatten. Främjandeuppdraget bör förtydliga att verksamheten inte bara ska kontrollera att regler följs utan att man även ska göra det lättare för och stödja företagen.

Med detta vill jag yrka bifall till Kristdemokraternas reservation nummer 20.

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Övergripande
miljöfrågor*

Anf. 76 ISAK FROM (S):

Fru talman! Vi debatterar miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU13 *Övergripande miljöfrågor*. Som flera av de tidigare talarna har varit inne på behandlas motioner från allmänna motionstiden i betänkandet.

Det är en stor variation av frågor. Motionerna berör miljötillstånd, miljöprovning och tillsyn. De berör också äganderätt, grön infrastruktur, offentlig upphandling och myndigheternas organisering. Även demokrati-frågor kopplat till talerätt berörs, liksom bidrag till miljöorganisationer och arbetet med att förhindra miljöbrott.

Fru talman! När miljöbalken skapades av den S-ledda regeringen under Göran Persson skedde det i bred samverkan med dåvarande riksdagspartier. Då var miljöbalken tänkt – och det är den nu också – att vara ett verktyg för att vi sammantaget ska kunna pröva olika verksamheters påverkan på omgivningen, andra verksamheter och tredje man. Samtidigt är miljöbalken ett viktigt verktyg för att vi ska kunna uppnå de miljömål som är fastställda i Sveriges riksdag.

När det gäller klimatfrågan har ansvaret för klimatet och klimatpolitiken kommit att präglä kammarens arbete sedan några år. Den har även sedan en tid kommit till uttryck i svensk lag, antagen i brett samförstånd här.

Vi tycker att det är synnerligen angeläget att korta handläggningstiderna vid tillståndsprövningar och tydliggöra tillsynen, för att öka likvärdigheten. Därför gav den S-ledda regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över all relevant lagstiftning, bland annat miljöbalken, så att den beslutade klimatpolitiken skulle få genomslag. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för att Sveriges miljö- och klimatmål ska kunna uppnås. Uppdraget ska slutredovisas den 15 maj 2022, och ett delbetänkande redovisades den 1 december 2020.

Regeringen har också tillsatt utredningen En modern och effektiv miljöprovning, som ska se över nuvarande system för miljöprovning och föreslå åtgärder för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprovning. Utredningen ska särskilt fokusera på åtgärder som ska underlätta investeringar som bidrar till klimatomställningen eller som innebär minskad miljöpåverkan. Det gäller exempelvis modifiering av produktprocesser, minskad energiförbrukning och minskade utsläpp, vilket är helt avgörande för att vi ska kunna ställa om samhället, göra industrin grönare och tillsammans få en hållbarare inriktning.

Utredningen ska bland annat bedöma om tillämpningsområdet för att tillståndspröva ändringar och anmäla ändringar som bidrar till minskad miljöpåverkan för befintliga verksamheter kan utökas och, om det är lämpligt, föreslå de ändringar som krävs för att åstadkomma ett grönt spår.

Utredaren ska också bedöma om ett anmälningsförfarande under vissa förutsättningar kan ersätta tillståndsförfarandet då en verksamhet eller ändring i verksamhet inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Utredaren ska också utvärdera vissa aspekter av miljöprovningsdelegationernas roll och organisation, till exempel frågor om processledning och om det är ändamålsenligt att koncentrera provningen av vissa typer av ärenden till ett mindre antal miljöprovningsdelegationer.

Utredaren får även föreslå andra förändringar i nuvarande miljöprovningssystem som möjliggör och bidrar till en grön omställning genom mer förutsägbara och effektivare tillståndprocesser.

Uppdraget ska redovisas för regeringen senast den 15 december i år, 2021, så vi kommer här i kammaren att återkomma med frågorna.

Enligt budgetdebatten för 2021, när vi debatterade utgiftsområde 20, lyfte vi, alltså de partier som ingår i regeringsunderlaget, särskilt fram vikten av myndigheternas arbete med tillståndsprövningen. Vi har också i årets budget ökat anslagen till länsstyrelser och Naturvårdsverket för det viktiga arbetet.

Fru talman! Regeringen beslutade den 11 mars, samma dag som vi justerade betänkandet, att ge en särskild utredare i uppdrag att se över prövningsprocesser och regelverk i syfte att säkerställa en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral, vilket är helt avgörande för den gröna industrins omställning.

Mineralnäringen är en viktig del av svensk industri, utgör basen för svensk export och har stor betydelse för svenska jobb, företag och välfärd. Den har också stor betydelse för utvecklingen av särskilt speciella delar av den svenska tillverkningsindustrin. Den är också synnerligen viktig för att uppnå trovärdighet för att klara klimatomställningen.

I takt med att grön och smart teknik blir allt vanligare ökar också behovet av många innovationskritiska metaller och mineral som är nödvändiga för vindkraftverk, bilar och elbilar, plasmaskärmar och annan elektronik. Det efterfrågas nu och kommer att efterfrågas i allt större utsträckning när världen ställer om till ett fossilfritt samhälle.

Gruv- och mineralnäringen har samtidigt ofta en betydande påverkan på den lokala miljön, och det är inte sällan som gruv- och mineralnäringen möter på motstående markägarintressen i berörda områden oavsett var i landet man befinner sig. Därför är det särskilt viktigt att politiken kommer till avgörande beslut vad gäller konkurrerande markintressen. Vi behöver de här innovationskritiska mineralen och metallerna. Vi kan inte heller trovärdigt fortsätta att importera sådana mineral från utvecklingsländer eller från Kina som inte uppfyller våra krav på arbetsmiljö, arbetsrätt och för den delen miljöpåverkan.

Vi menar att det är helt nödvändigt att få till de här förändringarna av prövningsprocesser och regelverk så att en större andel av det värde som kommer från gruv- och mineralnäringen också ska komma landet och klimatomställningen till del.

Som exempel vill vi lyfta fram att det behöver tydliggöras vad som ska ingå i en ansökan. I Västerbotten finns en ansökan för ett gruvbolag som ser ut att ha legat på länsstyrelsens bord i 36 månader. Verkligheten är att den har legat på länsstyrelsens bord i fyra månader. Efter fyra månader hänvisades ärendet tillbaka till den sökande för komplettering som länsstyrelsen kräver enligt nu gällande lagstiftning. Företaget har inte återkommit till länsstyrelsen, och då är det alltså egentligen bara fyra månader som ansökan har legat hos länsstyrelsen. Vi behöver tydliggöra vad som faktiskt ska ingå i ansökan för att tiden ska kortas.

Ett tydligt och bra exempel är Northvolts ansökan med miljöprövning för Northvoltfabriken uppe i Skellefteå där man på hittills kortast tid för den typen av anläggning fått alla tillstånd beviljade av prövningsmyndigheterna. Det beror på att den sökande har varit lyhörd, förberedd, vetat vilka krav som ställs och varit väldigt behjälplig med att skicka in de underlag till prövningsmyndigheten som myndigheten har efterfrågat.

Prot. 2020/21:99

24 mars

*Övergripande
miljöfrågor*

Så tycker vi att det ska gå till. Man bör vara förberedd på det som faktiskt ska ske, och vi behöver förtydliga vad som behövs.

En annan viktig fråga gäller prövningen av vindkraft. Regeringen gav en särskild utredare i uppdrag att undersöka bland annat det kommunala vetot. Vi kan konstatera att det kommunala vetot kanske inte är problemet, utan det är förutsägbarheten i vindkraftsprocesserna som är problemet. Vi behöver korta tiderna och säkerställa att kommunerna får inflytande i ett tidigt skede. Vi behöver också säkerställa att långa processer inte stoppas i sista ledet.

Jag kan konstatera att här finns en reservation från Vänsterpartiet, men då de inte är med i debatten kommer de inte att yrka bifall till den. Men vi vill tydliggöra att vi står upp för det kommunala inflytandet på det här området.

När det kommer till motioner rörande skogsbruk och äganderätt pågår nu ett arbete mellan januaripartierna utifrån äganderättsutredningen som nu bereds. Vi kommer att återkomma om detta här i kammaren, det är ett som är säkert. De här frågorna är viktiga, inte bara för Centerpartiet. Jag vill påminna kammaren om att den partisplittring som Socialdemokraterna gjorde 1917 till stor del berodde på synen på äganderätt. Vi vill väldigt tydligt markera att vi står upp för äganderätten och grundlagssyftet – grundlagens tydliga instruktion på det området.

Med det kan jag konstatera att det finns mycket att göra och vi har mycket att se fram emot. Jag tackar för ordet.

Anf. 77 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Isak From, för anförandet!

Det är inte utan att man får en känsla av att regeringen har för avsikt att stapla utredning på utredning. Isak From berättade här om hur man jobbar med bland annat miljöprövningar och tillståndprocesser, och jag undrar om jag inte fick ihop det, när jag lyssnade, till tre olika utredningar som pågår parallellt. Vän av ordning drar sig till minnes att det ser likadant ut på vattenområdet där det är fullt med utredningar som pågår parallellt. Men problemet är att dessa någon gång måste synkas ihop. Hur ser det ut då?

Jag tycker att det är intressant, när vi hör det här nu om olika direktiv och alltihop, att det ju finns någonting som heter handläggningstider. Det är mycket det som det handlar om nu. Handläggningstiderna är helt sanslösa. Inte ens i Sverige, som är en av de främsta nationerna på registerhantering, har det funnits möjlighet att få till detta. Det förvånar mig.

Politiken måste komma till avgörande beslut. Yes, jag håller helt med Isak From om det! Vi måste landa dessa utredningar. Men hur blir frågeställningarna behandlade? Hur kommer regeringen att se till att det faktiskt blir någonting konkret att ta ställning till så att de här utredningarna inte går på tvärs mot varandra?

Anf. 78 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tack, Betty Malmberg, för frågeställningarna!

Vi kan konstatera att alliansregeringen ofta hade höga målsättningar. Men man lyckades också väldigt tydligt att skapa målkonflikter, målkonflikter som har kommit till uttryck i ett antal domstolsprocesser.

Ofta när den här kammaren skärper målsättningarna för Sveriges miljöarbete tar det ett antal år innan det slutar i långa domstolsprocesser, och vi har genomgått och genomgår just nu ett antal sådana. Det är därför som vi i Sverige har antagit den grund för lagstiftning som vi har. Vi ska utreda det som vi ska göra, vi ska ha ett brett remissförfarande och sedan ska politiken ta ställning.

Just nu har vi ett nytt politiskt läge här i Sverige där vi har att förhålla oss till det samarbete som vi har med Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet. Vi behöver ta ställning till de här frågorna gemensamt. Och det är, precis som Betty Malmberg säger, en grund till att det är många utredningar igång nu. En annan grund är att vi inte kan ha den situation som vi faktiskt har. Vi har därför tagit tag i detta och tillsätter utredningarna för att faktiskt få lite ordning på torpet.

Anf. 79 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Isak From, för svaret!

Att alliansregeringen skulle vara problemet vad gäller att det har uppstått målkonflikter får nog stå för Isak From, men jag tror inte att det finns någon evidens för det.

Saken är den att Socialdemokraterna nu har suttit vid makten under många år, men man har inte greppat tag i frågorna, inte ens när det har funnits ett majoritetsbeslut i riksdagen som har värdjat till regeringen att göra någonting.

Åren 2016, 2018 och 2019 finns det majoritetsbeslut om att regeringen bör återkomma med någonting när det handlar om tillståndsprövningsprocesser och miljöprövningar, men icke så Nicke. Där har regeringen slagit dövörat till, och det är det som vållar problem. Att nu försöka rätta till sakernas tillstånd och få en bättre ordning genom att tillsätta utredningar till höger och vänster är också en utmaning, skulle jag tro då jag följer detta på vattenområdet.

Isak From säger här att man bara behöver ha bättre underlag. För Northvolt gick det ju som på räls. De fick alla sina tillstånd. Men jag ser här att den 19 februari 2021 säger Beowulf Mining att det är 14 år sedan de skickade in sin första tillståndsansökan. Om ingen har kunnat vägleda dem med vilka premisser som ska framgå i deras ansökan är det katastrofalt.

Jag vill ställa en fråga till Isak From. Nu har vi Hybrit, SSAB och H2 Green Steel Mining. När tror Isak From att de kommer att kunna processa sitt fossilfria stål, som Sverige och klimatet verkligen behöver? När, Isak From?

Anf. 80 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tack, Betty! Vi var inne på äganderätsfrågorna och kan ju konstatera att alliansregeringen lade fram propositionen *Gränser i skog*, som lyfte fram fjällskogen som särskilt bevarandevärd. Detta renderade 2015 i den så kallade Änokdomen. Det renderade i ett långt antal skadeprövningsprocesser mot staten, som nu den här regeringen hanterar inom ramen för januarisamarbetet.

När det gäller miljötillstånden, särskilt när det gäller gruvor och mineralbrytning, fick vi en dom i Högsta domstolen kopplad till en ansökan från Norra Kärr, som egentligen ändrade förutsättningarna ganska radikalt. Nu behöver ansökan beskriva, enligt Högsta domstolen, ett betydligt större

påverkansområde. Det gör att i princip ingen ansökan har kunnat beviljas. Det är också därför som Ibrahim Baylan har tagit initiativ till en utredning för att säkerställa att vi ska kunna bryta mineral i Sverige, att nya gruvor ska kunna öppnas och att det ska ske på ett långsiktigt hållbart sätt. När det gäller Hybrit, LKAB, H2 Green Steel i Boden och Northvolt beror det på om de har alla underlag när de skickar in ansökan. Om de kan svara till prövningsmyndigheten kommer de att få tillstånden.

Anf. 81 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Miljöpartiets politik utgår från solidariteten med djur, natur och de ekologiska systemen men också med kommande generationer och alla människor i hela världen. Miljöpolitiken är grunden i vår politik. Vi vill i alla lägen prioritera miljö och klimat för att skapa förutsättningar för våra barn och barnbarn att leva ett gott liv, ha tillgång till frisk luft, rent vatten, ett klimat i balans och en natur som myllrar av liv.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget till beslut och tacka för att jag får möjligheten att delta i den här debatten som ersättare för min kollega Maria Gardfjell som har fått förhinder.

Jag har en bakgrund som miljödriven kommunpolitiker. Även i min roll som ledamot i trafikskottet är klimat- och miljöfrågor det som jag jobbar mest med.

Sverige har ett systematiskt utvecklat miljöarbete, som har utvecklats de senaste 50 åren, och de senaste sex åren, med Miljöpartiet i regeringen, har takten i arbetet ökat. De tydligaste exemplen är att det klimatpolitiska ramverket har beslutats, att en mångdubblad miljöbudget har antagits, att ett strategiskt samarbete med näringslivet för att skapa färdplaner för klimatomställningen är formerat och att Sverige har stärkt sin roll i internationell miljöpolitik. Alla åtgärder och beslut ger inte alltid omedelbara resultat. Det kan vara bra att ha i åtanke. Men ett effektivt miljöarbete ska ge långsiktiga resultat.

Sverige, fru talman, ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Samverkan är en nyckel till framgång. Ett aktivt miljöarbete som drivs av såväl regering och riksdag som regioner, kommuner, näringsliv, organisationer och enskilda har goda förutsättningar att vara framgångsrikt. Och så behövs det alltid, såklart, engagerade miljöpartister. Det vet vi av erfarenhet. Det är vi som sätter frågan främst när alla andra i rummet ser den som en fråga bland alla andra.

Miljömålsarbetet är grunden för ett starkt miljöarbete på alla nivåer i Sverige. Miljömålen definierar den ekologiska dimensionen av FN:s globala hållbarhetsmål på det nationella planet. Miljömålen är det av riksdagen antagna miljömålssystemet för ett systematiskt och heltäckande miljöarbete. Utvärderingar visar att flera av miljömålen är svåra att nå. Därför behöver miljöpolitiken förfinas, utvecklas och inte minst skärpas.

När de globala hållbarhetsmålen granskats har det visat sig att upprätthållande och utveckling av naturens ekosystemtjänster är en förutsättning för att nå andra hållbarhetsmål. Särskilt är mål 14 om hav och marina resurser och mål 15 om ekosystem och biologisk mångfald grundläggande för att andra mål ska nås, även målen om social och ekonomisk hållbarhet.

Bevarandet av biologisk mångfald är också grunden för att nå klimatmålet. Det visar en vetenskaplig rapport från IPCC och Ipbes. Det finns en stor potential att förbättra en sammanhållen styrning mot miljömålen.

Målstrukturen beskrivs i betänkandet liksom de instrument där myndigheterna utvärderar målen, där det görs samlade utvärderingar av Miljömålsberedningen och Miljömålsrådet. Det är mycket bra. Genom uppföljning och utvärdering av regeringens resultatredovisning har miljö- och jordbruksutskottet under flera år tagit en mycket aktiv del i detta arbete, och det är positivt.

I den senaste fördjupade utvärderingen av miljömålen lyfter Naturvårdsverket fram att av de nationella miljömålen behöver arbetet med klimat och biologisk mångfald vara prioriterade områden. Det behövs både snabba och kraftfulla insatser för såväl klimatet som den biologiska mångfalden.

Något vi i Miljöpartiet vill lyfta fram är att arbeta för att genomföra miljöpolitiken på bredden och inte sätta käppar i hjulen genom att ställa ett miljömål före ett annat. Vi kan se hur näringslivets aktörer nu har förmåga att förena ekologisk och ekonomisk hållbarhet och inte ställa klimatmålet mot ekonomisk utveckling. Det är ett grundläggande synsätt som också behövs i den politiska debatten.

Fru talman! Sverige är ett kunskapsintensivt och exportberoende land som kan göra stor nytta för att nå globala hållbarhetsmål genom att delta aktivt i internationella samarbeten, bidra med kunskap och innovationer, inspirera andra och ställa höga krav på importprodukter. Förutsättningar för att nå en större exportmarknad är ett viktigt incitament för näringslivets aktörer att investera i klimat- och miljödriven affärsutveckling och innovation. Vi kan vara föregångare och visa vägen.

När Miljömålsberedningen nu påbörjat sitt nya beting är näringslivets roll att exportera klimatnytta en av de frågor kring konsumtionsbaserade utsläpp som kommer att diskuteras. Moderaterna slog därför in öppna dörrar häromveckan när de ville ge Miljömålsutredningen ett uppdrag den i praktiken redan har.

Politiken som vi genomför kommer inte enbart att innebära en förändring för oss som grönt välfärdsland. Det kan också bli en grön rivstart som kan fortplanta sig i resten av världen.

I den förra ekonomiska krisen räddades bankerna. Nu behöver fokus vara på miljön och klimatet och att säkra livsvillkoren för kommande generationer.

Fru talman! Vindkraften har i dag en viktig roll i Sveriges energiförsörjning, och den rollen kommer att behöva växa i takt med att omställningen till ett fossilfritt samhälle går framåt. Det är kommunernas rätt att bestämma vilka slags verksamheter som passar i olika delar av kommunen, och det är en orubblig del i det kommunala självstyret.

Den nya utredningen om hur prövningen av vindkraft ska effektiviseras handlar om att kommunerna ska kunna styra i ett tidigt skede genom sina planer och inte genom godtyckliga vetobeslut.

Samtidigt som vindkraften bidrar till energiproduktion i det nationella systemet anser vi i Miljöpartiet att klimatomställningen måste bli mer rättvis, och därför driver vi att fastighetsskatten som vindkraften betalar överförs till kommunerna. Det är pengar som kan göra stor skillnad i den lokala ekonomin. Vi hoppas att fler partier ansluter sig till den linjen.

Fru talman! Under året har flera missförhållanden i samband med avfallshantering uppmärksamats. Regeringen tar krafttag för att skapa ordning och reda på avfallet. Illegal avfallshantering är både farlig och helt

oacceptabel. Sverige ska ha en miljö- och hälsoriktig avfallshantering som på ett säkert sätt tar hand om farliga ämnen så att vi får en giftfri cirkulär ekonomi där resurseffektiva och giftfria kretslopp är en utgångspunkt.

Reglerna behöver skärpas så att individer och företag inte ska kunna tjäna pengar på bristfällig eller olaglig avfallshantering.

Det måste bli enklare för tillsynsmyndigheter att ingripa när de misstänker att lagstiftningen utnyttjas och därmed kunna minska riskerna för att skattebetalarna ska behöva stå för kostnaden för återställningsåtgärder när verksamhetsutövare går i konkurs. Det är viktigt för att kommunen eller enskilda inte ska stå med stora kostnader om ett bolag går i konkurs.

Herr talman! Medborgarnas rätt till miljöinformation, delaktighet i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning är centrala delar i Århuskonventionen. Alltsedan Sverige ratificerade Århuskonventionen i slutet av 1990-talet har vi stått upp för att öka delaktigheten. Nu ser vi hur enstaka partier här i riksdagen arbetar emot öppenhet, dialog och medinflytande. Det är skrämmande med detta miljömotstånd nu 50 år efter Stockholmskonferensen och när många trodde att det fanns samsyn om miljöpolitiken.

Vi i Miljöpartiet står upp för miljöorganisationernas möjlighet att bidra till vårt gemensamma arbete för en bättre miljö. Vi står självklart också upp för en ökad dialog med näringslivet under ordnade former. Fossilfritt Sverige är ett initiativ för att åstadkomma en bred samsyn och en klimatdriven utveckling där många olika aktörer deltar.

Miljöpartiet behövs i svensk politik för att vi tillsammans ska kunna gå mot den mer hållbara framtid vi längtar till.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 13 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU33

Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem föredrogs.

Anf. 82 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Detta ärende är särskilt viktigt för mig. Det handlar om unga som har en mycket svår situation. Det kan vara hot och våld, missbruk och beroende liksom andra saker som är nedbrytande och förstör. Det förstör för den unge, och det riskerar förstöra för andra människor.

Att placeras på ett särskilt ungdomshem är ingen förstahandsåtgärd när det strular för den unge. Det är när alla andra stödåtgärder prövats och inte räcker till som placering på ett ungdomshem blir aktuell. Den unge har alltså mycket i bagaget när en Sis-placering blir aktuell.

Jag har mött många av dessa unga och särskilt Stefan som var familjehemsplacerad i min familj, hos mina föräldrar, en tid. Han hade en nära livslång erfarenhet av insatser från det offentliga, men ändå blev det återkommande Sis-placeringar. Han rymde ofta och hamnade återigen i en karusell av missbruk, våld och kriminella handlingar.

De är många som har haft det som han, och det är många som har det som han i dag. Det finns mycket vi behöver göra från det offentliga för att ge stöd och hjälp till föräldrar tidigt. Det måste till mer samordnade insatser så att maskorna i skyddsnätet inte växer till och blir till stora hål. Vi har många och goda insatser, men ändå lyckas vi inte alltid. Vi måste lyckas med alla barn och unga. De är vår framtid.

Herr talman! Ärendet vi samlats kring i socialutskottet rör insatser på Sis särskilda ungdomshem. Längre fram i vår återkommer vi och diskuterar socialtjänstens olika insatser och vad som behövs för att stärka det förebyggande arbetet, tidiga insatser och ett bra stöd när problemen växer och det krävs samordnade insatser från många olika håll. Men i dag står vården på ungdomshemmen i fokus.

Herr talman! Socialutskottet har under en längre tid sett brister inom den sociala barn- och ungdomsvården. Vi har kallat generaldirektörer och regeringen till utskottet många gånger. Det handlar inte om enstaka händelser. Det handlar om brister av strukturell art i verksamheten. Vi måste därför göra ett större, mer genomgripande arbete för att ge de unga som placeras på särskilda ungdomshem bättre förutsättningar. Placerar man i Sis ungdomsvård ska man få det bättre.

Det förekommer dock våld mot placerade, våld mellan placerade och våld mot personal på flera ungdomshem. Det är en situation som kräver kraftfulla åtgärder, och det måste ske nu. Det är de ungas liv det handlar om, och personalen som arbetar där måste ha en god arbetsmiljö så att de kan utföra sitt arbete på bästa sätt.

Ett enligt socialutskott har listat ett antal områden där vi menar att regeringen måste vidta åtgärder. Mycket har gjorts, men det räcker inte. Vi vill att regeringen återkommer till riksdagen senast den 1 augusti och då presenterar vad man tänker göra och en tidsplan för åtgärderna.

Den som placeras på ett särskilt ungdomshem har oftast en svår problematik. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, missbruk, beroendesjukdom och samsjuklighet är vanligt. Det gör att personalen måste ha den kompetens som krävs för att ge vård till placerade som är i den situationen. Personalen måste också ges kontinuerlig fortbildning av god kvalitet. Grundkompetensen behöver ses över, och det krävs fler kompetenser än i dag på ungdomshemmen för att klara den problematik de unga har.

Herr talman! Flickors situation måste särskilt beaktas. Inte minst finns skillnader när tvångsåtgärder används och skillnader vid exempelvis avskiljning som måste granskas. Målet måste vara att tvångsåtgärder inte ska behövas.

Barnrättsperspektivet måste stärkas inom Sis. De unga ska ha kunskap om sin situation, och en anmälan om missförhållanden måste, när den kommer, alltid följas upp. Man måste återkoppla till de unga så att de ser att det har betydelse när de reagerar.

Skolverksamheten inom Sis har utvecklats, och en god utveckling måste bibehållas. Skolan är viktig för alla barn och unga. Missar de skolan får det långtgående konsekvenser. Sis behöver också stärka fritidssysselsättningar, som måste finnas där när skoldagen är slut och på helgerna.

Placeringstiden ska vara så lång som det behövs utifrån den unges situation. En samordnad plan för tiden efter placeringen måste vara noga förberedd och följas upp under lång tid. Eftervård och stöd ska finnas en

längre period så att den unge får en varaktig förbättring. De ska få det bättre.

Tillsynen behöver också ses över liksom flera andra saker. Jag är glad att vi gemensamt i utskottet tagit detta initiativ. Vi har listat ett stort antal områden där förändring krävs. Regeringen ska nu senast den 1 augusti berätta hur vi ska få en bättre ungdomsvård.

Att investera i barns uppväxt ger den bästa framtiden. Vi behöver investera i alla barns uppväxt. Det är min förhoppning att vi genom detta breda initiativ kan medverka till att unga som placeras på särskilda ungdomshem får det bättre genom placeringen där.

Anf. 83 MATS WIKING (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

I dag debatterar vi situationen för barn och ungdomar som är placerade på ungdomshem inom Statens institutionsstyrelse, Sis. Sis erbjuder vård och behandling av tvångsplacerade ungdomar i åldern 13–21 år. Sis har även ansvar för ungdomar som döms till sluten ungdomsvård, som går under beteckningen LSU.

Herr talman! Att bli placerad på Sis-hem innebär att man varit föremål för många insatser från socialtjänsten i den egna kommunen innan man blivit placerad. Det har varit olika sorters stöd, i skolan, i familjen och direkt gentemot barnet eller ungdomen, insatser som dock inte gett den förändring som varit önskvärd, så när ungdomen till slut blir placerad på ett Sis-hem ligger det många misslyckanden bakom.

Tilltron till vuxenvärlden är bristfällig, och man har blivit sviken många gånger. Sis har därför ett svårt uppdrag, men ett oerhört viktigt sådant, där det gäller att skapa förtroende hos ungdomen så att det går att bidra till en positiv förändring. Det betyder mycket när en behandling blir lyckad och ungdomen får tillbaka en tro på framtiden och får göra framsteg i skolan och kan bryta med ett destruktivt liv.

Herr talman! Tyvärr har det framkommit att flera Sis-hem inte lever upp till det som förväntas av dem. Barn och ungdomar blir felbehandlade, och i stället för att stärkas bryts ungdomarna ned. Detta är något som uppmärksammas av tv och medier, vilket är bra, men sådana brister måste omedelbart stoppas. Därför måste det till en förändring.

Sis generaldirektör har vid besök i utskottet beskrivit att det pågår ett omfattande arbete inom Sis för att förstärka säkerheten men också skapa trygghet för både de intagna och personalen. Dessa insatser är mycket bra och skapar på lång sikt större stabilitet i verksamheten. Men de ungdomar som i dag är placerade på Sis-hem och felbehandlas kan inte vänta. Därför behövs en ordentlig genomsyn av hela verksamheten för att göra om och göra rätt.

Herr talman! Personalen ska vara den viktigaste resursen i detta arbete, men tyvärr är det alltför många som jobbar på Sis-hemmen som inte motsvarar förväntningarna. Det har till exempel framkommit att det på flera Sis-hem funnits personal som kränkt, slagit och låst in barn under långa perioder. Detta är skrämmande exempel på när personal missbrukat sitt förtroende och sina befogenheter.

Sis-hemmen har förvisso en rättighet att avskilja en placerad ungdom som är en fara för sig själv eller omgivningen, men att slentrianmässigt använda avskiljning som behandlingsmetod gör stor skada.

Personalens kompetens måste höjas rejält, och Sis måste jobba mycket mer med värdegrundsfrågorna och specialutbilda personalen i klientarbetet så de har rätt redskap att möta ungdomarna. Statusen på att jobba inom Sis måste också höjas, och det bör skapas ett större stöd till de medarbetare som gör rätt och ger en bra behandling, i form av karriärvägar och kanske till och med höjda löner.

Herr talman! Det andra som behöver förbättras är, precis som socialutskottets ordförande var inne på, kvalitetsuppföljningen. Då tänker jag i första hand på den interna kontrollen. Det ska inte gå så långt att ungdomar kränks, utan det måste skapas en kultur så att chefer som finns nära verksamheten skyndsamt tar tag i de problem som uppstår. Lex Sarah-anmälningar måste följas upp, och IVO:s tillsyn måste stärkas så att missförhållanden inte bara påpekas utan också åtgärdas.

Sis måste också skapa möjligheter för ungdomarna att påpeka missförhållanden. När vi har en barnkonvention och socialtjänstens arbete ska präglas av att placeringar ska utgå från barnens bästa måste det finnas verktyg och system inom Sis som gör att man lyssnar på de placerade ungdomarna.

Herr talman! Vidare behöver samarbetet mellan placerande socialtjänst och Sis stärkas. Socialtjänsten måste från sin sida kontinuerligt följa upp behandlingen och ha koll på hur det fungerar för ungdomen. Det duger inte, som skett i vissa fall, att socialtjänsten inte har någon kontakt med ungdomen på flera månader, ibland till och med upp till ett halvår.

Samarbete mellan socialtjänsten och Sis krävs också för att det ska bli en fungerande tillvaro för ungdomen även efter en Sis-placering. Här behöver vårdplanen tydligt beskriva målsättningar med behandlingen och hur en fungerande utslussning och eftervård ska se ut. Ska ungdomen verkligen återvända till sin hemmiljö? Det kanske inte har blivit någon förändring hos familjen eller i miljön i stadsdelen. För att lyckas efter en behandling kanske ungdomen behöver en egen lägenhet eller flytta till ett familjehem i en annan stad. Allt detta måste vara med för att en behandling ska lyckas.

Herr talman! Många ungdomar på Sis-hem har förutom social problematik även diagnoser och behov av bup-behandling. Här behöver vårdkedjan stärkas så att ungdomen inte blir av med sin bup-kontakt i samma ögonblick som han eller hon blir placerad på Sis-hem.

Herr talman! Precis som ordföranden i socialutskottet uppfattar också jag att skolverksamheten fungerar mycket bra. Det är något som vi verkligen ska fortsätta att satsa på, och där gör Sis faktiskt ett rätt bra arbete redan i dag. Genomgången grundskola och gymnasieutbildning är en av de viktigaste friskfaktorerna för alla ungdomar och inte minst för dem som placeras inom Sis. Min egen erfarenhet från yrket är att ungefär 5 procent av de ungdomar som varit placerade på institution tar studenten. Det är alltför få.

Sammantaget måste det påpekas att samhällsvårdens uppdrag alltid måste vara att sätta vård och behandling före straff. De ungdomar som växt upp i bristfälliga familjer har inte valt detta själva, och samhällsvårdens inriktning ska vara att ge människor en kompensatorisk insats som kan reparera en trasig uppväxt.

En placering på ett Sis-hem ska vara slutet på ett destruktivt liv och inte en fortsättning in i djupare kriminalitet eller psykisk ohälsa.

Anf. 84 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Att delta i denna debatt väcker många och starka känslor hos mig. Jag är såväl glad som bedrövad och frustrerad.

Jag är glad över att vi i socialutskottet har kunnat nå total enighet om att avkräva regeringen svar om vilka insatser som krävs dels för att vården inom Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem ska vara säker för såväl de placerade ungdomarna som för personalen, dels för att de placerade ungdomarna ska ges den vård och behandling som de både behöver och har rätt till.

Jag är bedrövad över bakgrunden till betänkandet och debatten, nämligen att vården inom Sis särskilda ungdomshem alltför ofta är varken tillräckligt säker eller av tillräckligt god kvalitet. Bristerna och problemen är många och allvariga. Därtill förekommer rena missförhållanden, vilket nyligen bland annat uppmärksammades i SVT:s och *Uppdrag granskning*s program om det nu till slut nedstängda ungdomshemmet Björkbacken i Göteborg.

Herr talman! Jag är enormt frustrerad över att de problem och brister som vi i dag debatterar och som vi beskriver i utskottets betänkande länge varit väl kända men trots det har kvarstått. Det handlar bland annat om stor förekomst av våld och hot, bristande kompetens, vårdkedjor som brister, bristande uppföljning och alltför stor användning av tvångsmedel. Det här är brister som regeringen alltså mycket länge har känt till efter rapporter från bland annat Statskontoret, Inspektionen för vård och omsorg och Justitieombudsmannen samt larm från fack och andra organisationer såsom Rädda Barnen, Unicef och Maskrosbarn. Regeringen har inte på långa vägar gjort tillräckligt för att åtgärda dessa brister.

Vad som därför verkligen bekymrar mig och uppenbarligen hela utskottet, inklusive de båda regeringspartiernas representanter, är regeringens antingen ovilja eller oförmåga att på allvar ta itu med bristerna och missförhållandena. Regeringen har förvisso gjort en del bra saker, exempelvis resurstillskott till Sis och ett och annat vällovligt regeringsuppdrag.

Ett bra regeringsuppdrag gav regeringen till Socialstyrelsen 2019. Det gäller det som Mats Wiking var inne på. Man gav då Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med Sis och ett antal regioner genomföra ett pilotprojekt om en integrerad vårdform för att möta det behov som många ungdomar, inte minst unga flickor, som vårdas inom Sis har av insatser också från psykiatrin.

Men, herr talman, det behövs så mycket mer än bara pilotprojekt. Nu måste ett ordentligt åtgärdsprogram tas fram och genomföras. Samtidigt krävs det också större organisatoriska och lagstiftningsmässiga förändringar. Moderaterna har bland annat lyft fram behovet av en ny tvångsvårdslagstiftning, vilket nu också riksdagen har gjort ett tillkännagivande om.

Apropå tillkännagivanden har riksdagen riktat ett sådant till regeringen om att en särskild enhet inom Kriminalvården borde överta ansvaret för de ungdomar som vårdas enligt LSU, lagen om slutna ungdomsvård. Regeringen har meddelat att man ska låta utreda den slutna ungdomsvården, och i utredningen måste självfallet denna viktiga fråga ingå.

Vi moderater är övertygade om att ansvaret för ungdomar dömda enligt LSU behöver flyttas från Sis till Kriminalvården och det av huvudsakligen två anledningar.

För det första är Sis inte rustad att möta det faktum att de som döms till sluten ungdomsvård i dag i allt större utsträckning är mycket grovt kriminella med ett omfattande våldskapital. Att det i fjol skedde hela 26 rymningar från den sluta ungdomsvården visar tydligt hur undermålig säkerheten i dag tyvärr är inom Sis. För att råda bot på de allvarliga säkerhetsbristerna behöver ansvaret för LSU flyttas från Sis till Kriminalvården.

För det andra behöver ansvaret för att vårda grovt kriminella ungdomar flyttas från Sis till Kriminalvården för att ge Sis bättre förutsättningar att höja kvaliteten i den huvudsakliga verksamheten, nämligen att ge ungdomar med stora psykosociala problem och utmaningar vård enligt LVU.

Herr talman! Som framgått av mitt inlägg är jag skarpt kritisk mot hur ungdomsvården inom Sis fungerar i dag. Samtidigt vill jag ha sagt att det inom Sis också finns verksamhet som fungerar bra och att myndigheten har mängder av såväl kompetent som engagerad personal som brinner för att Sis ska leva upp till sin vision om att vara en plats för förändring.

Min huvudsakliga kritik i denna debatt riktar sig heller inte mot Sis utan mot regeringen. Det är nämligen ytterst regeringen som bär ansvaret för den verksamhet som bedrivs inom Sis. Det är regeringen som genom sin styrning och ledning måste ta ansvar för att åtgärda de brister och problem som finns, vilket vi är överens om i utskottet. Det är regeringen som måste ge Sis bättre förutsättningar att axla sitt mycket svåra och komplexa uppdrag liksom förändra uppdraget om man ser att det inte fungerar. Men regeringen har brustit i sitt ansvar. Därför har vi dagens debatt, och därför tas detta utskottsinitiativ.

När riksdagen har fattat sitt beslut är regeringen skyldig riksdagen att återkomma med svar på hur säkerheten och vården inom Sis ska förbättras. Men framför allt är regeringen skyldig de unga som vårdas inom Sis ett svar. Det är ytterst regeringens ansvar att dessa ungdomar är trygga och får den vård och behandling de har rätt till. Nu måste regeringen ta sitt ansvar.

Anf. 85 MATS WIKING (S) replik:

Herr talman! Johan Hultberg talar om ansvarsfrågan. Jag tillstår att det självklart är regeringen som har ansvar för frågorna. Det är alltid en regering som har ansvar för att göra förbättringar och ta ansvar för viktiga frågor.

Jag som själv har jobbat länge med dessa frågor kan se att det under en ganska lång period har varit ett dåligt ansvarstagande på området. Så var det även under den borgerliga regeringens tid. Ungdomsvården har med tiden dessutom förändrats. I dag placerar man ungdomar på institution allt senare, vilket gör att det hela blir svårhanterat. Oavsett vilken regering vi hade haft i dag skulle vi ha stått inför samma problematik. Vi behöver höja kompetensen och säkerhetsklassningen.

Precis som ledamoten säger har regeringen gjort en del insatser, och mer är på gång, till exempel säkerhetsklassningen och att skapa trygghet och arbetsro för ungdomar och personal. Generaldirektören talar dessutom om ett utbildningsprogram genom vilket man vill höja kompetensen. Vi är dock inte där ännu, och det finns många stenar att vända på. Jag tror att generaldirektören kommer att göra ett bra arbete.

Att vi ställer oss bakom detta beror på att vi ser problemen som de faktiskt är. Vi behöver göra gemensam sak för att komma vidare i frågan.

Vi behöver stötta regeringen i dess arbete och visa att vi är ett enigt utskott som har kompetens och vill komma framåt i frågorna.

Det jag vill fråga ledamoten Johan Hultberg om handlar om överflyttningen av LSU-ungdomarna till annan typ av institution, nämligen Kriminalvården. Vi tycker ju att det finns brister på Sis-hemmen vad gäller personalens kompetens. Men vilken kompetens finns inom Kriminalvården som saknas på Sis-hemmen?

Anf. 86 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Wiking, för inlägget och frågan till mig!

Låt mig börja med att ge socialdemokraterna och miljöpartisterna i utskottet beröm för att de vågar ge sin egen regering ordentlig kritik, för det är precis vad vi gör i betänkandet. Vi i utskottet är frustrerade och missnöjda med att regeringen inte har lyckats åtgärda de problem som vi, Statskontoret, IVO och en lång rad organisationer i civilsamhället har pekat på. Det är därför bra att vi enat kan säga åt regeringen att det här inte duger. Nu måste ett ordentligt åtgärdsprogram komma till stånd, och vi måste få det på riksdagens bord senaste den 1 augusti. Jag vill tacka Mats Wiking och socialdemokraterna för stödet.

Den andra frågan gällde varför vi moderater tycker att det är viktigt att flytta ansvaret för dömda ungdomar från Sis till Kriminalvården. Det är först och främst av säkerhetsskäl. Vi ser att Sis inte alls är rustad att hantera dessa ungdomar. "Ungdomar", herr talman, är en sanning med modifiering. Vi vet att de allra flesta är över 18 år.

I fjol såg vi ju hela 26 rymningar. Det är en enorm siffra när vi samtidigt vet att det inom den slutna ungdomsvården handlar om bara 70 platser. Den stora delen som Sis ägnar sig åt är att ge vård enligt LVU. Vi tycker att det är viktigt att göra denna flytt då Kriminalvården kan säkerhet. Det kan uppenbarligen inte Sis. Vi vill också ge Sis bättre förutsättningar att utveckla sin verksamhet och åtgärda de brister som ett enigt socialutskott nu pekar på. Det beror alltså både på säkerheten och på vården och kvaliteten i verksamheten för ungdomarna.

Sedan är det naturligtvis viktigt med ett erfarenhetsutbyte från Sis till Kriminalvården för att dra lärdom av det som Sis kanske ändå har gjort bra när det gäller att ge insatser till dem som är dömda.

Anf. 87 MATS WIKING (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Johan Hultberg för repliken.

Jag känner så här inför att Kriminalvården tar över ungdomsvård: Det är ju ändå barn vi pratar om, även om de är väldigt långt gångna i sin kriminalitet, sitt missbruk eller vad de nu håller på med. De behöver verkligen vård och behandling. Min erfarenhet är att Kriminalvården gör så gott de kan med vård och behandling, men att Sis trots allt är ett strå vassare när det gäller ungdomsbehandling.

Jag är lite orolig för att Moderaterna och en del andra partier driver in ungdomarna i ett strafftänkande. Det finns mycket erfarenhet och forskning som visar att det inte ger de resultat som man önskar. Man tänker att man ska kunna straffa ungdomar till att bli bättre medborgare, men det som behövs är vård och behandling. Jag skulle vilja höra lite grann vad ledamoten Hultberg säger om detta. Vad är det för vård och behandling som Sis inte ger i dag men som Kriminalvården kommer att ge?

Anf. 88 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Flytten handlar ju först och främst om att komma till rätta med de helt oacceptabla säkerhetsbrister som vi ser i dag. Har man 26 rymningar under ett år med blott 70 platser är det alldeles uppenbart så att man inte klarar av att upprätthålla en tillräckligt god säkerhet. Kriminalvården kan detta. Det kan uppenbarligen inte Sis.

Det som nu sker inom Statens institutionsstyrelse är att det påbörjas ett enormt arbete för att komma i kapp. Generaldirektören pratade om att man låg åtminstone tio år efter Kriminalvården i säkerhetsarbetet. Man ska nu rekrytera personal som ägnar sig åt underrättelsearbete, man ska diversifiera och flytta ungdomarna så att man inte blandar dem som är dömda för att ha begått brott med dem som vårdas under tvång men inte är dömda, man plockar bort fria vikter och så vidare.

Jag är snarare närmast orolig över att man nu sätter ett extremt fokus på att höja säkerheten, eftersom det tas upp i medierna var och varannan vecka och det är så uppenbart vilka stora brister man har, men tappar fokus på att komma till rätta med alla de andra brister som vi lyfter fram: att man inte har tillräcklig kompetens hos personalen, att man inte följer upp verksamheten tillräckligt väl och så vidare.

Sedan är det viktigt att säga att det vi föreslår från Moderaternas, Liberalernas, Kristdemokraternas och Centerpartiets sida – det är ett initiativ som också SD står bakom – är att det ska vara en särskild enhet inom Kriminalvården. Vi tycker också att det är viktigt att man skiljer de här ungdomarna från Kriminalvårdens övriga klienter.

Men, Mats Wiking, av de 67 som avtjänade sluten ungdomsvård under hösten 2020 var 45 över 18 år. Det är viktigt att ha med sig det i beskrivningen. Det är alltså inte några barn vi pratar om, utan det är tyvärr ofta gängkriminella unga män som har kommit väldigt långt i sin kriminella bana och som Sis inte står rustade att möta.

Anf. 89 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Det är nog få som har undgått den senaste tidens rapporter i medier om en rad missförhållanden på våra ungdomshem, inte minst ungdomshemmet Björkbacken, och få som lämnas oberörda. Det är en av anledningarna till att vi står här i dag som ett enigt utskott. Jag vågar också påstå att vi är många här som genuint vill förbättra situationen. Frågan är alltså högaktuell. Vi behöver få till konkreta och viktiga strukturförändringar med bättre rutiner, tillsyn och styrning men framför allt lagändringar på området om det krävs.

De rapporter som når oss visar på så grava problem att det inte går att bortse från dem, och vi ska inte bortse från dem. Det är hög tid att det blir verkstad. Denna gång kan vi inte nöja oss med att prata om problemen och skicka papper, utan nu behöver vi få till en förändring som gör skillnad för våra barn och unga.

Herr talman! För sex år sedan läste vi om flickan från Jönköping som varit inlåst på olika behandlingshem utan att få den vård hon behövde. Under tre års tid flyttades hon runt mellan olika hem 13 gånger. Det innebär att flickan i genomsnitt flyttade var tredje månad. Med tanke på att hon var omhändertagen i statens vård och under dess ansvar är det här ett oerhört misslyckande och en tragedi utan like. Detta ledde till att Sis anmälde sig självt. Men nu, sex år senare, står vi ändå här på samma plats med samma

beskrivning av problematiken: Våra unga som omhändertas i statlig vård får inte den hjälp de behöver och far i någon mening illa.

Ja, det är en komplex situation. Många unga mår dåligt och har inte haft en dans på rosor. Men det är ingen ursäkt, utan det ställer höga krav på våra boenden. Det krävs personal som är utbildad och som har kunskap att möta unga med olika behov. Det ställer höga krav på att de unga får den vård och det stöd som är relevant och efterfrågat och framför allt på att de möts av personer med god moral och ett etiskt förhållningssätt. Det kräver helt enkelt god kompetens i alla led.

För att belysa detta rapporterade SVT Nyheter i december 2017 att 75 procent av dem som arbetade på Sis-hem saknade eftergymnasial utbildning. Behandlingsassistenter är den allra största yrkesgruppen. De ansvarar för den dagliga kontakten i ett brett perspektiv. Det är allt från tvätt och städ till att övervaka men även vid behov sköta visitering och inläsning, alltså avskiljning.

Trots larm om brister i bemötande och kompetens tog man bort kravet på eftergymnasial utbildning 2016. Förlängning gjordes sedan till 2018, och i någon mening hänger fortfarande detta kvar. Jag kan däremot inte se att sänkta krav skulle hjälpa. Jag förespråkar i stället att kraven stärks. Det ska bli attraktivt, och vi ska få mer personal med god kompetens, så att vi kan undvika sådana händelser som det har rapporterats om från Björkbacken. Kompetens och kunskap kan möta de unga på ett adekvat och proffsigt sätt i stället för styrka och maktstruktur. Det är människor vi har att göra med. I exempelvis Nederländerna krävs det akademisk utbildning för dessa jobb.

Den 1 februari i år presenterades en avhandling av Peter Andersson, nybliven doktor i socialt arbete. Han hade intervjuat 59 behandlingsassistenter om hur de ser på sitt arbete, på ungdomarna, på våldet och på känslor. En slutsats som Andersson drar är att det finns en arbetsplatskultur på Sis-hem där styrka premieras före svaghet. Om du visar rädsla riskerar du att kollegorna inte vill arbeta med dig. Denna kultur behöver vi också förändra.

I en annan rapport, som publicerades i somras av Skyddsvärnet, har man identifierat flera fall av sexuella övergrepp. Personal bjuder flickor på cigaretter och droger mot sex. Flickor vittnar om en tystnadskultur – personal som sett och hört vågar inte berätta. Flickor har även intervjuats i medier. Jag skulle egentligen vilja ta hela mitt anförande i anspråk för att citera dem i syfte att verkligen poängtera hur viktiga dessa frågor är.

Herr talman! I detta sammanhang skiljer ett par hem ut sig, bland annat Björkbacken, som nu är stängt. Den 16 mars 2020 inkom en IVO-anmälan från en verksamhetsutvecklare på Sis. I den beskrivs hur personal tar på ungdomar vid visitation och nedläggning. Bland annat beskriver också en tidigare anställd i en anmälan från den 4 mars 2019 att verksamheten genomsyras av en osund flicksyn.

Som sagt är numera Björkbacken stängt. Men vi kan inte ha statliga institutioner där flickor och unga far illa och där våld och sexuella övergrepp förekommer. Varje övergrepp och varje fall av sexuella trakasserier som sker på Sis-hemmen är ett för mycket.

I de rapporter och skrivelser jag tagit del av är bilden ganska talande. Av Statskontorets myndighetsanalys av Sis framgår bland annat att de placerade inte får likvärdig vård, att det finns stora skillnader mellan de olika

institutionerna och mellan den vård som erbjuds pojkar respektive flickor, att medarbetare på Sis-hem behandlar de unga illa, att man har svårt att erbjuda anpassad vård och att målgrupper blandas på avdelningarna på ett sätt som försämrar förutsättningarna för individerna att utvecklas i en positiv riktning.

Det är i varje fall bra att regeringen börjar agera och att Statens institutionsstyrelse också är på banan. Men jag kan ändå inte låta bli att vara lite kritisk till att regeringen till exempel inte tog till vara den utredning som fanns på bordet redan 2015, där man bland annat lyfter upp vården.

Detta tillkännagivande handlar alltså om att kompetensen behöver stärkas, vilket jag i stort har varit inne på. Men vi lyfter också fram att just vården för det placerade barnet måste stärkas och tydliggöras. Vi kan inte tvångsplacera barn och unga utan att sedan ge dem det stöd som behövs. Vi behöver ett rejält lyft när det kommer till att möta de ungas olika behov av vårdinsatser. En tydligare samverkan mellan regionerna för att säkerställa god hälso- och sjukvård skulle vara ett steg i rätt riktning.

Slutligen vill jag ändå poängtera att i detta sammanhang, som i alla andra sammanhang, har vi ungdomshem som gör goda insatser, med en duktig och engagerad personal. Det är inte dessa jag kritiserar. Det är snarare ett bevis. Men i de fall som jag precis har beskrivit är det tydligt. Vi trasar helt enkelt sönder själar som redan är nedbrutna. Det måste vi verkligen komma till rätta med. Jag ställer mig bakom utskottets tillkännagivande.

Anf. 90 SOFIA NILSSON (C):

Herr talman! Vi har under en längre tid följt utvecklingen inom Sis, Statens institutionsstyrelses, särskilda ungdomshem, detta med anledning av rapporter om våld och hot mot placerade unga, mellan placerade unga och mot personal samt brister i behandlingen av placerade unga inom Sis verksamhet. Den bild som vi har fått till oss genom åren kan inte accepteras, och det är uppenbart att väsentliga förändringar måste ske.

Det handlar inte bara om enstaka händelser här och var, utan det har hänt gång på gång. Nu handlar det inte bara om att vi behöver göra förändringar och förstärkningar på enstaka ställen. Nu behöver vi verkligen ta ett rejält grepp om allt från att personalens kompetens behöver förbättras till att utslussningen och eftervården bör stärkas. Bristerna är många, och bristerna är allvarliga.

Herr talman! När ett samhälle tar över ansvaret för ett barn, så som Sis faktiskt gör, väger ansvaret blytungt. Detta ansvar måste staten ta till hundra procent. Detta ansvar måste staten kunna axla. Tyvärr har vi genom åren fått se det motsatta. Gång på gång har staten misslyckats att axla detta tunga ansvar. För jag kan inte tolka de missförhållanden som vi har fått rapporter om på något annat sätt än som ett stort misslyckande från statens sida.

Trots årtal av larmrapporter har vi fortfarande inte lyckats. Trots att vi vid ett flertal tillfällen har stått i denna kammare och debatterat situationen på Sis-hemmen har vi fortfarande inte fått de resultat som vi faktiskt vill se.

Det som föranleder debatten i dag – eller kanske det som denna gång fick bägaren att rinna över – är *Uppdrag granskning*s rapportering om missförhållanden på Björkbackens ungdomshem i Göteborg där unga

flickor befann sig i statens tvångsvård. På Björkbacken ska de ha hotats och utsatts för våld och sexuella övergrepp av personalen.

Ledningen har larmats om situationen i flera år, men ändå har övergreppen fortsatt. Det jag frågar mig själv är: Hur är detta möjligt? Hur kan detta över huvud taget förekomma i Sverige i dag? Varför har man inte agerat och reagerat tidigare? Barns berättelser, rop på hjälp och klagomål måste tas på största allvar. Det här är barn som har utsatts för övergrepp i statens namn, och det kan vi aldrig acceptera.

Herr talman! Det är uppenbart att de klagomålsmekanismer som finns måste utvecklas och göras väl kända för både barn och personal. Dessutom måste de leda till faktiska förändringar för barnets bästa. Verksamheter som Sis måste genomsyras av ett barnrättsperspektiv, och därför får missförhållande aldrig förekomma.

Precis som tidigare talare har betonat är bristerna många och väldigt allvarliga. Det är en fråga som vi här har haft uppe för debatt vid flertalet tillfällen. Jag är därför tacksam, herr talman, att utskottet nu tillsammans med gemensam kraft arbetar vidare med denna fråga och uppdrar åt regeringen att senast den 1 augusti i år återkomma med en skrivelse som innehåller en bedömning av de insatser som krävs för att vården inom Sis ska vara säker för både de placerade unga och för personalen och vad som behövs för att en placering ska ge den unge den vård och behandling som krävs.

Detta ska inte bara vara en rapport som beskriver problematiken. Den har vi redan konstaterat. Den skrivelse som regeringen ska presentera ska även ange på vilket sätt åtgärderna ska genomföras. Nu måste vi börja se verkliga resultat. Vi måste se en förändring. Det duger inte som det är i dag. Vi måste kunna göra mer för våra barn och ungdomar. Med detta yrkar jag bifall till utskottets gemensamma förslag.

Anf. 91 MAJ KARLSSON (V):

Herr talman! Det är med den djupaste respekt och tacksamhet jag inleder det här anförandet i dag, till alla ungdomar som tagit mod till sig att berätta om sina liv och hur de blivit behandlade i samhällets vård.

Det är tack vare dessa ungdomars styrka som vi fått kännedom om missförhållanden som sker. Det är de som sett till att det inte får fortgå i tystnad. Det har dock tagit extremt lång tid. År ut och år in har placerade barn försökt få omvärlden att reagera på vad de blir utsatta för och hur de blir behandlade, men utan att någonting egentligen förändrats.

Men nu har kanske rösterna blivit för många och för starka. Nu kanske det inte längre går att bortförklara, att skylla på dem de drabbar. Nu kanske omvärlden faktiskt börjar förstå att det här är fullständigt oacceptabelt. För som en klok person som jobbar med det här sa: Det känns som att något faktiskt hänt. Det handlar om att vi nu, tack vare alla ungas höjda röster, står inför ett momentum och att något verkligen är på väg att förändras.

Socialutskottets agerande här i dag är för mig ett bevis för det. Det är faktiskt stort att ett helt enat utskott i dag lägger fram en riktning som visar att vi har bestämt oss för att ingen ungdom ska bli utsatt för övergrepp i samhällets namn, och att Sis-hem inte ska vara förvaring utan en plats för vård och behandling.

Herr talman! Det är mycket tunga berättelser som de unga har berättat, som gör det svårt att känna att vi har en ungdomsvård som vi kan vara

stolta över. Stundom är berättelserna så grova att de nästan inte går att ta in. Det gör helt enkelt för ont. Det är fruktansvärda vittnesmål om isoleringar och nedläggningar som använts systematiskt.

Vi har fått till oss berättelser om kränkningar, trakasserier och övervåld. Det är råa och brutala vittnesmål som målas upp om ungdomar som sitter inlåsta utan möjlighet att vare sig ta sig därifrån eller larma och som upprepat utsatts för helt omänsklig behandling. Det är ungdomar som till och med utsatts för grova brott och övergrepp, allt i samhällets namn.

Även om det nu är så att rösterna om missförhållanden har blivit allt starkare måste jag säga att det gör mig fly förbannad att det här egentligen inte är något nytt. Det har pågått i evigheter. Medierna, barnrättsorganisationer, anställda och socialtjänst har vid flera tillfällen slagit larm. Sis, IVO och politiken har vetat om det. Ändå har inte tillräckligt mycket gjorts för att åtgärda bristerna. Det värsta är att det här är missförhållanden som sker här och nu för att ingen riktigt satt stopp.

Kanske är det så enkelt, herr talman, att avsaknaden av reaktioner i själva verket återspeglar vilken syn man har på ungdomar som placeras på Sis. Det är en alltmer hård människosyn där den som placerats på ett hem är en farlig människa som ska bemötas med hård hand och straffas för sina handlingar, i stället för att man råder bot på deras orsak. Det gäller trots att de i lagens mening fortfarande är barn. Denna inställning är i grund och botten en helt livsfarlig och söndrande uppgivenhet om samhällets förmåga att faktiskt kunna bidra till att påverka och förändra människors – ja, till och med barns – livssituation.

Jag fick berättat för mig om ett gäng unga killar som delade med sig om deras erfarenheter av sina placeringar. Det är killar som i offentligheten gärna målas upp som aggressiva och farliga. Där framkom hur fruktansvärt dåligt killarna mådde. De vittnade om att tiden på Sis fullständigt bröt ned dem och att de mådde så dåligt att de satt ensamma på sina rum och grät och plågades av enorm ångest.

Men utanför sina stängda dörrar kunde de inte visa någon hur illa det verkligen var ställt. De blev tvungna att hålla upp en hård fasad för att inte visa sig sårbara – för att ingen skulle få reda på hur otroligt dåligt de mådde. De visste att deras enda väg för att överleva var att komma ut från Sis, och det skulle inte vara möjligt om någon i personalen hade förstått hur illa det verkligen var ställt. Då hade de fortsatt att vara inlåsta.

Det kan omöjligt vara så vår omsorg om unga är tänkt att fungera. Det kan inte vara så att någon på allvar tror att det här kommer att bädda för positiv förändring.

I alla de berättelser vi hör och som vi lyfter här i dag finns inte ett enda tillfälle där de unga säger att dessa hårda metoder hjälpte dem. Ingen säger att isoleringen var det som fick dem att må bra – att timmarna i en naken cell dämpade deras ångest eller stärkte deras självkänsla.

Ingen påstår att tjejen började se ljusare på sin framtid först efter att sju vuxna män med våld tryckt ned henne mot golvet med ett knä på hennes rygg. Det är ingen som säger att det var när de blev kallade för kränkande ord som ungdomarnas håll i hjärtat läkte. Ingenstans har vi belägg för att det här kommer ge de unga bättre förutsättningar. Ingen av oss som sitter här i dag skulle acceptera att våra egna barn blev behandlade på det här sättet.

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Vård av unga vid
Statens institutions-
styrelses särskilda
ungdomshem*

Herr talman! Det som är så otroligt viktigt när man lyssnar på de unga som själva upplevt missförhållanden är att förstå att många också har upplevt det motsatta inom samma myndighet.

En tjej berättar att när hon först blev tvångsplacerad verkade ingen vilja förstå att hennes självskadebeteende och ångest hade orsakats av år av övergrepp i hennes familj. Hon berättar att hennes utåtagerande beteende besvarades med att hon blev nedlagd och isolerad så många gånger att hon tappade räkningen. Till slut mådde hon så dåligt att hon till och med försökte ta sitt liv, bara knappt 14 år gammal.

Tjejen blir efter en rymning placerad på en ny institution. Hon berättar att hon hade förväntat sig att bli mottagen med visitation, men i stället blir hon mött av personal som tar med henne till ett rum fixat just för henne. Vid ett tillfälle får hon så kraftig ångest att hon blir våldsam i sitt nya rum. Men personalen genomför ingen nedläggning, utan de ropar in till henne och frågar om hon kommer att skada sig själv. När svaret blir nej väntar personalen utanför tills det värsta har lagt sig.

Det blir ingen isolering, utan i stället går då personalen in till tjejen, kramar om henne och sitter där med henne i timmar. De sitter där och visar i sin profession tjejen att de tar hennes smärta på allvar och att de är där för att hjälpa. Det är den händelsen som den här tjejen anser hjälpte henne. Det är så här vården fungerar när den är som allra bäst.

Herr talman! Att socialutskottet agerar som vi gör här i dag visar att vi faktiskt står inför ett momentum när det kommer till Sis. I det vi efterfrågar finns en tro på att vi som samhälle kan ge förutsättningar för människor att få hjälp med rätt vård och insatser. Här finns en tydlig ansats att vi inte längre vill se metoder som inte ger effekt – metoder som kan liknas vid tortyr.

I det uppdrag vi nu ger regeringen är hela socialutskottet tydliga med att vi tror att med rätt personal, bra behandlingsmetoder och bemötande, adekvat kunskap och bra eftervård kan våra unga få den hjälp de behöver. Samhället kan lägga grunden för livsviktig förändring. Vi är ett helt enat utskott, från vänster till höger, som gemensamt skickar den starkaste signalen att målet ska vara att användningen av tvångsmedel helt ska upphöra. Det är en stor seger för oss i Vänsterpartiet.

Jag började mitt anförande i debatten med att tacka alla de ungdomar som har haft modet att berätta. Jag vill avsluta med att tacka socialutskottets ledamöter för att vi nu valt att agera. Vi står bakom tillkännagivandet. (forts. § 16)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

FiU26 Kommunala frågor

Punkt 1 (Det kommunala utjämnningssystemet)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

51 för utskottet

5 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2 (Kommunala tillsynsavgifter)

1. utskottet

2. res. 2 (SD, C)

3. res. 3 (M)

Förberedande votering:

Kammaren antog med acklamation res. 2 som motförslag i huvudvoteringen.

Huvudvotering:

29 för utskottet

15 för res. 2

11 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP, 1 -

För res. 2: 10 SD, 5 C

Avstod: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 1 -

Punkt 4 (Vinster i välfärden)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 4 (V)

Votering:

51 för utskottet

5 för res. 4

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 4: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

FiU34 Offentlig upphandling

Punkt 1 (Tillämpningen av LOU)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

26 för utskottet

11 för res. 1

19 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 1 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M

Avstod: 10 SD, 4 C, 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -
Linda Modig (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men mar-
kerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Djurskydd och livsmedelsproduktion)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

3. res. 9 (C)

Förberedande votering:

10 för res. 8

5 för res. 9

40 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

30 för utskottet

10 för res. 8

16 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 8: 10 SD

Avstod: 11 M, 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 7 (Antalet underleverantörer)

1. utskottet

2. res. 15 (V)

Votering:

50 för utskottet

5 för res. 15

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 2 L, 3 MP

För res. 15: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 17 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:99

24 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU6 Trafiksäkerhet

Punkt 3 (Vissa frågor om vägars utformning)

1. utskottet

2. res. 5 (C)

Votering:

33 för utskottet

5 för res. 5

18 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 14 S, 11 M, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 5: 5 C

Avstod: 2 S, 10 SD, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Isak From och Fredrik Lundh Sammeli (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 4 (Anpassade hastighetsgränser)

1. utskottet

2. res. 8 (M, SD, KD)

Votering:

33 för utskottet

23 för res. 8

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 1 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 8: 11 M, 10 SD, 2 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Magnus Jacobsson (KD) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Vissa andra hastighetsfrågor)

1. utskottet

2. res. 9 (V)

Votering:

48 för utskottet

5 för res. 9

3 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 MP

För res. 9: 4 V, 1 -

Avstod: 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 9 (Trafiksäkerhet vid vägarbeten och räddningsinsatser)

1. utskottet

2. res. 15 (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res. 15

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 3 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 15: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 24 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 18 (Andra trafikmedicinska frågor)

1. utskottet

2. res. 29 (M, C, KD, L)

Votering:

24 för utskottet

22 för res. 29

10 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 29: 11 M, 5 C, 3 KD, 3 L

Avstod: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU18 Mineralpolitik

Punkt 1 (Tillståndprocesser och handläggningstider)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

33 för utskottet

23 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 1: 15 S, 4 V, 3 MP, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -
Björn Wiechel (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2020/21:99

24 mars

Punkt 2 (Äganderätt och ersättningar)

1. utskottet

2. res. 5 (KD)

Votering:

24 för utskottet

3 för res. 5

29 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 5: 3 KD

Avstod: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 5 (Ny gruv- och mineralstrategi)

1. utskottet

2. res. 11 (M, SD)

Votering:

35 för utskottet

21 för res. 11

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 11: 11 M, 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU25 Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. (V)

Votering:

51 för utskottet

5 för res.

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res.: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU44 Extra ändringsbudget för 2021 – Förlängda och förstärkta stöd vid korttidsarbete och omställningsstöd för företag med anledning av coronaviruset

Punkt 1 (Extra ändringsbudget för 2021 – Förlängda och förstärkta stöd vid korttidsarbete och omställningsstöd för företag med anledning av coronaviruset)

1. utskottet

2. res. (KD)

Votering:

53 för utskottet

3 för res.

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res.: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU35 Godkännande av rådets beslut om systemet för EU:s egna medel för perioden 2021 och framåt

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 1 (SD, V)

Votering:

27 för utskottet

15 för res. 1

14 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 1: 10 SD, 4 V, 1 -

Avstod: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Motiveringen:
Godkännande av
1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 2 (M, KD)

Votering:

27 för utskottet

14 för res. 2

15 avstod

293 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 2: 11 M, 3 KD

Avstod: 10 SD, 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:99

24 mars

FiU18 En översyn av regleringen för tjänstepensionsföretag

Punkt 1 (Ändringar i lagen om tjänstepensionsföretag)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Kapitalkravet för godkända infrastrukturinvesteringar och fossila investeringar)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

51 för utskottet

5 för res. 2

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 2: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

JuU16 Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet

Punkt 3 (Förbehåll för den svenska särregleringen av tryck- och yttrande-frihetsbrott)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res.

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res.: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU22 Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstill-synsdömda

Punkt 3 (Interimistiska beslut om omhändertagande)

1. utskottet

2. res. 2 (M, KD, L)

Votering:

38 för utskottet

17 för res. 2

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 2 MP, 1 -

För res. 2: 11 M, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 14 MP, 1 -

Punkt 4 (Utvärdering och översyn av påföljden skyddstillsyn)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

51 för utskottet

5 för res. 3

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 3: 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 5 (Avveckling av övervakningsnämnderna)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 4

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 4: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:99

24 mars

Punkt 6 (Vistelseförbud)

1. utskottet

2. res. 5 (S, V, MP)

Votering:

32 för utskottet

24 för res. 5

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 5: 16 S, 4 V, 3 MP, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU12 Granskning av kommissionens meddelande om en kemikalie-strategi för hållbarhet

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU13 Övergripande miljöfrågor

Punkt 4 (Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider)

1. utskottet

2. res. 5 (M, SD, KD)

Votering:

32 för utskottet

24 för res. 5

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 5: 11 M, 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 10 (Regler och riktvärden för buller)

1. utskottet

2. res. 13 (C)

Votering:

37 för utskottet

5 för res. 13

14 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 MP, 1 -

För res. 13: 5 C

Avstod: 11 M, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 11 (Stärkt äganderätt och ersättning vid rådighetsinskränkningar)

1. utskottet

2. res. 15 (SD)

Votering:

43 för utskottet

10 för res. 15

3 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 15: 10 SD

Avstod: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 14 (Myndigheters organisation och verksamhet)

1. utskottet

2. res. 20 (KD)

Votering:

53 för utskottet

3 för res. 20

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 20: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 92 JUNO BLOM (L):

Herr talman! Barn ska erkännas, respekteras och skyddas som rättighetsbärare med en individuell personlighet, egna behov och intressen samt rätt till personlig integritet. Denna definition är hämtad från FN:s barnrättskommittés allmänna kommentarer. Där framkommer även att inget våld mot barn är motiverat och att allt våld mot barn kan förebyggas.

Någon som är däremot? Ja, faktiskt. Sverige är ett av få länder som faktiskt tillåter våld mot barn. Det handlar om den särskilda befogenheten avskiljning som Statens institutionsstyrelse förfogar över. Personal på statliga ungdomshem får ingripa fysiskt, hålla fast och hålla ned. Som konsekvens uppstår ibland blåmärken, svårigheter att andas, utslagna tänder och knän som går ur led. Avskiljning är våld med lagligt stöd om rekvisiten är uppfyllda. Men hur lagligt det än är rimmar det illa med barnkonventionen och att inget våld mot barn är motiverat.

I veckan pratade jag med en ung kvinna. Vi kan kalla henne Maria. Under hela hennes uppväxt utsattes hon för våld i hemmet. Hon omhändertogs och placerades senare på ett av Sis ungdomshem. Maria berättade om de mardrömmar som följt henne och om det våld hon utsattes för när hon som barn vädjade om hjälp. Maria beskriver hur hon behövde kärlek och en stöttande person med mycket tålamod. I stället blev hon inlåst, avskild och isolerad under långa perioder. Maria sätter ord på hur den fysiska och mentala tortyr som hon utsattes för jagar henne än i dag. I dag har Maria för första gången fått hjälp att bearbeta övergreppen som skedde både i hemmet och på statens boende.

Tillsammans har vi ett enormt ansvar för alla de maktlösa barn som bär på liknande upplevelser som Maria. Vi har ett ansvar för alla de barn som just nu är placerade på Sis ungdomshem och inte får den hjälp de har rätt till och behov av.

Efter *Uppdrag granskning*s senaste reportage om våld och kränkningar på ungdomshemmet Björkbacken uppmanade en rad barnrättsorganisationer regeringen att stoppa våldet. Efter en lång tystnad kom till slut ett kort uttalande från den ansvariga ministern. Där legitimerar hon våldet mot barn och visar på en djup oförståelse för problemet.

Socialminister Lena Hallengren menar att det är naivt att tro att de barn som placeras inom Sis skulle kunna vårdas utan avskiljningar. Jag frågar mig om det är FN:s barnrättskommitté, som uppmanat Sverige att omgående förbjuda all isolering av barn, som är naiva. Eller är det FN:s tortyrkommitté, som konstaterar att isolering utgör en omänsklig behandling, som är naiva? Är det alla forskare, socialarbetare, psykologer, tidigare Sis-anställda och barnrättsexperter som ministern hävdar är naiva? År 2018 formulerade den dåvarande socialdemokratiska regeringen ambitionen att avskiljningar på sikt ska tas bort som befogenhet på Sis. Är det rent av Hallengrens egen regering som har varit naiv?

Låt oss tala klarspråk. Antalet fysiska ingripanden på Sis har ökat lavinartat under de senaste tre åren. Det betyder att våldet mot barn har ökat, och det är inte de äldre gängkriminella pojkarna som utsätts utan tolvåriga flickor med autismspektrumtillstånd. De har rätt till insatser enligt LSS,

*Vård av unga vid
Statens institutions-
styrelses särskilda
ungdomshem*

men de vårdas på låsta institutioner och utsätts för våld. Så har avskiljningsbefogenheten kommit att användas, trots att granskningar av Sis verksamhet visar att det snarare är personalens bemötande och den kultur som råder på institutionen som är problemet.

Jag säger det igen: Allt våld mot barn kan förebyggas.

Barnkonventionen är numera lag i Sverige. Det innebär att alla barn har rätt att skyddas mot våld och kränkningar, även barn som har stora behov och som befinner sig i statlig tvångsvård. Där behövs den som allra mest. Det innebär att rättssystemet måste säkerställa att barn får sina rättigheter tillgodosedda, även då de är frihetsberövade. Vi bär ett ansvar för att barn på Sis ska behandlas humant och med respekt för människans inboende värdighet och på ett sätt som beaktar behovet hos barnet. Ett frihetsberövat barns hälsa och grundläggande säkerhet får dessutom aldrig äventyras.

Det är viktigt att alla som kommer i kontakt med barn har den kompetens som krävs för att möta barns individuella behov. Det krävs insikt om hur det är att vara barn i olika livssituationer och hur dessa kan påverka barns utveckling. Det är också viktigt att det finns kunskap om andra aktörers ansvar när det gäller barn och att samverkan mellan dessa aktörer kan stärkas för barnets bästa. Ytterst handlar det om ledarskap och signaler. Finns här en regering som kraftfullt tar avstånd från våld mot barn på Sis? Finns det i myndigheten Sis en ledning som kraftfullt agerar för att minska avskiljningstalen och som inte blandar bort korten genom att prata om högre stängsel och mer övervakning för unga killar som har begått allvarliga brott när frågan rör avskiljningar och kränkningar mot tolvåriga flickor med autism? Kan vi åtminstone hålla oss till sakfrågan?

Vi liberaler står bakom utskottets förslag till utskottsinitiativ om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en skrivelse angående vården inom Sis för barn och unga. Det är fantastiskt att vi alla kan enas om hur viktigt detta är. Liberalerna har dock ett särskilt yttrande, och vi förbehåller oss rätten att återkomma i frågan. Vi känner en enorm oro för det som har framkommit i rapporteringen under de senaste åren, med särskilt fokus på de allra yngsta barnen som placeras på statligt ungdomshem. Nu hoppas jag verkligen att vi tillsammans ser till att regelverket ändras och att barn skyddas från våld.

Anf. 93 NICKLAS ATTEFJORD (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet från socialutskottet.

Herr talman! Samhället bör se varje placering på Sis som ett misslyckande. Placeringar är egentligen ett exempel på sena och dyra insatser för barn. Inte sällan ses de ur barnets perspektiv som ytterligare ett svek i en lång rad av svek från vuxenvärlden. Vi behöver hitta vägar där vi jobbar med tidigare och förebyggande åtgärder i barns liv. Det går att förebygga mer, och det går att förebygga på ett bättre sätt än vad vi lyckas med i dag i samhället.

Jag berörde i ett tidigare anförande i kammaren personalen. Ibland vill vi hitta enkla sätt att peka på problem och brister. Om vi tittar på hela den sociala omsorgen, framför allt det som rör barn, från skolhälsovården till kuratorer, lärare, socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri, ser vi

att mycket av de verksamheterna präglas av stor personalomsättning. Om det är något man har lärt sig som förälder, och något vi vet om barn, är det att kontinuitet och trygghet i relationer är nyckelord för att nå framför allt tillit, om det skulle svikta på något sätt. Att då ha verksamheter med stor personalomsättning kommer att märkas i antalet placeringar i de sena och dyra insatserna.

Vittnesmålen är otaliga. När man pratar med socialarbetare, förskollärare och BVC-sköterskor som har flaggat för att ett barn, en familj eller en mamma behöver stöd får man veta att de inte får gehör. Någonstans står de ut. Förskolan tänker att om ett år börjar barnet i skolan, och då är det inte förskolans problem längre. Lågstadieläraren tänker att det måste bara bli lite ordning i klassen, och om något år börjar barnet på mellanstadiet – och då tar någon annan över. Till slut tänker man att när Statens institutionsstyrelse eller Kriminalvården tar över slipper man ta ansvaret. Det är viktigt att vi börjar prata om dessa frågor utifrån perspektivet att vi ser på barn som något vi ska investera i.

Herr talman! Förutom de förebyggande åtgärderna när det gäller personalsituationen och personalkontinuiteten, som vi behöver belysa mer från utskottets sida, finns nu ett enigt utskott som står bakom ett betänkande som pekar på behoven i Statens institutionsstyrelse. Personalen behöver ökad kunskap för att göra ett bättre och mer professionellt jobb, och den ska möta våra barn och unga med respekt och i enlighet med barnkonventionen.

Jag vill i detta sammanhang särskilt peka på något som all personal som sysslar med barn ska lära sig och ha kunskap om, nämligen lågaffektivt bemötande. Vi ska alltså inte bemöta allt med ett högre tonläge, mer våld eller mer muskelkraft. Problemet med institutionsstyrelsen är kanske inte att barn rymmer därifrån utan att vi i större omfattning låser in och avskiljer barn. Det är där vi behöver lägga mer kraft på att minska antalet.

Herr talman! I början av januari kunde vi ta del av, som många har vittnat om före mig, *Uppdrag granskning*s inslag från Björkbacken. Det var vittnesmål som var helt oacceptabla på alla plan. Därför är det bra att vi i betänkandet trycker på barnrättsperspektivet och att Statens institutionsstyrelse ska få stöd. Barn som omhändertas av staten ska bemötas och omhändertas utifrån barnkonventionen.

Jag vill också betona vikten av skolan. Den har lyfts fram här. En del av de här institutionerna är bra på skola, men skolan är också det viktigaste vaccinet mot livslångt utanförskap. Det gäller att hitta skolformer som fungerar. Många av dem som hamnar i institutionsvård har ju år av skolmisslyckanden bakom sig. Då behövs ett extra ansvarstagande för utbildningssituationen på alla institutioner, oavsett om de drivs av Statens institutionsstyrelse eller av Kriminalvården.

Med detta sagt yrkar jag bifall till förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 april.)

Prot. 2020/21:99
24 mars

*Vård av unga vid
Statens institutions-
styrelses särskilda
ungdomshem*

§ 17 Sjöfartsfrågor

Trafikuskottets betänkande 2020/21:TU7
Sjöfartsfrågor
föredrogs.

Anf. 94 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Vi ska nu debattera ett motionsbetänkande om sjöfartsfrågor med en hel massa bra förslag om hur svensk sjöfart ska kunna bli bättre och mer konkurrenskraftig.

Sjöfarten är viktig för svenskt näringsliv. En betydande del av vår import och export transporteras med sjöfart. Sjöfarten är också viktig om vi ska lyckas nå våra mål för klimatomställning.

Fraktfartyg har förmåga att frakta stora kvantiteter varor såväl som riktigt stora föremål på ett sätt som är svårt att göra på väg. Det gäller till exempel lyftkranar och maskiner och, för att ta ett ganska spektakulärt fall, den nya bron till Slussen som kom med båt från Kina.

Trängseln på våra vatten är betydligt mindre än på vägar och spår. Sjöfarten är viktig och kommer sannolikt att bli allt viktigare i vår alltmer globaliserade värld.

Sverige har drygt 50 hamnar och en hel del inre vattenvägar, en ganska outnyttjad resurs som ger goda möjligheter att avlasta vägnätet och minska de fossila utsläppen.

Fördelen med sjöfarten, precis som med flyget, är att den bara behöver investeringar i destinationerna. Däremellan krävs inga investeringar eftersom infrastrukturen – i sjöfartens fall hav och sjöar – redan finns på plats.

Herr talman! Vi moderater tror på forskning och innovation. Utvecklingen av motorer som drivs med fossilfritt bränsle går just nu mycket snabbt. Nya fartyg planeras som kommer att drivas med vindkraft. De svenska hamnarna måste därför rustas för en ny, modern, grön, hållbar och tillgänglig sjöfart.

Ett exempel på att sjöfarten är underutnyttjad är prämtrafiken. Den innebär att man fraktar på inre vattenvägar och därmed kan ersätta stora delar av de transporter som i dag sker med lastbil. Det är viktigt att vi kan öka konkurrenskraften här. Det finns många bra förslag från den nationella samordnaren Pia Berglund, men nu måste regeringen gå från ord till handling och skapa regler och förutsättningar för prämtrafiken i Sverige. Det är då viktigt att Sverige inte skapar särregler som gör det svårt för rederier att trafikera våra vattenvägar, till skillnad från dem i övriga Europa.

Hösten 2016 beslutade riksdagen om ett svenskt tonnagebeskattnings-system. Syftet var att öka den svenska handelsflottans konkurrenskraft och öka andelen svenskregistrerade fartyg. De nya reglerna trädde i kraft den 20 oktober 2016 och tillämpades första gången för beskattningsår som började efter den 31 december 2016.

Vi skulle gärna se fler svenskflaggade fartyg. Tonnageskatten är en avgörande faktor för att det ska vara möjligt. Det är därför viktigt att vi ser över denna skatt och ser om den fick de effekter vi ville i tillräckligt stor omfattning eller om vi behöver göra en översyn och förändringar i systemet för att få fler svenskflaggade fartyg.

Vill vi förbättra sjöfartens villkor i Sverige behövs förutom goda ekonomiska villkor en långsiktighet och en förutsägbarhet. Sjöfartsstödet på

verkar de ekonomiska förutsättningarna för svensk sjöfart. De senaste tio åren har det legat på i genomsnitt 1,7 miljarder per år. Enligt Myndigheten för trafikanalys är detta stöd för rederier en förutsättning för de fartyg som i dag finns i det svenska fartygsregistret.

En försvårande omständighet är att det är svårt för rederierna att få förhandsbesked och långsiktighet. Därför tycker vi moderater att det är viktigt att regeringen utreder en modell för att ge förhandsbesked så att sjöfartsnäringsen får mer förutsägbara villkor.

För att förbättra möjligheterna för sjöfarten bör vi också se över administration och byråkrati. Det är viktigt att vi utgår från rederierna och deras förutsättningar, inte från den statliga och kommunala byråkratin. Därför skulle vi från moderat håll gärna se att man hittade en lösning i form av en one-stop-shop för myndighetskontakter med *en* väg in till Myndighetsverige. Det skulle underlätta och minska de administrativa rutinerna.

Utöver det behövs det i hela transportsektorn men kanske allra mest inom sjöfarten att man börjar titta på digitala lösningar, både för själva sjöfarten och för administrationen, för att underlätta och effektivisera och dessutom minska kostnaderna.

Herr talman! Det gods och de personer som transporteras med fartyg har sällan hamnen som slutdestination. Tillgängligheten till och från svenska hamnar är viktig för svensk sjöfart. Då är det viktigt att se transportsystemet som en helhet, men där brister det i dag. Stat och kommuner ansvarar för olika delar, och samarbetet behöver bli bättre.

Ett tydligt exempel på när det går riktigt fel är Stockholm Norvik Hamn i Nynäshamn. Det är en väldigt fin ny hamn, där man har gjort stora investeringar. Hamnen är klar och tar emot fartyg, men infrastrukturen till och från hamnen brister. I nuvarande nationell plan strök regeringen Tvärförbindelse Södertörn, som var en nyckel för effektiva transporter från hamnen och vidare ut i Sverige.

Herr talman! Svensk sjöfart spelar en viktig roll för att få mer hållbara transporter. För att sjöfarten ska kunna ställa om måste staten bidra till att bygga upp en fungerande infrastruktur när det gäller fossilfritt bränsle i anslutning till de svenska hamnarna. Det kan handla om biodrivmedel, LNG och metanol men också om utbyggd elinfrastruktur. Staten ska inte peka ut ett specifikt drivmedel utan i stället skapa incitament för en växande marknad av fossilfria drivmedel i anslutning till de svenska hamnarna. Detta förutsätter en långsiktig plan där företag och stat samverkar.

Det ska vara lätt och lönsamt att göra rätt för företag och rederier i omställningen från fossilt till fossilfritt. I dag kan Sjöfartsverket ge miljörabatt. Man behöver dock utveckla detta system och se över farledsavgifterna så att man på ett långsiktigt och förutsägbart sätt gynnar fossilfritt drivna fartyg. Regeringen bör ge Sjöfartsverket i uppdrag att ta fram en sådan modell.

En majoritet här i riksdagen vill se en översyn av Sjöfartsverkets finansiering och organisationsform.

Som affärsverk måste Sjöfartsverket öka sina intäkter för att få sin budget i balans. Det enda sättet Sjöfartsverket har att öka sina intäkter på är att höja sina farleds- och lotsavgifter, och det leder till att svensk sjöfart tappar konkurrenskraft.

Hur vill regeringen lösa det här, och när ämnar man ta tag i frågan? Det finns ett tillkännagivande från riksdagen, men än så länge har vi inte sett att man har gjort något.

Herr talman! Att prata svensk sjöfart utan att nämna isbrytare är svårt i det läge vi befinner oss i nu. Vi har ålderstigna isbrytare som behöver bytas ut. Det lappas och lagas. Det finns inte ens reservdelar till dem i dag, vilket om det vill sig illa gör att isbrytningen inte fungerar i norra Sverige på vintern för att det tar så lång tid att tillverka nya reservdelar.

Just nu pågår ett designprojekt tillsammans med Finland. Det avslutas till sommaren, och då har Finland för avsikt att beställa nya isbrytare. Det finns alltså all anledning att ta tillfället i akt och göra gemensam sak med Finland. Vi behöver nya isbrytare om vi inte ska behöva stänga hamnarna i norra Sverige, i värsta fall 130 dagar om året.

Herr talman! En mindre fråga som rör sjöfarten är vattenskottrarna. Nu börjar vi närma oss sommarsäsongen – i dagarna har vi märkt att det börjat bli riktigt varmt, även om det kanske ännu är lite för tidigt att börja köra vattenskotter. I dagsläget saknas ett fungerande regelverk för vattenskottrar. Många vittnar om att de är ett problem för människor och djurliv. Det finns också många exempel på att förare brister i omdöme och utsätter människor för direkt fara och skada.

Vattenskottrarna behöver ett fungerande regelverk med krav på förarbevis och tydliga regler för var och på vilket sätt man får köra. Det finns en färdig utredning, men regeringen har nu tyvärr signalerat att man inte kommer att lägga fram något regelverk. Vi har alltså ännu en sommarsäsong framför oss då det inte kommer att finnas några tydliga regler. Risken är att detta kan sluta med att fler människor förlorar livet eller skadas allvarligt av vattenskottrar. Det är olyckligt att det inte har kommit till stånd något förslag innan sommarsäsongen börjar.

Därmed, herr talman, avslutar jag med att yrka bifall till reservation nummer 9, men vi står självklart bakom alla våra reservationer.

Anf. 95 JIMMY STÅHL (SD):

Herr talman! Vi står bakom alla våra reservationer, men för att spara tid vid voteringen yrkar vi bifall endast till reservation nummer 7.

Herr talman! Var det bättre förr? Fram till mitten av 1900-talet hade kustsjöfarten stor betydelse, men i dag existerar den knappt. Det fanns en stor framtidstro, och man grävde kanaler för fartygstrafik. Göta kanal från Östersjön till Kattegatt är Sveriges största byggnadsprojekt genom tiderna. I dag hotas kanalen av nedläggning om den inte rustas upp. Det låg varv på rad som reparerade fartyg, och hamnarna var fulla av liv. I dag finns det knappt några varv kvar.

Herr talman! Det finns mycket i dag som man kan jämföra med hur det var förr. Är det sämre eller bättre? Det kan man orda om. Jag kan dock konstatera att saker kan bli bättre än de är i dag.

Vi kan ta ett exempel. För cirka två år sedan var jag tillsammans med infrastrukturminister Eneroth med och firade in det hundra svenska fartyget. Glädjen var stor, och nu var det dags att arbeta för att stärka svensk sjöfart. Nu, två år senare, står jag här i riksdagens talarstol och kan konstatera att inget har blivit bättre. Vi har fortfarande 100 fartyg under svensk flagg.

Regeringen har sagt att man ska få tillstånd en överflyttning från land till järnväg och sjöfart. Man har tillsatt en godsstrategi och infört en ekobonus, men detta har gett en liten, om någon, överflyttning till järnväg eller sjöfart.

Regeringen har dessutom fått två tillkännagivanden av riksdagen – ett om att utreda Sjöfartsverkets verksamhetsform och finansiering och ett om att utreda miljödifferenterade avgifter. Det var över ett år sedan man fick dessa tillkännagivanden, och vad har hänt med dem? Jag väntar på svar.

Herr talman! Redan 2014 gavs Sverige möjlighet att bedriva inlands-sjöfart – en fantastisk möjlighet att transportera gods på skyddade vatten, till exempel mellan Göteborg och Vänern samt på Mälaren. Ingen ny trafik har tillkommit tack vare de reglerna.

År 2018 tillsattes en nationell samordnare för inrikesjöfart och närsjöfart, ett tidsbegränsat uppdrag på sex år. Nu 2021 undrar jag: Var är trafiken? Var är pråmarna som hade kunnat trafikera de skyddade vattnen?

VTI har analyserat godstransporter, och analysen lyder: ”Överflyttningen av godstransporter från väg till järnväg och sjöfart har hittills varit marginell. Andelen godstransportarbete per trafikslag förväntas också vara relativt konstant fram till 2040.” Med andra ord har inga speciella överflyttningar skett.

Analysen från VTI vittnar om att regeringens arbete med att flytta gods från väg till järnväg och sjöfart inte fungerar. Handlar det om senfärdighet från regeringen? Eller handlar det om en ovilja att göra de förändringar som behövs för att flytta gods? Man kan till exempel inte tillsätta en nationell samordnare utan att ge denne verktyg att göra förändringar.

Herr talman! Nu ska jag ge regeringen tips om hur man får fart på sjöfarten på riktigt. För att få fler svenskflaggade fartyg kan man till exempel förändra stämpelskatten och göra om den till en stämpelavgift. På så vis sänker man trösklarna för att få svensk flagg för ett fartyg. Det skulle inte vara någon större kostnad för staten.

Vi kan också gå in på tonnageskatten. Det har nu gått så pass lång tid att man borde kunna utvärdera den och se över möjligheten att låta fler fartyg omfattas av tonnageskattesystemet.

Vi skulle kunna återinföra nettomodellen. Nettomodellens princip är att rederier med svenskregistrerade fartyg får tillbaka 100 procent av utgifterna för skatt och arbetsgivaravgifter. När tonnageskattesystemet infördes angav regeringen att systemet skulle finansieras genom att staten skulle ge tillbaka 99 procent av utgifterna för skatter och löner. Det handlar alltså bara om en ynka liten procent för att återställa nettomodellen.

Vidare bör regeringen följa de tillkännagivanden man har fått av riksdagen om att se över Sjöfartsverkets verksamhetsform och finansiering samt miljöstyrande farledsavgifter.

Som det är i dag, herr talman, tyngs sjöfarten av avgifter, som har en tendens att öka för att det affärsdrivande Sjöfartsverket ska klara sin ekonomi – en ekonomi som dessutom är på ett starkt sluttande plan. Sjöfartsverket har inte stora möjligheter att påverka sina inkomster annat än genom höjda avgifter för sjöfarten. När det gäller framtiden finns farhågor för att fartyg väljer att i lägre grad segla till Sverige för att i stället stanna i Tyskland eller Danmark och frakta godset vidare till Sverige via järnväg eller med lastbil.

Om regeringen vill kan vi få till en förändring och öka sjöfarten markant. Genom förändringar kan vi få igång kustsjöfarten och inlandssjöfarten. Hamnarna har ledig kapacitet och välkomnar mer fartygstrafik.

Varför går inte mer gods på fartyg? Jag kan ta ett exempel, herr talman. I Stockholms nya hamn Norvik har det gjorts försök med fartygstrafik mellan Norvik och Mälarhamnar. Jag trodde inte att jag hörde rätt, herr talman, för med avgifter kostar det 100 000 att ta ett fartyg denna lilla sträcka. Det är klart, herr talman, att det då är svårt att få ekonomin att gå ihop.

Kustsjöfart, som nyttjades mycket förr, har stor potential när det gäller att frakta inrikes gods i vårt avlånga land. Kustsjöfarten tyngs av farledsavgifter, som tas ut när fartygen går in i en hamn. Det tas alltså ut en ny farledsavgift i varje svensk hamn ett fartyg går in i. Det innebär att det är olönsamt att gå in i en hamn och hämta gods, om det inte är väldigt mycket. Detta resulterar i att fartyg väljer att inte gå in i en hamn om det inte rör sig om tillräckligt mycket gods. Man kan jämföra med att ha en busslinje där bussen får betala för varje hållplats där den stannar och tar upp folk. Man kan tänka sig att många hade blivit förbannade om bussen åkte förbi för att det bara står tre personer och väntar.

Fru talman! Lots är en stor kostnad för fartygen. Lotsen är dock jätteviktig och behövs.

Med tekniska hjälpmedel kan man minska nyttjandet av fysiska lotsar och få hjälp via digital styrning i större utsträckning. Behovet av lotsar är som störst när väderleken är som hårdast. Det är också då det är som farligast för lotsen att gå ombord på fartygen, vilket gör det ännu viktigare med distanslots, likt det som i dag sker i ett flygledartorn.

Självklart ska lots befinna sig ombord på fartyg om det krävs för att kunna navigera fartyget säkert i hamn. Vi ska dock inte glömma att fartygen blir mer och mer tekniskt avancerade och att lotsbehovet minskar. Flera rederier vittnar också om att det blir svårare att få lots i rätt tid och att fartyg får ligga på redde och invänta ledig lots. Detta gynnar inte trafiken. Lots är dessutom ett bristyrke, och stora pensionsavgångar är att vänta framöver. Detta gör det än mer viktigt att möjliggöra distanslotsning för att säkerställa att fartygen på ett säkert sätt kan gå in i hamn.

Vi kan inte prata om sjöfart utan att ta upp isbrytare. Isbrytare är en förutsättning för att sjöfarten ska fungera vintertid. Som jag tidigare i detta anförande har framhållit är Sjöfartsverkets ekonomi en ekonomi i fritt fall. Sjöfartsverket klarar inte av att bekosta nya isbrytare, utan staten är tvungen att skjuta till medel.

Utan isbrytare är det få fartyg som kan trafikera norra Sverige, och näringslivet får svårt att frakta sitt gods vintertid. Ska Sjöfartsverket ta ut kostnaden genom farledsavgifter för att finansiera isbrytarna finns det stor risk att fartygen inte har råd att anlöpa Sverige.

Hamnarna är en viktig faktor när det gäller sjöfarten. Det finns ledig kapacitet, men för att ytterligare göra sjöfarten attraktiv bör infrastrukturen till och från hamnarna ses över och optimeras. Då tänker jag både på väginfrastrukturen och på järnvägsinfrastrukturen. Det ska vara enkelt att frakta gods till och från sjöfart och att från hamnarna omlasta godset för vidare färd ut i landet.

Jag vill avsluta mitt anförande med att uppmana regeringen att fortsätta med viktiga åtgärder för att hjälpa fartyg och rederier under denna hemska coronatid, då speciellt kryssningsfartygen har drabbats hårt och stöd som

Anf. 96 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Sjöfarten är en bransch med väldigt lång tradition och har varit och är väldigt viktig och betydelsefull för Sveriges import och export. Sjöfarten bidrar varje år till att vara en länk för människor och varor till och från Sverige. Sjöfartsbetänkandet, som vi nu debatterar, är viktigt, och utifrån det är följande av största vikt för oss i Centerpartiet.

Vi anser att regeringen bör ta fram en grön svensk kustfartsstrategi som lyfter fram både den svenska maritima strategin och den nationella gods-handlingsplanen. Ett gott exempel som vi vill peka på i detta sammanhang är Norge, som nyligen antog en grön kuststrategi som syftar till att minska koldioxidutsläppen, skapa gröna arbetsplatser och stimulera grön teknik-utveckling. I denna strategi ingår aktörer inom rederinäringen, kommuner och nationella myndigheter samt transportköparna. Till denna strategi har det också knutits en budget, ur vilken man kan söka medel för gröna investeringar.

Centerpartiet anser att det från svenskt håll är värt att eftersträva det angreppssätt som Norge har haft i denna plan, det vill säga att samla relevanta aktörer och ta ett helhetsgrepp kring en grön utveckling av sjöfarten.

Vi anser också att möjligheterna till en starkt konkurrenskraft och en mer effektiv och bättre analyserad miljöstyrning inom sjöfarten, vilket också inkluderar intermodala transportlösningar som stimulerar ett transportslagsövergripande godsflöde och överflyttning av gods till sjöfart, bör ses över. Sjöfarten är viktig för hela landet.

Fru talman! Sjöfartsverket tar in farledsavgifter och lotsavgifter. Centerpartiet kan dock konstatera att myndigheten dessvärre har haft svårt att miljödifferenziera avgifterna på ett tillfredsställande sätt. I dag får till exempel fartyg som har eldrift, och därmed har noll CO₂-utsläpp, höjda avgifter. Centerpartiet anser att Sjöfartsverket därför behöver ta ett helhetsgrepp i denna fråga. Vi vill se en bred översyn, och förordar en utvecklad bonus–malus-modell.

Centerpartiet anser också att Sjöfartsverket brister i sin analys av hur höjda farledsavgifter påverkar möjligheten att flytta över gods från lastbil och räls till sjöfart. Denna kritik är enhällig från Transportstyrelsen, Trafikverket, Trafikanalys med flera. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör ge Sjöfartsverket i uppdrag att bättre analysera effekterna av sina befintliga avgifter och avgiftsförslag samt utveckla en miljödifferenziering med avseende på dess effekter på överflyttning av gods till sjöfart. Detta är extra viktigt mot bakgrund av pandemin och för att vi också fortsättningsvis vill ha en bra sjöfart i hela landet.

Fru talman! Isbrytarflottan börjar bli ålderstigen och bör moderniseras. Isbrytarna är viktiga för att säkerställa access till hamnarna och därmed tillförlitliga transporter för näringslivet. Sverige bör inom kort tydligare ta ställning till hur den befintliga isbrytarflottan ska fhasas ut och när och under vilka villkor en ny isbrytarflotta ska upphandlas. Vi vill att regeringen skyndsamt går vidare med denna fråga, men vi vill att man gör detta i ett bredare perspektiv, där man bejakar basindustrins alla behov i nära dialog med transportköpare, myndigheter med flera.

Sjöfartsfrågor

En ytterligare aspekt som kan komma in är behovet av internationellt samarbete för att optimera upphandling och drift. Detta kan ske i nära samarbete med Finland. Vi anser därmed att regeringen bör bli tydligare när det gäller hur en upphandling av nya isbrytare bäst kan genomföras utifrån olika behov hos näringsliv och myndigheter. Nya isbrytare är viktiga för basindustrin i norr. De påverkar så att jobb kan skapas och utvecklas, och det vinner hela landet på.

Fru talman! Skandinavien och Sverige är omgivet av vatten, och sjöfartsnäringen är därmed av central betydelse för vårt välbefinnande och vår handel. Centerpartiet vill här peka på att sjöfarten är en relativt miljövänlig transportform med stor potential att ytterligare minska sin miljö- och klimatpåverkan.

När det gäller den internationella sjöfarten tog IMO under våren 2018 beslut om en strategi för reduktion av växthusgaser från internationell sjöfart. Centerpartiet anser att detta är glädjande. Sverige bör vara pådrivande för att dessa åtaganden uppfylls. Vi vill i sammanhanget framhålla vikten av att Sverige bör vara pådrivande inom IMO och EU för att säkerställa genomförande och efterlevnad av internationella avtal som syftar till att sjöfarten i större utsträckning ska bära sina egna utsläpp och sin klimatpåverkan.

Fru talman! Det är tydligt att elektrifieringen behöver bli en mer integrerad del av sjöfarten och att fartyg bör använda landström i stället för att ligga med motorerna igång i hamn. Centerpartiet vill här peka på att ett sätt att styra mot mer elanvändning i hamn är att införa miljözoner. Detta innebär att bara de fartyg som ansluter till landström får komma in i city-nära hamnar, medan fartyg som fortsätter gå på tomgång får lägga sig i ytterhamnar. Detta skulle ge tydliga incitament för exempelvis kryssningsfartygen att investera i anslutningsutrustning. Mot denna bakgrund anser vi att miljözoner för sjöfarten bör införas för att styra mot anslutning till landström för fartyg som ligger i hamn.

Fru talman! Med rätt förutsättningar och regler kan sjöfarten stärkas och utvecklas och konkurrera bättre om transporter.

Många tror nog att sjöfarten endast är betydelsefull för kommuner och orter som har hamnar, men ack så fel man har där! Jag som är från Sjuhäradsbygden möter vid varje företagsbesök, inte minst inom textilindustrin, företagare som påpekar att sjöfarten är den viktigaste pusselbiten när det gäller att få ut deras varor i världen. Även om man inte dagligen ser hamnen eller fartygen påverkas hela landet, alla människor och alla företag av en stark och konkurrenskraftig sjöfartssektor. Sjöfarten är viktig för hela landet.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 3.

Anf. 97 JESSICA THUNANDER (V):

Fru talman! Det finns mycket att säga om sjöfartens vikt och roll i det svenska transportsystemet, om farledsavgifter och lotsavgifter, om Sjöfartsverkets ekonomi och organisation, om att nya isbrytare och driften av isbrytning bör läggas in i den nationella planen, om långsiktiga förutsättningar, inte minst under pandemin, om att vi vill öka inflaggningen, om det viktiga i att vi flyttar över godstransporter från vägarna till järnväg och

sjöfart, om att sjöfarten måste ställa om och bli ännu mer klimat- och miljövänlig, om hamnar och så vidare.

Jag är dock helt övertygad om att dessa saker kommer att diskuteras av övriga partier. Jag nöjer mig i de delarna, just i dag, med att säga att sjöfarten är viktig för oss i Vänsterpartiet. Men för oss inkluderar det de som arbetar ombord, så i dag kommer jag att ta upp de anställdas arbetsmiljö och arbetsvillkor.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nummer 24.

Lagstiftningen om och tillsynen av arbetsmiljön till sjöss är ett lapp-täcke av regler och undantag, som dessutom släpar efter den lagstiftning som gäller för arbetsmiljön i land. Det är dags att riksdagen, regeringen och ansvariga myndigheter tar ett helhetsgrepp och ser till att rätten till en god arbetsmiljö gäller på alla svenska arbetsplatser, även de till sjöss.

Fru talman! Arbetsmiljölagen gäller varje verksamhet i vilken arbetstagare utför arbete för en arbetsgivares räkning, med flera undantag för just fartyg. Normalt är det arbetsgivarens ansvar att följa Arbetsmiljöverkets föreskrifter som gäller för verksamheten, men inom sjöfarten är det Transportstyrelsen som meddelar vilka föreskrifter som rederierna ska följa och vilka de inte behöver följa. Det innebär att regler ibland inte börjar gälla till sjöss på flera år. Exempelvis infördes föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö för sjöfarten flera år efter att föreskrifterna trätt i kraft på alla andra arbetsplatser i Sverige.

Arbetsmiljöverket har tillsynsansvaret för alla svenska arbetsplatser. Det enda undantaget gäller fartyg, där det är Transportstyrelsen som har tillsynsansvaret. Men Transportstyrelsen har vid sina inspektioner på fartyg fokus på fartygets sjövärdighet och sjösäkerhet. Det är myndighetens och inspektörernas expertområde, så det är helt rimligt. Arbetsmiljön är med andra ord inte prioriterad. Kompetens saknas för inspektion och utvärdering av den sociala och organisatoriska arbetsmiljön. Det gäller också i många fall den fysiska arbetsmiljö som inte är direkt relaterad till sjösäkerheten. Transportstyrelsen har inte, och kan inte heller förväntas ha, all den kompetens som krävs för tillsyn av hela arbetsmiljön.

Vänsterpartiet anser att regeringen bör utarbeta en plan för att låta Arbetsmiljöverket ta över ansvaret för de anställdas arbetsmiljö i enlighet med arbetsmiljölagen, som i övrigt gäller i Sverige. Men detta skulle då ske i samverkan med Transportstyrelsen, som även fortsatt skulle ha ansvar för fartygs sjösäkerhet och sjövärdighet, det som är deras expertis.

Fru talman! Transportstyrelsen har dessutom valt att delegera mycket av sitt tillsynsansvar, även gällande arbetsmiljöfrågor, till så kallade klassningssällskap. Dessa konkurrerar med varandra, och kritik vid tillsyn kan leda till att ett klassningssällskap förlorar uppdrag och därmed inkomster. Dessutom utförs vissa kontroller via redares egenkontroll där redaren själv bestämmer om den uppfyller vissa krav.

Vänsterpartiet ifrågasätter lämpligheten och opartiskheten i att myndighetstillsyn av arbetsmiljö delegeras till privata aktörer. Vänsterpartiet anser att det som är myndighetsansvar och myndighetsutövning ska utföras av ansvarig myndighet och att regeringen bör ge Transportstyrelsen direktiv om att inte överlåta tillsynsarbete avseende arbetsmiljö och arbetsvillkor till privata aktörer.

Fru talman! Enligt arbetsmiljölagen utses skyddsombud på svenska arbetsplatser av fackliga organisationer, men arbetsplatser ombord på fartyg är undantagna från denna regel. Det finns en särlagstiftning som gör att facket inte har rätt att utse skyddsombud ombord på fartyg. På ett fartyg med fler än fem ombordanställda kan de anställda utse ett skyddsombud. Men reglerna ger också arbetsgivaren rätt att göra det, vilket ofta förekommer. Det kan innebära att en säsongsanställd eller timanställd utses till skyddsombud utan att veta vad uppdraget innebär, utan fackets stöd och utan möjlighet att ifrågasätta, anmäla eller förhandla, av rädsla att förlora arbetet. Den ordningen sätter grunderna i arbetsmiljöarbetets samverkan helt ur spel.

Regeringen bör snarast komma med förslag till ändring av fartygs-säkerhetslagen så att fackliga organisationer får rätt att utse skyddsombud på arbetsplatserna ombord och så att regionskyddsombud får samma rättigheter till sjöss som på land, i enlighet med arbetsmiljölagen, vilket de inte har i dag.

Detta är exempel på den omfattande särlagstiftning som gäller för arbetsmiljö och arbetsvillkor i sjöfarten och som har en stor negativ påverkan på arbetsmiljöarbetet och som innebär en bristande myndighetstillsyn. Vi i Vänsterpartiet anser att regeringen bör göra en ordentlig översyn av särlagstiftningen för arbetsmiljö och anställningsvillkor inom sjöfarten och minimera den.

Fru talman! Sjöfartscabotage är ett ord man inte hör så ofta, men det innebär kommersiella sjötransporter av passagerare och gods mellan hamnar i ett land. Cabotagereglerna i Sverige baseras på lagstiftning från 1724. Det är den äldsta gällande lagstiftning vi har i landet. Stora delar är naturligtvis obsoleta. Exempelvis kan inte finska hamnar längre räknas som svenska. Dock har EU-bestämmelser öppnat för utländska fartyg flaggade i EES-stater, men lagstiftningen från 1724 utgår fortfarande från att det enbart är svenskflaggade fartyg som har tillåtelse att utföra cabotage i Sverige. För de utländska fartyg som arbetar i svenska vatten gäller flaggstatsprincipen, inte värdstatsprincipen. Det är alltså lagstiftningen i den stat som fartyget är flaggat i som gäller ombord.

Detta öppnar för problem, inte minst när det gäller sjösäkerhet, arbetsmiljö och anställningsvillkor. Detta betyder nämligen att utländska fartyg inte lyder under svenska lagar och regler och svensk tillsyn även om deras arbete främst utförs i svenska vatten. För många av dessa fartyg gäller inte heller internationella konventioner, eftersom de är för små för att dessa konventioner ska gälla ombord.

Situationen och glappet i lagstiftningen kan ge upphov till illojal konkurrens, där redare skaffar sig konkurrensfördelar genom att använda sig av undermåligt tonnage och genom att dumpa villkoren för anställda och kraven på arbetsmiljön. I förlängningen innebär detta även en ökad risk för sjöolyckor och skador på miljön.

Vänsterpartiet anser att det är självklart att utländska fartyg som används i svensk inrikestrafik ska räknas som en del av den svenska sjöfartsmarknaden och att de ska behandlas som om de vore svenska fartyg beträffande tillsyn och regler för sjösäkerhet, anställningsvillkor och arbetsmiljö. Ingen arbetsgivare ska kunna komma undan sitt ansvar genom att fulflagga sina fartyg och därmed försöka komma undan de regler Sverige har när det gäller trygghet och säkerhet på arbetsplatsen och grundläggande

de arbetsvillkor. Det handlar om likvärdiga konkurrensmöjligheter, om sjösäkerheten och om de anställda. Regeringen bör komma med förslag för en sammanhållen lagstiftning för sjöfartscabotage i svenska vatten, i vilken alla fartyg som utför cabotage i Sverige lyder under svenska lagar och regler och svenska myndigheters tillsyn, oavsett flaggstat.

Fru talman! Sjöfarten är en global marknad, och det finns många problem internationellt gällande arbetsmiljö och arbetsvillkor ombord på fartyg. I vissa fall råder slavliknande villkor ombord. Enligt oss ska statligt ägda bolag, affärsverk, verk och myndigheter ha ett särskilt ansvar för att deras verksamhet är hållbar när det gäller klimat, miljö och social hållbarhet. Flera statliga bolag, till exempel LKAB och Sveaskog, använder sig av transporter till sjöss utan att ställa krav på arbetsmiljö och anställningsvillkor ombord på fraktfartygen.

Vänsterpartiet anser att alla verksamheter som det offentliga på något sätt styr över, även genom ägande, ska föregå med gott exempel. Regeringen bör därför i sina ägaruppdrag och direktiv till statliga bolag, verk, affärsverk och myndigheter uppdra åt dessa att enbart använda sjöfarts-transporter som är certifierade enligt Responsible Shipping Initiative.

Fru talman! Även arbetsplatser till sjöss ska självklart omfattas av de lagar och regler som vi har kring arbetsmiljö och arbetsvillkor. Det är dags att det blir verklighet.

Anf. 98 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 11.

I handlingarna står det att det är sjöfartsdebatt här i kammaren i dag. Jag vill börja på precis samma sätt som jag har gjort i flera tidigare debatter om sjöfarten med att säga att en sjöfartsdebatt är mer än bara en debatt om just sjöfart.

En sjöfartsdebatt är en debatt om jobb, om förutsättningarna för alla de hundratusentals jobb som är beroende av att vi handlar med andra. En sjöfartsdebatt är en debatt om miljö, eftersom sjöfart är ett effektivt och relativt miljövänligt transportslag. En sjöfartsdebatt är en debatt om den nationella säkerheten, eftersom en stor och diversifierad svensk handelsflotta är en förutsättning för nödvändiga transporter i händelse av kris eller krig. Att vi skapar bra förutsättningar för sjöfarten handlar om så mycket mer än bara själva sjöfarten.

Fru talman! Det finns en bred enighet i politiken om att transporter till havs ska öka. Men det behövs också en politik för att verkligen nå detta mål.

Det viktigaste vi kan göra för att nå målet om att fler transporter ska ske till havs är att förenkla förutsättningarna för sjöfarten. För att göra det måste vi skapa konkurrensneutralitet. Sjöfarten måste få konkurrera med andra transportslag på lika villkor, och svenska redare måste få konkurrera med utländska redare på lika villkor.

Den som trafikerar svenska vatten möter en företeelse som är ovanlig ur ett internationellt perspektiv, nämligen farledsavgifter. Detta är ett exempel på att Sverige ger sämre förutsättningar för sjöfart än de flesta andra länder i vår omvärld. Det finns andra länder som har farledsavgifter. Finland är ett exempel, men där handlar det om en avgiftsnivå som sedan några år tillbaka motsvarar ungefär hälften av våra nivåer. De svenska far-

ledsavgifterna har också höjts kraftigt under ett antal år. Anledningen till detta är att Sjöfartsverkets ekonomi måste gå ihop.

Vi kan inte fortsätta på den inslagna kursen med kontinuerliga, kraftiga avgiftsökningar för sjöfarten. Därför tog flera partier förra året initiativ till ett tillkännagivande till regeringen om att utreda förutsättningarna för att hitta en bättre myndighetsorganisation och finansiering än den nuvarande. Det skulle innebära en mycket viktig förbättring av sjöfartens förutsättningar i Sverige. Tyvärr måste vi konstatera att det snart har gått ett år utan att regeringen har tagit tag i frågan, och jag måste säga att detta är under all kritik. Regeringen måste komma igång med detta snarast.

Kristdemokraternas vision är att Sjöfartsverket ska anslagsfinansieras och ges förutsättningar att arbeta ännu bättre med att stärka sjöfartens roll. Detta vore ett väldigt viktigt steg att ta för att vi verkligen ska nå målet om att transporter till havs ska öka, något som vi är överens om över alla partigränser.

Fru talman! Den svenska vintern är, som det brukar heta på politikerspråk, en utmaning. Inte minst är det en utmaning för våra olika trafikslag, eftersom vintern kräver att man har beredskap för att hantera vinterväghållning. Det gäller för vägtrafiken, för tågtrafiken och givetvis också för sjötrafiken.

För att hantera sjötrafikens vinterväghållning har Sverige fem isbrytare. De är en förutsättning för att norrländska hamnar ska kunna hålla öppet under hela året. Därmed är de också en förutsättning för svensk konkurrenskraft i centrala branscher som stål och skogsindustrin.

Problemet är att flera av de här isbrytarna börjar bli till åren och behöver bytas ut. Vi menar att en finansiering av isbrytarna via farledsavgifter skulle påverka sjöfarten och våra företag mycket negativt. Mot den bakgrunden anser vi att finansieringen av nya isbrytare bör göras via anslag. Detta bör riksdagen i dag tillkännage för regeringen.

Fru talman! Långsiktiga och stabila förutsättningar är grundläggande för många företag. Men för investeringstunga företag som rederier är det extra viktigt. Därför är det väldigt olyckligt när förutsättningar som länge varit stabila förändras. Detta skedde förra hösten när sjöfartsstödet, det som brukar kallas nettomodellen, sänktes.

Jag tror att det var ett stort misstag av regeringen att frånga den princip som tidigare gällt, eftersom det skapar osäkerhet inför framtiden. Denna försämring riskerar att leda till att redare ställer sig frågan vilken princip som ska frångås härnäst. Kan det ske fler försämringar? I förlängningen frågar man sig då varför verksamheten ska ligga i Sverige och varför fartygen ska vara svenskflaggade. Ställer sig redarna dessa frågor är det dåligt för Sverige.

När januaripartierna försämrade sjöfartens förutsättningar genom att frånga nettomodellen behöll vi kristdemokrater hela beloppet i vår budget. Det har vi gjort även i den budget vi föreslog för 2021. Med vår budget hade det blivit en återställare av nettomodellen. Näringslivet måste ha långsiktiga förutsättningar.

Fru talman! Kristdemokraterna menar att det är hög tid att börja utveckla vårt tonnageskattesystem och minimera de begränsningar och osäkerhetsfaktorer som finns för rederierna i det nuvarande systemet. I andra länder skruvar man kontinuerligt på systemet för att göra just den egna modellen till den mest attraktiva.

Vi kristdemokrater vill också utreda ett borttagande av stämpelskatten. Att investera i fartyg kräver ett stort kapital, och oftast innebär det att ett lån behövs. Ett lån kräver en säkerhet som garanteras genom ett pantbrev. När ett pantbrev utfärdas tas en särskild stämpelskatt ut. När det handlar om investeringar på hundratals miljoner kronor blir stämpelskatten en betydande summa. Och eftersom klimatsmart teknik ofta är dyrare än konventionell teknik innebär det dessutom att skatten på dessa investeringar blir extra stor.

Det är alltså inte nog att vi har en skatt på investeringar. Man får dessutom betala mer skatt på en miljövänlig investering. Det fungerar alltså precis tvärt emot hur det borde fungera. Just därför måste ett borttagande av stämpelskatten utredas snarast.

Avslutningsvis, fru talman: Vi måste arbeta för att Sverige ska vara det bästa landet att bedriva verksamhet i. Då måste vi inse att regler för skatter och avgifter och nivåer på skatter och avgifter spelar roll. Vår ambition måste vara att dessa ska utformas så att förutsättningarna att investera här och bedriva sin verksamhet här inte bara är bra utan faktiskt till och med bäst. Det gäller förstås alla företag i alla branscher. Men det blir särskilt viktigt när det kommer till branscher där det finns en stor internationell konkurrens, såsom sjöfarten.

Anf. 99 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! I dag ska vi debattera sjöfarten. Jag vill börja med att säga att vi står bakom alla våra reservationer, men jag väljer att yrka bifall endast till reservation 21 om miljö- och klimatfrågor.

Coronaviruset har i ett års tid starkt påverkat den svenska sjöfarten. Restriktionerna har drabbat framför allt passagerartrafiken hårt, medan godstrafiken har klarat sig betydligt bättre. Det är viktigt att passagerartrafiken får fortsatt stöd för att kunna stå redo när tillräcklig vaccinering har genomförts och människor kan röra sig fritt igen och vill börja resa. Förhoppningsvis blir det redan till sommaren. Före pandemin transporterade svensk passagerartrafik 30 miljoner människor med färja varje år till och från Sverige. Det ökar människors frihet och skapar jobb. Det är därför som vi måste komma tillbaka till dessa nivåer.

Fru talman! Sverige har stora råvarutillgångar och världsledande företag som exporterar större delen av sin produktion, till exempel trävaror och fordon, till alla världsdelar. Detta ger goda inkomster till Sverige som också finansierar vår välfärd. Sjöfarten står för 90 procent av våra transporter ut i världen. Därför är branschens utveckling väldigt viktig för Sverige.

Våra inre vattenvägar är en tillgång som inte används tillräckligt, trots att vi börjar närma oss kapacitetstaket på våra vägar och järnvägar runt om i landet. Det är bara 3 procent av våra inrikes transporter som går på våra inre vattenvägar, trots att det finns goda förutsättningar. EU:s regelverk för inre vattenvägar ger Sverige möjlighet att sätta egna regler, eftersom våra vattenvägar inte passerar ett annat land. Vi bör därför öka takten i att införa EU:s regelverk för våra inre vattenvägar.

Pråmtrafiken ger energi- och miljöeffektiva transporter, och transporter med pråmtrafik i våra städer och regioner kan minska antalet tunga lastbilstransporter. Regelverket för de inre vattenvägarna anser vi behöver utredas när det gäller pråmtrafik för att identifiera den lagstiftning som

hindrar pråmtrafik, då vi tror att pråmtrafik har goda förutsättningar framöver.

Fru talman! Sjöfartsverket är centralt i hur sjöfarten utvecklas. Mynligheten finansieras i huvudsak genom farleds- och lotsavgifter från handelssjöfarten. Målet är att ha en långsiktig ekonomi i balans. Verket har dock under en rad år haft en ansträngd ekonomi som förvärrades under 2020. En fortsatt ökning av farledsavgifterna skulle kunna äventyra svensk sjöfarts konkurrenskraft, speciellt då våra grannländer under pandemin har sänkt eller tagit bort sina farledsavgifter.

Vi vill därför se en dialog mellan Sjöfartsverket och företrädare för sjöfartsbranschen om hur ett taxesystem kan utformas, där transporteffektivitet och incitament för kloka miljöval styr och där Sjöfartsverkets långsiktiga ekonomi säkerställs. En viktig parameter i dessa diskussioner är att Sverige fortsatt måste vara konkurrenskraftigt gentemot sina grannländer. Lotsavgifternas påverkan på olika hamnars konkurrenskraft är också en parameter som man måste beakta. Här kan digital lotsning vara en åtgärd för att kunna sänka kostnaderna framöver.

Fru talman! De svenska isbrytarna är i akut behov av att bytas ut. Isbrytarna har en viktig funktion att hålla svenska hamnar isfria, så att företag riskfritt kan planera för isfri utförsel av produkter via våra hamnar året om. Det gäller inte minst för de företag som vill ta steget över till sjöfart efter att tidigare ha skickat sina produkter på väg och järnväg. Det är viktigt att upphandlingen av isbrytare genomförs och att det görs ur ett brett perspektiv som tar hänsyn till olika myndighetsbehov, inte minst ur förvarssynpunkt, och att man samtidigt samarbetar med Finland.

Det är tunga investeringsbeslut som föreligger framöver. Utifrån pandemins påfrestningar på systemet, och inte minst på Sjöfartsverket, och de påföljande ökningarna av avgifterna bör behovet av specifika anslag för finansiering av isbrytarna undersökas.

För att lyckas med överflyttningen av gods från väg till sjöfart måste det till ett ökat fokus på infrastrukturen till våra hamnar. Vägar, järnvägar och kollektivtrafik måste fungera. Det gäller inte minst järnvägen till Göteborgs hamn som är Skandinavians största hamn. 70 procent av godsen går på Västra stambanan. Och när muddringen i Göteborgs hamn är klar 2026 kan godset öka kraftigt. Men det gäller då att Västra stambanan har tillräcklig kapacitet, eftersom Göteborg inte kan ta emot allt detta gods om det ska på lastbil.

Slutligen, fru talman, är det positivt för klimatet att transportera stora godsflöden på vatten i stället för på väg. Klimatinvesteringar i sjöfarten är viktiga för att ytterligare minska utsläppen och antalet vägtransporter och samtidigt behålla vår konkurrenskraft. Det behövs incitament för sjöfarten att minska sina utsläpp. Här är farledsavgifternas miljöstyrande effekt viktig. Det kan handla om att effektivisera hamnar och andra ställen där gods flyttas över från väg- och järnvägstransporter till sjöfart. Den som är med och ställer om till hållbara och transporteffektiva transporter ska enligt min uppfattning också få en avgiftsreduktion.

För att nå Sveriges mål på 70 procents koldioxidreduktion inom transporter till 2030 och fossilfria transporter till 2045 behöver vi också öka satsningen på elektrifieringen av mindre färjor och fartyg. Biodrivmedel behöver också i möjligaste mån prioriteras till bland annat sjöfart för att underlätta branschens övergång till fossilfria transporter. Vi behöver satsa

på forskning om vätgas och elektrobränslen och deras infrastruktur framöver.

Dessutom bör fartyg ges incitament att använda landström i stället för att ligga med motorer som drivs med fossilt bränsle igång i hamn. Ett sätt att styra över mot mer elanvändning i hamn är att införa differentierade hamnavgifter eller att säga att bara de fartyg som ansluter till landström får besöka de citynära hamnarna. De svenska hamnarna bör också ha beredskap för att kunna tillhandahålla fossilfria fartygsbränslen. Vi anser att Energimyndigheten ska underlätta för hamnägarna i förberedelserna inför tekniskiftet.

Slutligen vill jag ta upp att tvättade avgaser som förs ned i havet utgör en föroreningskälla i de marina ekosystemen. Därför vill vi i Liberalerna att Sverige ska arbeta för att skrubbar som leder ned föroreningar i havet ska förbjudas.

Svensk sjöfart har en viktig uppgift i att visa vägen till fossilfria sjötransporter. Därför yrkar jag bifall till vår reservation nummer 21 om miljö- och klimatfrågor.

Anf. 100 TERES LINDBERG (S):

Fru talman! Sjöfarten är viktig för hela vårt land. Den står för det mesta när det gäller såväl import från som export till världens alla hörn. Ungefär 90 procent av våra export- och importvolymen transporteras i dag med fartyg under någon del av processen från råvara till färdig produkt. I början av coronapandemin var nog många av oss oroade över hur det skulle bli med vår varuförsörjning, men den har visat sig fungera i alla fall hyggligt efter omständigheterna. Sverige är och förblir ett exportberoende land som behöver sjöfarten.

Fru talman! Förra året stod jag här i talarstolen för att ta sjöfartsdebatten i stället för min kollega Johan Büser, som på grund av det som då var inledningen på den pandemi vi har valde att stanna hemma i Göteborg. I dag, ett år senare, står jag ånyo här i stället för min kollega Johan Büser, som har en lättare förkylning. Vi är mitt i pandemin, och vi följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer: Stanna hemma när du är sjuk!

Pandemin har slagit och slår hårt mot människor, arbetstillfällen och företag, men på det stora hela har vi kunnat använda de starka statsfinanserna för att människor ska klara sig i en svår tid. Regeringens omfattade satsningar har hållit såväl människor som företag ovanför vattenytan.

För sjöfarten har bland annat korttidspermitteringar, den tillfälliga förordningen om sjöfartsstöd och en del andra regelförenklingar varit betydelsefulla. Samtidigt ser vi att exempelvis rederier med inriktning på passagerartrafik har drabbats hårt i form av kraftigt vikande verksamhet. Vi kommer nog också att få se en hel del beteendeförändringar efter pandemin, vilket kommer att spela roll för vilka turer som kommer att kunna upprätthållas och för hur verksamheten kommer att se ut i framtiden.

De omfattande stöd som har beviljats har varit fullt nödvändiga för att vi så småningom ska kunna återstarta Sverige. Här handlar det bland annat om att fortsätta med den inriktning för att stärka sjöfarten som regeringen Löfven har haft sedan den tillträdde. Flera viktiga initiativ gällande sjöfarten har tagits. Ett tonnageskattesystem finns på plats för att göra svensk sjöfart mer konkurrenskraftig, och antalet svenskflaggade fartyg har på senare år ökat. Frågan om utflaggning är också central ur ett försvarspolitiskt

perspektiv: För att vårt land ska kunna försörja sig i händelse av kris eller krig behöver Sverige ha egna fartyg i den svenska handelsflottan. Därtill behöver vi naturligtvis kunna skydda våra centrala hamnar.

Statsminister Stefan Löfven återkommer i sina regeringsförklaringar till målet att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Inrikes transporter ska minska sina utsläpp med ambitiösa 70 procent till år 2030 och vara fria från koldioxidutsläpp år 2045. Det är helt nödvändigt att använda både sjöfart och järnväg i betydligt större omfattning än i dag om vi ska klara målet.

För att få fler långväga transporter att flytta från väg till järnväg och sjöfart har man, utöver planerade stora infrastruktursatsningar på både järnväg och sjöfart, utsett en nationell samordnare att genomföra åtgärder genom en handlingsplan som ska stimulera svensk inrikes sjöfart. Med rätt förutsättningar är bedömningen att dubbelt så mycket gods kan fraktas på vatten år 2040. Arbetet görs tillsammans med andra myndigheter och hela sjöfarts- och transportsektorn, och det utgår från regeringens godstransportstrategi.

I slutet av förra året beslutade regeringen att utöka uppdraget för den nationella samordnaren för inrikes sjöfart och närsjöfart till att också innefatta uppdraget att genom dialog med hamnarna skapa incitament för överflyttning av gods från väg till sjöfart och stärka sjöfartens konkurrenskraft. Prissättningen på till exempel de hamnavgifter som tas ut av hamnägare i Sverige påverkar sjöfartens konkurrenskraft gentemot andra trafikslag och därmed hur gods transporteras. Ett mer ändamålsenligt avgiftssystem som stärker sjöfartens konkurrenskraft och har bättre förutsättningar att styra mot fossilfrihet är en del av det som eftersträvas.

Jag vill också nämna det tidigare utökade stödet till forskning med fokus på sjöfarten, som har varit nödvändigt och uppskattat och där många ansökningar dessutom beviljats.

Fru talman! I maj 2018 fattade regeringen beslut om den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för planperioden 2018–2029. Några av de viktiga satsningar på sjöfarten som fanns med där och som är värda att nämna är Luleå hamn, slussarna i Trollhättan, slussarna i Södertälje samt farleden i Mälaren. Värde att nämna är naturligtvis även muddringen och farledsfördjupningen i Göteborg, som innebär att Skandinaviens största hamn i framtiden ska kunna ta emot allt större båtar – även de största – genom direktsjöfart från världens alla hörn.

Under förra året gav regeringen Transportstyrelsen i uppdrag att se över arbetsmiljön för ombordanställda. Utredningen om sjysta villkor till sjöss ska utreda och föreslå säkerhetshöjande åtgärder och kontrollmöjligheter som kan bidra till en mer säker, hållbar och effektiv sjöfart. Transportstyrelsen ska särskilt fokusera på vad som kan göras för att förbättra arbets- och levnadsförhållandena ombord. Att Sverige går före när det gäller goda villkor för personal på fartyg som trafikerar svenska vatten ökar attraktiviteten för sjöfartsnäringen och förbättrar säkerheten till sjöss.

Inom kort kommer även den proposition som ska peka ut riktningen för infrastrukturen kommande år att presenteras här i riksdagen. Det är något vi alla ser fram emot och självklart kommer att få ta del av.

Fru talman! Under året som har gått har vi socialdemokrater i trafikutskottet haft ett stort antal möten med representanter för sjöfartsnäringen. Det handlar om redare, fackliga organisationer, hamnrepresentanter, poli-

tiker och myndighetspersoner på olika nivåer. Det har varit många digitala möten som löpande har gett oss värdefulla uppdateringar på sjöfartsområdet. Framöver ser jag ett antal ytterligare utmaningar för vår sjöfart.

Arbetet med att stärka sjöfarten och Sveriges roll som sjöfartsnation måste fortsätta. Vi ska vara ledande när det kommer till sjöfartsfrågor, såväl ur ett ekonomiskt och socialt som ur ett miljömässigt perspektiv. Den svenska inflaggningen måste fortsätta, och vi bör stimulera detta ytterligare. Incitament för att ställa om med hänsyn till klimatet kan behöva ses över. Det ska bli tryggare att arbeta till sjöss, och det ska rekryteras inom näringen.

Våra isbrytare börjar bli ålderstigna, och därför är det designprojekt vi har tillsammans med Finland glädjande. Det kommer att redovisas senare år, och det är en fråga som måste lösas – inte minst med tanke på vårt lands konkurrenskraft.

Fru talman! Utan sjöfarten stannar Sverige. Utan sjöfart inget välstånd. Och när det gäller sjöfartens betydelse sitter vi alla i samma båt.

Jag vill härmed yrka bifall till förslaget i trafikutskottets betänkande TU7 *Sjöfartsfrågor* i dess helhet.

Anf. 101 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Teres Lindbergs fina ord om sjöfarten. Jag tyckte mig höra att Teres Lindberg nämnde att den svenskflaggade fartygsflottan har ökat i omfattning. Jag skulle vilja påstå att detta över huvud taget inte stämmer. För två år sedan hade vi 100 svenska fartyg. I dag när jag står här har vi 100 svenska fartyg. Det innebär att flottan inte har ökat i omfattning.

Jag hörde också Teres Lindberg nämna att vi måste använda järnväg och sjöfart mer. Men vad händer, Teres Lindberg? Varför sker ingen överflyttning?

Jag vet att regeringen har tillsatt en nationell samordnare för närsjöfart och kustsjöfart. Jag har inte sett några resultat över huvud taget från den nationella samordnaren. Jag tror inte på något sätt att den nationella samordnaren är dålig; det är en mycket kompetent person. Jag tycker också att det är lite komiskt att man väljer att utöka uppdraget när ingen ökad överflyttning har levererats.

Godsstrategirådet har också misslyckats. Det har inte skett mer överflyttning av gods till vare sig järnväg eller sjöfart. Det finns några enkla grejer som hade kunnat hjälpa sjöfarten på traven. Det handlar om stämpelskatt som blir en avgift, om att se över och återställa nettomodellen och om att se över tonnageskatten som vi nu har prövat i ett par år. Det har regeringen lovat att göra.

Vad ämnar Teres Lindberg och regeringen göra?

Anf. 102 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Det är mycket som händer just nu. Inte minst har pandemin gjort att en del saker har frusit. Men den nationella samordnaren fortsätter att jobba.

Jag vill också tala om för ledamoten Jimmy Ståhl att det här är ett ganska svårt arbete och stora processer där det handlar om att förflytta saker och förändra beteenden både hos godsköpare och beställare. Dessutom handlar det om investeringar som tar tid och är ganska stora. Ta bara

muddringen och utvidgningen av Göteborgs hamn och Luleå hamn och så vidare. Det är förutsättningar för att vi ska kunna flytta över mer gods, men det där är inte snutet ur näsan, utan det tar många år att verkställa och färdigställa den typen av investeringar. Planeringsskedet är för den delen också en väldigt långdragen process.

Oavsett vilka infrastrukturinvesteringar vi talar om är det långdragna processer. Att förändra beteenden hos beställare är också långdragna processer som man behöver jobba långsiktigt med.

Det pågår en hel del arbete, och jag ser med tillförsikt på det arbete som bedrivs just nu på Regeringskansliet.

Anf. 103 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle också vilja påminna Teres Lindberg om att vi har ett infrastrukturdepartement som jobbar med rena infrastrukturfrågor. Jag hade varit lite mer oroad om infrastrukturen hade legat under Näringsdepartementet som det tidigare gjorde, men nu har man ju alla världens möjligheter att fokusera just på infrastruktur genom det nya departementet.

Jag hörde inte ett ljud om att ändra stämpelskatten till en avgift, införa den gamla nettomodellen eller se över tonnageskatten. I mitt anförande beskrev jag en transport mellan Norviks hamn och Mälarhamnar – en transport som kostar fartygen över 100 000 kronor i avgift. Man hade kunnat göra denna transport sjövägen, men det gör man inte, för avgifterna är för höga. Det är enklare och billigare, men inte mer miljövänligt, att driva detta via lastbil. Då har man misslyckats.

Jag skulle vilja höra vad Teres Lindberg säger: Har den nationella samordnaren lyckats med sitt uppdrag? Har godsstrategirådet lyckats med sina uppdrag när det gäller att göra överflyttningar?

Jag skulle också vilja fråga Teres Lindberg: Vilka svenskflaggade fartyg är det som regeringen ser som jag har missat att se? Jag har inte sett några svenskflaggade nya fartyg på över två år. Vi hade världens chans nu när England via brexit lämnade unionen att få mängder med svenskflaggade fartyg, men vi tog inte chansen. Vi har inget regelverk, och vi försvårar för fartyg att bli svenska. Jag tycker att det är beklämmande, och jag skulle gärna vilja höra vad Teres Lindberg säger om detta.

Anf. 104 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Det är lite förmätet av Jimmy Ståhl att ifrågasätta varför inga ytterligare inflaggningar har skett i Sverige under ett år då vi har stått under en pandemi. Både sjöfartsnäringen och regeringen har haft en del annat att fokusera på.

Dessutom vill jag säga att det ju är fint att ledamoten Jimmy Ståhl nämner Infrastrukturdepartementet och samtidigt pratar om ett annat departements uppgifter. Vi har inte en skattedebatt här i dag, utan vi diskuterar sjöfartens förutsättningar. Skattefrågorna ligger per definition på Finansdepartementet och skatteutskottet.

Däremot är det här viktiga frågor. Tonnageskattesystemet är viktigt för sjöfarten. Det vet vi allihop, och det påverkar i allra högsta grad. De här frågorna får vi fortsätta följa, men de hör inte riktigt hemma här.

Jag vet att Infrastrukturdepartementet och faktiskt hela trafikutskottet, oavsett partifärg och inklusive Jimmy Ståhl, bryr sig väldigt mycket om sjöfarten. Vi ser behovet av den svenska sjöfartsnäringen. Det tycker jag

att vi ska fortsätta göra, och det är viktigt att vi kan dra de här frågorna tillsammans. När vi genomförde tonnageskattesystemet var det också så gott som en enig riksdag som här ställde sig bakom det för att vi visste att det förbättrar sjöfartens förutsättningar.

Jag tycker att vi ska fortsätta så. Det är också en uppmaning till alla mina kollegor här i Sveriges riksdag och i kammaren att vi ska fortsätta att ge bra förutsättningar för sjöfarten, för på lång sikt kommer det att kunna både ge klimatmässiga fördelar när vi klarar av att ställa om och ge Sverige en stärkt konkurrenskraft.

Anf. 105 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja uppehålla mig vid två beslut som fattades här i riksdagen förra året. Det gäller beslut där en majoritet av riksdagen gav regeringen ett tillkännagivande, det vill säga en majoritet här i Sveriges riksdag fattade ett tydligt beslut.

Det gäller inte minst Sjöfartsverket. Jag tror att vi alla här har träffat representanter för Sjöfartsverket som varnar för att deras ekonomi befinner sig på ett sluttande plan. Enda möjligheten för dem att rädda den är att höja farledsavgifterna, vilket skulle innebära att sjöfartens konkurrenskraft minskar och överflyttningen av gods från väg till sjöfart försvåras. Mig veterligen har regeringen inte gjort någonting när det gäller det tillkännagivandet.

Sedan finns det ett annat tillkännagivande som gäller miljödifferentierade farledsavgifter. Teres Lindberg pratade i sitt anförande väldigt varmt om de klimatmål vi har och de höga ambitioner som Sverige och regeringen har när det gäller klimatet. Hon pratade om samordnare och handlingsplaner, och det är ju absolut bra att det finns samordnare och handlingsplaner, men det är inte värt någonting om det inte blir verkstad.

Ett sätt att nå de här målen är att titta på möjligheten till miljödifferentierade farledsavgifter där man premierar dem som för fram sina fartyg med mer miljövänliga bränslen.

Detta är två för sjöfarten, och det sistnämnda även för klimatet, oerhört viktiga tillkännagivanden som regeringen helt har struntat i under det här året. Min fråga till Teres Lindberg är: När tänker regeringen ta tag i de här två viktiga frågorna och se till att det blir verkstad och inte fler samordnare och handlingsplaner?

Anf. 106 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Maria Stockhaus, för viktiga frågor!

Som Maria Stockhaus säger var det två tillkännagivanden förra året. Jag tror att vi i det läge som vi befinner oss i nu måste ha en väldigt stor respekt för den kris som också finns i sjöfartsnäringen och en stor förståelse för de utmaningar och svårigheter som finns där. En stor del, inte minst på passagerarsidan, har ju tvingats nyttja de korttidspermitteringar som regeringen beslutat om.

Sjöfartsverket har fått ett kapitaltillskott på 300 miljoner under förra året. Regeringen har också slopat Sjöfartsverkets ekonomiska mål fram till 2024 för att skapa en större flexibilitet för den omställning som måste ske. Det hänger ihop med det som tillkännagivandet handlar om. I övrigt bereds den här frågan i Regeringskansliet just nu.

När det gäller de miljödifferentialiserade farledsavgifterna anger regeringsbrevet för 2020 och 2021 att de medel som används till miljöincitament inte ska omfattas av den begränsning som finns i dag för farledsavgifter, alltså att höjningen av farledsavgifterna inte får överstiga inflationen. Utifrån det perspektivet har Sjöfartsverket ett miljöincitament. Det tror jag är viktigt, för vi behöver ha ytterligare miljöincitament också för sjöfarten.

Anf. 107 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att det som Teres Lindberg säger i princip är att det inte har skett någonting när det gäller de två tillkännagivandena.

Ja, absolut, vi har en pandemi, man jag kan inte tycka att regeringen har excellerat heller när det gäller ledarskap just kring pandemifrågorna. Även om vi är mitt i en pandemi kan man inte släppa alla andra frågor, och man kan inte ignorera den majoritet i riksdagen som gör tillkännagivanden till regeringen.

Jag kan inte se att det har tillsatts någon utredning eller någon samordnare. Det har inte skett någonting kring av något av tillkännagivandena. Det verkar viktigt att lappa och laga i Sjöfartsverkets finansiering i stället för att ta i den stora frågan om att vi har ett problem med att vi har ett verk som är helt beroende av farledsavgifterna för sin överlevnad, vilka är den enda intäkt de har. Det är oerhört viktigt att man åtminstone tillsätter en utredning kring Sjöfartsverkets långsiktiga finansiering. De behöver långsiktiga förutsättningar för att kunna göra ett bra jobb och stärka sjöfartsnäringen i Sverige. Det har de inte i dag, då de känner en stor osäkerhet om de har möjlighet att finansiera sin verksamhet framöver.

Sedan är det märkligt att regeringen, som har väldigt hög svansföring när det gäller miljö- och klimatfrågor, får underkänt när det gäller det mesta av den praktiska politik man faktiskt genomför för att den inte har någon som helst påverkan på klimatet. Och här har man ett tillkännagivande som man helt struntar i.

Även om det är en pandemi är det rimligt att man åtminstone tillsätter en utredning för att se över hur man kan använda miljödifferentialiserade avgifter för att öka incitamenten för sjöfarten att ställa om.

Anf. 108 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Jag vill påminna Maria Stockhaus om att jag är socialdemokrat i trafikutskottet och inte i regeringen. Men senast jag frågade regeringen och departementet fick jag svaret att båda tillkännagivandena bereds i Regeringskansliet, och jag betvivlar inte att det faktiskt görs. Regeringen har också möjliggjort för Sjöfartsverket att öka miljöincitamenten, så det händer ju saker här.

Sedan måste jag ändå påminna Maria Stockhaus om att det inte var vi socialdemokrater som gjorde Sjöfartsverket till ett affärsdrivande verk som skulle finansiera hela sin verksamhet med avgifter, utan det var någon annan. Det får mig att fundera på om Moderaterna är beredda att ompröva sitt tidigare ställningstagande när det gäller hur Sjöfartsverket ska bedriva sin verksamhet i framtiden.

På sikt tror jag att det är viktigt att vi har ett sjöfartsverk som faktiskt fungerar. Det är också viktigt att vi har farledsavgifter som fungerar. Jag tror att det faktum att det finns begränsningar i farledsavgifterna i dag är ganska viktigt, för det behövs långsiktiga förutsättningar för sjöfarten. Samtidigt behövs det miljöstimulanser och miljöincitament för att också sjöfarten ska klara av vår högt uppsatta ambition att vi ska ha ett nettonollutsläpp till 2045.

Anf. 109 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget till beslut.

Klimatkrisen ställer stora krav på omställning av samhället, inte minst hos alla transportslag. Sjöfart har potential att vara en viktig del av klimatomställningen, då det är ett energieffektivt transportslag. Därför vill Miljöpartiet, liksom regeringen, att mer gods ska kunna transporteras till sjöss. Samtidigt är sjöfarten i dag oerhört beroende av fossil energi. Det är till och med så att växthusgasutsläppen från både inrikes och utrikes sjöfart ökar.

Styrningen av sjöfarten är dock komplicerad. Utrikes sjöfart inkluderas som känt inte i nettonollmålet till 2045.

Regeringen presenterade i den klimatpolitiska handlingsplanen att man vill ge i uppdrag till Miljömålsberedningen att ta fram mål för sjöfarten. Att sätta ett mål är första steget. Men det behövs också konkreta åtgärder för att sjöfarten ska ställa om.

Betänkandet som vi debatterar här i riksdagen i dag rör bland annat farledsavgifter. Miljöpartiet anser att detta är ett väldigt viktigt verktyg för att skapa ekonomiska incitament som motiverar rederierna att investera i så miljö- och klimatsmarta fartyg som möjligt. De behöver även främja en trafikeringsomställning som leder till minskad energiåtgång och därmed minskade utsläpp.

Och visst, farledsavgifterna har redan i dag en viss miljödifferentiering, men denna skulle behöva bli betydligt mer styrande. Därför bör en kraftfull miljödifferentiering av farledsavgifterna genomföras som premierar investeringar och drift som bidrar till minskad klimatpåverkan.

Precis som övriga delar av transportsektorn kräver sjöfartens omställning effektivisering av mängden transporter och nya typer av bränslen för drift i form av både elektrifiering och hållbara biobränslen.

Eldrift och batterier kan utgöra en bra lösning för framför allt färjor som går relativt korta sträckor, och olika former av hybridlösningar kan användas för andra ändamål. Exempelvis kan batterier i kombination med alternativa bränslen vara en bra lösning. Det behövs ökade incitament för elektrifiering.

När det gäller de alternativa bränslena vill jag framför allt lyfta fram biogasens potential i form av flytande bränsle, så kallad LBG. Men som jag sa tidigare måste sjöfarten effektiviseras, och där kommer hastighetsfrågan in. En begränsning av hastigheten innebär också en möjlighet att minska utsläppen.

När fartyg ligger i hamn förbrukas energi. Energin kan förbrukas i form av ett bränsle som ger lokala emissioner, eller så kan energin komma från en landanslutning till elnätet. Vi vill se fler landanslutningar och en bättre luftkvalitet i de hamnstäder som fartyg anlöper.

Det är dock viktigt att politiken inser att övergången till klimatsmart teknik kan vara kostsam för de hamnar och de rederier som väljer den vägen. Här har vi politiker ett ansvar. Det ska som alltid vara lätt att göra rätt.

Sjöfarten har en miljöpåverkan utöver sina koldioxidutsläpp. Utsläpp av kväveoxider, svaveloxider och partiklar tillhör några av otrevligheterna som på grund av vår sjöfart drabbar både människa och miljö.

På detta område behöver det ständigt ske förbättringar. Miljöpartiet vill till exempel se ett förbud mot utsläpp av skrubbevatten, som vi vet har en negativ påverkan på havsmiljön.

Sjöfarten är komplex och trögrörig. Den styrs av internationella regleringar, och fartygens livslängd är lång, över 30 år. Det innebär att de fartyg som byggs i dag kommer att trafikera haven under lång tid. Därför är det viktigt att ständigt arbeta med att minska miljöpåverkan genom såväl nationella verktyg som internationella förhandlingar. Sverige behöver fortsatt vara en stark röst inom IMO för en mer hållbar och miljöanpassad sjöfart.

Vi behöver också forskning och innovation inom sjöfartsområdet. Jag följer inte minst utvecklingen av moderna segelfartyg, som drar nytta av vindens kraft. Det ska absolut inte ses som omodernt bara för att tekniken på olika sätt utnyttjats under tusentals år.

Betänkandet vi nu diskuterar berör också frågan om isbrytare. Många av branschens företrädare är oroliga för det offentliga möjligheten att garantera både tillgänglighet och tillförlitlighet för industri och handel året om.

Detta är avgörande. En logistikkedja är inte starkare än sin svagaste länk, och branschen vittnar redan i dag om långvariga driftsstopp på grund av haverier. För att undvika att näringslivet i stället vänder sig till vägtrafiken för att säkra sina transporter är det avgörande att vi ser behoven och snarast möjligt kommer fram till en investeringsplan för nya isbrytare.

Miljöpartiet vill också se över möjligheten att finansiera isbrytningen på annat sätt än via farledsavgifterna. Det skulle skapas bättre förutsättningar för sjöfarten om staten tar ansvar för det som är havets motsvarighet till snöröjning.

Våra inre vattenvägar är underutnyttjade, och här behövs ytterligare åtgärder för att ta till vara potentialen. En utmaning är kraven på lotsplikt, som kan bli mycket kostsam för de små fartyg som trafikerar exempelvis Vänern och Mälaren och som utgör en viktig avlastning för vägnätet. Vi vill se över möjligheten att ha en mer behovsstyrd lotsplikt och att sänka maxtakerna för lotskostnaden för Vänern och Mälaren för att främja trafiken på våra inre vattenvägar.

Fru talman! Miljöpartiet har varit drivande i införandet av ekobonus. Nu kämpar vi för att se en breddad ekobonus så att fler aktörer i transportkedjan ska kunna få stöd för den nödvändiga omflyttningen av transporter från väg till järnväg och sjöfart.

Miljöpartiet vill också se en grön hamnstrategi, och det motionerade jag själv om i höstas. Inspirationen kommer från den norska kuststrategin från 2019 med ett uttalat mål om att hamnar ska vara fossilfria till 2030. Vi vet att hamnarna är avgörande för den hållbara sjöfarten. Det är i hamnarna det finns möjlighet till landström och till att bunkra hållbara bränslen.

Jag blev därför glad när samordnaren för inrikes sjöfart i november fick ett fördjupat uppdrag att verka i dialog med hamnarna om incitament för överflyttning och att stärka konkurrenskraften för sjöfarten och gynna sjöfartens omställning till fossilfrihet.

Sjöfarten är som sagt ett energieffektivt transportslag, och därför ser Miljöpartiet sjöfarten som en viktig pusselbit i omställningen till en fossilfri transportsektor, även om sjöfarten i dag inte är fossilfri. Därför är det viktigt att stärka sjöfartens konkurrenskraft.

Anf. 110 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Jag lyssnade noga på Emma Bergingers anförande. Jag noterade att Miljöpartiet vill ha mer gods till sjöss, vilket är jättespositivt.

Miljöpartiet är ju en del av regeringsunderlaget och har en möjlighet att påverka regeringen på ett helt annat sätt än ett oppositionsparti.

Vad gör Miljöpartiet för att få mer gods till sjöss?

Sedan vi fick den nationella samordnaren och godsstrategin har det vad jag kan se inte hänt något. Det är bedrövligt.

Fru talman! Jag skulle också vilja veta vad Emma Berginger och Miljöpartiet tycker om kostnaden på 100 000 för att frakta ett fartyg mellan Stockholm Norvik Hamn och Mälaren. Är det avgifter som Emma Berginger och Miljöpartiet känner sig bekväma med? Är det avgifter som enkelt skulle kunna tas bort via möjligheten med inre vattenvägar? Den stora delen av trafiken går ju i skyddat vatten. Vi skulle också kunna trafikera med pråmar för att avlasta vägtrafiken.

Jag är lite nyfiken på Emma Bergingers svar.

Anf. 111 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Det är roligt att det finns ledamöter som lyssnar noggrant på det man säger när man står i talarstolen.

Som jag klargjorde vill Miljöpartiet se mer gods till sjöss, och vi verkar för detta inom regeringen.

Man ser inte alltid det ett regeringsparti gör. Det är lätt att vara ett oppositionsparti och i tid och otid kunna proklamera vad man vill göra mer och bättre. I ett regeringssamarbete där man både har en regeringspartner och samarbetspartier utanför regeringen att förhålla sig till handlar det om att få igenom det vi kommer fram till tillsammans.

Miljöpartiet lyfter i många olika sammanhang fram sjöfarten och driver på i dessa frågor, inte minst inom budgetförhandlingar och förhandlingar om den infrastrukturproposition som nämndes tidigare i debatten och som väntas komma inom kort. Miljöpartiet tycker att det är viktigt att vi satsar på sjöfarten. Precis som vi tyckte att det skulle finnas satsningar på sjöfarten i den förra nationella planen tycker vi att det ska finnas satsningar på sjöfarten i den kommande nationella planen.

Vi vill som sagt se en breddad ekobonus och mer miljödifferentierade farledsavgifter. Som jag också nämnde i mitt anförande tycker vi även att man ska överväga ett maxtak på lotsplikten och hitta olika sätt att främja den kustnära sjöfarten och inlandssjöfarten.

Därför har regeringen tillsatt den särskilda samordnaren. Allt handlar inte om pengar. Ibland handlar det om att hitta samverkan mellan olika aktörer och sådant som kan göras på myndighetsnivå utan att det behövs en proposition till riksdagen.

Regeringen arbetar aktivt för att förbättra förutsättningarna för sjöfarten. Jag kan dock hålla med om att det borde gå snabbare, och Miljöpartiet vill mer än regeringen har levererat.

Anf. 112 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Jag delar fullt ut Emma Bergingers lotsanalys. Här kan vi gå hand i hand, för här har vi samma syn. Det finns ett stort behov av kompetent lotsning, men man bör se över regelverket och göra det enklare.

Det är svårt för Emma Berginger att tala för den tidigare talaren Teres Lindberg, som ju inte kan stå här nu och försvara sig. Men jag är lite nyfiken på om Emma Berginger har samma tankar. I trafikutskottet talar vi om vissa frågor medan vissa frågor hamnar i finansutskottet. Men oavsett utskott landar ju allt på sjöfarten. Jag förutsätter att ni pratar med era kollegor i de andra utskotten om fartygens utmaningar. Jag pratar i alla fall med Oscar Sjöstedt i finansutskottet för att göra det bästa för sjöfarten. Då handlar det till exempel om att gå från stämpelskatt till stämpelavgift, en nettomodell och en tonnageskatt.

Precis som Emma Berginger var inne på tidigare är det i opposition lätt att se alla brister, för det finns många när det gäller sjöfarten. Jag har radat upp ett batteri med problem som går att lösa på ett ganska enkelt och billigt sätt.

Sedan, fru talman, tänkte jag under mina sista sekunder fråga Emma Berginger om hon anser att ekobonus har hjälpt till med överflyttning av gods.

Anf. 113 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet ser som sagt en outnyttjad potential i inrikes-sjöfarten och den kustnära sjöfarten, och därför vill vi arbeta med ett maxtak på lotsplikt och också se över möjligheterna till en mer behovsstyrd lotsplikt. Detta tycker vi är viktigt.

Jag kan också säga att dessa frågor självfallet är starkt kopplade till ekonomi. Det är därför, precis som jag nämnde tidigare, som det här är en av de frågor som vi lyfter upp i budgetförhandlingar. Jag har en god dialog med min kollega Karolina Skog, som sitter i finansutskottet. Det händer att vi träffar branschen tillsammans. Jag vet att Svensk Sjöfart vet om att vi båda två brinner för och driver dessa frågor, och jag känner mig därför trygg med vårt samarbete.

Frågan är hur det ser ut inom andra partier och om alla delar de ambitioner som Miljöpartiet har. Här kan vi konstatera att Miljöpartiet vill göra mer. Vi vill få till en breddad ekobonus. Vi menar att ekobonus i sig har haft positiva effekter, men vi skulle vilja se en breddad ekobonus som har större potential att ge mer effekt till överflyttningen. Vi måste få till denna överflyttning snabbt för att kunna effektivisera våra transporter och därmed uppnå våra miljö- och klimatmål.

Det som står i regeringens godsstrategi är viktigt: att vi vill överföra transporter från väg till järnväg och sjöfart därför att vi ser att sjöfarten är ett energieffektivt transportsätt som har god potential att avlasta den övriga infrastrukturen i landet. Samtidigt ser vi ett behov av ställa om sjöfarten, och det var därför jag nämnde till exempel en kraftigt miljödifferenterad farledsavgift. Detta är något som vi verkligen vill se genomfört.

Vi tycker att vi har en rad olika åtgärder som vi skulle vilja se genomförda på detta område, och vi är aktiva inom dessa frågor i vårt samarbete med både Socialdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 april.)

Prot. 2020/21:99
24 mars

Sjöfartsfrågor

§ 18 Kollektivtrafikfrågor

Kollektivtrafikfrågor

Trafikutskottets betänkande 2020/21:TU8
Kollektivtrafikfrågor
föredrogs.

Anf. 114 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Kollektivtrafiken, som vi ska debattera nu, är viktig för Sverige. Den är ett viktigt medel för att minska klimatutsläppen och underlättar människors vardag på många platser i landet.

I dag står inrikes transporter för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp. Om vi på allvar vill nå våra ambitiösa klimatmål om inga nettoutsläpp av växthusgaser 2045 och en 70-procentig minskning av utsläpp från inhemska transporter till 2030 har kollektivtrafiken en nyckeluppgift i att klara detta. Det är positivt att många städer nu växlar om till eldrivna fordon.

Även om vi är många som vill värna om kollektivtrafiken är den inget självändamål. Den öppnar upp samhället och ökar tillgängligheten för många, men problem uppstår när kollektivtrafiken är dyrare än exempelvis taxi. Det motverkar syftet och drar då Sverige i helt fel riktning.

Fru talman! Ett tydligt exempel på när det blir helt fel är resandet till och från Arlanda. Vi moderater anser att kollektivt resande till och från Arlanda flygplats måste underlättas. Fler reser med taxi och privata bilar till Arlanda flygplats jämfört med hur man reser till andra flygplatser i våra nordiska grannländer.

Även om man just nu under pandemin kanske inte åker till flygplatser så ofta är det ändå ett problem som vi behöver ta tag i för framtiden. En bidragande orsak till att det ser ut på detta sätt är det avtal som tecknats med A-Train och som regeringen valde att förlänga, för två år sedan tror jag att det var. Det leder till att det helt enkelt är billigare att ta taxi eller samåka med egen bil till Arlanda, inklusive parkering, än att ta tåget. Detta menar vi är helt orimligt ur ett miljöperspektiv, och regeringen behöver därför initiera en översyn för att stärka det kollektiva resandet till och från Arlanda flygplats.

Ett annat exempel där man inte tar hänsyn till helheten eller vill skapa bättre förutsättningar för resande är när man planerar och projekterar för höghastighetståg och då lyfter bort stationerna vid Landvetter och Skavsta. I alla andra länder försöker de bygga ihop trafikslag för att underlätta för människor att resa kollektivt till bland annat flygplatser, men här gör vi tvärtom. Vi borde tänka helhet och intermodalitet i hela vårt transportsystem, inklusive kollektivtrafiken, för att underlätta pendling och resande och möjligheten att byta trafikslag.

I spåren av coronapandemin följer många oväntade effekter. En av dessa är att tjuvåkningen har ökat markant och skapat ett ohållbart be-

teendemönster i den svenska kollektivtrafiken. Statistiken kan kännas dys- ter då det totalt sett var färre som valde att resa kollektivt under 2020. Detta säger något om andelen resenärer som tyvärr kan bli kvar efter pandemin. Om detta får lov att fortgå kan det få långtgående konsekvenser som hindrar utvecklingen av kollektivtrafiken i Sverige. Det bör vara en självklarhet att betala för sig om man nyttjar en tjänst, men det verkar många ha glömt i spåren av pandemin.

Vi anser att arbetet mot fusk med att åka med spårbunden trafik utan att betala måste intensifieras. Vi ser i dag hur människor bryter mot detta, hur vakter blir hotade och slagna och att människor trotsar förbud mot tiggeri inne i vagnarna på spårvagn eller tunnelbana. Detta visar att arbetet med att beivra fusk och annan brottslighet måste intensifieras. Det handlar inte bara om att det är olagligt utan om att de regioner som bedriver kollektivtrafik helt enkelt inte får in tillräckligt med biljettintäkter. Detta hotar trafiken på sikt. När det gäller annan brottslighet i kollektivtrafiken har den en förmåga att skrämma bort resenärer i stället för att locka dem till kollektivtrafiken.

Fru talman! Det går inte att prata om kollektivtrafik utan att diskutera hur pandemin har påverkat kollektivtrafiken. Regionerna försöker hålla igång trafiken för att de som jobbar inom yrken där det inte är möjligt att jobba hemma ska kunna ta sig till och från jobbet. Regionerna har också uppmanats att inte dra ned på trafiken av just den anledningen. Regeringen har gett ekonomiskt stöd för detta men inte tillräckligt. I vår budget, som tyvärr föll, satsade vi 1 miljard mer än regeringen på kollektivtrafiken, och dessa pengar hade behövts för att täcka underskotten i de regionala kollektivtrafikorganisationerna.

Vi ser också att det finns en risk när det gäller regional kollektivtrafik i Sverige. SJ har redan hotat att dra in trafiken i Mälardalen, och det finns även andra områden i Sverige där det finns en risk att pandemin kommer att påverka negativt så att trafiken dras ned eller ställs in. Detta är något som vi behöver ha ögonen på, och regeringen behöver agera för att det inte ska ske.

Med detta, fru talman, vill jag avsluta med att säga att vi står bakom alla våra reservationer i betänkandet men att vi yrkar bifall endast till reservation nummer 9.

Anf. 115 PATRIK JÖNSSON (SD):

Fru talman! Jag börjar med att förtälja att Sverigedemokraterna står bakom samtliga våra reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till vår reservation 9, som är gemensam med Moderaterna och rör det kollektiva resandet till Arlanda flygplats.

Fru talman! Vi lever i en svår tid. Coronapandemin slår hårt och skningslöst. Bara i Sverige har över 13 000 mött en förtida död. Sjukvården går på knäna, företag får avskeda eller lägga ned och vi tvingas till ett liv med färre sociala kontakter och starkt begränsad fritid. Ändå har Sverige i ett ekonomiskt perspektiv klarat sig tämligen väl jämfört med många andra länder.

Som ett led i att minska smittspridningen står samtliga riksdagspartier bakom uppmaningen att kollektivtrafiken ska upprätthållas och att det ska vara gott om plats på tåg och bussar. Detta, fru talman, har dock ett pris

för landets kollektivtrafikbolag. När kollektivtrafikbolagen möter ett gigantiskt resandetapp är frestelsen stor att minska på resandebudet för att minska förlusterna. Därför menar vi att regeringen måste kompensera kollektivtrafikbolagen fullt ut. Vi sverigedemokrater förstod att pandemin skulle slå lika hårt i år, och vi valde att i vår budget fullt ut kompensera kollektivtrafikbolagen för tappet. Vi anslog 8 miljarder för detta, medan regeringen bara anslog 2 miljarder. 8 miljarder är ungefär den summa som förmodligen vid årets slut kommer att ligga nära den förlust som kommer att uppstå. Med detta menar vi att regeringen skickar helt fel signaler. Trots det låga anslaget från regeringen har de flesta kollektivtrafikbolag i stort sett kört med full trafik, även om de kommer att få ett stort hål i budgeten. Och för detta vill jag ge dem en eloge. Att upprätthålla trafiken gör det dessutom lättare att hålla kvar resenärerna i systemet och att man förhoppningsvis tappar färre resenärer till bilen när pandemin klingat av.

Fru talman! Sverige är generellt ett glesbefolkat land, och även om vi önskar att så många som möjligt ska resa kollektivt är många beroende av bilen för att vardagen ska fungera. Det har under decennier varit en trend att företag förlägger sina arbetsplatser till större städer, och om alla hade valt att köra bil till arbetsplatser och studieplatser hade vägarna i de större städerna mer eller mindre korkat igen. Det vill vi inte.

En viktig faktor för att välja kollektivtrafik är att man kommer till och från jobbet i tid. Det gäller också andra viktiga saker som möten och andra angelägenheter. Något som visat sig tydligt under coronapandemin är att färre tåg och färre resenärer gör att tågen lättare håller tiden. Här hittar vi kollektivtrafikens största utmaning.

I storstadsregionerna är det brist på kapacitet på spåren. I många fall heter problemet enkelspår, men runt Göteborg och Stockholm och i Skåne är det också sträckor som är dubbelspåriga som behöver byggas ut till fyrspåriga. De sistnämnda är bland annat sträckan Göteborg–Alingsås, sträckan från Uppsala till länsgränsen mot Stockholm samt sträckan Lund–Hässleholm. Tittar vi på Trafikverkets kapacitetsutredning för 2020 finner vi något intressant. Fyra av de fem mest belastade enkelspårssträckorna finns i Skåne, och en finns i Småland. Mest akut är sträckan Hässleholm–Kristianstad, som har 108 tåg per dygn, sedan kommer sträckan Ängelholm–Helsingborg med 101 tåg och sedan sträckan Alvesta–Växjö som god trea med 98 tåg per dygn. Av dessa är det endast sträckan Ängelholm–Helsingborg som delvis byggs ut till dubbelspår just nu.

Vi vet nog alla hur störningskänsliga enkelspår är, och i stället för storsvulna drömmar om höghastighetståg borde vi först och främst se över de flaskhalsar som finns i dag och som kan byggas bort med ganska små medel. Till exempel beräknas byggande av dubbelspår för sträckan Hässleholm–Kristianstad att kosta cirka 1,9 miljarder. Det är en sträcka på knappt tre mil. Denna sträcka påverkar ett mycket stort antal resenärer mellan Malmö och Karlskrona samt mellan Kristianstad och Helsingborg. Det är så illa att Region Skåne och ett par kommuner erbjuder sig att medfinansiera projektet med en halv miljard för att få dubbelspår till stånd. Jag uppmanar regeringen och dess stödpartier att komma till skott med att börja bygga bort flaskhalsarna i stället för att leverera utredning efter utredning om högkostnadståg – förlåt, höghastighetståg.

Fru talman! För att underlätta pendlande med tåg eller buss är det också viktigt att det finns bra pendelparkeringar inom gångavstånd till station-

erna. På dessa ska också miljön runt omkring kännas trygg, och då är det bra med vettig belysning och gärna kameraövervakning. Det är inte fråga om den egna tryggheten utan om tryggheten att bilen inte kommer att vandaliseras. Genom bra pendlarparkeringar menar vi att fler skulle välja att göra merparten av sin resa kollektivt.

Här vill jag också lyfta upp vår reservation 9, där vi uttrycker att det ska vara billigare att ta sig kollektivt till Sveriges största flygplats Arlanda. Sverigedemokraterna och Moderaterna vill att regeringen gör en översyn av det befintliga avtalet med A-train. I stället för halvfulla Arlandatåg och fulla motorvägar borde vi kunna få till lägre biljettpriser på tåget för att uppnå färre bil- och taxiresor.

Fru talman! Det ska vara enkelt att resa kollektivt, och för dem som vill resa kollektivt i flera regioner behöver vi underlätta biljettköp för detta. De olika länsstrafikbolagen arbetar på att gemensamt utveckla ett biljettsystem som är rikstäckande. Detta arbete hade jag gärna sett fortlöpa i en högre takt än i dag. Det ska också vara lätt att köpa en biljett för dem som är äldre eller har någon form av funktionsnedsättning. Det finns i princip inga biljettkontor kvar, och för många äldre upplevs det som svårt och skrämmande att boka en biljett via internet eller att hämta ut en bokad biljett i automat. Har man till exempel en synnedsättning är det inte heller lätt att köpa en biljett via en app eller i en automat. Sverigedemokraterna har en reservation här där vi utöver detta också tar upp möjligheten till kontantköp av biljett.

I gruppen äldre och personer med funktionsnedsättning finns många som är beroende av färdtjänst för sitt dagliga liv. Färdtjänsten är en del av den kollektiva trafiken och ligger under oss i trafikutskottet, men frågan är om den borde ligga under socialutskottet. Fram till 1997 reglerades färdtjänsten av socialtjänstlagen.

Färdtjänsten omfattar ofta utsatta människor. Att chaufförer och bolag inom färdtjänsten är seriösa är såklart av största vikt. Tyvärr ser vi inte sällan hur färdtjänstresenärer råkat illa ut. Det kan vara olyckor då personal saknat utbildning, bilar som inte kommer, bilar som släpper av dementa personer på fel plats, bolag som går i konkurs på grund av dumpade priser, chaufförer eller resebokare som inte behärskar språket så att körningen går till fel adress med mera. Sverigedemokraterna menar därför att en översyn av färdtjänsten behövs för att göra resorna tryggare för brukarna. I en sådan översyn bör det även tas med att en resenär ska ges möjlighet till korta uppehåll för att till exempel hämta och lämna barn vid en skola och att man lagstadgar rätten till färdtjänst i en annan kommun än den egna.

Och slutligen, fru talman, vill jag särskilt lyfta upp den viktiga frågan om hot och våld mot personal inom kollektivtrafiken, som även ledamoten Maria Stockhaus tog upp. Vi ser ett växande problem i att denna grupp blir alltmer exponerad för våld, ofta från så kallade ungdomsgäng som vägrar betala biljett eller är allmänt stökiga. Värst drabbade är våra tågvärdar, biljettkontrollanter, busschaufförer och andra som har direkt kundkontakt. Det har gått så långt att SJ flaggat för att man eventuellt ska upphöra att stanna i Kumla. Gängen sprider även otrygghet till resenärerna.

För att få bukt med detta växande problem måste vi ta i med hårdhandskarna. Fler tåg och bussar måste kameraövervakas, fler ordningsvakter på tåg kvälls- och nattetid behövs, men precis som i regeringens proposition om tillträdesförbud till butiker menar jag att vi också bör införa ett till-

trädesförbud för farliga personer inom kollektivtrafiken. Detta är också något som fackförbundet Seko efterfrågar.

Fru talman! Krafttag mot buset behövs, och vi behöver strängare straff för dem som trakasserar och brukar våld. Var man än befinner sig i landet, kollektivtrafiken inräknat, ska man känna sig trygg, oavsett tid på dygnet. De som hotar eller brukar våld ska inte åka tåg eller buss, de ska färdas i en polisbil till fängelset.

Anf. 116 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! Centerpartiet vill se mer kollektivtrafik så att vi kan öka tillgängligheten och minska utsläppen i hela landet.

Under Alliansens tid ökade kollektivtrafikens marknadsandel – från 18 procent år 2006 till 27 procent år 2013. Sedan dess har den positiva utvecklingen av kollektivtrafiken avstannat, något som den pågående coronapandemin riskerar att cementera.

Det är många som i dag tar bilen men som gärna hade tagit bussen, tåget eller spårvagnen i stället. Vi behöver öka kollektivtrafiken för att pressa tillbaka klimatutsläppen och minska trängseln på våra vägar.

Centerpartiet vill ytterligare främja eldriven kollektivtrafik och anser därför att skatten på el till kollektivtrafik ska tas bort.

Som en konsekvens av pandemin har vi sett att resorna i kollektivtrafiken minskar. Det är väldigt olyckligt, inte minst sett ur ett klimatperspektiv. Det är av stor vikt att de upphandlande huvudmännen, landets 21 regioner, var för sig och ibland i samverkan som till exempel Norrtåg arbetar gemensamt med Folkhälsomyndigheten och operatörerna för att återvinna förtroendet för kollektivtrafik. De ändrade resvanor som uppstår i pandemin kölvatten får inte bli bestående.

Fru talman! Vi vill också verka för en översyn av gällande lagstiftning om kollektivtrafik för att möjliggöra nya kollektiva transportlösningar. Det finns alla möjligheter att tänka nytt.

Mobility as a service, Maas, är ett sätt att blanda transportslag och knyta ihop dem i samma reskassa på fler sätt än vad som görs i dag. Bussen, tåget och hyrcykeln hänger ihop i samma bokning.

Transporter är grundläggande för att vår vardag ska fungera. I dag reser kvinnor och män på olika sätt. Kollektivtrafik nyttjas främst av kvinnor medan män i större utsträckning väljer bilen. Kvinnor reser i dag mer hållbart genom att de reser kollektivt och inte utsätter sig själva och andra för stora risker i trafiken.

Jämställda transporter handlar om att ge kvinnor och män lika förutsättningar till exempelvis arbetspendling, utbildningspendling och förskolehämtning. För att utforma ett mer jämställt och därmed mer hållbart transportsystem krävs också att både kvinnor och män deltar i samtal och beslut som berör transportsystemet.

Överlag behöver kvinnor involveras i planeringsprocessen i mycket större utsträckning. Ett flertal studier visar att kvinnor inte är representerade i lika stor utsträckning som män vid planering av nya bostadsområden, vägar och annan samhällsinfrastruktur. Det är 100 år sedan vi fick lika och allmän rösträtt. Det är hög tid att också kvinnorna bereds tillfälle att utforma en av samhällets viktigaste strukturer: trafiken.

Prot. 2020/21:99
24 mars

Kollektivtrafikfrågor

Fru talman! Ökad regional kollektivtrafik med buss, tåg och taxi gynnar hållbar regionförstoring och ger fler människor tillgång till fler attraktiva arbetsplatser. Det gynnar mest gruppen kvinnor, som på grund av brister i kollektivtrafiken har mindre arbetsmarknadsregioner än vad män har. Att ha ett jämställdhetsperspektiv redan på planeringsstadiet beträffande ny transportinfrastruktur är alltså av stor vikt om vi ska kunna nå målen om ett jämställt transportsystem.

Fru talman! Som det är nu riskerar länsgränserna att skapa inlåsnings effekter på grund av det regionala huvudmannaskapet, alltså att varje län har sitt eget biljettsystem. Det är helt enkelt för krångligt när man ska ta sig över länsgränserna. Det borde vara betydligt enklare.

Centerpartiet var pådrivande för att det tillsattes en utredning för att införa ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik i hela Sverige. Den kom 2019, och där sägs en hel del kloka saker som Centerpartiet håller med om.

När det gäller översyn och förbättring av kollektivtrafiken delar Centerpartiet utredningens slutsatser. Utgångspunkten i förslagen är att de ska verka för ökad tillgänglighet till kollektivtrafikens biljetter, främja innovation och ligga i linje med framtida investeringar som branschen står inför.

Det tydligaste är att underlätta för resenärerna. Som det är nu behöver du ha fickan full av biljetter, bildligt talat, för att resa över länsgränserna. Det rimliga är ju att samordna så att det räcker med en biljett för hela resan.

Fru talman! Vi i Centerpartiet står såklart bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 11.

Anf. 117 JESSICA THUNANDER (V):

Fru talman! Kollektivtrafiken har drabbats hårt av corona. Antalet resande har minskat drastiskt och därmed även biljettintäkterna. Det kommer att få konsekvenser under lång tid framöver, och det kommer att krävas målmedvetet arbete för att återfå resenärerna och öka marknadsandelen för kollektivtrafiken.

En av konsekvenserna av att biljettintäkterna försvinner när resenärerna stannar hemma eller tar bilen är att SJ lär sluta köra vissa upphandlade linjer för Mälardalstrafik. Regionerna vägrar ta en del av de stora förluster som pandemin inneburit trots de tillskott till de regionala kollektivtrafikmyndigheterna som regeringen gjort. Vi noterar att dessa inte varit tillräckliga. Det kommer att drabba både resenärer och anställda, men det skadar också tilliten till kollektivtrafiken.

SJ AB är dock ett aktiebolag, som har att följa aktiebolagslagen och driva verksamheten affärsmässigt. Man har inte längre något samhällsuppdrag. Så har Sverige beslutat och bestämt att det ska vara, och det som händer är en naturlig följd av det system som vi har byggt upp för tågtrafiken.

Men även om det varit tufft för regioner, företag och resenärer har det varit tuffast för de anställda. Varje dag är de ute på tåg, i spårvagnar, på bussar och i tunnelbanor och genomför sitt arbete mitt i en pandemi i trånga utrymmen med mycket folk där det inte går att hålla avstånd och med stor risk för smitta.

De anställda utsätts inte bara för smitta utan också för en eskalerande våg av hot och våld, inte minst på våra tåg men även på våra stationer. Personal har sparkats ned och misshandlats. Resenärer kastar saker på dem, sprutar okända substanser i ansiktet på dem och så vidare. Det här drabbar även passagerare som försöker gå emellan. Ändå har åtgärder inte vidtagits. Hot och våld kan aldrig accepteras. Det är ett allvarligt problem som måste åtgärdas och något vi kommer att återkomma till.

Fru talman! Om vi ska kunna nå utsläppsmålet för trafiken till 2030 är det grundläggande att så få som möjligt tar bilen och att de flesta väljer kollektivtrafik där så är möjligt. Det finns ett branschmål för kollektivtrafiken med en marknadsandel på 36 procent år 2030. Kollektivtrafikens marknadsandel var 31 procent 2019, och det såg bra ut, men under coronapandemin har kollektivtrafikresandet rasat. Vissa regioner aviserar dessutom neddragningar i pandemins spår.

Därför behövs det kraftfulla åtgärder för att stödja de regionala kollektivtrafikmyndigheterna för att så snart pandemin är över återställa förtroendet för kollektivtrafiken och få fler att resa igen. Enligt riksdagsbeslut ska staten bidra till att skapa förutsättningar för att fördubblingsmålet ska nås. För att bättre arbeta med åtgärder för att nå målet bör en handlingsplan tas fram med lämpliga statliga åtgärder för att möjliggöra branschens målsättning till 2030.

Fru talman! Vänsterpartiet står alltid bakom alla sina motioner. I dag vill jag yrka bifall till vår reservation nummer 17, som handlar om färdtjänst.

Färdtjänst ska vara till för personer som har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationer. Sedan 1998 gäller lagen om färdtjänst, som innebar en förändring av grunden för att beviljas färdtjänst. I och med den lagen blev regelverket kring vem som är berättigad till färdtjänst betydligt striktare. Uttalanden i förarbeten har också inneburit att rätten till färdtjänst gått från att gälla en insats för personer med en funktionsnedsättning i syfte att ge skäliga levnadsvillkor till att handla om en trafikpolitisk lösning.

Som en konsekvens av detta får endast en del av de personer med funktionsnedsättning som faktiskt behöver färdtjänst rätt till det. Synskadades Riksförbund rapporterar att detta bland annat har inneburit att även blinda personer nu nekas färdtjänst med motiveringen att de kan röra sig. Antalet färdtjänstillstånd har enligt Trafikanalys minskat med 25 procent sedan lagen började gälla. Det är uppenbart att vi i dag har hamnat på en miniminivå när det gäller vem som beviljas färdtjänst.

Det är dock inte bara det faktum att många som behöver färdtjänst inte beviljas det som är problematiskt. De som trots allt erhåller tillståndet får inte sällan se förmånen beskuren av lokala restriktioner avseende förutsättningar att resa vissa tider, krav på förbokning, begränsade möjligheter att ta med sig ledsagare, förbud mot att göra stopp på vägen och begränsningar gällande det antal arbetsresor personen får göra samt dessutom, på sina ställen, kraftigt höjda priser – detta utan att det behöver göras en analys av om det är förenligt med regeringens funktionshinderspolitiska mål och trots att det innebär omfattande risk för att syftet med färdtjänsten helt förfelas. Detta anstår inte ett samhälle som ändå ska föreställa ett välfärds-samhälle.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till bättre lagstiftning avseende särskilda persontransporter och en ny färdtjänstlag som tydligare tar avstamp i de funktionshinderspolitiska målen och återinför rättighetsperspektivet i bedömningen av vem som ska ha rätt till tillstånd och av hur färdtjänsten ska vara ordnad.

Det finns som sagt många brister inom färdtjänsten. Till exempel lyfter utövare av parasport att färdtjänsten ofta är sen, vilket gör det svårare att delta i aktiviteter. Ett annat problem är att större idrottsutrustning inte alltid tillåts i färdtjänst och riksferdtjänst eftersom möjligheten att ta med hjälpmedel inte regleras i lagen. Det blir alltså upp till den lokala nämnden eller styrelsen att bestämma regelverket.

Vänsterpartiet menar att det ska gå att lita på att färdtjänsten fungerar i hela landet och att även personer med funktionshinder ska ha rätt att utöva idrott. Regeringen bör säkerställa att färdtjänsten inte får neka medtagande av idrottsutrustning. Den som är beviljad färdtjänst ska också ha rätt till riksresor för tävlingar och läger.

Färdtjänsten ska vara till för att alla invånare i Sverige ska ha samma möjligheter att röra sig i samhället. Det är dags att den återgår till att vara en rättighet och utgår från ett rättighetsperspektiv i stället för att ses som en trafikpolitisk åtgärd.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag vill be om ett klagörande innan ledamoten lämnar talarstolen. Ledamoten yrkade bifall till reservation 17, men det är en KD-reservation. Reservation 16, uppfattar jag då – ledamoten får bekräfta.)

Vänsterpartiet yrkar bifall till reservation 16. Tack så mycket, fru talman!

Anf. 118 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Som fru talmannen säkert har noterat talar vi kristdemokrater med alla partier, och därför blev jag inte så förvånad över detta yrkande från Vänsterpartiet. Men jag hörde att de ändrade sig, och det kanske var rätt.

Fru talman! God kollektivtrafik är viktigt om vi ska skapa bra förutsättningar framför allt för personer som bor i våra tätorter. Tillgänglighet, punktlighet och frekvens är avgörande för hur kollektivtrafiken fungerar. Det är också viktigt att kollektivtrafiken utvecklas så att arbetsmarknadsregionerna växer. En väl fungerande kollektivtrafik är viktig för att minska transportsektorns miljöpåverkan och öka arbetspendlingen.

Det ska vara enkelt att ta sig till jobbet eller skolan. Goda kommunikationer är en förutsättning för att vårt avlångs land ska ha en tillväxt som utvecklar välbästandet och sysselsättningen. Samtidigt som det ställs krav på ökad rörlighet mellan stad och landsbygd är effektiva kommunikationer viktiga för att företag ska kunna etablera sig på mindre orter.

Vi vill därför understryka vikten av investeringar i kollektivtrafik. Kollektivtrafiken är i första hand kommunernas och regionernas ansvar, men staten bör också bidra till att öka förutsättningarna att åka kollektivt. Med tanke på covid måste regeringen säkerställa att huvudmännen får ett fungerande stöd samt att vi även framgent bevakar de beslut som vi redan har tagit avseende exempelvis förlängning av yrkesförarbevis.

Fru talman! Det är viktigt med goda förbindelser mellan öar och fastland. Pendlingsmöjligheterna på vatten bör stärkas så att skärgården får bättre förutsättningar att utvecklas. Sjötrafik är ett miljövänligt och effektivt transportmedel som kan transportera många resenärer i storstäder. Kollektivtrafik på vatten kan avlasta kommuners och regioners trafikleder. Vattenvägarna är underutnyttjade och har potential att möjliggöra framtida bostads- och arbetsmarknadsområden.

För att förbättra förutsättningarna för båtpendling är det viktigt att man får med båtpendlingen i planeringen av den framtida infrastrukturen. Det är också viktigt att ha ett biljettsystem som inkluderar offentliga och enskilda aktörers persontrafik på vatten. Vi föreslår att Trafikverket får i uppdrag att samverka med kommuner och regioner för att stödja utbyggnaden av kollektivtrafik på vatten.

Fru talman! Vi anser att fuskåkning är ett problem. För att kollektivtrafiken ska kunna utvecklas behövs intäkter. De som plankar låter andra ta kostnaden för deras resor och försämrar därmed förutsättningarna för kollektivtrafiken. Biljettkontrollanter spelar en viktig roll för ett fungerande kollektivtrafiksystem.

Vi menar att lagen är utformad så att det gynnar dem som fuskar. Därför vill vi göra förändringar som uppmuntrar till rättvisa, lag och ordning. Vi anser att kontrollanterna behöver lagliga befogenheter att gripa, omhänderta och hålla kvar fuskare tills polisen kommer till platsen när fuskåkare inte visar upp giltig biljett. Resenärer bör också vara skyldiga att visa upp färdbevis vid biljettkontroll. Dessutom anser vi att trafikhuvudmännen ska kunna ta ut en högre avgift av dem som väljer att fuska.

Fru talman! Färdtjänsten måste värnas, vara av god kvalitet och vara så flexibel som möjligt. Genom färdtjänsten kan den som inte kan nyttja kollektivtrafiken eller själv köra bil ändå delta i samhällslivet på samma sätt som andra. För äldre kan det handla om att besöka närstående eller goda vänner, handla mat eller besöka en utställning eller ett bibliotek.

Vi vill betona att de resor som görs med färdtjänst ska vara trygga. Det är därför viktigt att utföraren av färdtjänsten säkerställer att förarna har korrekt kompetens avseende bemötande av personer med funktionsnedsättningar. Om kompetens, färdigheter i svenska språket och förståelse för resenärernas behov saknas skapas otrygghet. Behovet av kompetens inkluderar även de hjälpmedel som resenären har med sig.

Vi anser att det behövs strukturer för att sprida befintlig forskning till berörda verksamheter. Det behövs också ett ramverk som säkerställer kompetensen hos utförarna trafiksäkerhetsmässigt och när det gäller att ge ett individuellt anpassat bemötande, både hos de tjänstemän som bedömer behovet av insatser och hos dem som utför insatserna.

Herr ålderspresident! Det är viktigt att man hittar olika lösningar som gör att kollektivtrafiken kan fungera både i städer och på landsbygd. Flexlinjer och anropsstyrd trafik är exempel på lösningar som gör det möjligt för fler att åka kollektivt.

Kollektivtrafiken är en förebild avseende alternativa bränslen. Trots detta bör vi fortsätta att utveckla tekniska lösningar som minskar CO₂-utsläppen och kollektivtrafikens miljöbelastning.

Herr ålderspresident! Kristdemokraterna står bakom alla sina reservationer och förslag, men för tids vinning yrkar vi enbart bifall till reservation 4.

Anf. 119 HELENA GELLERMAN (L):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi kollektivtrafikfrågor.

Låt mig inledningsvis säga att jag står bakom alla mina reservationer men yrkar bifall endast till vår reservation nummer 5, Ökad kollektivtrafik.

Herr ålderspresident! Svensk kollektivtrafik har nu i ett års tid kämpat med konsekvenserna av coronapandemin. Kollektivtrafiken behövs för att stora delar av befolkningen dagligen ska kunna pendla till arbete och studier. Den måste fungera. Samtidigt har viruset inneburit tuffa restriktioner för hur många som kan färdas tillsammans utan att öka smittorisken. Med kraftigt minskat antal resenärer har ekonomin inte gått ihop. Liberalerna har tillsammans med Centerpartiet och regeringspartierna skjutit till pengar för att mildra effekterna och underlätta för kollektivtrafiken att rulla även i pandemin.

En väl fungerande kollektivtrafik är en förutsättning för att hela transportsystemet i Sverige ska fungera. Det är en viktig pusselbit som samverkar med transporter på väg, på järnväg, med sjöfart och med flyg. Kollektivtrafiken är en förutsättning för att minska trängseln på vårt vägnät runt städer och större tätorter och minska den dagliga pendeltiden.

Kollektivtrafiken är den viktigaste faktorn bakom att vi i dag har så låga utsläpp som vi har. Ska vi nå klimatmålet till 2030 kommer kollektivtrafiken också fortsatt att spela en viktig roll. För att öka mängden kollektivtrafikresor är det viktigt att se över hur vi kan underlätta och effektivisera för människor att transportera sig från dörr till dörr. Det är ju den tiden som räknas för en person. Tiden på en buss eller i tunnelbanan är bara en del.

Om man ser på totaltiden från dörr till dörr bör ett större fokus läggas på alla situationer där man går från ett trafikslag till ett annat. Det kan gälla fler pendelparkeringar, bättre utrustade hållplatser och övergångar vid våra hamnar och flygplatser. Inte minst bör upplevelsen och trafiksäkerheten för barn, äldre och funktionsnedsatta förbättras.

När det gäller tillgången till flygplatser är det glädjande att det snart blir en tågförbindelse till Landvetter flygplats i samband med järnvägsutbyggnaden mellan Göteborg och Borås.

Utöver att tänka igenom och förbättra den fysiska upplevelsen man har när man reser kollektivt behöver vi i Sverige göra det betydligt lättare att boka och betala biljetter för längre sträckor över länsgränserna. Därför bör en nationell, neutral plattform införas som gör det möjligt att boka och betala för en biljett från dörr till dörr, oavsett trafikslag och län. Plattformen bör vara teknikneutral och även underlätta betalning över hela Sverige med ett och samma kort. Jag anser att både en nationell åtkomstpunkt för mobilitetstjänster och tredjepartsförsäljning av biljetter till kollektivtrafiken behöver införas.

Herr ålderspresident! Vi bör också utreda om eldrivna, uppkopplade och självkörande bilar ska tillhöra kollektivtrafiken. Här kommer vår definition av kollektivtrafik att behöva utredas. Den säger att kollektivtrafik är persontransporter av allmänt intresse som erbjuds allmänheten fortlöpande och utan diskriminering. Beställningstrafik ingår inte.

Om vi då har självkörande, lediga bilar tillgängliga, är det ett trafikslag som erbjuds allmänheten fortlöpande och utan diskriminering? Jag skulle kunna tänka mig att det kan vara det. Kan dessa då ingå i kollektivtrafiksystemet?

Digitaliseringslösningar ger oss möjlighet till klimatsmarta val i trafiken. Därför anser jag också att det är viktigt att regelverken för kollektivtrafiken underlättar inkludering av nya och effektiva transportmedel i framtidens kollektivtrafik.

Herr ålderspresident! Slutligen kan jag konstatera att de nordiska länderna har olika nationella färdtjänstsystem för personer med funktionsnedsättning. Det gör att det i dag tyvärr inte finns någon möjlighet att resa över gränserna med färdtjänst för personer som är bosatta i gränsområdena. Jag anser därför att en rätt till färdtjänst över nationsgränserna för personer som är bosatta i gränsområdena bör säkerställas i ett samarbete mellan de nordiska länderna.

Mot bakgrund av det jag nu har sagt yrkar jag bifall till vår reservation nummer 5, Ökad kollektivtrafik.

Anf. 120 TERES LINDBERG (S):

Herr ålderspresident! Ett drygt år har gått sedan de första fallen av covid-19 dök upp i Sverige. Kollektivtrafiken är en av de sektorer som har drabbats väldigt hårt. På sina håll har andelen resande minskat, men vi ser också exempel där det är väldigt trångt.

Som boende i Stockholm har jag kunnat välja cykeln i stället för kollektivtrafiken för att resa den knappa mil jag har hit till Riksdagshuset. Det är såklart bra för min hälsa, men många i vårt land har inte den möjligheten. Avståndet är för långt, och avsaknad av körkort, bil eller andra alternativ är ett faktum. Har man ett jobb som måste utföras på plats och kräver fysisk närvaro är kollektivtrafiken en samhällsnödvändig del av infrastrukturen. Så är det varje dag, året runt.

Många har valt bort kollektivtrafiken som ett led i att ta ansvar för att minska smittspridningen. De allmänna råden har också varit att om möjligt undvika att resa kollektivt. På senare tid har också användande av munskydd omfattats av rekommendationerna, först i högt trafik under vissa tider och senare dygnet runt på många ställen. Pandemin är dock långt ifrån över, och ännu dröjer det innan hela svenska folket kommer att vara vaccinerat.

Genom att fler jobbar hemma, genom att fler undviker kollektivtrafiken om de inte måste och genom att fler väljer att transportera sig med gång, cykel eller bil är det också fler som tar ansvar för att minska smittspridningen. Men det innebär också att intäkterna till de regionala kollektivtrafikmyndigheterna minskar.

Signalen har hela tiden varit att man måste upprätthålla linjeutbudet och tillgången till kollektiva färdmedel. Därför har utöver de generella statsstöd som betalats ut till regionerna också särskilt riktade stöd om 3 miljarder under förra året och 2 miljarder under innevarande år betalats ut direkt till kollektivtrafiken. Det är en mycket viktig signal för att täcka de oerhört stora ekonomiska förlusterna under rådande pandemi. Sjukvård och regionala skattesänkningar ska inte ställas mot kollektivtrafiken.

Herr ålderspresident! Många av de anställda inom kollektivtrafiken har, precis som många inom vården, gjort mycket viktiga insatser för vårt samhälle under det gångna året. Att kunna hålla avstånd och att samtidigt ha en bra arbetsmiljö där det passerar mycket folk under arbetspassen är krävande och utmanande.

Bortsett från att vi nu har en pandemi och nu vill att människor så gott det går ska undvika kollektivtrafiken vill vi att fler ska resa kollektivt. Vi vill att folk ska resa tillsammans, för det är både smart och miljövänligt. Men det förutsätter att man känner sig trygg, och det gäller såväl resenärer som anställda inom kollektivtrafiken.

Fackförbundet Seko tog nyligen fram en rapport med titeln *Med hälsan som insats – En rapport om en hotfull vardag inom spårtrafiken*. Där tecknas en tuff bild av de anställdas situation. Där lyfts särskilt tågpersonalens arbetsmiljö upp. I synnerhet pekas ombordpersonalens arbetsmiljö ut som särskilt utsatt. Det vittnas om dagliga hot, om våld och om sexuella trakassier.

Häromveckan träffade jag just företrädare för fackförbundet Seko för att diskutera denna fråga. De berättade att under vecka 10 – det var bara för två veckor sedan – hade det rapporterats om över 1 100 tillbud i den spårbundna trafiken i min hemregion, alltså i Stockholms tunnelbana och pendeltågstrafik.

Tuffa arbetstider med mycket stress är en del av vardagen. Det är en arbetsplats där man har oregelbundna arbetstider och arbetar på kvällar och helger. Offentliga upphandlingar som pressar mot principen om lägsta pris går ut över arbetsmiljön.

På samma sätt som vi kan dra slutsatser om situationen inom äldreomsorgen under pandemin måste personalens villkor inom en samhällsviktig funktion som kollektivtrafiken uppmärksammas. Det är en viktig signal till oss politiker på såväl nationell som regional nivå. Det ska vara tryggt att gå till jobbet. Det kan aldrig vara acceptabelt att utsättas för hot och våld på arbetsplatsen. Detta spiller dessutom över på resenärerna. Hur ska resenärer kunna känna sig trygga om personalen inte är trygg? Och i förlängningen spiller det över på våra högt uppställda klimatmål.

Herr ålderspresident! Jag har i debatten noterat att både företrädare för Moderaterna och företrädare för Sverigedemokraterna har lyft fram Arlanda och transporter till Arlanda som en viktig fråga. Jag kan inte låta bli att säga: Sent ska syndaren vakna.

Det var under regeringen Bildt, 1995, som man beslutade om den lösning som gör att A-Train i dag driver Arlandabanan. I det avtal som beslutades av regeringen Bildt och som konstruerades av den dåvarande regeringen fanns en klausul, alltså en option, om att man skulle kunna kliva av 15 år senare. Detta prövades här i riksdagen. Då var det regeringen Reinfeldt som lade fram att man inte ville kliva av det avtalet.

Vi socialdemokrater reserverade oss vid båda dessa tillfällen. Jag vill bara vara tydlig med det. Vi reserverade oss alltså vid båda dessa tillfällen. Det är Moderaterna som ligger bakom hela detta avtal. Jag tycker inte att det är helt korrekt att stå här och hävda att det skulle vara på något annat sätt.

Herr ålderspresident! Det övergripande transportpolitiska målet är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och för näringsliv i hela landet.

Förutsättningarna för att välja kollektivtrafik, gång och cykel ska på ett enkelt sätt förbättras. Transportsystemet ska utformas så att det är användbart för personer med funktionsnedsättning. Det måste såklart vara anpassat efter de förutsättningar som finns i landets olika delar. En väl anpassad

kollektivtrafik ger människor en geografisk tillgänglighet på ett energi-effektivt och långsiktigt hållbart sätt.

För oss socialdemokrater är just en fungerande kollektivtrafik med hög kapacitet och hög kvalitet helt avgörande för samhällsutvecklingen och för att människors vardag ska gå ihop. Ett ökat kollektivtrafikresande behövs dessutom för att hantera våra stora utmaningar med att minska transportsektorns klimatpåverkan. Som statsminister Stefan Löfven tydligt har uttalat i regeringsförklaringarna ska Sverige bli världens första fossilfria välfärdsland.

Det är tydligt att verklig samhällsbyggnad kräver ett uthålligt politiskt ledarskap som pekar ut riktningen, oavsett om det sker på den lokala, nationella eller internationella nivån.

Vi socialdemokrater tar verkligen människors behov av att transportera sig i hela landet på största allvar. I det ligger också att vi är beredda att leverera lösningarna för framtidens mobilitet. Vi är beredda att göra det i dag och i morgon. Vi är beredda att göra det för oss här och nu men också för de framtida generationerna.

Herr ålderspresident! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till trafikutskottets förslag i betänkande TU8 om kollektivtrafikfrågor.

Anf. 121 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Ledamoten Teres Lindberg säger att det är viktigt att man får kompensation för de förlorade intäkterna inom kollektivtrafiken och de regionala kollektivtrafikmyndigheterna. Men faktum är, Teres Lindberg, att regeringen bara har valt att kompensera en bråkdel av de faktiska förlusterna.

Så sent som i dag skickade Svensk Kollektivtrafik, som är de samlade regionala kollektivtrafikmyndigheternas organ, ut ett brev där man belyser problemet. Man beräknar att man förlorar 8,6 miljarder i år och att man förlorade cirka 7 miljarder i fjor.

Regeringen har då kompenserat ungefär en tredjedel av detta. Sverigedemokraterna anslår 8 miljarder. Nu är detta en prognos, men vi förefaller alltså landa något så när rätt.

Jag tycker att det är lite falsk marknadsföring från Socialdemokraterna, som slår sig för bröstet över sin kompensation. Jag undrar: Är ledamoten Teres Lindberg nöjd med regeringens anslag på 2 miljarder för 2021 för att kompensera kollektivtrafikmyndigheterna?

Teres Lindberg står här och målar upp en sanningens bild över den situation som råder inom kollektivtrafiken när det gäller hot och våld. Det gjorde även jag, men jag hade i alla fall konkreta förslag. Vad avser Teres Lindberg att göra för att lösa problemen inom kollektivtrafiken? Hittills har vi inte sett något annat än slag i luften.

Anf. 122 TERES LINDBERG (S) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar för frågorna. Jag tycker att de är ganska viktiga. Nu sitter jag inte i finansutskottet, men jag tror att vi är uppe i 350–400 miljarder i extrabudgetar. Det är gigantiskt mycket pengar. Veldig mycket av de pengarna har gått som direkta generella anslag till regionerna för att kompensera för de intäktsbortfall och de extrakostnader som de har haft till följd av pandemin. Det är ingen som har sagt att ett visst antal kronor ska gå till sjukvård och att ett visst antal kronor ska gå till vad

det nu kan vara. Det har varit generella anslag, och de har själva fått prioritera.

Jag bor i Stockholms län. Jag vet att av de 3 miljarder som vi avsatte för kollektivtrafiken förra året gick ungefär hälften till Stockholms läns kollektivtrafik, alltså till SL. Det gick till Stockholmsregionen för att kompensera för deras kostnader.

Men totalt har man fått otroliga summor som kompensation för de kostnader man har haft till följd av pandemin. Och när bokslutet väl var klart gick Stockholmsregionen med plus 5,8 miljarder. Året tidigare hade man gått med förlust. Jag kan inte tycka att det är rimligt att vi ska använda skattebetalarnas pengar på den statliga nivån till detta. Det handlar fortfarande om skattebetalarna. Det är dina, mina och alla andras pengar som vi använder för att kompensera regionerna. Ska vi kompensera dem ytterligare när de dessutom visar ett stort plus i kassan vid årets slut, trots att vi har en pandemi? Även om vi har goda finanser är det ju inte så att vi kan gödsla med pengar hur som helst bara därför att. Regionernas ekonomi måste hanteras på ett seriöst sätt.

Anf. 123 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Jag kan med mycket stor tydlighet konstatera att jag inte kritiserade regeringens utbetalningar av det generella stödet. Det är dock ganska givet att en region i frågan om man ska prioritera att rädda ett liv eller ha en busslinje väljer alternativet att rädda ett liv, och dit går såklart det generella statsbidraget.

Jag kan inte svara för Stockholm, men det stämmer säkert att en stor del av regionerna har gjort ett överskott medan de ändå visar kraftiga underskott för sin kollektivtrafik. Det tycker jag är ett exempel på en missriktad prioritering. Frågan gällde dock om Teres Lindberg är nöjd med stödet till de regionala kollektivtrafikmyndigheterna. Jag tolkar svaret som att Teres Lindberg är det, och då får vi väl landa i det. Det är i alla fall inte de regionala kollektivtrafikmyndigheterna – de är väldigt tydliga med att de vill ha full kompensation. Men de får de uppenbarligen inte, utan med Socialdemokraternas politik får de bara en bråkdel.

Jag går vidare med frågan om hot och våld mot personal och vilka åtgärder Teres Lindberg och Socialdemokraterna vill vidta för att få bukt med det här stora problemet som finns inom kollektivtrafiken.

Det är alltså så illa att det statliga bolaget SJ har övervägt att inte ens stanna i Kumla. Det är stora problem i Hallsberg, och det är problem i Västerås. Men det är inte bara där. Jag har jobbat väldigt länge inom den här branschen, och problemen existerade i princip inte på 90-talet när jag började. De började komma så smått under 2000-talet, och så har de bara accelererat.

Jag undrar återigen, Teres Lindberg, vad ni avser att göra för att få bukt med de här problemen.

Anf. 124 TERES LINDBERG (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Patrik Jönsson, för frågorna!

För att avsluta det här om kollektivtrafikanslagen vill jag ändå säga att jag är nöjd med det arbete som regeringen och samarbetspartierna har bedrivit inom ramen för de extra budgetar vi har lagt fram. Jag är inte nöjd med den svansföring som kollektivtrafiken och de regionala kollektiv-

trafikmyndigheterna, eller rättare sagt regionerna, har haft i hanteringen av de här frågorna, eftersom man har gått med stora överskott samtidigt som man skrikit efter mer pengar. Jag tycker att det är beklämmande i den situation som nu råder.

Hot och våld på jobbet är aldrig acceptabelt. Jag blir ändå lite beklämd när Sverigedemokraterna lyfter de här frågorna, för er track record när det kommer till att fatta beslut om arbetsmiljö här i kammaren är ju inte särskilt bra. Jag tycker därför att ni ska passa er lite för att ha en för hög svansföring.

Det var ni som under förra året stoppade den lagstiftning som regeringen gick fram med om att stärka de regionala skyddsombudens roll till exempel. Ni bromsade och såg till att den blev nedröstad här i kammaren. Jag tycker därför att man ska vara lite försiktig. Regeringen har presenterat en arbetsmiljöstrategi inom ramen för arbetsmarknadspolitiken. Att säga att vi inte tar de här frågorna på allvar tycker jag därför är beklämmande.

När det kommer till hot och våld inom kollektivtrafiken är det klart att det påverkar såväl de anställda som de resande. Det kan aldrig vara acceptabelt att människor utsätts för hot och våld vare sig på jobbet eller när de reser i kollektivtrafiken. De här frågorna måste vi ta på allvar. Vi måste vid varje tillfälle också sätta fingret på dem. Men att Sverigedemokraterna står här och säger att vi inte tar frågorna på allvar och inte har några konkreta förslag när det är ni som röstar ned dem tycker jag är näst intill skamligt.

Anf. 125 EMMA BERGINGER (MP):

Herr ålderspresident! Vi debatterar kollektivtrafiken, och jag kan inte nog understryka vikten av kollektivtrafiken för bygget av framtidens Sverige. Kollektivtrafiken skapar tillgänglighet på ett hållbart sätt för många. Såväl barn som vuxna och äldre kan nyttja kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken gör våra städer trevligare. Mindre plats för vägar och bilar skapar mer plats för mycket av det som människan verkligen behöver för att trivas – alltifrån små och stora grönområden till gågator med restauranger, kaféer och andra former av kulturella aktiviteter och föreningsliv och inte minst bostäder.

Kollektivtrafiken skapar förutsättningar för individens möjlighet till självförverkligande. Med en tillgänglig och attraktiv kollektivtrafik skapas långt större arbetsmarknader. Fler kan därigenom arbeta med det som de brinner för samtidigt som de kan bo där de önskar. Därför är det viktigt med en väl utbyggd kollektivtrafik, inte bara i våra städer, som knyter samman orter och som gör det möjligt att bo även utanför staden, på landsbygden.

Jag är medveten om, herr ålderspresident, att på vissa platser kan man inte sätta in en busslinje. Där är bilen ett gott alternativ även fortsättningsvis. Det går dock att göra mycket för att utveckla kollektivtrafiken även på landsbygden. Det handlar om anpassade turer och anropsstyrd trafik som kan utvecklas till någonting väldigt positivt.

Herr ålderspresident! Kollektivtrafiken gör oss mer jämlika. Att äga och köra en bil är dyrt i jämförelse med att åka kollektivt. Bilen kostar i inköp, underhåll och service, värdeminskning och drivmedel. Enligt en artikel jag läste i en tidning kostar det i snitt 3 000–4 500 kronor per månad att äga en liten bil, medan en stor och dyr bil kan kosta uppemot 8 000

kronor per månad. Då får ändå bilisten ofta tillgång till subventionerade p-platser. En månadsbiljett inom kollektivtrafiken kan gå på knappt en tusenlapp och skapar tillgänglighet även för den som har svårt att få månaderna att gå ihop.

Kollektivtrafiken gör också våra städer säkrare. Antalet trafikolyckor med kollektivtrafik är litet. Dessutom minskar utsläppen när vi reser kollektivt, inte minst med en mer elektrifierad kollektivtrafik. Vi hade för en tid sedan en debatt här i kammaren om trafiksäkerhet, och jag lyfte då fram de trafikdöda som vi inte pratar lika mycket om, nämligen de över 3 000 personer per år som dör i förtid bara på grund av luftföroreningar. Kort sagt: Kollektivtrafiken räddar liv.

Sist men inte minst är kollektivtrafiken absolut avgörande för att minska våra koldioxidutsläpp. Det klimatpolitiska rådet pekade 2019 på att ökad transporteffektivitet är den kanske viktigaste åtgärden för att Sverige ska minska sina nationella utsläpp. Detta innebär dels att efterfrågan på transporter måste begränsas, dels att de transporter som sker måste flyttas över till mer effektiva transportmedel. Fler måste helt enkelt lämna bilen hemma och i stället välja buss, tåg eller cykel. Här spelar kollektivtrafiken en absolut avgörande roll.

Herr ålderspresident! Kollektivtrafiken står dock inför en rad utmaningar. Precis som det beskrivs i utskottets betänkande har covid-19-pandemin påtagligt påverkat kollektivtrafiken. Resandet med kollektiva färdmedel har av förklarliga skäl minskat, något som har lett till att intäkterna halverats. Pandemins långsiktiga effekter på människans benägenhet att resa kollektivt vet vi i dag ingenting om. Säkert är dock att det offentliga har en väldigt viktig roll att spela i att denna förändring bara blir tillfällig och inte leder till permanenta beteendeförändringar, där människor väljer bilen framför kollektivtrafiken.

Miljöpartiet ser med oro på det underskott som kollektivtrafikmyndigheterna uppvisar. Vi tycker att det är viktigt att kompensera de regionala kollektivtrafikmyndigheterna.

Även om många experter pekar på att vi troligtvis inte kommer att bli kvitt coronaviruset i första taget kommer ändå vaccinet med ett löfte om en mer fri tillvaro.

Jag har uppmärksammat att många pratar om att livet ska återgå till det normala och att det är det som man längtar efter. Men jag skulle på både miljörelsens och Miljöpartiets vägnar vilja säga att vi kan göra så mycket mer och mycket bättre än så. Med smarta investeringar och en ambitiös plan för hur vi kan utveckla kollektivtrafiken kan vi både återhämta och öka kollektivtrafikens andel av transporterna. Vi behöver planera för ett samhälle efter pandemin där transporterna i ökad utsträckning sker med kollektivtrafik. Ett grönt Sverige med utbyggd kollektivtrafik är friare, trevligare, säkrare, mer jämlikt och mer klimatsmart. Att resa med kollektivtrafik ska vara snabbt, smidigt och bekvämt. Med täta turer och god punktlighet lockas fler att välja kollektivtrafiken.

Regeringen har som mål inom ramen för miljömålssystemet att andelen persontransporter med kollektivtrafik, gång och cykel ska vara minst 25 procent år 2025 i riktning mot en fördubbling på sikt.

Vi miljöpartister upprepar ofta att det ska vara lätt att göra rätt. Detta var huvudanledningen till att vi i regeringen tillsatte en utredning om frågan att införa ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik. En och

samma biljett, oavsett om det är en digital eller en fysisk sådan, ska kunna täcka hela resan. Samma biljettsystem ska kunna användas över hela landet. Teknik ska alltid användas för att underlätta klimatsmarta val. Som sagt: Det ska vara lätt att göra rätt.

Miljöpartiet har också varit drivande bakom införandet av de så kallade stadsmiljöavtalen som i nuläget ligger på 1 miljard kronor per år i den nuvarande nationella planen. Det innebär 1 miljard kronor som går till medfinansiering av kommunal infrastruktur för bland annat kollektivtrafik, såsom spårvagnar eller BRT-lösningar, alltså så kallade bus rapid transit, superbussystem.

Jag kan med glädje konstatera att i min hemstad Lund öppnade spårvagnslinjen i december. Samtidigt planeras det för utbyggnad av spårvägar i Uppsala. Jag hoppas att fler städer planerar för en kapacitetsstark och tillgänglig kollektivtrafik som spår innebär.

Herr ålderspresident! Kollektivtrafiken är inte riktigt tillgänglig för alla. Ungefär en femtedel av befolkningen över 16 år har någon form av funktionsvariation när det gäller rörelse, syn eller hörsel. Myndigheten Trafikanalys uppskattar att den fysiska tillgängligheten i infrastruktur vid bytespunkter och på fordon som helhet har förbättrats över tid men att utvecklingen inom andra områden, till exempel informationssamordning, står still eller till och med försämras. Ideella krafter tvingas därför att täcka upp när myndigheter och branschen som helhet sviker. Kollektivtrafikens tillgänglighet varierar i dag stort mellan olika delar av landet och mellan olika delar av kollektivtrafiken. Detta är inte bra nog. Det ska vara tryggt att välja kollektivtrafiken, även om man har en funktionsvariation. Kollektivtrafiken och dess tillgänglighet är en angelägenhet för oss alla. Vi kan alla drabbas av minskad rörlighet, förlorad syn eller förlorad hörsel. Vi från Miljöpartiet vill se en ökad målstyrning och uppföljning för tillgänglig kollektivtrafik.

Avslutningsvis vill jag säga att betänkandet också behandlar frågan om färdtjänst. Som tidigare ordförande i en teknisk nämnd som hade ansvar för färdtjänstfrågorna har jag på nära håll fått se utmaningarna med att få en fungerande färdtjänst när en upphandlad leverantör inte levde upp till avtalad kvalitet. Jag vill verkligen understryka att en mer tillgänglig kollektivtrafik på totalen också skulle kunna minska behovet av färdtjänst för många. Då skulle färdtjänsten kunna tjäna dem som verkligen behöver den ännu bättre. Detta är en fråga om frihet, att ge alla tillgång till mobilitet. Därför är det väldigt viktigt att se över möjligheterna att få en kvalitativ och bra färdtjänst.

Att bygga ett samhälle där den miljövänliga kollektivtrafiken är stommen och förstahandsvalet vid resor är kanske den viktigaste delen i att minska transportsektorns klimatutsläpp. Vi från Miljöpartiet kommer därför att på såväl nationell nivå som lokal och regional nivå verka för en ökad kollektivtrafik. Hög kapacitet, täta turer, attraktiva restider, punktlighet och komfort är viktiga delar i att skapa en attraktiv kollektivtrafik. För att skapa ett hållbart, attraktivt och modernt samhälle är kollektivtrafiken stommen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 april.)

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Proposition

2020/21:160 Säkrare samordningsnummer och bättre förutsättningar för korrekta uppgifter i folkbokföringen

EU-dokument

COM(2021) 85 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om roaming i allmänna mobilnät i unionen (omarbetning)

COM(2021) 130 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en ram för utfärdande, kontroll och godtagande av interoperabla intyg om vaccination, testning och tillfrisknande för att underlätta fri rörlighet under covid-19-pandemin (digitalt grönt intyg)

§ 20 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 23 mars

2020/21:2290 Ett ackumulerat säkerhetshot

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 19.35.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 26 (delvis),

av ålderspresidenten därefter till och med § 10 anf. 57 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 81 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 17 anf. 95 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 18 anf. 118 (delvis) och

av ålderspresidenten därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 3 Anmälan om faktabromemoria	3
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	3
§ 5 Ärende för bordläggning.....	3
§ 6 Extra ändringsbudget för 2021 – Förlängda och förstärkta stöd vid korttidsarbete och omställningsstöd för företag med anledning av coronaviruset.....	4
Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU44.....	4
Anf. 1 JAKOB FORSSMED (KD).....	4
Anf. 2 ÅSA WESTLUND (S)	6
Anf. 3 JAKOB FORSSMED (KD) replik	8
Anf. 4 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	8
Anf. 5 JAKOB FORSSMED (KD) replik	9
Anf. 6 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	9
Anf. 7 EDWARD RIEDL (M)	10
Anf. 8 LARS THOMSSON (C)	12
Anf. 9 EDWARD RIEDL (M) replik	14
Anf. 10 LARS THOMSSON (C) replik	14
Anf. 11 EDWARD RIEDL (M) replik	15
Anf. 12 LARS THOMSSON (C) replik	16
Anf. 13 ULLA ANDERSSON (V).....	16
Anf. 14 GULAN AVCI (L)	18
(Beslut fattades under § 15.).....	20
§ 7 Godkännande av rådets beslut om systemet för EU:s egna medel för perioden 2021 och framåt.....	20
Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU35.....	20
Anf. 15 JAN ERICSON (M)	20
Anf. 16 OSCAR SJÖSTEDT (SD).....	25
Anf. 17 JAN ERICSON (M) replik	26
Anf. 18 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik.....	27
Anf. 19 JAN ERICSON (M) replik.....	27
Anf. 20 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik.....	28
Anf. 21 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	29
Anf. 22 JAN ERICSON (M) replik	30
Anf. 23 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik.....	30
Anf. 24 JAN ERICSON (M) replik	31
Anf. 25 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik.....	31
Anf. 26 HAMPUS HAGMAN (KD)	32
Anf. 27 BJÖRN WIECHEL (S)	34
Anf. 28 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik.....	35
Anf. 29 BJÖRN WIECHEL (S) replik	36
Anf. 30 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik.....	36
Anf. 31 BJÖRN WIECHEL (S) replik	37
Anf. 32 JAN ERICSON (M) replik	37
Anf. 33 BJÖRN WIECHEL (S) replik	38
Anf. 34 JAN ERICSON (M) replik	38

Anf. 35 BJÖRN WIECHEL (S) replik	39
Anf. 36 LARS THOMSSON (C)	39
Anf. 37 RASMUS LING (MP)	41
Anf. 38 ARMAN TEIMOURI (L)	42
(Beslut fattades under § 15.)	43
§ 8 En översyn av regleringen för tjänstepensionsföretag	43
Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU18	43
Anf. 39 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	43
Anf. 40 ULLA ANDERSSON (V).....	44
Anf. 41 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	45
Anf. 42 ULLA ANDERSSON (V) replik	45
Anf. 43 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	46
Anf. 44 ULLA ANDERSSON (V) replik	46
Anf. 45 BJÖRN WIECHEL (S)	46
Anf. 46 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	48
Anf. 47 BJÖRN WIECHEL (S) replik	48
Anf. 48 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik	48
Anf. 49 BJÖRN WIECHEL (S) replik	48
(Beslut fattades under § 15.)	49
§ 9 Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it- relaterad brottslighet.....	49
Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU16.....	49
Anf. 50 BO BROMAN (SD).....	49
Anf. 51 MARIA STRÖMKVIST (S).....	50
Anf. 52 MIKAEL DAMSGAARD (M)	52
Anf. 53 JOHAN HEDIN (C).....	53
Anf. 54 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	55
Anf. 55 JOHAN PEHRSON (L)	57
(Beslut fattades under § 15.)	58
§ 10 Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda.....	58
Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU22.....	58
Anf. 56 CARINA ÖDEBRINK (S)	58
Anf. 57 ELLEN JUNTTI (M)	60
Anf. 58 BO BROMAN (SD).....	62
Anf. 59 HELENA VILHELMSSON (C)	62
Anf. 60 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	64
Anf. 61 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	66
Anf. 62 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	67
Anf. 63 CARINA ÖDEBRINK (S) replik.....	67
Anf. 64 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	67
Anf. 65 JOHAN PEHRSON (L)	68
(Beslut fattades under § 15.)	69
§ 11 Granskning av kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet	69
Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2020/21: MJU12.....	69
Anf. 66 MARLENE BURWICK (S).....	69
Anf. 67 MARLENE LUND KOPPARKLINT (M).....	71
(Beslut fattades under § 15.)	73
§ 12 Övergripande miljöfrågor	73

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21: MJU13	73	Prot. 2020/21:99
Anf. 68 BETTY MALMBERG (M)	73	24 mars
Anf. 69 MARTIN KINNUNEN (SD)	75	
Anf. 70 MAGNUS EK (C)	77	
Anf. 71 BETTY MALMBERG (M) replik	79	
Anf. 72 MAGNUS EK (C) replik	79	
Anf. 73 BETTY MALMBERG (M) replik	80	
Anf. 74 MAGNUS EK (C) replik	80	
Anf. 75 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	81	
Anf. 76 ISAK FROM (S)	84	
Anf. 77 BETTY MALMBERG (M) replik	86	
Anf. 78 ISAK FROM (S) replik	86	
Anf. 79 BETTY MALMBERG (M) replik	87	
Anf. 80 ISAK FROM (S) replik	87	
Anf. 81 EMMA BERGINGER (MP)	88	
(Beslut fattades under § 15.)	90	
§ 13 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda		
ungdomshem	90	
Socialutskottets betänkande 2020/21: SoU33	90	
Anf. 82 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	90	
Anf. 83 MATS WIKING (S)	92	
Anf. 84 JOHAN HULTBERG (M)	94	
Anf. 85 MATS WIKING (S) replik	95	
Anf. 86 JOHAN HULTBERG (M) replik	96	
Anf. 87 MATS WIKING (S) replik	96	
Anf. 88 JOHAN HULTBERG (M) replik	97	
Anf. 89 LINDA LINDBERG (SD)	97	
Anf. 90 SOFIA NILSSON (C)	99	
Anf. 91 MAJ KARLSSON (V)	100	
(forts. § 16)	102	
Ajournering	102	
Återupptaget sammanträde	102	
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 mars	103	
FiU26 Kommunala frågor	103	
FiU34 Offentlig upphandling	104	
TU6 Trafiksäkerhet	105	
NU18 Mineralpolitik	106	
NU25 Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter	107	
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
sammanträde	108	
FiU44 Extra ändringsbudget för 2021 – Förlängda och förstärkta stöd vid korttidsarbete och omställningsstöd för företag med anledning av coronaviruset	108	
FiU35 Godkännande av rådets beslut om systemet för EU:s egna medel för perioden 2021 och framåt	108	
FiU18 En översyn av regleringen för tjänstepensionsföretag	109	
JuU16 Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet	110	

JuU22 Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillståndsdömda	110
MJU12 Granskning av kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet.....	111
MJU13 Övergripande miljöfrågor.....	111
§ 16 (forts. från § 13) Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem (forts. SoU33).....	113
Anf. 92 JUNO BLOM (L).....	113
Anf. 93 NICKLAS ATTEFJORD (MP).....	114
(Beslut skulle fattas den 7 april.).....	115
§ 17 Sjöfartsfrågor.....	116
Trafikutskottets betänkande 2020/21:TU7	116
Anf. 94 MARIA STOCKHAUS (M)	116
Anf. 95 JIMMY STÅHL (SD)	118
Anf. 96 MIKAEL LARSSON (C).....	121
Anf. 97 JESSICA THUNANDER (V)	122
Anf. 98 HAMPUS HAGMAN (KD).....	125
Anf. 99 HELENA GELLERMAN (L)	127
Anf. 100 TERES LINDBERG (S)	129
Anf. 101 JIMMY STÅHL (SD) replik	131
Anf. 102 TERES LINDBERG (S) replik	131
Anf. 103 JIMMY STÅHL (SD) replik	132
Anf. 104 TERES LINDBERG (S) replik	132
Anf. 105 MARIA STOCKHAUS (M) replik.....	133
Anf. 106 TERES LINDBERG (S) replik	133
Anf. 107 MARIA STOCKHAUS (M) replik.....	134
Anf. 108 TERES LINDBERG (S) replik	134
Anf. 109 EMMA BERGINGER (MP)	135
Anf. 110 JIMMY STÅHL (SD) replik.....	137
Anf. 111 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	137
Anf. 112 JIMMY STÅHL (SD) replik	138
Anf. 113 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	138
(Beslut skulle fattas den 7 april.).....	139
§ 18 Kollektivtrafikfrågor.....	139
Trafikutskottets betänkande 2020/21:TU8	139
Anf. 114 MARIA STOCKHAUS (M)	139
Anf. 115 PATRIK JÖNSSON (SD).....	140
Anf. 116 ANNE-LI SJÖLUND (C)	143
Anf. 117 JESSICA THUNANDER (V)	144
Anf. 118 MAGNUS JACOBSSON (KD)	146
Anf. 119 HELENA GELLERMAN (L)	148
Anf. 120 TERES LINDBERG (S)	149
Anf. 121 PATRIK JÖNSSON (SD) replik.....	151
Anf. 122 TERES LINDBERG (S) replik	151
Anf. 123 PATRIK JÖNSSON (SD) replik.....	152
Anf. 124 TERES LINDBERG (S) replik	152
Anf. 125 EMMA BERGINGER (MP)	153
(Beslut skulle fattas den 7 april.).....	155
§ 19 Bordläggning.....	156
§ 20 Anmälan om fråga för skriftligt svar	156

